

חדושים על הרמב"ם פתיב [שמות כ'] כבוד את אביה וגו' למען יאריכון ימיה וילמען ייטב לה והיא מצנה הראשונה שמתן שכרה בצדה.

וכתיב [בדברים ו'] את ה' אלהיך תירא ודורשו [והובא באיזו מקומות ומהם ב"ק מ"א] לרבות ת"ח. וכיוצא בזה אמרו באבות פ"ק ומורא רבך פמורא שמים.

לכן בחרנו מספר המדע לדבר קצת בזה: הרמב"ם בספר הראשון מספר היד הוא ספר המדע בפרק חמישי מהלכות ת"ת הלכה א' פתב וז"ל פשם שאדם מצווה בכבוד אביו ויראתו פה הוא חייב בכבוד רבו ויראתו יתר מאביו שאביו הביאו לחיי העוה"ז ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא ראה אבידת אביו ואבידת רבו של רבו קודמת לשל אביו אביו ורבו נושאים במשא מניח את של רבו ואח"כ של אביו וכו' ע"כ ויש להתעורר בטעם שנתן רבינו לקדימת רבו לשל אביו מפני שרבו מביאו לעוה"ב הלא במתניתין דכריתות (דף כ"ח) ניתן טעם אחר שלא כרבינו הגדול דזה לשון מתניתין שם אם זכה הבן לפני הרב הרב קודם את האב בכל מקום מפני שהוא ואביו חייבים בכבוד רבו ע"כ ואף שהנראה בפשיטות דרבינו סמך בטעמו על מתניתין דמציעא (ל"ג) ושם מפורש בטעמו.

עכ"ז את זה עצמו נבין וצריך טעמא רבה שינוי הטעמים שבין מתניתין דמציעא לכריתות הג"ל ומדוע לא בחר רבינו בטעם דמתניתין דכריתות ורק ק במתניתין דמציעא: ואולי יתיישב בעזה"ש בהקדם מה לשכתב הטור בשם רבינו ובמה לשכתב עוד רבינו בהלכה הג"ל.

דז"ל הטור יורה דעה בסימן רמ"ד והרמב"ם פתב מי שגדול ממנו בחכמה וראוי ללמוד ממנו אפילו לא למדו פלוס צריך לקום ממנו ולנהוג בו כתלמיד עם רבו וכו' ע"כ ועיין ב"י שם.

וכן פסק הרמ"א ז"ל בהגהותיו בסימן הג"ל וז"ל רבינו הגדול עוד בהלכה הג"ל אביו ורבו בבית השכי פודה את רבו ואח"כ פודה את אביו ואם הי' אביו ת"ח פודה את אביו תחילה ואם הי' אביו שקול כנגד רבו משיב אבידת אביו ואח"כ משיב אבידת רבו ע"כ פן היא הגירסא הנכונה וכן גריס רבינו בעצמו בספר המצות שלו וכן פתבו הגהות מימוניית וכן פתב הב"י בטור שם סימן רמ"ב ורמ"א ז"ל וכן הוא גירסת הר"ף והרא"ש ז"ל במציעא וכן פתב רבינו הר"מ ז"ל בעצמו בהלכות גזילה ואבידה וא"כ יתורץ בטוב טעם דמתניתין דמציעא וכן הרמב"ם ז"ל שהתחילו בענין אבידה ושמה אף אם אביו ת"ח ואינו ראוי ללמוד מרבו רק אם איננו שקול כרבו רבו קודם וא"כ אין ליתן הטעם פמתניתין דכריתות שהוא ואביו חייבין בכבוד רבו.

דבאמת הלא אינו מחוייב האב בכבוד הרב אף שאינו שקול ודומה בדומה לרבו מ"מ עדיין אינו מוכרח שראוי ללמוד ממנו ומ"מ רבו קודם ולכן מהצורך להטעם שאביו הביאו לעוה"ז ורבו לעוה"ב פטעם דמציעא ורבינו.

משא"כ במתניתין דכריתות הג"ל שלשונה הרב קודם את האב בכל מקום וא"כ נדאי נכלל גם פדי' בזה ומוכרח הדבר שהאב אינו ת"ח פלל דאם הי' ת"ח הלא לענין כדאי האב קודם וכדברי רבינו הג"ל וכיון שאינו ת"ח פלל בנדאי האב מחוייב בכבוד הרב

דהלא ראויה א"כ ללמוד מהרב ולכן שפיר נתנה משנתנו דכריתות הטעם שהיא ואביו חייבים בכבוד רבו ופשוט בעזה"ש: וכל זה דהרב קודם היינו אם הרב מלמדו בחנם משא"כ אם האב משלם שכר אז האב קודם בכל דבר וכן נפסק להדיא ברמ"א ז"ל ביו"ד סימן רמ"ב רק אם אומר לו לעבור על דברי תורה אז לא ישמע לו כדאיתא במציעא (ל"ב) ובזה ניישב על נכון בעזה"ש דעת התק"ר הגדול רש"י ז"ל במה שהעלו המפרשים ז"ל בצ"ע והוא דבמציעא שם ת"ר מניין שאם אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר שלא ישמע לו שנאמר איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו אני ה' כלכם חייבין בכבודי ופריה תלמודן טעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמרו הא לאו הכי הנה אמינא ציינתא ליה ואמאי האי עשה והאי ל"ת ועשה [ופירש"י ז"ל אבידה עשה ול"ת היא השב תשיבם לא תוכל להתעלם] ולא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה.

ותירץ איצטריף ס"ד אמינא הואיל והקוש פביוד אב ואם לכבודו של מקום וכו' קמ"ל דלא לישמע לו. והקשו המפרשים ז"ל מדוע פירש"י ז"ל בד"ה הג"ל וכן על הנה אמינא ציינתא ליה פירש"י ג"כ דאתי עשה דכיבוד ודחי ל"ת דלא הוכל להתעלם.

ומדוע לא פירש כפשוטו דקושיתם הוא על הפסוק דואת שבתותי תשמרו והעשה הוא פביוד והל"ת הוא שמירת שבת דהוא עשה ול"ת והעלו בצ"ע: ואמרנו בישובו דהנה לראורה אינו מוכן כ"כ קושית תלמודן אם נאמר דעל הקרא יסוב קושיתם.

דלו יהא דעל שבת לא איצטריף לן משום דשמירת שבת הנה עשה ול"ת וכן גם לפירש"י ז"ל אל תחזיר דהתם ג"כ הוי עשה ול"ת. מ"מ איצטריף לן קרא על שאם אמר לו אביו היטמא שלא ישמע לו ושם בנדאי איצטריף לן קרא דהלא אם ישמע לו יקיים תרתי עשה וגם ל"ת והמה פביוד אב והשב תשיבם ולא תוכל להתעלם [ונדאי דהאי אם אמר לו אביו היטמא היינו שיישיב בזה האבידה שהיא בבית הקברות: דמלבד שמוכח פן במתניתין דמציעא שם ובברייתא הג"ל דאם לא נאמר היטמא להשיב אבידה מדוע בחרו מפל התרי"ג מצוות מצוות טומאה ומאי שייטא התם במציעא כמובן נוסף לזה הלא בהדיא פירש"י ז"ל פן ריש מס' יבמות (דף ו') דהיא שאם אמר לו אביו היטמא היינו שהאבידה בבית הקברות] וא"כ הלא איצטריף לן קרא הג"ל באם אינו ענין להיטמא [דמדמה היא בתורה פידוע].

לכן מפרש רבינו הגדול רש"י ז"ל דקושית תלמודן הלזו לא על הקרא יסוב דשפיר איצטריף לן שלא נטעה לומר דתתייעשה ול"ת ידחו חז עשה ול"ת דאף דרבותינו בעלי התו' פתבו ביבמות (כ' ב') ד"ה אמר קרא דתרי עשה אין דוחין עשה ול"ת מ"מ חזא דהריטב"א ז"ל חולק על רבעת"ו ז"ל ועוד דהלא הקא איפא ג"כ ל"ת ובהא באולי גם רבעת"ו מודים [וראית רבותינו בעת"ו אינם מוכרחים].

וע"כ יפרש רבינו דרק על הברייתא יסוב קושית תלמודן דנראה בהדיא מהברייתא זו דג"ז שלא ישמע לאביו שיאמר לו אל תחזיר לא ידענו רק מהקרא דואת שבתותי תשמרו שאמרו מניין שאם אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר שלא ישמע לו שנאמר וכו' ונדאי שלא ישמע לו באמרו אל תחזיר אה זה ידענו בלתי שום קרא ודומה לדברינו ירשו רבעת"ו ז"ל לעיל (דף ה' א') ד"ה אמאי על קושית תלמודן שם למאן דאמר הילך פטור אמאי איצטריף קרא למעוטי קרקע משבועה עי"ש ופשוט: פתיב

[י'רמ' ל"ג] אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי ודרשו בנדרים (ר"ב א') אלמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי וגו' ואמרו עוד שם גדולה מילה ששקולה כנגד כל המצוות שבתורה.

לכן בחרנו מספר האהבה לדבר בענין זה: בספר השני הוא ספר האהבה בפרק שלישי מהלכות מילה פתב רבינו בהלכה א' וז"ל המל מברך קודם שימול אשר קדשנו במצותיו וצוננו על המילה ואם מל את בנו מברך וצוננו למול אה הבן ואבי הבן מברך ברכה אחרת וכו' ע"כ ומוכח מדברי רבינו שכתב אצל ברפת המוהל קודם שימול ואצל אבי הבן לא פתב קודם שימול משמע א"כ דבאמת אבי הבן מברך אחר המילה וכן פתב הכ"מ ומוכח עוד פנה דאל"כ הי' לכאורה לרבינו הגדול להקדים ברפת האב קודם ברפת המוהל אף אינו מוכרח כ"כ ואף דקיימא לן פל המצוות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן כדאמר רב יהודה אמר שמואל בפסחים (ז ב') וא"כ א"כ יברך האב אחר המילה כבר דברו בזה רבותינו הראשונים ודעת ר"ת והובא בהרא"ש ז"ל בפרק רא דמילה בשמו הטעם דברכה זו לא על מילה זו דוקא קאי אלא מודה ומשבת להקב"ה שצוה לעשות מצוה זו כשתבוא עוד לידו.

ותקנו לה מקום זה לגלות ולהודיע דזאת המצוה נעשית לשם הקב"ה ולא לשום מורנא ולא לשם הר גרזים ועיין בכ"מ ובבעל העיטור הובא טעם אחר בזה בשם יש מי שאומר דכיון דקיי"ל מל ולא פרע פאלו לא מל שפיר הוי עובר לעשייתן אם יברך קודם הפריעה.

והוא ז"ל דחה דעת זה דפריעה אינה רק שיורי מצוה עי"ש אף דעתו דאי אפשר לברך קודם מפני שתלוי בדעת אחר הוא המוהל ולכן לא יוכל לברך קודם המילה ויש להשוות קצת דעת הרא"ש והעיטור ועיין להלן בדברינו ויהי' איזה טעם שיהי' מ"מ מרבינו הגדול מוכח שמודה בעיקר הדין ואמרנו להסמיה פאן מה שיש להספק אם מברכין על מילת קראי ואף שיארכו הדברים ואין דרכנו בכזה פאשר הקדמנו בהקדמת דברינו ולכן לא העלינו גם בזה הלכה מוסכמת עכ"ז לא נחזיקו הפעם מלדבר בזה דאלמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ פאשר הנקדם מתלמודן דנדרים: הנה לדעת האורחות חיים בשם הרמב"ם המובא ג"כ בש"ך ב"ד סימן רס"ו בשם הבד"ה דמלין את בנייהם של הקראים אפילו בשבת אין פאן מקום ספק לכאורה דכיון שדוחה איסור שבת דסקילה כ"ש דמברכין עליה בנודאי.

ואין לומר דהא דמילה דחי' שבת הוא משום דמקלקל מיקרי ואין פאן איסור דאורייתא [וכמתניתין דשבת ק"ה] דכל המקלקלין פטורין ורק איסור דרבנן איכא כדשמואל דאמר בתחילת שבת פל פטורי דשבת פטור אבל אסור משא"כ לענין ברכה שאינה צריכה דאיכא איסור דאורייתא פהרמב"ם פרק א' מהלכות ברכות דכתב שם וז"ל פל המברך ברכה שאינה צריכה הרי זה נושא שם שמים לשוא ונהרי הוא כנשבע לשוא וכו' ע"כ אין פן הדבר דהלא מפורש בתלמודן שם (נ"ד ק"ו) אמר רב אשי מה לי לתמן מילה מה לי לתמן פלי הרי מפורש דמתמן מיקרי אף עדיין יש לומר דזהו דווקא בישראל מיקרי מתמן אבל לא בקראים ולכן אולי מותר ממה נפשך אם בישראל נחשב הרי שפיר עביד וגימין שבת לדחות ואם לא הרי מקלקל מיקרי ואין פאן חילול שבת פלל באיסור

דאורייטא וכנ"ל משא"כ לעגנן ברכה ע"ז נאמר דלא נראה לומר פן כ"כ דמ"מ מתקן מיקרי פיון דגם הם מלים את בניהם ולפחות תיקון הוא להם פמוכן ועדיין יש לסתור ואין להאריך לדעת ר' בצלאל אשפנזי המובא בש"ד שם שכתב דאין מלין בני הקראים בשבת וז"ל פיון שאינם מודים בפריעה איה יעשה להם פריעה וכי תימא ימול בלא פריעה נמצא מחלל שבת ואין בו מצנה ע"כ ודאי יש להסתפק לעגנן ברכה דאף שאינו דוחה איסור שבת אבל אולי איסור לאו דלא תשא שאני ומדין ספק לא נפקי באולי וכאשר יתבאר עוד בדברינו.

ואף דלדעה רבא ביבמות (קי"ט) דאמר שם מפדי הא דאורייטא והא דאורייטא מה לי איסור פרת מה לי איסור לאו לכאורה אין להסתפק בזה פיון דשויים המה כחדא מ"מ הלא רב נחמן שם חולק על סברא זו ומחלק באמת בין פרת ללאו ונהגם דרבא בתרא הוא הלא בתלמודן שם (בדף פ"ב) הובא דגם דעת רבה לחלק בין איסור פרת ללאו ורבים המה נגד רבא ואולי פסברתייהו קיימא לו פיון דרבים גינהו ואף דתלמודן שם פריה ע"ז והא אמר רבה מה לי איסור לאו ומה לי איסור פרת ואסיקו בקושיא.

הלא נראה קצת דטעות סופר הוא וצריך לומר רבא דלרבא מצינו פן ולא לרבה ורק פריה מרבה על רבא וכן פתב רש"י ז"ל בהדיא ב"ק (ל"ג ב') דמרב או רבה פרכינו פאילו תני במשנה או בפרייתא ואף אם נאמר דגם מתחילה צריך להיות רבא ורבה אין פאן כלל.

מ"מ מצינו למימר באולי דרבא חזר בו אחר ששמעה מר"נ וכיוצא בזה מצינו לרבעת"ו ז"ל בכמה מקומות דיתרצו בזה לרבא דאחר ששמעה מר"נ סברה וקובלה וחד מהם הוא במציעא (דף י' א') תוספות ד"ה איתיב רבא לר"נ ע"ש ואף דתלמודן הנ"ל מסיק בקושיא הלא כבר ידוע מרבותינו הראשונים ז"ל דכל מקום דמסיק התלמודן בקושיא יש לתרץ קצת.

ואף דנה דחוק ונראה ג"כ קצת דרבא פליג על רב נחמן מדנסדר פאן אחר ד' ר"נ. מ"מ הלא עדיין אינו מוכרח כ"כ.

[ואין לתמונה על החפץ מה שנאריך אם יש לדמות איסור ברכה שאינה צריכה לאיסור לאו או סקילה ובנויים קצת על דברי ר"ב אשפנזי הנ"ל לי דהלא באמת יש להסתפק גם פלי דברי ר' בצלאל אשפנזי בעצם הדבר אם פסברת רבא קיי"ל או רבו החולקים עליו וכןותייהו קיימא לו ולא הובא הקא רק לפולא פמבואר להמענין]: ועוד נאמר בעז"ה דאף אם הדבר פדעת רבא דאין לחלק בין לאו לכרת ולא הודה פלל לר"נ מ"מ זהו דוקא לאו וכרת משא"כ בין לאו לאיסור סקילה נחלק באמת לדברי הפל ואף לדעת רבא ומנא אמינא לה לסברתנוהלוזו הוא מתלמודן דסנהדרין (דף פ"ד ע"ב) דאיתא שם בתלמודן רב לא שביק לברי' למישקל לי סילוא מר ברי' דרבינא לא שביק לברי' למפתח לי פנותא דילמא חביל ונהו לי שגגת איסור ופריה אי הכי אחר נמי ותירץ אחר שגגת לאו בנו שגגת חנק הרי להדיא דמחלקינו בין מיתה ללאו וא"כ הלא שבת דאיסור סקילה חמורה מפל היא.

ובנודאי נחלוק בינה ללאו ולהיפך אם לא נחלוק בין פרת ללאו ובין איסור מיתה ללאו ורק נאמר דאמוראי אלו סבירי להו דגם פרת ולאו חלוקים המה מ"מ האם גם לנגד פל הנה רבנותא ננקוט פרבא שלא לחלק בין לאו לכרת וחולק על פולם ובנודאי יבטל דעתו פנגדם ובפרט דמר ברי' דרבנא הוא פרתא טפי מרבא.

וכן נפסק ברמב"ם ובטוש"ע פנותייהו וא"כ תדא מיהת נקטי או דאין הדבר פסברת רבא ורק נחלוק באמת גם בין פרת ללאו. או דלפחות אף דכרת ולאו פחדא נינהו מ"מ איסור סקילה חלוק מאיסור לאו וכנ"ל ולכאורה מוכרחים הדברים: אבל באמת אין הכרח כ"כ מזה והוא בדברי רש"י ז"ל דכתב ביבמות (ק"ט) שם ד"ה מה לי איסור לאו וז"ל מי לא בעינן למיחש לספק איסור לאו פי היכי דתיישינן לספק איסור פרת הא מידי דספיקא לאו איסורא דרבנן היא בדבר המותר דנימא לכרת עביד הרחקה ללאו לא עביד הרחקה בדבר המותר דהכא שמה איסורא דאורייתא ממש קעביד ע"כ וא"כ אולי באמת איסור מיתה וכרת ולאו פולהו פהדי נינהו היכא דהוי ענין ספק פספיקתנו הנ"ל וכאשר יבוא עוד קצת משא"כ בתלמודו דסנהדרין הנ"ל דהתם רק רבנן גזרו אולי יבוא לאיסור סקילה שיעשה חבורה באביו ובזה שפיר מחלקינו בין מיתה ללאו.

ואולי בכיוצא בזה אף בין פרת ללאו נחלוק. [וזהו נדאי דאין לסתור תחילת דברינו ולומר דאף בלתי דברי רש"י אלו אין מקום לדברינו משום דבתלמודו שם פריה על דברי רב ומר ברי' דרבנא הנ"ל והדתנו מחט של יד ליטול בה את הקוץ בשבת ליחוש דלמא חביל והניא לי' שגגת סקילה.

ותירץ התם מקלקל הוא וא"כ הרי להדיא דלגבי מקלקל שוים לאו ומיתה. והלא גם מילה מקלקל הוא ואיך נחלוק ביניהם דלא כן דמזה אין פאן אף התחלת סתירה דכבר הובא דברי רב אשי דשבת הנ"ל דמילה מתקן מיקרי ואדרבה דמי' ממש באיסורא לחבלת אביו.

ורק אין הכרח משום דברי רש"י הנ"ל]. אף מ"מ גם עם דברי רש"י הללו עדיין אינו מוכרח כ"כ לדחות דברינו דאולי התם בסנהדרין לא דמי' כ"כ לאיסור וגזירה דרבנן פיון דבמעשה עצמה הלזה שעושה עתה יכול לבוא לאיסור חנק גרע טפי דקרוב הדבר שיחבול ודמ' ליבמות הנ"ל דמחלקינו בין מיתה ללאו ויש להאריך עוד בזה ואחר פל דברינו הללו עדיין יש להסתפק לפחות לדעת ר"ת והרא"ש דזה שתפסנו לפשיטות דברכה שאינה צריכה איפא איסור לאו הנה הוא דעת הרמב"ם ז"ל פאשר הובא דבריו לעיל אבל דעת ר"ת וכן דעת הרא"ש ז"ל בפ"ק דקידושין והובא במג"א סימן רט"ו סק"ו דברכה שאינה צריכה הוי רק דרבנן ולא דאורייתא וכן תפס לפשיטות ולהלכה בט"ז סימן מ"ו סק"ז.

וז"ל שמה [בתוך דבריו] זה אינו דכבר הוכיח ר"ת והביאו הרא"ש בפ"ק דקדושין שאין בזה משום לא השא פיון שמזכיר שר את השם דרך ברכה אעפ"י שאינו חייב בה ומביא ראיות ברורות על זה וכו' ע"כ וכבר האריכו מאוד בזה האחרונים עיי"ש וא"כ לבד מה שהתעוררנו לעיל בדעת הרמב"ם הלא לפי שיטתייהו דר"ת והרא"ש ויתר האחרונים בנודאי יש להסתפק דאולי שאני בין ברכה שאינה צריכה דהוי רק דרבנן לבין איסור דשבת.

וּכְבָר הַקָּדָם דְּסִפִּיקְתָּנוּ הוּי בְּלַעֲדֵי דְבָרֵי ר"ב אֲשֶׁפְּנֹזֵי: אַף לְכַאוּרָה אִם רְצוֹן הָאֵב הַקָּרְאֵי
שְׂמִימֹלוּ וְיַעֲשֶׂה גַם פְּרִיעָה וְאִז לִיפֹא לְמִישַׁח לְמַרְדִּין בְּנֹדָאֵי יְכוּלֵי לְבַרְרָה וּמוּכַח פֶּן
מִירוּשְׁלָמִי דפ"ב דִּיבְמוֹת וּמוּכָא בְּפוּסְקִים דָּאִם נוֹלַד בֶּן יִשְׂרָאֵל מֵעוֹבְדַת פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת
אֵין מְלִין אוֹתוֹ בְּשִׁבְתָּ מְשׁוּם דר' יוֹחָנָן דְאָמַר בִּיבְמוֹת (כ"ג) בְּנָה הֵבָא מִיִּשְׂרָאֵלִית קְרוּי
בְּנָה וְאֵין בְּנָה הֵבָא מֵעוֹבְדַת פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת קְרוּי בְּנָה אֶלָּא בְּנָה וּא"כ מוּכַח דְּרַק בֶּן
הָעוֹבְדַת פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת אֵין מְלִין מִשְׂא"כ בְּקָרְאִים הַנִּזְכָּרִים וְהֵלָּא פְתַב הַב"י בְּבַדְה"ב דְּגָה
בֶּן הַנוֹלַד מִיִּשְׂרָאֵל שְׂנַעֲשֶׂה עוֹבֵד פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת מְלִין בְּשִׁבְתָּ וּא"כ כ"ש בְּנֵי הַקָּרְאִים
וְנֹדָאֵי לְפָחוֹת לַעֲנֵנוּ בְּרַכָּה מְבָרְכִין.

וְנֹאמַר א"כ דְּהָא שְׁפַתְהָ ר"ב אֲשֶׁפְּנֹזֵי דְאֵין מְלִין בְּנִיחָם שְׁל קְרָאִים בְּשִׁבְתָּ הֵינּוּ דְוּוּקָא
אִם אֵינוּ נוֹתֵן רְשׁוּת לְפָרְעָה וְאִז יֵשׁ לְחוּשׁ לְמַרְדִּין כְּמוֹכֵן וְזֵהוּ כְּפִינְתוֹ בְּמָה שְׁפַתְהָ שֵׁם פִּינּוּ
דְאֵינָם מוֹדִים בְּפְרִיעָה אִיךָ יַעֲשֶׂה לְהֵם פְּרִיעָה וְכו' ע"כ וְסוּף לְשׁוֹנוֹ יוֹכִיחַ עַל זֶה עֵי"ש
וְזֵה פְּשוּט וְעכ"ז עֲדִינּוּ אֵינוּ מוּכָרַח כ"כ דְּבִאֲמַת הַשֵּׁי"ף וְהַט"ז אֵין דַּעְתָּם כְּדַעַת הַב"י
בְּבַדְה"ב וְסָבְרֵי דְבֶן הַנוֹלַד מִיִּשְׂרָאֵל שְׂנַעֲשֶׂה עוֹבֵד פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת אֵין מְלִין אוֹתוֹ בְּשִׁבְתָּ
וְרִאֲיִיתָם מְלִשׁוֹן הַבַּה"ע שְׁפַתְהָ וְאֵין אָנוּ מְחֻזְקִים אוֹתוֹ שְׂיֻצָא לְתַרְבּוּת רְעָה פִּינּוּ דְאָמוּ
מִיִּשְׂרָאֵלִית מְשַׁמַּע דְּחֻדָּא בְּעֵינָן אוֹ אָבִיו יִשְׂרָאֵל אוֹ אָמוּ יִשְׂרָאֵלִית וּא"כ אוּלַי לְהֵם יְדָמָה
בֶּן הַצְּדוּקִי לְדַעַת הַרַב"א הַנִּזְכָּר וְלֹא נִימְן שְׁבַת לְדַחוֹת אֶצְלָם אֶבְל בְּאֲמַת יֵשׁ לְהַבִּין דַּעַת
הָאֲחֵרוֹנִים הַנִּזְכָּרִים דְּאֵף דְּלִשׁוֹן הַבַּה"ע דִּיִּיקָא בֶּן עכ"ז הֵלָּא דַּעַת הַב"י מְכַרְעַת מְסָבְרָא
וְכַלְשׁוֹנוֹ בְּבַד"ה וְלִי נִרְאֶה דְאֶפִּילוּ נְשׁוּי יִשְׂרָאֵלִית שְׂנַעֲשֶׂה עוֹבְדַת פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת נְמִי
מְלִין בְּשִׁבְתָּ בֶּן הַנוֹלַד לְהֵם שְׁהָרִי הֵם חֲזִיבִין בְּכָל הַמְצוֹת וְיִשְׂרָאֵלִית דְּנִקְטָה הַעֵיטוֹר אֶפְשָׁר
דְּלָאוּ לְאֶפּוּקֵי עֲשֶׂה עוֹבְדַת פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת אֶלָּא לְאֶפּוּקֵי עוֹבְדַת פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת מֵעִיקְרָא
עכ"ל וּא"כ מַה יַעֲנוּ הָאֲחֵרוֹנִים בְּסָבְרָתוֹ זֹאת דְּחִיבִים בְּכָל הַמְצוֹת וְגַם מִירוּשְׁלָמִי הַנִּזְכָּר
מוּכַח כְּדַעַת הַב"י: וְרִאֲנִי עוֹד לְזֶה מִמְתְּנִיתִין דִּיבְמוֹת (כ"ב) דְאִיתָא שֵׁם מִי שְׂיֵשׁ לוֹ בֶּן
מ"מ פּוּטֵר אֲשֶׁת אָבִיו מִן הַיָּבוּם וְבָנוּ לְכָל דְּבָר חוּץ מִמִּי שְׂיֵשׁ לוֹ בֶּן מִן הַשְּׁפָחָה וּמִן
הָעוֹבְדַת פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת ע"כ וְטַעַם דְּמִמְעֻטִּין בֶּן הַשְּׁפָחָה הוּא מר' יוֹחָנָן הַנִּזְכָּר דְּכִי יְסִיר
אֶת בְּנָה בְּנָה הֵבָא מִיִּשְׂרָאֵלִית קְרוּי בְּנָה וְכו' וּמוּכַח א"כ מִמְתְּנִיתִין דָּאִם יֵשׁ לוֹ בֶּן שְׂנַעֲשֶׂה
עוֹבֵד פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת פּוּטֵר ג"כ וְכ"כ גַּבִּי אַח דְאִיתָא הֵתָם בְּמִתְנִיתִין מִי שְׂיֵשׁ לוֹ אַח מ"מ
זוֹקֵק אֶת אֲשֶׁת אַחִיו לַיָּבוּם וְאַחִיו הוּא לְכָל דְּבָר חוּץ מִמִּי שְׂיֵשׁ לוֹ אַח מִן הַשְּׁפָחָה וּמִן
הָעוֹבְדַת פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת.

וְכִינּוּן דְּלֹא מִיַּעֲטָה מִהֲנִיתִין רַק בֶּן וְאַח מִהַשְּׁפָחָה וְהָעוֹבְדַת פּוֹכְבִים מוּכַח הַדְּבָר דְּאֵח מִן
שְׂנַעֲשֶׂה עוֹבֵד פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת הֵינּוּ דְאָבִיו וְאָמוּ הַיִּשְׂרָאֵלִים נַעֲשׂוּ עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת
וְנוֹלַד לְהֵם בֶּן הַלְזָה דְהוּא כְּמוֹתָם זוֹקֵק מ"מ אֶת אֲשֶׁת אַחִיו דְּכִיִּשְׂרָאֵל נִחְשָׁב עֲדִינּוּ.

וְכִן נִפְסַק בְּהַרְמַב"ם ז"ל פ"א מִהֲלָכוֹת יָבוּם וּבְאֶבֶן הָעֶזֶר סִימָן קנ"ו כְּמִתְנִיתִין הַנִּזְכָּר
וּמְפֹרָשׁ שֵׁם בְּהַדְיָא דְגַם הַנַּעֲשֶׂה עוֹבֵד פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת כֵּן וְלֹא שְׂמַעְנוּ שׁוּם חִילוּק אַף אִם
גַּם אָבִיו וְגַם אָמוּ נַעֲשׂוּ עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת וְאֵף דְּבַתְלָמוּדִין שֵׁם אִיתָא מ"מ לְאֲתוּי
מֵאֵי אָמַר רַב יְהוּדָה לְאֲתוּי מְזוּר וְלֹא זָכְרוּ כָּל לְאֲתוּי נַעֲשֶׂה עוֹבֵד פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת
הֵינּוּ מְשׁוּם דְּזֵה פְּשוּט וְלֹא הִנְצָרָה לְאֲשֶׁמְעִינּוּ וְכִסְנֵהֲדֵרִין (מ"ד) חֲטָא יִשְׂרָאֵל אַעפ"י

שחטא ישראל הוא ובבעילתם אין פאן איסור ולכן לא הוצרך ר"י להשמיענו שיש נורא כ הנם נגמם כ ו צ"ש.

דד ששנה יי ים ו שד יב שהאשה או שנשא שארי פלל דכישאל הוא נחשב משא"כ ממזר דאיפא בבעילתו איסור פרת או מיתה ונהו אמינא דלאו בגו ואחיו מיקרי לכו מפרש ר"י לאתויי ממזר וכינון שפן דגם אביו ואמו פישאלים ניהו וידוע דכופין ומפין כו' לקיים מצות עשה ואם הי' הדין נותן דמלין את הגדול גם אביהם היו מלין שבת לולא דמילת גדול אינו דוחה שבת וא"כ למה יגרע בגיהם זה הבן שמונת ימים שלא למולו בשבת אמתמה ולא יגרע מממזר דמלין אותו בשבת וכו"ש בן הרשב"ץ דמלין אותו בשבת והובא בבד"ה ובאחרונים וזה ראי' נכונה לכאורה לסברת הב"י הג"ל ודלא כפ"ד וט"ז הג"ל.

ולמה נחדש סברות מלבנו לחוש שמא יוצא לתרבות רעה. וא"כ גם בקראי ידחה אפילו גם שבת וכדעת הבד"ה.

ולפחות נברך עליו ואף להגאונים שהביא הטור באבן העזר שם דסברי באמת דאחיו הנעשה עובד פוכבים ומזלות אינו זוקק וא"כ לדעתם גרע מממזר. [ואולי טעמם דאדרבה מדייקי מתלמודן דרב יהודה דאמר מ"מ לאתויי ממזר ולא אמר לאתויי הנעשה עובד פוכבים משמע להם מדברי ר"י דדוקא ממזר נקוט והא דממעט מתניתין בן שיש לו מן השפחה והעובדת פוכבים ומזלות ולא נקטי שנעשה עובד פוכבים ומזלות היינו דרבותא נקט מתניתין אף דמודה בכל המצות.

אבל הנעשה עובד פוכבים ומזלות גרע טפי]. הלא רבינו הטור פתב ולא ידענא למה לא תהי' אשת הנעשה עובד פוכבים ומזלות זקוקה ליבם וכו' עכ"ל והב"י הוסיף ויש לתמוה על מי שפעלה בדעתו היתר זה וכו' ועל בעל העיטור שהעתיק דבריהם יש לתמוה למה לא רדפם [לתלמידי רב יהודאי ז"ל] וכמתם עד החרמה דאין לדברים הללו שרש וענף ולא שום צד סמך פלל ואוי לו למי שמיקל בזה עכ"ל ועוד אולי גם הם לא דברו רק לענין יבום דבנחלה תלה רחמנא וכדעת הגאונים שישאל הנעשה עובד פוכבים ומזלות אינו יורש את אביו פדכתיב להיות לה לאלהים ולזרעה אחריה וכדעת האחרונים ז"ל עי"ש וא"כ לכאורה דברי הש"ך והט"ז שהשיגו על הב"י צע"ק דנדאי מוכרח כהב"י דמלין אותם בשבת וכנ"ל: אף לכו דייקנו אדרבה הסברא נותנת פדברי האחרונים הג"ל דעד אימתי נאמר דדינו פישאל גמור למולו בשבת האם עד עולם יהי כן אמתמה.

וא"כ נדאי הסברא נותנת דרך הנעשה עובד פוכבים ומזלות הראשון דינו פישאל פדכתיב בקרא הג"ל חטא ישראל אבל לא בגיו [ונדאי נדבר בין האחרונים עד אימתי נחשב הנעשה עובד פוכבים פישאל ואינם תחת ידי המזברים בענין זה].

ונהו סברת הש"ך והט"ז לפי דעת הנותנת: ולפי זה יש להסתפק א"כ [חויך לזרפנו] אם בן הנעשה עובד פוכבים ומזלות פזה יורש את אביו דאף דנפסק ההלכה בחוה"מ סימן רפ"ג שלא פדעת הגאונים דנעשה עו"ג אינו יורש את אביו.

רק דירוש. ומוכח פן מתלמודן קדושין (י"ז) דאיתא ההם רב חייא בר אבין אמר ר' יוחנן עובד פוכבים יורש את אביו דבר תורה שנאמר פי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר

וּפְרִיָהּ תִּלְמוּדוֹן ע"ז וְדִילְמָא יִשְׂרָאֵל הַנְּעֻשָׁה עוֹבֵד פּוֹכְבִּים וּמְזֻלוֹת שְׂאֲנֵי וְכו' הָרִי לְהִדְיָא שְׂלֵא פְדַעַת הַגְּאוּנִים שְׂאֲנֵי יוֹרֵשׁ וְרַק דְּיוֹרֵשׁ אֶבְל אוֹלֵי דְנוֹקָא הָתָם דְּאָבִיו וְאָמוֹ יִשְׂרָאֵלִים נִינְהוּ דְיִצְחָק וְרַבְקָה צְדִיקִים גְּמוּרִים נִינְהוּ מִשָּׂא"כ יִשְׂרָאֵל הַנְּעֻשָׁה עוֹבֵד פּוֹכְבִּים וּמְזֻלוֹת לְיִרֵשׁ אֶת אָבִיו וְאָמוֹ דְגַם הָמָּה פְּמוּהוּ אוֹלֵי בְּאַמְתֵּי אֵינּוּ יוֹרֵשִׁם כְּלָל וְאֵין לוֹמַר דְּאֵין פְּאֵן מְקוּם סָפֵק כְּלָל דְהֵלֵא הָא דְכְתֻבָּה רַחֲמֵנָא פִּי יְרֻשָׁה לְעֵשׂוֹ נְתַתִּי אֶת הַר שְׁעִיר הֵלֵא עַל בְּנֵי יִדְבָר דְּאָז לֹא הָיוּ בְּעוֹלָם רַק בְּנֵי וְעכ"ז יוֹרֵשִׁים אוֹתוֹ.

וּא"כ הֵלֵא אֲבִיהֶם נְעֻשָׁה עוֹבֵד פּוֹכְבִּים הָרִי לְהִדְיָא דְבְנֵי מְהַנְעֻשׂוֹ עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים וּמְזֻלוֹת דְגַם הוּא פְּמוּתָם יוֹרֵשִׁים אוֹתוֹ לֹא כֵן וְלֹא מְוֹכְרָח עֲדִינָן כ"כ דְּאוֹלֵי בְּאַמְתֵּי בֵּן מְהַנְעֻשָׁה עוֹבֵד פּוֹכְבִּים וּמְזֻלוֹת אֵינּוּ יוֹרֵשׁ אֶת אָבִיו אִם גַּם הוּא פֵּן וְהִירְוֹשָׁה הַנְּ"ל לוֹ לְעֵצְמוֹ קְאָמְרִי וְאִף דְעַל בְּנֵי קָאֵי נְאָמַר כְּדִרְוֹ שְׂמֻצִינוּ לְתִלְמוּדוֹן שְׂם דְּאֶפִּיק רַבָּא דְעוֹבֵד פּוֹכְבִּים יוֹרֵשׁ אֶת אָבִיו מְדַכְתִּיב וְחַשׁ עִם קוֹנְהוּ מְכָלֵל דְּאִית לִי יוֹרֵשִׁים וְרַחב"א מְסִיק שְׂם מְשֻׁמֵי דְר"י מְדַכְתִּיב פִּי לְבָנֵי לוֹט נְתַתִּי אֶת עַר יְרֻשָׁה וְאָמְרִינוּ שְׂם וְרַבָּא מ"ט לֹא אָמַר כְּרַחב"א מְשׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּאֲבָרְהָם שְׂאֲנֵי ע"כ וְכ"כ הָא אוֹלֵי הָיוּ יְרֻשָׁת בְּנֵי עֵשׂוֹ מְשׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּאֲבָרְהָם וְיִצְחָק.

וְאִף לְר' חִיָּא בְּר אָבִין דְּמִפִּיק מִן לְבָנֵי לוֹט וְלֹא אָמְרִינוּ סְבָרָא זֹו דְּמְשׁוּם כְּבוֹדוֹ הֵינּוּ דְנוֹקָא הָתָם דְּכְתִיב לְבָנֵי לוֹט וּמִשְׁמַע דְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּנֵי אֶתוּ מִכְּחַ יְרֻשָׁה אֶבְל הָא אוֹלֵי פִּינוּ דְּכְתִיב פִּי יְרֻשָׁה לְעֵשׂוֹ נְתַתִּי אֶת הַר שְׁעִיר עַל עֵשׂוֹ לְבָדוֹ קָאֵי אֶבְל בְּנֵי עֵינְקָר כְּחֵם לֹא מִכְּחַ יְרֻשָׁה הוּא רַק מְשׁוּם כְּבוֹדָם דְּאֲבָרְהָם וְיִצְחָק וְאִף דְּכָל זֶה דְּחֻוּק קֶצֶת בְּכּוֹנוֹת הַלְמוּדוֹן וּבִפְרָט דְגַם עֵשׂוֹ דְקָרָא אוֹלֵי כָּל בְּנֵי וְיִוְצָאֵי חֲלָצִיו בְּכָלֵל מ"מ הֵלֵא אוֹלֵי טוֹב לְנוּ לְדְחֻוּק קֶצֶת וּלְמַעַט הַמְחַלְקֶת בֵּין הַפּוֹסְקִים לְהַגְּאוּנִים [וּבִפְרָט דְּאִמָּם הָיוּ עוֹבְדוֹת עֲבוֹדַת פּוֹכְבִּים מְעִינְקָרָא כְּמוּבָן].

וְיֵשׁ לְהֶאָרִיף עוֹד אִף יַעַן פִּי הוּא חוּץ לְעֵנִינְנוּ קֶצְרָנוּ: וְעֲדִינָן נְאֻמַר לְפִשְׁנוּט סְפִיקְתָנוּ דְּבִרְכַת בֵּן הַקְּרָאֵי דְמְבָרְכִין עַל מִילְתָּם פִּינוּ דְּאָבִיו רוּצָה לְמוּלוֹ לְשֵׁם מְצֻנָה מִתְלַמוּדוֹן דְּעֲבוֹדַת פּוֹכְבִּים (כ"ו) דְּאִיתָא הָתָם ת"ר יִשְׂרָאֵל לֹא יְמוּל כּו' לְשֵׁם מוֹרְנָא אֶבְל לְשֵׁם מְצֻנָה מִלְ אוֹתוֹ וְכֵן גְּפִסְק בְּרַמְבַּ"ם וְטוֹש"ע יו"ד סִימָן רס"ח וּבְנוּדָאֵי גַם מְבָרְכִין וְכ"כ הָא מְכ"ש גְּבִי הַקְּרָאֵי אִף עֲדִינָן אֵינּוּ מְוֹכְרָח דְּהָתָם דְּגְדוּל הוּא וּבָא לְיְמוּל וְלְעֵשׂוֹת בְּנִפְשׁוֹ צַעַר גְּדוּל לְשֵׁם מְצֻנָה בְּנוּדָאֵי יְקִינָם ג"כ אֶבְל הָא שְׁיִיף טַעַם הַשְּׁ"ף ז"ל דְּיוֹצִיאָנוּ לְתַרְבוֹת רְעָה בְּאוֹלֵי וְכ"כ אֶפְשָׁר גְּבִי בֵּן קְרָאֵי.

וְאוֹלֵי א"כ מְשׁוּם טַעַם זֶה לֹא יְבָרַף ג"כ נְהָ וְדָאֵי דְאֵין לְהִבְיָא רָאִי דְמְבָרְכִין עַל מִילְתָּם מְהָא דְמְבָרְכִין עַל בְּהֵמַת עוֹבֵד פּוֹכְבִּים בְּנוּדָאֵי. דְּהֵלֵא נָא מְצִינוּ לְהַפּוֹסְקִים דַּעַת הָאוּמַר דְּאֵין מְבָרְכִין עַל שְׁחִיטַת בְּהֵמַת עוֹבֵד פּוֹכְבִּים וְלְהִבְיָא עוֹד קֶצֶת רָאִי לְזֶה דְמְבָרְכִין מְהָא שְׁהִבְיָא הַמְרָדְכִי דַּעַת אֶלְדָּד הַדְּנִי דְבְהֵמָה שְׁנִשְׁחַטָּה בְּלִי בְּרַכָּה אֲסוּרָה בְּאֶכִּילָה וְהִבְיָאוּהוּ הָאֲחֻרָנִים וְהֵלֵא מוֹכַח מִתְלַמוּדוֹן חוּלִין נ"ט) בְּעוֹבְדָא דְהֵנִי טִייעָא דָּאִם שְׁחַט בְּהֵמַת עוֹבֵד פּוֹכְבִּים מוֹתֶרַת בְּאֶכִּילָה דְזֶה מְחַשֵּׁב וְזֶה עוֹבֵד לֹא אָמְרִינוּ הָרִי לְהִדְיָא דְמוֹתֶרַת בְּאֶכִּילָה וְנוּדָאֵי דְמְבָרְכִין ע"ז [וְהֵלֵא מְזָה לֹא הוֹשֵׁג הַדְּנִי] וְא"כ ה"ה גְּבִי מִילַת בֵּן הַקְּרָאֵי דְלֹא כֵן הַדְּבָר וְאֵין פְּאֵן אִף רְמֵז רָאִי לְסְפִיקְתָנוּ.

דאף דבאמת גבי בהמה פשוט הדבר דמברכין [אף דמדברי תלמודן והדני אין פאן אף רמז ראי' גם לזה דהלא התם תחילת השחיטה הי' על דעת דלאכול ממנה הישראל כמפורש שם בתלמודן דאמרו תרבא ודמא לדידכו ובישרא לדידן מ"מ אין לדמותו פלל למילה דהתם גבי שחיטה צנה לן רחמנא ונבחת ולא מציינו שום חילוק למי שניף הבהמה.

משא"כ הקא גבי מילה כתבה לן רחמנא בהדיא והיתה לאות ברית בבשרכם וכדומה ולא נצטוונו פלל על מילה בהמה מפנין שיוציאנו לתרבות רעה ואיך יברך וצננו: אבל עדיין יש להביא ראי' דמברכין על מילת בן קראי מתלמודן דכתנבות (י"א א') דאמר רב הונא התם דקטן מטבילין אותו על דעת ב"ד דזכות הוא ליי' ולא אמרינן בהפקירא ניקחא ליי' עיי"ש והיינו בנודאי גם מלין אותו וכן פתב רש"י ז"ל להדיא בדבריו גם מילה עיי"ש ונדאי דמברכין ג"כ על מילתו דהלא בזה יחיי ליי' לכשיגדל דלא יוצרך לא מילה ולא טבילה ואף דהברכה אינה מעפכת בשום דבר מ"מ הנה להו לרבנותא לאשמעינן דאין מברכין ע"ז.

ובפרט דהסברא נותנת פן ולא צריף לשום ראי' דנדאי מברכין. והובא דינו של רב הונא ברמב"ם וטוש"ע בי"ד סימן רס"ח וגם שם בלא חילוק ואף דרש"י ז"ל פתב אם אמו הביאתו לב"ד וכן הובא בי"ד שם או דבא מעצמו לב"ד וכן הובא בטוש"ע שם.

עכ"ז הלא הר"ן ז"ל פתב בהדיא דה"ה אם ב"ד עושין פן מעצמם שפיר דמי ונדאי דמברכין ג"כ ולא יגרע הבן הקראי מהתם פנין דמלין אותו לשם מצנה ובפרט דאביו רוצה בעצמו לזה. ואף דרב הונא נקט בדבריו ב"ד וכו"ל לכאורה ב"ד לאו דוקא נקט ורק משום דגם בגדול צריף ב"ד לענין פנה פאשר נפסק בכל הפוסקים אבל לענין המילה אין צריף כ"כ לב"ד דניזיל בתר טעמו ושהוא משום דזפין לאדם שלא בפניו וגם יחיד יכול לזפות לחבירו ואף דהתם גם טבילה איפא והקא עדיין אין פאן רק מילה לחודי' פמוכן ומוכרח לקצר עכ"ז הלא גם זה זכות הוא לו דיפטר מצער גדול של מילה ופריעה.

אף אם יוצרך להטיף דם ברית פשיגדל מ"מ עדיין זכות גדול הוא לו ונהלא בהפקירא לא ניקחא ליי' וכדעת רב הונא הנ"ל כ"ז נראה לכאורה אבל עדיין הדבר אינו מוכרח כ"כ פמוכן ובפרט לדעת המרדכי המובא בד"מ דאם מלו ב"ד מעצמם אינו פלוס א"כ בנדאי אין שום ראי' מהתם אף מ"מ אוילי הקא פנין דברצון האב הוא אפשר דמברכין ע"ז: וכל דברינו עד עתה הנה אם ניתן הרשות לפרוע ג"כ.

אבל אם ימאן הקראי בפריעה ורק ירצה במילה לבדו יש להסתפק עוד בזה אם הוא כפי שהוקדם בדברינו דאף דגבי שבת ודאי אין מחללין וכדעת הר"ב אשפנזי מ"מ מברכין על מילת הקראי אם ניתן רשות גם לפרוע אוילי גם הקא אף דנימול בלא פריעה מברכין ג"כ ולא דמי לאיסור שבת דבשלקמא לענין שבת פנין דלא גמר פל המצנה ולא פרע אזי חילל שבת ולא עשה מצנה פלל משא"כ לענין ברכה פנין דעיקר הברכה נתניסד על חתיכת הערלה כדברי בעל העיטור ז"ל בזה לענין עובר לעשייתו המוקדם.

וז"ל ומי שאומר פנין שנותר הפריעה יכול הוא לברך [ברפת להכניסו דמברך האב] שעובר לעשייתו הוא דהא קי"ל מל ולא פרע פאילו לא מל. הא לאו דוקא דפריעה שיורי מצנה היא ואינה עובר לעשייתו וכו'.

אָנא פֿל מצוה נְשִׁיא תּוֹלָה בְּאֶחָר לָא מְבָרְכִין עָלֵי וְכוּ' עכ"ל וא"כ פֿינן דְּרַק שְׂוִירֵי מְצוּהָ
היא אַם נאמר דְּמְבָרְכִין עַל מִילָה עִם פְּרִיעָה נְבָרָה ג"כ עַל הַמִּילָה לְבַדָּה. וְאַף דְּהָרָא שׁ
ז"ל בְּפֶרֶק ר"א דְּמִילָה פֿתַּב לְאַמַּת דַּעַת הַיֵּשׁ מִי נְשִׂאוֹמֵר שְׂבַעֲטוֹר הַגָּ' לְדַכִּינּוּ דְּמַל וְלֹא
פֿרַע הָוִי פֿאַיְלוֹ לֹא מַל לְכֹן הָוִי עוֹבֵר לַעֲשִׂיָתוֹ וְכֹן דְּבָרָיו בְּתַשׁוּבָה וְהוּבָא ג"כ בְּאַחֲרוֹנִים
מ"מ יֵשׁ לְהַשׁוּוֹת קֶצֶת דַּעַת הָרָא שׁ דְּלֹא יִחְלֹק כ"כ עַל סְבַרַת הָעֵיטוֹר.

דְּבַעַל הָעֵיטוֹר נְשִׁבֵיא דַּעַת הָאוֹמְרִים הַגָּ' לְדַמְשׁוּם זֶה יִשְׁנֶה לְהוּ לְבָרָה אַחֲרֵי הַמִּילָה
פֿקוּדִם הַמִּילָה דְּחָה דַּעַתָּם. מִשָּׂא"כ הָרָא שׁ ז"ל בְּתַשׁוּבָה שָׁם אֵינְרִי וְכֹא לִיתָן שְׂשָׁם
דְּמַשׁוּם זֶה טוֹב לְבָרָה קוּדִם הַפְּרִיעָה מְלֹאֲחֵר הַפְּרִיעָה ע"ש פְּנִרְא' מְלִשׁוֹנוֹ הַמוּבָא בְּדַבְּרֵי
הָאַחֲרוֹנִי' [נְאִין אֲתִי תַשׁוּבַת הָרָא שׁ עִתָּה].

וְאַף דְּבְפֶרֶק ר"א דְּמִילָה תַּפְסֵי זֶה הָרָא שׁ ז"ל לְטַעַם דְּמַשׁוּם זֶה יֵשׁ לְבָרָה אַחֲרֵי הַמִּילָה
וְלֹא מְקוּדִם. אוֹלֵי הוּא מַשׁוּם דְּכָבֵר פֿתַּב ג"כ תְּקִירוֹץ הַבַּה"ע הַגָּ' לְגַם הָרִוּץ ר"ת וְאַחֲס"כ
פֿתַּב וְעוֹד שְׂמַעְתִּי וְכוּ' וְרַק לְוַעוֹד נְקֻטִי.

וְלָכֵן אוֹלֵי בְּאַמַּת הָעֵיטוֹר פֿבַּעַל הָעֵיטוֹר וְא"כ אוֹלֵי נְבָרָה עַל הַמִּילָה אַף אַם הִיא בְּלֹא
פְּרִיעָה פֿינן דְּאֵינְנָה רַק שְׂוִירֵי מְצוּהָ: וּמְצַאֲתִי בְּתַשׁוּבַת ח"ס שְׂפִתָּב דְּעַל הַמִּילָה הוּא
הַסְרַת הַדְּבָר וְכַעַת דְּנִיתָן תּוֹרָה וְנִצְטוּיֵנוֹ עַל הַפְּרִיעָה גַם זֶה בְּכַלְל עֲרָלָה יִקְרָא וּמַטַּעַם זֶה
דַּעַתוֹ פֿשְׁחוּזָר עַל צִיצִין הַמְעַפְכִּין אֶת הַמִּילָה ה"ז מְבָרָה.

וְנִרְאָה קֶצֶת מְדַעַתוֹ דְּאִין מְבָרְכִין עַל הַמִּילָה לְבַדָּה אַף מ"מ הִלֵּא אֵינּוּ מְוַכְרַח כ"כ דְּאוֹלֵי
בְּאַמַּת אַם חוּזָר עַל צִיצִין הַמְעַפְכִּין אֶת הַמִּילָה מְבָרָה ג"כ דְּגַם זֶה הוּא בְּכַלְל מִילָה אָבֵל
חֲתִיכַת הָעֲרָלָה וְדֹאֵי דְּהִיא עֵיקָר הַבְּרָכָה וְאַף דְּזֶה דוֹחַק קֶצֶת מ"מ הִלֵּא גַם פֿשְׁטָא
דְּמַתְנִיתִין דְּמַל וְלֹא פֿרַע פֿאַיְלוֹ לֹא מַל מְשַׁמַּע קֶצֶת פֿאַיְנוֹ לֹא מַל פֿלָל וְדֹאֵי דְּאִין מְבָרְכִין
עַל שְׁחִיטַת סִימֵן אֶחָד אוֹ עַל שְׁלִשָּׁה צִיצִית וְכַדוּמָה וְעֵינִין לְהַלְוִן].

אָבֵל עֵיקָר סְמִיכְתָּנוֹ הוּא עַל עַמּוּד הַגָּדוֹל הַבַּעַל הָעֵיטוֹר ז"ל שְׂפִתָּב לְהַדְיָא דְּהָוִי רַק שְׂוִירֵי
מְצוּהָ וְכַנֵּ"ל: וְאַדְרָבָה נְבִיא קֶצֶת רֵאִי דְּנוֹכַל לְבָרָה גַם עַל מִילָה לְבַדָּה אַם הַדִּין נוֹתֵן
דְּמְבָרְכִין עַל מִילָה וּפְרִיעָה.

וְהוּא מְדַעַת הַגְּאוּנִים הַמוּבָא בְּרַמ"א ז"ל בִּי"ד סִימֵן כ"ח שְׂפִתָּב שָׁם דָּאֵם הוּא הוֹלָךְ
בְּדָרָה אוֹ בְּסַפִּינָה וְאִין נוֹ עֶפֶר לְכַסּוֹת וְהָעוֹף אֵינּוּ שְׁנֶה פְּהַפְסֵד הַבְּגָד שְׂיִשְׁרוּף לְאַפֵּר תַּקִּינוּ
לִי רַבָּנָן לְשַׁחוּט וְלַמְצָה הַדָּם בְּבָגָד אוֹ בְּסַנְדָּל וְלְבָרָה וְכַשְׂיִגִיעַ לְמָקוֹם עֶפֶר יְכַבֵּס הַבְּגָד
וְיִכְסֶנּוּ בְּלֹא בְּרָכָה ע"כ.

וְהַטַּעַם עֵי' ש"ף מַשׁוּם דְּהַבְּרָכָה לֹא נִתְקַן עַל פֿיִסוּי בְּעֶפֶר רַק עַל פֿיִסוּי לְבַד. וְא"כ וְמָה
הִתָּם דְּמַפְרָשׁ בְּתוֹרָה וְכַסְהוּ בְּעֶפֶר וּמ"מ פֿתְּבוּ הַגְּאוּנִים דִּיבְרָה תַחֲזִילָה בְּשַׁעָה שְׂמַמְצָה
הַדָּם כ"ש הִכָּא דְּנוֹכַל לְבָרָה גַם עַל מִילָה לְבַדָּה.

וְאַף דְּהִתָּם הַשִּׁיגוּ קֶצֶת הָאַחֲרוֹנִים. הֵינּוּ דְּבְאַמַּת פֿתִּיב בְּתוֹרָה וְכַסְהוּ בְּעֶפֶר מִשָּׂא"כ הִכָּא
נְדֹאֵי דְּנְבָרָה.

וְלֹא יְדוּמָה לְשַׁחֲטָה שֶׁל סִימֵן אֶחָד הַגָּ' לְדְּהִתָּם לֹא יוֹכַל לְגַמְרוֹר אַחֲס"כ מַשׁוּם שְׁהִינִי פֿיִדוּעַ
וְכֹן לְצִיצִית לֹא דְּמִי' כ"כ דְּהִתָּם לֹא קִיָּים פֿלָל מְצַנֵּת צִיצִית וְאַדְרָבָה קַלְקַל דְּעַבְרָה עַל

מִצְוַת צִיצִית בְּשָׁעָה שֶׁהַלְבִּישׁ טְלִית זוֹ אִם חוֹבֵת גְּבֵרָא הוּא פִּדּוּעַ וְכַמוֹהוּ עוֹד הֲרַבָּה מִצְוֹת.

משא"כ גְּבִי מִילָה דְּמִצְוַת מִילָה דְּעֵבִיד וְעֵבִיד וְלִכְּוֹן אוֹלֵי דְּמִהְלִינּוּ לִיהּ וּמְבַרְכִינּוּ וְאַח"כּ כְּשִׁיגְדִיל יִשְׁלִים יִתֵּר הַמִּצְוָה אִם יִרְצֶה בְּזַה וְהַמִּילָה בְּלִתֵּי פְרִיעָה גַם זֶה לְזִכּוֹת גְּדוּל יִחְשַׁב לּוֹ וְיִשׁ לְהֶאֱרִיף וְלִסְתַּוֵּר וְלִבְנוֹת בְּכָל זֶה וְאִין לְצַרְף לְזֶה דִּיבְרַף מְפַנֵּי דְרַכֵּי שְׁלוֹם וְחֻשׁשׁ אִיבָה וְהֵלֵא מְפֹרֵשׁ בְּמִתְנִיתִין (דְּגִיטִין ס"א) דְּשׁוֹאֲלִין אִף בְּשְׁלוֹם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים מְפַנֵּי דְרַכֵּי שְׁלוֹם וּפִירֵשׁ"י ז"ל וְאֵפ"י שְׁמַטִּיל עַל הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים שֶׁם שְׁמִים שֶׁהַשְׁלוֹם שְׁמוֹ שֶׁל הַקֶּב"ה ע"כ וְא"כ גַּם הֵכָא יְבַרְךָ מְפַנֵּי זֶה דְּזֶה אִינוּ וְאַף לְצִירוּף לֹא יִחְשַׁב.

דְּוֹדַי אִם אִינוּ פּוֹרַע רַק מֶל לְבַדּוֹ הֵלֵא אִין כְּאִן חֻשׁשׁ אִיבָה כְּדִמְצִינוּ בְּתַלְמוּדֵן דְּעֵבֹד' כּוֹכְבִים (כ"ו) בֵּת יִשְׂרָאֵל לֹא תִיֵּלֵד לְעוֹבְדֵת כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת וְכו' וְאִי מִשּׁוּם אִיבָה תוֹכֵל לְמִימַר אֲנִי דְּקַמִּינְטְרֵי שְׁבִתָּא מְסַלְלִינּוּ עַלִּיָּהּ וְכו'.

א"כ שִׁינֵי גַם הֵכָא לְמִימַר אֲנִי דְּמִהְלִינּוּ וּפְרַעֲינּוּ מְבַרְכִינּוּ מִשְׁא"כ עַל מִילָה לְבַדָּה לֹא מְבַרְכִינּוּ אִף אִם בְּאַמַּת מֶל וּפּוֹרַע ג"כ אִז אוֹלֵי יִחְשַׁב לְקַצַּת צִירוּף הַדְרַכֵּי שְׁלוֹם לוֹמַר דְּמְבַרְכִין עַל הַמִּילָה.

וְאַף דְּאִינוּ מְוַכְרַח כ"כ כְּדִקִּי"ל בִּיּו"ד סִימָן קי"ב בַּה"ג"ה דְּאִין מְדַמִּין כ"כ עֲנִינֵי אִיבָה וְעִינֵין ש"ף שֶׁם מ"מ אוֹלֵי לְצִירוּף כ"ש יִחְשַׁב וְקַצְרֵנוּ קַצַּת בְּכָל זֶה: וְדְרַכֵּי שְׁלוֹם הוֹאִיל וְאַתָּא לִידֵן גִּימָא בִּי מִיְלִתָּא בַּעֲזַה"ש.

דְּבִמְתַנִּיתִין דְּגִיטִין שֶׁם (דָּף נ"ט) אִיתָּא אֵלּוּ דְּבָרִים אֲמָרוּ מְפַנֵּי דְרַכֵּי שְׁלוֹם כִּהֵן קוֹרָאֵרֵאשׁוֹן וְאַחֲרֵיו לֹוי וְאַחֲרֵיו יִשְׂרָאֵל וּבִטּוֹר סִימָן קל"ה הִבִּיא דַּעַת רַב עֲמָרָם גְּאוֹן וְרַב נְטְרוֹנַי ז"ל וְזֶה לְשׁוֹנוֹ אֲבָל רַב עֲמָרָם כָּתַב כֹּל הֵיכָא דְּאִיכָּא כִּהֵן לִית לִי רְשׁוּת לְיִשְׂרָאֵל לְמִיקְרֵי קַמִּיהּ אֲפִילוּ הוּא נְשִׂיא שְׁבִיִּישְׂרָאֵל וְכֵן כָּתַב רַב נְטְרוֹנַי דְּאֲפִילוּ כִּהֵן עִם הָאֲרָץ קוֹדֵם לְיִשְׂרָאֵל ת"ח ע"כ.

לְכַאוּרָה דְּבָרֵי הַגְּאוּנִים הֵמָּה נִגְדַּ מִתְנִיתִין דְּהוֹרִיּוֹת בְּסוּפָה דְּאִיתָּא הֵתָּם כִּהֵן קוֹדֵם לְלוֹי לֹוי לְיִשְׂרָאֵל וְכו' אִימְתִי בְּזִמְן שְׁפֹנְלָם שְׁוִים אֲבָל אִם הִי מְמַזְר ת"ח וְכַה"ג עִם הָאֲרָץ מְמַזְר ת"ח קוֹדֵם לְכַה"ג ע"ה ע"כ וְכָבֵר הַרְגִּישׁ בְּזַה רַבִּינוּ הַגְּדוֹל הַרְמַב"ם ז"ל בְּפִירוּשׁוֹ לְמִתְנִיתִין דְּגִיטִין הַנֵּ"ל [וְעִינֵין ב"י וט"ז מַה שְׁדַּבְּרוּ בְּזַה] וּמְפֹרֵשׁ יוֹצֵא מִדְּבָרֵי הַב"י ז"ל וְז"ל וְנִרְאֶה שְׁלִמְיָם הַמְנַהֵג צ"ל דְּהָא דְּתַנּוּ כִּהֵן קוֹרָא בְּתוֹרָה רֵאשׁוֹן מְפַנֵּי דְרַכֵּי שְׁלוֹם אֲפִילוּ אִם הוּא כִּהֵן ע"ה וּבְפַנֵּי חֲכָמִים גְּדוֹלִים הִיא וְכו' וְהָא דְּתַנּוּ בְּהוֹרִיּוֹת מְמַזְר ת"ח קוֹדֵם לְכַה"ג ע"ה הִינּוּ לְכָל שְׁאָר דְּבָרִים חוּץ מִקְרִיאַת הַתּוֹרָה שְׁתַּקְנָה קְבוּעָה תַקְנּוּ כִּי הִכִּי דְּלָא לִיתִי לְאִינְצוּיִי וְכו' עכ"ל.

וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְדַקְדָּק לְדַעַת הַב"י ז"ל דַּא"כ בְּפִשְׁטוּת הֵנָּה לְתַלְמוּדֵן לְתַרְץ שֶׁם עַל הָא דְּפָרִיף אַבְיֵי לְרַב יוֹסֵף [אַחַר שֶׁהִבִּיאוּ אֲמוּרָאִים עַל מִתְנִיתִין קְרָאִי דְּכִהֵן תַּחֲזִילָה הַנֵּ"ל] א"כ דְּאוֹרֵייתָא הִיא וְלָמָּה לְמִתְנִיתִין לְדְרַכֵּי שְׁלוֹם בְּזַה.

הֵנָּה לֵן לְתַרוּצֵי דְּמִדְּאוֹרֵייתָא דְּוִקָּא בְּשׁוּיִן אִז הַפְּהוּ מוֹקְדָּם. אֲבָל הַדְרַכֵּי שְׁלוֹם הוּא אֲפִילוּ אִם הַפְּהוּ ע"ה וְדַקְדוּק גְּדוּל הוּא כְּמוֹכֵן: אִף כְּאֲשֶׁר נִבִּין מְדוּעַ מְצָאוּ בְּעַלֵּי הַש"ס לְמִיפְק דִּין זֶה כִּהֵן קוֹדֵם לְלוֹי כו' מֵאַרְבַּע מִקְרָאוֹת וְהֵמָּה דְּרַב מִתְנָה אָמַר מִשּׁוּם דְּאָמַר קְרָא

ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הפהגים בני לוי אטו אנא לא ידענא דכהגים בני לוי נינהו אלא פהו ברישא ונהדר לוי ר' יצחק נפחא אמר מהכא ונגשו הפהגים בני לוי אטו אנן לא ידעינן דכהגים בני לוי נינהו אלא פהו ברישא ונהדר לוי רב אשי אמר מהכא בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים רבי חניא בר אבא אמר מהכא וקדשתו לכל דבר שבקדושה [והא דמאחר תלמודן דברי ר' חניא בר אבא לדברי רב אשי אף דקשיש מוני' כידוע.

משום דרצה לסמוך לדבריו דברי ר' ישמעאל שהביא תלמודן סמוך לד' רחב"א תנא דבי ר"י וקדשתו לכ"ד שבקדוש' לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון דהוא קרא דרחב"א ולא רצה להפסיק בין דברי האמוראים לכן התאחרו דברי רחב"א ונהו פשוט אף הוצרכו לו להקדים הדברים לדברינו שיבואו להלן].

וכאשר נתבונן מדוע לא תרצה האחד בראיית חבירו אז יתורץ לו דקדוקנו הנ"ל נודאי שלא במקרה באו הדברי' שנה בוחר לו קרא זה וחבירו בקרא אחר פמוכו. ואף שבדברינו דרף דרשי המקראות ידברו עכ"ז נחמדים קצת הדברי' ונאמר באולי דמקרא דרב מתנה דויתנה אל הפהגים בני לוי עדיין לא נפקא לו דכהגים ברישא לחבירו משום דלכאורה הוצרכו קצת לגופי' דהלא נצטווה משה מפי ה' [במדבר ד'] דבני קהת ישאו את ארון העדות וכדכתיב [בדברים י'] בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי לשאת את ארון ברית וגו'.

וכן מפורש עוד בכמה מקומות דהלויים נשאו את הארון. והכא נתן משה את התורה להפהגים הנושאים את ארון ברית ה' [דאל"כ רק הנושאים על הלויים קאי ולא על הפהגים א"כ האי הנושאים מאי בעי הכא פמוכו אלא נדאי שהו המה הנושאים ולכן נתנה להם וכן מצינו באמת ביהושע שהפהגים נשאו לארון הבריה] לכן פתיב פאן הפהגים בני לוי לאמר דאף דנצטוונו מפי ה' דהלויים ישאוהו הלא גם הפהגים בכלל לויים.

לכן אמר ר' יצחק נפחא מונגשו הפהגים בני לוי אבל חבירו גם בזה לא יספיק להו דשם מפורש בקרא למאי בחר בהו אדון כל הארץ וכדכתיב ונגשו הפהגים בני לוי כי במ בחר ה' אלהיה לשרתו ולברך בשם ה' ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע ודומה לכלל ופרט הוא ואין בכלל אלא מה שבפרט.

והאי לברך בשם ה' היינו נשיאת פנים וא"כ קריאת התורה מנא לו דגם בהם ליקדום פהו לישראל (ואולי נאמר שנוטה פלוגתת' לפלוגתת ת"ק ור' נתן בסוטה (ל"ח א') דאיתא התיב הניא אידך פה הברכו בעמידה אהה אומר בעמידה או אינו אלא אפילו בשיבה נאמר פאן פה תברכו ונאמר להלן אלה יעמדו לברך את העם מה להלן בעמידה אף פאן בעמידה ר' נתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר לשרתו ולברך בשמו מה משרת בעמידה אף מברך בעמידה ומשרת גופיה מנלן דכתיב לעמוד לשרת.

וא"כ הנראה דר' נתן יעמיד קרא דונגשו הפהגים בני לוי הנ"ל דמסיים שם לברך בשם ה' דהיינו נשיאת פנים וכן סברי ונטו לדעת זה חבירו דר' יצחק נפחא. וא"כ עדיין בברכת התורה אין אנו יודעים קדימת הפהג.

משא"כ ר' יצחק נפחא אולי יספור פדעת הת"ק ויפרש ממילא הפתוב על ברכת התורה
פיון דבנשיאת פנים נפקא ליה מפה תברכו ואינו לומד מלברך הלזה ואף דבאמת התורה
אור שם ציין בדברי ר' נתן דלשרתו הג"ל [דברי י'] ואינו קרא הג"ל דר' יצחק נפחא
שהוא [בדברים י"ח] עי"ש.

אבל אנו נאמר שמוכרח פדעתנו שהוא הוא קרא דר' יצחק נפחא דאם נאמר פהתורה
אור שהוא קרא [דברים י'] אף כי באמת שם פתיב בהדיא לשרתו ולברך בשמו מ"מ
יסתוער לו קושיא חזקה כמעט דא"כ מאי מיבעיא תלמודו ומשרת גופיה מנלו דבעמידה
והשיב לו דכתיב לעמוד לשרת.

והוא קרא [בתחילת פרשה שופטים]. הלא בקרא [דברים י'] הג"ל שהוא.

קרא דר' נתן לדעת התו"א מפונש בהדיא גם עמידה דכתיב בעת ההיא הבדיל ה' את
שכט הלוי לשאת את ארון ברית ה' לעמוד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו עד היום הגה
ע"כ ולמה יבקש ממרחק ומכמה פרשיות המאחרים הלא בקרא הלזה בעצמו מפונש
העמידה אמתיה.

ועוד דקרא דדברים י' כהתו"א איירי בלויים פדכתיב בעת ההיא הבדיל ה' את שכט הלוי
גו' וא"כ איך יוציא משם ר' נתן דין דנשיאת פנים דאינם רק בפנהנים לכן באולי הוא
פדברינו דזהו קרא דר' יצחק נפחא שהו בדברים י"ח] דמייירי בכהנים ועמידה אין שם
פלל והא דנקט תלמודו ולברך בשמו אולי הוא קיצור דברים כ"ש דהתם פתיב בשם ה'.

ויש לסתור ולבנות: ולכן ר' חייא בר אבא לא ניחא ליה בקרא דר' יצחק נפחא הג"ל
פיון דמפרש שהוא נשיאת פנים ומאין נדע קריאת התורה פיון דהוי פעין פלל ופרט
אין בפלל אלא שבפרט וכדברינו.

לכן הביא ר' חייא בר אבא קרא דוקדשתו כי את לחם אלהיה הוא מקריב ושמה אין בו
ההתר פרטות פלל ולכל הוא מוקדם ובנדאי אף לקריאת התורה פדומה אף לרב אשי גם
קרא זה לא יספיק לו דהקא פתיב נתינת טעם בקרא מדוע יקדים הפהו להקדישו פדכתיב
וקדשתו כי את לחם אלהיה הוא מקריב וא"כ מניין לנו להקדימו אף בזמן הגה לכן הביא
רב אשי קרא דדברי הימים [א' כ"ג] דכתיב התם ובני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן
להקדישו קדש קדשים הוא ובניו עד עולם להקטיר לפני ה' לשרתו ולברך בשמו עד
עולם והקא עד עולם תרתי פתיב ונחלק חזא מחבירו ונדאי א"כ אין שייך פאן לומר אין
בפלל אלא מה שבפרט ואף אם נאמ' פן מ"מ פבר מפונש בקרא דוקדשתו הג"ל דסתמא
פתיב לכל דבר וכו' ישמעאל דאמר וקדשתו לכל דבר שפקדושה לפתוח ראשון ולברך
ראשון וליטול מנה יפה ראשון וכנ"ל ורק קרא דדברי הימים יועיל לינדע שלעולם הדבר
ולא נאמר רק בזמן שבהמ"ק קיים פדכתיב כי את לחם אלהיה הוא מקריב ובטעם דרב
אשי וכן רב מתנה שלא ירצו בקרא של ר' יצחק נפחא הג"ל לבד מה שאמרנו לעיל
אפשר לומר עוד סברא כ"ש ונוטה קצת לדרך חידוד והוא דבקרא דר' יצחק נפחא פתיב
בסופו ועל פיהם יהיה פל ריב וכל נגע וא"כ לו יהא דהלברך הוא ג"כ קריאת התורה
וכדברינו לדעת ר' יצחק נפחא מ"מ אולי רק בת"ח הקדים רחמנא את הפהו ללוי

וּלְיִשְׂרָאֵל בְּקִרְיַת הַתּוֹרָה דְּוִמְנָ' דְּרִיבִים דְּהֵינּוּ דְּוִוְקָא בְּמִנְחָה וְאַף דְּשִׁירוֹת הֵנִי אַף
בְּע"ה פִּידוּעַ מ"מ הַלְבְּרָה דְּמֵאֲחָר בְּקִרְיַת לְפָחוֹת נְקִישׁ לְרִיבִים.

וְאוּלֵי ר' י"נ יִסְבֹּר פְּדַעַת ר' יוֹחָנָן ב"ק (ק"ו) דְּעִירוֹב פְּרִשְׁיֹת פְּתִיב פְּאֵן לֹא אֲמַרִינּוּ
וּמוֹכַח תְּחִילַת סְנֵהֲדָרִין לְדַעַת רִש"י ז"ל דָּאֵם לֹא נֶאֱמַר עִירוֹב פְּרִשְׁיֹת אֲזִי לֹא צְרִיכִין
מִןמַחֲזִין בְּמִמוֹנֹת הַמָּה הוֹדְאוֹת וְהִלְנְאוֹת רַק בְּפִקְדוֹן וְהִקָּא פְּתִיב כָּל רִיב כְּמוֹכָן.

אֲבָל רַב אֲשִׁי וְרַב מִתְנָה אוּלֵי אֵין דְּעַתָּם פֵּן וּא"כ הֲלֹא לֹא דִי לֹן בְּקִרְיַת הַגָּ' ל דְּרִי"נ וְכַנ"ל.
אֲבָל בְּקִרְיַת דְּרַב אֲשִׁי דְּהוּא וּבְנֵי עַמְרָם אֶהְרֹן וּמִשֵּׁה הַגָּ' ל שְׁמָה לֹא נִזְכָּר רִיבִים פְּלָל רַק
פְּתִיב לְהַקְטִיר קְטֹרֶת וּלְשַׁרְתּוֹ וּלְבַרְהַ בְּשִׁמוֹ וְנִדְאֵי דְלִקְטוֹרֶת וּלְשִׁירוֹת גַּם הַע"ה כַּת"ח
חֲשׁוּב וְכִמוֹ כֵּן בְּלְבַרְהַ בְּשִׁמוֹ גַּם הַע"ה הִפְהֵן כַּת"ח חֲשׁוּב.

וּא"כ יִתְנַרְץ דְּקְדוּקְנוֹ שְׁאֵין לְתַלְמוּדֵן לְהַשִּׁיב דְּהַדְרָכֵי שְׁלוּם הוּא אַף דְּהַפְהֵן ע"ה דְּגַם זֶה
מוֹכַח מִקְרָאֵי הַגָּ' ל וְכַדְבְּרִינוּ וְלָכֵן נִחְתִי תַלְמוּדֵן לְתִירוּצִים אֲחֵרִים בְּזֶה וּמ"מ לְעַנְיָן
לְהַחְיֹתוֹ בְּאַמַּת ת"ח קוֹדֵם דְּמִקְרָא הַגָּ' ל לֹא מוֹכַח דְּכֵהֵן אֲפִילוּ ע"ה קוֹדֵם לַת"ח רַק
לְעַנְיָן לְבַרְהַ וְהוּא בְּקִרְיַת הַתּוֹרָה וְכַדוּמָה וְלֹא לְעַנְיָן לְהַחְיֹתוֹ כְּמוֹכָן וְעֵינֵן וְיַעַן שְׁבָאוּ
דְּבַרֵי ר' יוֹחָנָן בְּסוּף דְּבַרֵינוּ נִצְיָג פְּאֵן מַה שְׁצ"ע רַב לְכַאוּרָה בְּאוֹתוֹ עֵנִין עַל דְּבַרֵי רַבֵּע"ת
וְהוּא דְרָמֵי בַר חֲמָא בַב"ק שֶׁם וּבְעוֹד אֵיזוֹ מְקוֹמוֹת סְבַר כַּר' יוֹחָנָן דְּלֹא אֲמַרִינּוּ עִירוֹב
פְּרִשְׁיֹת פְּתִיב פְּאֵן וְרַק בְּפִקְדוֹן בְּעֵינֵן הוֹדְאָה בְּמִקְצַת וּמִשׁוּם זֶה סְבַר רָמֵי בַר חֲמָא דְנִצְרָה
שְׁלֵשׁ פְּרוֹת לְחֵיבֵי שְׁבוּעָה [וְהַמָּה חֲדָא פְּשִׁיעָה וְחֲדָא אֲנָס וְחֲדָא לְהַד"ם] וְהַקְשׁוּ רַבֵּע"ת
בַב"ק שֶׁם סוּף הַדְּיָבוֹר וְז"ל וּא"ת לְמָאן דְּבַעֲי שְׁלֵשׁ פְּרוֹת לִיפְטָרֵי' בְּמִיגוֹ דְאֵי בְּעֵי אֲמַר
נֶאֱנָסוּ אֵהֵיָא דְכַפִּירָה וִי"ל פְּגוֹן דְּהֵיָא דְכַפִּירָה קָמֵן עוֹד הַקְשׁוּ וּא"ת דְּלִיפְטָרֵי' בְּמִיגוֹ
דְאֵי בְּעֵי מוֹדָה בְּהַ וְאֵהֵיָא דְטַעֵן מִתָּה בְּפִשְׁיעָה יִכְפֹּר וּבְאֵיִדָּה נֶאֱנָסָה דְהַשְׁתָּא הֵנִי בְּהַהוּא
דְמוֹדָה בְּהַ הִילָךְ וְכו' עַכ"ל וְלְכַאוּרָה קִשָּׁה עַל רַבּוּתֵינוּ דְבְּמִצִּיעָא (ה' א') פְּרִיָּה תַלְמוּדֵן
עַל מָאן דְּאֲמַר שֶׁם (ד' א') דְּהִילָךְ פְּטוֹר ת"ש דְּהֵנִי רָמֵי בַר חֲמָא אַרְבַּעַה שׁוּמְרִים צְרִיכִים
כַּפִּירָה בְּמִקְצַת וְהוֹדְאָה בְּמִקְצַת וְכו' לֹא דְאֲמַר לִי הִילָךְ.

וְתִנְרָץ לֹא דְאֲמַר לוֹ שְׁלֵשׁ פְּרוֹת מְסֻרֵי לָהּ וּמִתּוֹ פְּוִלְהוּ בְּפִשְׁיעָה וּא"ל חֲדָא לְהַד"ם וְחֲדָא
מִתָּה בְּאֲנָס וְחֲדָא מִתָּה בְּפִשְׁיעָה דְּבַעֲיָנָא לְשִׁלוּמֵי לָהּ. וּא"כ לְפִי תִירוּץ תַלְמוּדֵן הִכָּא וְכֵן
הוּא בְּמִצִּיעָא (צ"ח ב') מִתְנַרְצִים בְּטוֹב טַעַם קְוִשִׁית הַתּוֹסְפוֹת וְאֵין פְּאֵן אַף הַתְּחִלָּה
לְקוֹשְׁיָתָם דְּכִינּוֹן דְּטַעֵנוּ דְּהַשְׁלֵשׁ פְּרוֹת מִתּוֹ בְּפִשְׁיעָה א"כ הַנְּבִילוֹת שְׁלוֹ הַמָּה לְפָחוֹת וְאֵם
יָשִׁיב לוֹ מִתָּה אֵהֵיָא דְכַפִּירָה מוֹדָה לוֹ עַל הַנְּבִילָה וְהוּא רוּצָה לְכַפֹּר גַּם הַנְּבִילָה וְגַם
אֵין לְהַקְשׁוֹת דְּלִיפְטָרֵי' בְּמִיגוֹ דְאֵי בְּעֵי מוֹדָה בְּהַ וְהֵנִי הִילָךְ פְּקוֹשְׁיָתָם הַשְּׁנִי' הֲלֹא גַם זֶה
אֵינוּ הִילָךְ פִּינּוֹן דְּאֵינְנָה רַק מִתָּה וְיִוְצָרָה לְהַשְׁלִים עוֹד מַעוֹת וְצַע"ג וּבְזֶה אֲמַרִינוּ סְבַרְת
הַמְקִשָּׁה שְׁהַקְשָׁה עַל מָאן דְּאֲמַר הַגָּ' ל לֹא דְאֲמַר לִי הִילָךְ דִּישׁ לְהַתְּבוּנָן מִדּוּעַ סְבַר פֵּן
עַד שְׁמִשׁוּם זֶה יִרְצָה לְעַקוֹר הַלְכוֹת קְבוּעוֹת וְאַף דְּנִמְצָא בְּמִקְוֹמוֹת אֵין סְפוּרוֹת לְמוֹ בִּש"ס
עַכ"ז בְּרַוְבָם נִמְצָא בְּסוּף מַה שְׁהוֹקְשָׁה לְהַמְקִשָּׁה אֵם לֹא יֵאמַר פֵּן וּבְמִיעוּטָם צְרִיָּה טַעֲמָא
בְּאַמַּת גַּם מַה הוּא הָאֲרִיכוֹת בְּתִירוּצוֹ כְּמוֹכָן אֲבָל בְּדְבַרֵינוּ נֶאֱמַר דְּלְהַמְקִשָּׁה הִי קִשָּׁה
קְוִשִׁית רַבּוּתֵינוּ בַע"ת הַגָּ' ל וְסְבַר דְאֵיָּה שְׁנֶאֱמַר עֲדִינּוּ אֵיכָּא הִילָךְ בְּזֶה אֲבָל הַתְּרַצָּן תִּנְרָץ
לוֹ כְּדְבַרֵינוּ דְלֹא נִצְרָה לֹן פְּלָל לְהִילָךְ וְלָכֵן הָאֲרִיָּה בְּתִירוּצוֹ [אֲבָל לְרַבּוּתֵינוּ בַע"ת עֲדִינּוּ
יִקְשָׁה כְּדְבַרֵינוּ וְיֵישׁ לִינְשִׁיב וְעֵינֵן]: וְלְמַלְאוֹת הַגְּלִיוֹן שְׁנִתְאַחְרוּ דְפִים אֵלוֹ בְּדָפוּס נִינְשִׁיב

בעזה"ש דעת רש"י ו"ל ממה שהשיגו עליו רבותינו בעלי התוספות ו"ל והוא דבמתניתין (דמציצא י"ב א') תנן מציצת בנו ובתו הקטנים הרי אלו שלו וכו' ופירש רש"י ו"ל דמציצת בתו מקראי ילפינו לה דקטנה אף נערה כל שבח נעוריה לאביה ע"כ והשיגו רבעת"ו ו"ל שם ע"ב ד"ה רי"א על פירושו דהלא בנעוריה בהפרת נדרים הוא דכתיב כדאיתא בכתובות (דף מ"ו) ע"כ וז"ל תלמודן שם בכתובות דשאלו על משנתנו דתנן שם האב זכאי בבתו בקדושיה וזכאי במציצתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה.

בכסף מנלן מניצאה חנם אין כסף ואימא הני מילי קטנה, דלית לה יד נערה דאית לה יד מנלן והשיבו מבנעוריה בית אביה כל שבח נעורים לאביה ופריה אלא הא דאמר רב הונא מניין דמעשה הבת לאביה שנאמר וכי ימפור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידי לרבה אף בת מעשה ידי לאביה תיפוק מבנעוריה בית אבי אלא ההוא בהפרת נדרים הוא דכתיב וממונא מאיסורא לא ילפינו ע"כ בתלמודן והוא הוא קו' רבותינו בעלי תוספו' וצע"ג לכאורה.

ונאמר ליישב בעזה"ש בדרדך זה דלכאורה הא דאין למדי ממונא מאיסורא אפשר לומר באולי משום דבממון איפא גם חזקת מרא ולכן לא אולינו בתר רובא פיון דיש מיעוט וחזקה ועי' ברבעת"ו ב"ק (כ"ז ב') ד"ה קמ"ל ובמציצא (כ"ב) ד"ה איסור' ע"ש [ויש להאריך בראיות] ולכן אולי נאמר דהיכא דליפא חזקה זו גבי ממונא [כאשר יובא בדברינו אלו] שפיר גילף גם מאיסורא ופשוט קצת בסברא ובזה יתורץ לן קושית מהר"י אלגזי מה שהנתיח בצ"ע דברי רבעת"ו ו"ל דבכתובות שם הקשו רבותינו על הא דקאמר תלמודן שם דממונא מאיסורא לא ילפינו וז"ל וא"ת גילף מהפרת נדרים דאביה יכול לקדשה דהיינו איסורא מאיסורא וממילא שמעינו דכספא דידיה הוי כדאמר לעיל השתא אביה מקבל קידושיה איהו שקלא כספא.

ותרצו וי"ל דאיסורא דאית ביה ממונא פהכא גבי קדושין מאיסורא דלית ביה ממונא בנדרים לא ילפינו ע"כ. ובסוטה (י"ז א') ד"ה א"ר הנחום העלו רבעת"ו ו"ל בעצמם דנדרים נמי דומיא דסוטה הוי ומקרי איסורא דאית ביה ממונא ובהם לא אמר ר' מאיר מפלל לאו אתה שומע הן כאיסור גרידא עי"ש א"כ הרי להדיא דנדרים מקרי איסורא דאית ביה ממונא ולפי דברינו הנ"ל נאמר דכוננת רבע"ת דאף באמת דנדרים הוי איסורא דאית ביה ממונא מ"מ לגבי כסף קדושין נחשב פלית ביה ממונא דהלא אדרבה בנדרים יפעל נדרו להפקיע דבר הנדור מרשותו וכלשונם של רבע"ת דסוטה שם דכתבו והשיב רבי דהתם נמי איסורא דאית ביה ממונא הוא דאסר ממונו על חבירו וכו' ע"כ וכמעט גם מרשותו מפקיע בזה דהלא נגד חבירו למה ידור גם בלתי נדרו לא יכול ליטול פלל ובכל נדרו שאסר על חבירו פקע רק מרשותו שלא יוכל ליטון חבירו אף אם ירצה ולכן בזה שפיר העלו רבע"ת דנדרים הוי איסורא דלית ביה ממונא דבזה שהפיר את נדר בתו אין כאן הפקעת ממון ואדרבה קמוקים הממון ברשות בעליה וכדברינו אבל במעות קדושין דנותן לה או לאביה עבודה וגופה נקנית ליה בזה בנודאי להפקעת ממונא נחשב ואין לילף פלל מנדרים וכרבע"ת.

משא"כ לגבי מפלל לאו אתה שומע הן דסוטה הנ"ל דהתם לא אתינא לענין חזקה דהלא בארץ ישראל וכן בעבר הירדן כל ישראל וגם בני גד ובני ראובן היו מוחזקין בשונה

וְלָמָּה לֵהוּ לְשָׂאָר הַשְּׂבָטִים דּוֹקָא בְּעֵבֶר הַיְרֵדָן הֲלֵא טוֹב הָאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ וְגַם זַבַּת חֶלֶב וַיִּדְבֹּשׁ הִיא רַק דְּלִבְנֵי גֵד וַיְרַאֲוּנוּ הִנֵּה מִקְנֵה רַב כְּמִפְנֵי רֶשׁ בִּקְרָא וְאֵעֶפ"כּ הַוְצָרְכוּ לְתַנְאֵי כְּפוּל.

וּא"כ מוֹכַח בְּהִדְיָא דְאִין לְמַדִּין בְּזוּה אִיסוּר לְחוּד גַּם מְאִיסוּרָא אִם יֵשׁ בְּיָה שׁוּם מְמוֹנָא אַף דְאִין בּוּ הַפְקַעַת מְמוֹן וְצָדְקוּ א"כ דְּבָרֵי רַבֵּעַ"ת דְּכַתְּבוּ בְּסוּטָה שְׁם דְּנִדְרִים נְמִי מִיִּקְרֵי אִיסוּרָא דְאִית בְּיָה מְמוֹנָא וְהֵינּוּ רַק לְגַבֵּי תַנְאֵי כְּפוּל וְכַדְבְּרִינוּ וּבְזוּה יְתוּרֵץ לָנוּ גַם דַּעַת רַבִּינוּ הַגְּדוֹל רַש"י ז"ל הַנֵּ"ל דְּסוֹבֵר רַבִּינוּ בְּאוּלֵי דְהָא דְתִירֵץ תַּלְמוּדָן הֵתָם בְּכַתְּנוּבוֹת מְמוֹנָא מְאִיסוּרָא לֹא יִלְפִינוּ הֵנִי רַק בְּכֶסֶף קְדוּשִׁין דְאִיכָּא גַם חֻזְקָה וְכַדְבְּרִינוּ וּכ"ש גַּבֵּי מַעֲשֵׂה יְדִידָה דְטָרְחָה הַרְבֵּה בְהֵם.

וּא"כ אִין לְמַדִּין מְמוֹנָא מְאִיסוּרָא הֵינּוּ מְנִדְרִים. וְאִף כִּי קִטְנָה הִיא מ"מ הִיא טָרְחָה בְהֵם וְכוּ גַבֵּי קְדוּשִׁיהָ אֲדַעְתָּהּ דִּינָה נָתַן כְּמוּבָן.

מִשָּׂא"כ בְּמַצִּיאָה יִסְבּוּר רַבִּינוּ דְנִילָף שְׁפִיר מִבְּנֵעוּרִיהָ בֵּית אָבִיהָ וְלֹא הֵנִי הַפְקַעַת חֻזְקָת מְמוֹן דְתִיִּכְף כְּשֶׁהִגְבִּיֶה לְאָבִיהָ הַגְּבִיֶה אִם שְׁפִיר לּוֹ וּמָה טָרְחָה בְּזוּה וְאוּלֵי פְּשׁוּט קִצַּת לְחַלֵּק בְּזוּה לְדַעַת רַבִּינוּ הַגְּדוֹל וְהָא דְקָאֵמֵר תַּלְמוּדָן שְׁם בְּכַתְּנוּבוֹת זְכָאֵי בְּמַצִּיאָתָה מְשׁוּם אִיכָּה נְאָמֵר לְרַבִּינוּ הַגְּדוֹל דְבָאֵמֵת גַּם בְּקִטְנָה מַצִּיאָתָה לְאָבִיהָ וְהֲלֵא מְדַאֲרִיָּתָא אִין יְכוּלָּה לְזַכּוֹת לְאָבִיהָ בְּמַצִּיאָה דְאִין זְכִיָּה לְקַטֵּן עֲבוּר אַחֲרִים בְּשׁוּם דְבָר וּבְכַרְט בְּמַצִּיאָה דְגַם לְעַצְמוֹ אִינוּ זֹכָה מְדַאֲרִיָּתָא כְּמַתְנִיתִין הַמוּבָא בְּמַצִּיעָא שְׁם מַצִּיאַת חֲרַשׁ שׁוּטָה וְקַטֵּן הֵנִי מְפַנֵּי דְרַכֵּי שְׁלוֹם וּא"כ אִיךָ נִילָף מִבְּנֵעוּרִיהָ לְכוּ הַוְצָרְכוּ לְאִיכָּה.

וְלֵר' יוֹחֲנָן דְאָמֵר לֹא קַטֵּן קַטֵּן מְמַשׁ וְלֹא גְדוֹל גְדוֹל מְמַשׁ רַק בְּסִמּוּף עַל שְׁוֹלְחָן אָבִיו תַּלְיָא מִיִּלְתָּא אֲתִי שְׁפִיר טְפִי דְאִיצְטְרִיף לְבוּגְרַת הַסְּמוּכָה עַל שְׁוֹלְחָן אָבִיהָ שְׁהִיא אִינָה בְּכַלֵּל בְּנֵעוּרִיהָ וְרַש"י ז"ל שְׁהִבִּיא קָרָא דְבְנֵעוּרִיהָ כְּאֲשֶׁר הִבִּינוּ רַבֵּעַ"ת אוּלֵי עַל סוּף דְבָרֵי יִסּוּב וְהֵינּוּ עַל נַעֲרָה וַיֵּשׁ לְסַתּוּר וְלִבְנוֹת בְּזוּה וּבְעַמְדָּנוּ בְּזוּה נְבָאֵר קִצַּת פְּלוּגְמַת אַבְיֵי וְרַב אֲדָא בַר מִתְנָה בְּתַלְמוּדָן שְׁם דְאִיתָּא הֵתָם בְּמַתְנִיתִין מַצִּיאַת בְּנוֹ וּבְתוֹ הַקְּטִינִים הָרִי אֵלוּ שְׁלוֹ וְנְאָמֵר שְׁמוּאֵל שְׁם מְפַנֵּי מָה אָמְרוּ מַצִּיאַת קַטֵּן לְאָבִיו שְׁבִשְׁעָה שְׁמוּצָאָה מְרִיצָה אֲצֵל אָבִיו וְאִינוּ מְאָחֵר בְּיָדוֹ וּפְרִיף וְסָבֵר שְׁמוּאֵל קַטֵּן לִית לִיה זְכִיָּה לְנַפְשִׁיהָ וְהָאֵמֵר ר' יוֹסִי הַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל אַף דְהִנּוּה לְמַחְצָה לְשִׁלִּישׁ וְלְרַבִּיעַ יִלְקֵט בְּנוֹ אַחֲרָיו וּפְסֵק שְׁמוּאֵל כּו"י וּא"כ וְדָאֵי יֵשׁ לִי זְכִיָּה לְנַפְשִׁיהָ וְכִי קָא מְלַקֵּט לְנַפְשִׁיהָ קָא מְלַקֵּט וְכוּ' וְקָאֵמֵר תַּלְמוּדָן וְסָבֵר ר' יוֹסִי קַטֵּן אִית לִי זְכִיָּה מְדַאֲרִיָּתָא וְהִתְנַן ר' יוֹסִי אוּמֵר מַצִּיאַת קַטֵּן יֵשׁ בּוֹ גְזוּל גְמוּר וְנְאָמֵר ר"ח מְדַרְבְּנָן וְתִירֵץ אַבְיֵי עֲשָׂאוּהָ כְּמִי שְׁהִלְכוּ בָּהּ גְמוּשׁוֹת דְעַנְיֵי גּוֹפִיָּהּוּ מִסְחֵי דְעַתִּיָּהּוּ סְבָרִי בְרִיָּה דְהָאִיף קְמַלְקֵט לִיהָ א"ל רַב אֲדָא ב"מ לְאָבְיֵי וְכִי מוֹתֵר לְאֲדָם לְהַרְבִּיץ אָרִי בְּתוּף שְׂדֵהוּ כְּדִי שְׁיִרְאוּ עַנְיִים וַיִּבְרָחוּ אֲלֵא אָמֵר רַבָּא עָשׂוּ שְׂאִינוּ זֹכָה כְּזֹכָה דְעַנְיִים גּוֹפִיָּהּוּ נִיחָא לְהוּ ע"כ וַיֵּשׁ לְהִבִּין דַּעַת אַבְיֵי וְאוּלֵי נְאָמֵר דְבָאֵמֵת הֲלֵא לֹא הַרְבִּיץ אָרִי בְּיָדֵים רַק פִּינּוֹן דִּישׁ לּוֹ אֲשֶׁה וּבְנִים מִסְחֵי עַנְיִים דְעַתִּיָּהּוּ וּמָה יַעֲשֶׂה הַבְּעָה"ב הָאֵם יִגְרַשֵׁם מִבֵּיתוֹ הֲלֵא לֹא צוּה בְּהִדְיָא לְהֵם שְׁיִלְקִטוּ וְנִדְאֵי כְּפִינּוֹת תַּלְמוּדָן דְזוּה הִנּוּה כְּמִי שְׂרַבֵּץ אָרִי מַעֲצָמוֹ וּמְחַנְיֵיב לְהַבְרִיחוֹ מִהַשְׂדֵּה.

וכי מותר להרביץ דקאמר תלמודן הוא להיות רביץ. וא"כ הלא לקמן (צ' ב') מיבעיא לתלמודן רביץ ארי בתוך שדהו לגבי חסימה אם מחניב להבריחו וכפירוש רש"י שם ויוכל להיות א"כ דאב"י ס' באמת דאינו מחניב וכמו כן גם הכא גבי לקט ור"א ס' בהיפך.

וקא דהכא מיפשיט פשיטא ליה לרב אדא והתם מיבעיא לתלמודן והוי לתלמודן למימר מלתא דמיבעי' לן מיפשיט פשיטא לאב"י להאי גיסא ולרב אדא להאי גיסא כידוע בש"ס.

לא יקשה כ"כ דתלמודן לא קאמרי בכל מקום מילתא דפשיטא ליה רק בדבר שהיה ברור בינם ומפורסם. או אולי אפשר לומר דתלמודן מחלק בין לקט לדהתם דהכא גבי לקט פתיב תעזוב והוי פאילו נכתב תתן אותם ומחניב לסלק כל מונע עד שיבוא לידי העניינים והא דכתיב בלשון תעזוב היינו דרמקנא מודיע לנו דאין לבעה"ב טובת הנאה פתרומה דבידו לן לכל מי שרוצה וכתלמודן חולין (קל"א) ואף דהתם (קל"ד ב') אמרי' לוי זרע בכישור ולא הוי עניינים למישקל ובא לרב ששית ואמר לי' לעני ולגר תעזוב אותם ולא לעטלפים ואף דגבי מתנות פהונה מחניב ליהנם לכהן ולהוליקם לי' ההם מש דכתיב נתינה וא"כ הרי להדיא דתעזוב שאני מנתינה.

עכ"ז אולי סברי תלמודן דדוקא דמחניב למסורם לידו ממש הוא דוקא במתנות פהונה דכתיב נתינה משא"כ לשמור מדבר המעכב לעניינים הוי בכלל תעזוב דמחניב לסלק זה אבל אב"י לא נחית להכי רק דגם הכא פינון דלא הרביץ בידיים רק פרביץ דמי ומותר ואולי תלוי קצת אם תעזוב מעיקרא משמע או דלאחר כן משמע דאם מעיקרא מחניב לסלק דבר המעכב וכדברינו.

אבל אם נאמר דאח"כ משמע היינו אם עבר ונטל א"כ לא פתיב העזוב רק אם עבר בידיים ממש ולא כן הכא דגרמא בעלמא הוא ומצינו בזה דעות מחולקות בכמה מקומות בש"ש ומהם במכות (ט"ז ב') וביומא (ל"ו).

ואף דבתלמודן ביומא שם אמר אב"י בעצמו דלר' עקיבא תעזוב מעיקרא משמע וידוע הוא דהלכה כר"ע מחבירו והתם ר"י הגלילי פליג עלי' עכ"ז שפיר נוכל לומר דאב"י אזיל לשיטת תלמודן במכות שם דאח"כ משמע.

ובנדאי אינו כר"ע יען דמוכח דדעת ת"ק דר' ישמעאל דסברי לא הפריש מן הקמה יפריש מן העומר ומן הפרי ואם מירח מעשר ונותן לו וכ"ש דעת ר' ישמעאל דסבר אף מן העיסה בנדאי סברי דתעזוב לאח"כ משמע וא"כ הלא אין הלכה כר"ע רק מחבירו ולא מחבירו.

אבל לרב אדא אולי מסתבר לי' טעמא דר"ע משום דגם ר' יהודה המובא ובחולין קמ"א (ב') דסבר אם פילה פאת השדה חייב מלקות סבר ג"כ כר"ע דתעזוב מעיקרא משמע וכתלמודן שם דאין לומר משום דסבר ר' יהודה לאו הניתק לעשה לוקין עליו דהלא בלא היתירו קאמר להדיא דאם הותיר עד בןקר פטור משום דניתק לעשה משא"כ דעת אב"י היא פאשר העלינו להנן בספר י"ד בסוגיא דביטלו ולא ביטלו ובדעת הרמב"ם שם דנדחה קצת ראי' זו ע"ש ולכן הוי ר"ע לבדו ואין הלכה פמותו ועיין: כתב הר"ם ז"ל בהקדמתו לפירוש המשנה בסידור המסכתות מסדר מועד ז"ל והתחיל במסכת שבת

מפני שהוא קדמה במעלה ומפני שהוא בכל שבעת ימים ותרכה תקופתו בזמן גם בו התחיל בתורה בפירשת מועדות ע"כ.

וכן בספר זמנים הקדים רבינו הלכות שבת ולכן נדבר בו וכן בספרים שיבואו שיזנובר במה שהקדים רבינו הגדול בראשונה פאותו הספר מהטעמים אשר אתנו אינו מהצורך ליתן טעם להקדמתו בדברינו.

בספר שלישי הוא ספר זמנים בפרק כ"א מהלכות שבת הלכה ט"ו וט"ז. כתב רבינו הרמב"ם וז"ל פירות שזב מהן משקין בשבת אם זיתים וענבים הן אסור לשנות אותן המשקין עד מוצאי שבת גזירה שמא יתפונן ויסחוט אותם בשבת וכו' זיתים וענבים שריסקו מערב שבת ויצא מהם משקין מותרים וכן חלות דבש שריסקו מע"ש משקין היוצאים מהן בשבת מותרים שאין פאן מקום לגזירה שפבר ריסקו מבערב עכ"ל וכתב המ"מ וז"ל משנה [בשבת קמ"ג] חלות דבש שריסקו מערב שבת ויצאו מעצמן אסורין ור' אלעזר מתיר ובגמרא שם (דף קמ"ה) זיתים וענבים שריסקו מערב שבת ויצאו מעצמן ר"א ור"ש מתירין ופסק בעל הלכות כר"א ור"ש וכ"ש כר"א דמתני' דחלות דבש דמעיקרא אוקל והשתא נמי אוקל כדאיתא בגמרא עכ"ל ולכאורה התעוררנו על זה דא"כ למה לן שריסקו פינו דמעיקרא אוקלא ולבסוף אוקלא ואחר זמן מצאנו במג"א סימן שכ"א ס"ק ט"ז שהוקשה לו ג"כ פקוש'יתנו ודעתו פינו דהשענה אינה ראויה לאכילה הוי כבורר אוקל מתוך הפסולת כמ"ש בס"י ש"כ סעיף ה' אבל לדברי המתיר שם צ"ע עכ"ל ונדאי אין לתרץ גם לדעת המתיר שהוא מטעם נולד דהלא גבי פירות העומדים לאכילה מותר לסוחטן ולא אסרינו מטעם נולד ועיין במ"א.

אלא נדאי פינו דמעיקרא אוקל ולבסוף אוקל אין פאן נולד פלל ובפרט דלרבינו הגדול מוקצה ונולד שקולים גינהו ומאן דאית ליה מוקצה אית ליה נולד ודלית ליה מוקצה לית ליה נולד גם פן וכדברי רבינו הגדול בפ"א מהלכות יו"ט הלכה י"ח והוא דעת רב נחמן בריש מס' ביצה (דף ב): אף אם נאמר דהא דאיתא בתלמודן דמעיקרא אוקלא היינו לאחר הריסוק נעשה אוקל אבל קודם הריסוק עדיין אינו אוכל פלל בנודאי לא יקשה לו.

דזה נדאי נקרא נולד וכדאיתא בתלמודן עירובין (מ"ה ב') גשמים שיירדו ביו"ט הרי הן פרגלי פל אדם ופריה תלמודן דנפשוט מזה דאין תחומין למעלה מעשרה דאי יש תחומין ליקני שביטה בעבים.

ודחה לעולם אימא לה יש תחומין ומיא בעבים מיבלע בליעי ופריה כ"ש דהוי להו נולד ואסירי. וכתבו רבע"ת ז"ל ד"ה פל שפן וז"ל ואע"ג דמשקין בפירי נמי אמרינו בפסחים (דף ל"ג) דמיבלע בליעי ואפ"ה לא מתסרי משום נולד וכו' משקין בפירי לא חשיבי נולד פינו דמעיקרא נמי הוי אוקל אוקלא דאפרת הוא ע"כ.

אבל מיא בעיבי לא חשיבי מעיקרא אוקל ומשקה ולכן פריה כ"ש דהנה להו נולד וזהו נדאי אף לר"ש דלית ליה נולד דאל"כ לימא רבי שמעון היא [ועיין להלן]. וא"כ גם הקא פינו שקודם שנתרסק לא הוי אוקלא יתסר מטעם נולד ומדברינו אלו הנה סייעתא לרבינו

הגדול בפירושו לעוקצין דדבש בכונרת אינו לא אןכל ולא משקה דאל"כ למה לן הריסוק וכן"ל.

[והא דתמוה דברי תלמודן שאמרו מעיקרא אוכלא וילבסוף אוכלא ובמתניתין שם סברי ב"ה דאימת מטמאין החלות דבש משום משקה משירסק הרי דהוי משקה ולא אןכל וכבר הרגיש בזה הר"ש ולא תירץ פלל ע"ש אף לרבינו הר"מ ו"ל נאמר דלכן פירש בדברי ב"ה שאמרו משירסק וכן"ל וכ' רבינו ופיר' משירסק משיצוק הנפת בידו וישתות הדבש עכ"ל והוא שלא בדברי המפרשים פולם ובפרט שהאריך כ"כ בפירושו כמוכן.

ולדעתנו כוון לתרץ דהכא משוי לי' משקה ובתלמודן דשבת קראו אןכל לכן פירש דיצוק הנפת בידו וישתות הדבש ואז יקרא משקה. ומחלק באולי בין ריסקו שבמתניתין דשבת הנ"ל ובין משירסק דדברי ב"ה הנ"ל]: אכל באמת אין לומר כזה בדברי רבינו הגדול בחיבורו הוא ספר זמנים הנ"ל דהלא כתב בפ"א מהלכות טומאת אןכלין דדבש בכונרתו הוי אןכל דז"ל שם בהלכה י"ח דבש בכונרתו מטמא טומאת אןכלין שלא במחשבה ע"כ.

והוא פרב פהנא דב"ב (דף פ') וכן כתב הכ"מ שם: ובפרט שדברינו שהוכחנו דגם לר"ש הוי נולד אם לא ריסקו אינם מוכרחים דאולי רק התם גבי מיא בעיבי שלא היו פלל בעולם מקרי נולד וכרבע"ת שם ד"ה הנ"ל עי"ש.

ויש להאריך הרבה בזה ואם הנה באפשרות לומר דהוי בלוע יותר ממשקין בפירי הנה לו עדיין למימר דהטעם הוי משום נולד וכדעת רבע"ת שם דמיא בעיבי מיכלי בליעי טפי ממשקין בפירי ולכן אסור טעם נולד.

אף בנודאי רחוק לומר בזה שהדבש בכונרתו מןבלע יותר. ועוד דאולי מ"מ ר"ש לא יודה בזה ונהרמב"ם ז"ל הלא פסק גבי שבת כר"ש וכן"ל ועיין שם בתוספות: אף נאמר בדעת רבינו הגדול הנ"ל ובמקור דבריו הוא מתניתין דשבת הנ"ל דלכן הוצרך לן הריסק מערב שבה ולא נתיירבו לרסק בשבת משום דחיישינן שמא פשירסק יצוק הנפת בידו לשתותו ואז הוי משקה לפירוש הר"מ ז"ל בדברי ב"ה וכן"ל בד"ר.

ולעשות מאןכל משקה לכולי עלמא אסור ולכן זנוקא פשריסקו מותרין דאז אין מקום לגזירה ומותר אף בזיתים וענבים וכן"ל ברבינו ופשוט בעזה"ש וגם בזה יש להאריך וקצרנו.

כתב הר"ם ז"ל בהקדמתו בסידור המסכתות מסדר נשים וז"ל ויש לשאול בכאן מפני מה סידר קדושין באחרונה וכו' ואלו נצרך על כל פנים לסדרו הנה פותבו קודם גיטין פדי שיבא על סדר בראשונה קדושין ואחר' גיטין ויהיו סדורם נכון התשובה שסדורם נעשה כפי מפני שהי' רצונו לילך ע"ד הכתוב שהקדים גירושין קודם גשואין והוא מה שאמר הקב"ה וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה גו' ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר ומתוה דבריו שאמר והיתה לאיש אחר למדנו כו' מקיש הנה ליציאה ע"כ דבריו ולכן גם אנחנו נדבר בהלכות גירושין.

בספר הרביעי הוא ספר נשים בפרק חמישי מהלכות גירושין הלכה י"ג כתב וז"ל. זרקו לה ברשות הרבים או ברשות שאינה של שניהם קרוב לו אינה מגורשת הנה הגט מחצה

למחצה וממחצה למחצה עד שיהי' קרוב לה"ז ספק מגורשת הנה קרוב לה כדי שהשוק והטלנו הרי זה פסול עד שיגיע גט לידה ואח"כ הנשא בו לכתחילה ע"כ ותמהו עליו האחרונים דהלא ר' יוחנן פירש בגיטין (ע"ח ב') מתניתין דתנן קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת דקרוב לה אפי' מאה אמהוכ"כ קרוב לו ונתפרש שם דברי ר' יוחנן שהכל תלוי במי שיוכל לשומרם היא או הוא וידוע דהלכה כר"י נגד רב ושמואל ולמה א"כ פסק רבינו הגדול שלא פדענתו דפליג בזה עם רב ושמואל ועיין מפרשיו ורא"ש ורשב"א ו"ל בגיטין פרק הזורק: ולולא דמסתפינא אמינא ליישב דעת רבינו הגדול בזה כפאשר יובא בדברינו אף תחילה נתעורר להבין אם המאה אמה הנה תקנתא דרבנן וכדעת המ"מ והכ"מ ועיין עוד מפרשים הקשה לכאורה איה רבנן בתקנתיהו יתירו אשת איש מדאורייתא לעלמא ואין לומר דאף דבכל התורה פולה אינם יכולים לעקור דבר תורה רק בשוב ואל תעשה ולא בקום ועשה פיבמות (פ"ט ב') הלא כל מאן דמקדש אדעתא דרבנן מקדש פיבמות צ'.

דכבר הובא באחרונים דאין לומר בזה רק היכא דמפרש בתלמודן עיין בדבריהם אף יתורץ לדעתם דהפקר ב"ד הוי הפקר מדאורייתא וכרבינו הרמב"ן והרשב"א ומהרי"ק הובא דעתם ביה יוסף בחוה"מ סימן ס"ז מחודש ב' וכתלמודן דיבמות שם מאלה הנחלות ע"ש וכן הלא הפקירו המאה אמה לגבי גט שתנפה בו האשה ועכ"ז לא יפולשו הדברים כ"כ.

דבשלמא הד' אמות שנקנה שם הגט לאשה וכדעת רב שם בגיטין דד' אמות שלה הוי קרוב לה ומגורשת ופירש"י ו"ל דאמרינן בשנים אוחזין (דף י') דארבע אמות של אדם קונות לו ע"כ.

אף דאמת דהוי מדרבנן כמפרש בתלמודן במציעא שם בדברי ר"ל משום אבא פהן ברדלא דתקיננו ליה רבנן התם לא קשה לן כלל כיון דרבנן השוו מדותיהם ואמרו שקונות בכל מקום כמציעא ומתנה והפקר וכדומה (ועיין בתוספות שם במציעא ד"ה ארבע אמות) וכ"כ גם הגט.

משא"כ בהמאה אמה שלה שאינו קונה בשום מקום כלל רק בגט לבד אם נאמר דמדרבנן הוא דחוק קצת דאיה יקרא הפקר מקום שאינו קונה שום דבר רק הגט ואף דלתמיה לא יחשב דמשום תקנתא דעגונות התקיננו כן באולי ורק גבי גירושיין.

מ"מ רחוק הדבר פמוכן. ואף דגם הארבע אמות של אדם לא תקינו רבנן ברשות הרבים לדעת רב ששת במציעא (דף י') והלא גבי גירושיין מפרש במתני' דגיטין שם היתה עומדת בר"ה וזרקו לה קרוב לה מגורשת ועלה אמר רב קרוב לה היינו ד"א שלה וכנ"ל מ"מ הלא אינו מוכרח כל כך לומר דרב סבר לה פנומיה דרב ששת דדברי רב ששת אינם מוכרחים כ"כ אף לפי דעת ר"ל דיש ליישב קושיתם על ר"ל פתרוץ הראשון המובא בדברי תלמודן שם עיי"ש ולהיפך ג"כ יוכל להיות דרב ששת לא סבר להא דרב כיון דר"י ושמואל לא סברי פנותי' ואולי הוא קצת מטעם הנה.

ואף דכל זה דחוק מ"מ האם דגם בד' אמות ידחוק לן משום זה נתרצה בעוד דוחקים גדולים מהמה בענין המאה אמה לומר שהמה דרבנן ובפרט דתחילת הדמיון מארבע

אמות ברשות הרבים לכאן אינו דומה כלל דבענין הד' אמות לכן לא מהני במציאה הוא כדפירש"י ז"ל התם במציעא (נף י') ד"ה לא תקנן לי רבנן שהרי אין לאדם שם ד' אמות מיוחדות שהרבה חברים יש לו בתוכה עומדים אצלו ע"כ משא"כ פאן ועוד יש להאריך ואכ"מ: ולכן באולי נאמר דהמאה אמה המה מדאורייתא ומידה יתרבי פיון שהיא יכולה לשוןמרו וכדפריש לה רב שמן בר אבא שם דברי ר' יוחנן דביכול לשוןמרו תלוי ואפילו מאה אמה תתגרש בגיטה אם היא יכולה לשוןמרו.

וכמו דתצירה המשמרת הוי בכלל ידה לדעת הרנב"ר והובא דעתו בגימיקי יוסף פ"ק דמציעא וסברתו משום שכל דבר שהוא ביד האדם נותן ג"כ לתצירו עי"ש וכ"כ יהא בכלל ידה אפילו המאה אמה פיון שמשמרת לדעתה ואף דבגט לא מהני תצירה המשמרת רק עומדת ג"כ בצדה וכרב אשי שם דמפרש דעת עולא דאמר בגיטין (ע"ז ב') על מתניתין דהזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה והוא שעומדת בצד ביתה כפר תירץ גם זה הרנב"ר ז"ל שם דגבי גיטין שאני דמה שהיא חובה לאדם כשהוא בידו אינו נותנה בתצר המשמרת ואדרבה מוציאה ממנו עכ"ל.

ולכן בעינו שהיא עומדת גבי' ואז תהי' פידה ותתגרש בע"כ וכ"כ יחיי המאה אמה שלה פיון דמשמרת לדעתה ואף דגם אם נאמר דהוי דאורייתא משום ידה הי' ע"כ להיות מועיל גם בהפקר וכדומה וכמו שהתעוררנו לעיל אם נאמר דרבנן תקנו ע"ז נאמר דאולי באמת כן הדבר דסבר ר' יוחנן דהבטה בהפקר קני וכדעת רבא במציעא קי"ח דאמר בלשון הראשון דכולי עלמא סברי הבטה בהפקר קני והנהו באולי גם הטעם דהבטה קני משום דהוי פידו פיון דמשמרת רק לו.

ואף דתלמודן תפיס בפשיטות לומר בתחילת מציעא דהבטה בהפקר אינו קונה דאמר שם דברא' בעלמא לא קני. ע"ז נאמר דלא ליקשי לדברינו דבאמת מסקנת תלמודן שם חזא במציאה ונדא במקח וממכר וא"כ אין הכרח לומר דאשמעינו דרא' לא קני וגם לכאורה בנודאי יש חילוק בין הבטה לרא' [ועיין רבעת"ו שם ד"ה דברא'] ואנו לדברינו נאמר דהבטה היינו דמשמרת לדעתו והוי ידו וכנ"ל משא"כ ראי' אינו משמרת כ"כ לדעתו והוא פשוט קצת [דבאמת לדעת רבותינו בעלי התוספות ז"ל דחוק כמעט דאמרו דהבטה היינו שעשה מעשה כל דהו פגון שגדר גדר קטן ע"כ.

ולכאורה א"כ מדוע לא נזכר כלל וכלל המעשה. ואם כי כל דהו הוא הלא הוא הגורם העיקרי ושקבי העיקר ותפסי תלמודן הטפל שהוא הרא'.

ואין לומר שבאמת בהבטה נכלל ג"כ המעשה כל דהו. שהלא מצינו הרבה הבטה בתנ"ך ונדאי אין שם שום מעשה ואף דלשון תורה לחוד מ"מ גם בש"ס רחוק קצת לומר דיקלול בו גם המעשה פמוכן]: ואין לסתור סברה זו שהסברנו דעת ר' יוחנן דהבטה בהפקר קני דהלא במציעא שם אמר רבה עלה דתנו התם שומרי ספיחי שביעית נוטלין שכתן מתרומת הלשפה ר' יוסי אומר הרוצה מתנדב ושומר חנם ונתן הטעם במחלקותן דפליגי אי הבטה בהפקר קני ורבא אמר דכולי עלמא סברי הבטה בהפקר קני וכנ"ל והכא בחוששין שמא לא ימסרנו יפה יפה פליגי ובלישנא אחריןא אמר רבא דכולי עלמא הבטה בהפקר אינו קונה והכא בחוששין לבעלי זרועות קמפלגי היינו אם לא נוציא עליהם שם הקדש במה שנוטלין שכתן יגזלו הספיחים.

וכן כי אתא רבין א"ר יוחנן חוששין לבעלי זרועות איכא בינייהו הרי משמע להדני' דסבר דהבטה אינו קונה ע"ז נאמר דאין מפאן סתירה לדברינו דלא משום דסבר באמת פדעת האיכא דאמרי דרבא דהבטה לא קני אוקים דבחוששין לבעלי זרועות פליגי רק משום הכי לא מוקים פלישנא קמא דחיישין שפא לא ימסרנו יפה יפה משום דבפסחים ל"ו איתא דשון דאין לשון את העיסה בפושרין ופריה ממנחות דלשון בפושרין ותירץ דלישה בזריון היינו בפקנים ובהם לא חיישין ופריה אי הכי גלתות נמי ותירץ לתיתהליתא בזריון ופריה ממנחת העומר דלותתין אותה ותירץ ציבור שאני ומוכח משם דבציבור לא חיישין שפא יעשו שלא פהוגן וכמו כן לטעות בדין ולא יקבלו יפה יפה דנודאי אם יקבלו מיד השומרים כדין אין לחוש מה שיהא בלב הנותנים דדברים שבלב אינם דברי' כידוע [וע' בשקלי' ומשו"ה אוקים ר"י פלוגתתן בחוששין לבעלי זרוע ולכן פיון דהטעם מהק' אמה הוי משום ידו כדברינו ומוכרח דגם בהפקר כן לכו לא פסק הרמב"ם פ"ב ר' יוחנן דקונה לה מאה אמה שילה משום דסבר באמת פאיכא דאמרי דרבא דהבטה בהפקר אינו קונה וכן פסק בהדיא בהלכות נדרים סוף פ"ב ויש להאריה בזה ולסתור ולכנות ועת לקצור: ובדברינו אלו הסברנו דברי רבותינו בעלי תוס' ז"ל במציעא י"ב ד"ה ר' יוחנן אמר קטנה יש לה ארבע אמות וז"ל תימה דלקמן מסיק משום דיליף מציאה מגט אלמא שייך קנני ד' אמות בגט ובפרק הזורק אמר ר' יוחנן קרוב לה אפילו מאה אמה ויכולה לשומר הוי גט ע"כ קושיתם.

ותמה עליהם הגאון רע"א וז"ל לא זכיתי להבין דאנו ילפינו רק דחצר הוי כיד אכל מה נקרא חצר לא שייך למילף. דמה שתקנו חכמים הוי חצירה ובגט הקנו לה ק' אמה ובמזון תקנו לה רק ד' אמות ע"כ אכל לדברינו דהוי דאורייתא לדעת ר' יוחנן באולי.

גיחא לן קצת דברי רבותינו דנודאי היל' להיות שוין גט ומציאה וכו"ל וכיון דבגט הוי מגורשת אם הניח במאה אמות שילה משום ידה וכו"ל פיון דמשפמרת לדעתה כ"כ במציאה אם משפמרת לדעתה ולא לדעת אחרת וע"ז שפיר תירצו בתירוץ וז"ל וי"ל דבארבע אמות שילה אפילו יכול לשמור פמוה מגורשת וחוי' לד' אמות צריה שתוכל היא לשמרה ע"כ והוא כדברינו דהד' אמות שהמה תקנת חכמים קינה בגט וגם במציאה אפילו אם אין משפמרת לדעתו רק גם אחרים משמרים אותה אבל המאה אמה דגיטין המה רק אם משפמרת לדעתה לבד ואין לזרים אתה וכ"כ יהי' גם במציאה משום ידו והוא מדאורייתא: בספר החמישי הוא ספר קדושה בהלכות איסורי ביאה פרק א' הלכה ז פתב רבינו הגדול וז"ל שאר העריות כולן בכרת בלבד ואין בהם מיתת ב"ד לפיכך אם היו שם עדים והתראה בית דין מלקין אותו שכל חייבי פרייתות לוקין ע"כ וכתב הכ"מ במפות פרק אלו הן הלוקין מבואר בגמרא דלר' ישמעאל ולר' עקיבא כל חייבי פרייתות לוקין עכ"ל.

והוסיף לכתוב עוד רבינו בפ"ז מהלכות סנהדרין הלכה ז וז"ל כל מי שחטא ולקה חוזר לכשרותו שנאמר ונקלה אחיה לעיניו פיון שלקה הרי הוא כאחיה אף כל מחוייבי פרייתות שלקו נפטרו מדי פרייתתן ע"כ וכתב הכ"מ.

משנה במפות שם אש והוא במפות כ"ג אף איננה סתם מתניתין רק דברי ר' חנניא בן גמליאל ור' יוחנן שם אמר דחלוקין עליו חביריו על ר' חנניא בן גמליאל ומשמע מדברי

ר"י דפליגי עליו ואין הלכה כמותו וכן כתב התוי"ט דזהו טעם פירושו של רבינו הגדול דאמר שם ואין הלכה כר' חנניא בן גמליאל ואף דרב סבר דהלכה כמותו מ"מ הלא ידוע דרב ור' יוחנן הלכה כר"י ועיין עוד בתוי"ט.

וא"כ צריף לן להבין דעת רבינו הגדול בחיבורו הכא דפסק כר' חנניא. ובפרט שראיית ר' חנניא מקרא דנקלה אחיה לעיניה פיון שלקה הרי הוא פאחיה [פן לשונו של ר' חנניא במתניתין שם] מצריף לה רבינו הר"מ ז"ל לשיתזון לכשרותו אחר שלקה פנ"ל.

ונצטרף לן עוד לאם נתקלקל דאמרין במתניתין שם (דף כ"ב ע"ב) אם נתקלקל בין ברעי בין במים פטור. ובתלמודן שם מ"ט משום נקלה וכן פסק הר"מ ז"ל בפ"ז הנ"ל הלכה ה'.

ונ"ל מי שאמדהו וכשהתחיל ללקות נתקלקל מפח ההפאה בין ברעי בין במימי רגלים אין מפין אותו יותר שנאמר ונקלה אחיה לעיניה פיון שנקלה פטור ע"כ: לכן באולי נאמר דענין זה אם נלקה יפטור או לא די תלוי רק אם חייבי פרייתות ישנן בכלל מלקות.

דאם ישנן בכלל מלקות אזי ממשמעותא דקרא גיפוק לן דאם לקה נפטר מידי פרייתתו [אף פי אינו מיותר פנ"ל] והפרייתות דכתב לן רחמנא הנה רק אם לא התרו בו או שאינו נעשה בו כדינו משא"כ אם אינו בר מלקות פלל מנא לן למימר דאם נלקה שלא פדיו יפטור הלא רחמנא דכתב לן ונקלה איירי במי שנתחייב מלקות פדכתיב והנה אם בן הכות הרשע וע"ז פתיב ונקלה אחיה לעיניה [דברים כ"ה].

ואם פן נאמר דהחולקים על ר' חנניא הן הנה ר' ישמעאל ור' יצחק. והנה החברים שהעלים ממנו ר' יוחנן רק אמר חלוקים עליו חביריו בסתם דלדעת ר' ישמעאל דסבר תחילת אלו הן חלוקין אהד חייבי פרייתות ואהד חייבי מיתות ב"ד ישנן בכלל מלקות ארבעים וטעמו משום דכתיב אם לא תשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת וכו' והפלה ד' את מפותה והפלאה זו היא מלקות פדכתיב.

והפילו השופט. וילדעתו דסבר דנלקה ומת דכמיתה אריכתא היא בנודאי כ"כ הוי מלקות נכרת ג"כ מיתה אריכתא היא ואף דהמלקות בידי אדם והפרת בידי שמים מ"מ רחוק מאוד הדבר לומר דגרע משום זה לומר דאינו פמייתא אריכתא ובפרט דנראה בהדיא מדעת ר' ישמעאל דדמי' מיתה ומלקות נכרת ומלקות להדדי.

ואין לחלק ביניהם פלל וכמו דכמיתה ומלקות דעת ר' ישמעאל דלוקה ומת לשיטת תלמודן באוקימתא הלזו. כ"כ בכרת ומלקות ילקה נכרת ואף דלדעת רבא שם אין הכרח לומר דר' ישמעאל פלוג על ר' חנניא עי"ש דאף דיש לדחוק גם בדעת רבא מ"מ רחוק הדבר מאן יימר לן דר' יוחנן מפרש פדעת רבא פמוכן.

וא"כ שפיר הן הנה החברים הנ"ל דפליגי על ר' חנניא הוא ר' ישמעאל וכן ר' יצחק דאמר דרחמנא אפיך לן חייבי פרייתות ממלקות עיי"ש ובתוספות וא"כ לדעת ר' יצחק אם לקה לא יפטור פיון דלא מיימר לן פלל האי ונקלה ורחמנא איירי רק במחוייבי מלקות וכנ"ל.

אָבֵל לר' עֲקִיבָא אֵין לָנוּ שׁוּם הֶכְרַח לױמֵר דְּלֹא סָבֵר כִּר' חֲנִינְיָא וְאֶדְרַבָּה נוּטָה הַדְּבָר דְּסָבֵר כְּנוּתִי כִּינּוּן דְּדַעְתּוֹ דְּחִיבֵי פְרִיתוֹת יִשְׁנֵן בְּכֻלָּל מַלְקוֹת וְכַדְפְּרִישׁ ר"ע בְּהַדְיָא דְבָרִיו בְּבִרְיִתָא ר"ע אױמֵר חִיבֵי פְרִיתוֹת יִשְׁנֵן בְּכֻלָּל מַלְקוֹת אַרְבַּעִים שְׂאֵם עֲשׂוּ תְשׁוּבָה ב"ד שֶׁל מַעֲלָה מוֹחֲלִין לָהֶן חִיבֵי מִיתוֹת ב"ד אֵינּוּן בְּכֻלָּל מַלְקוֹת אַרְבַּעִים שְׂאֵם עֲשׂוּ תְשׁוּבָה אֵין ב"ד שֶׁל מַטָּה מוֹחֲלִין לָהֶן ע"כ א"כ אִם לָקָה הֵנִי בְּכֻלָּל וְנִקְלָה אֶחֱיָה לְעֵינַיָה וְהִרִי הוּא כְּאַחִיָּה.

וְקוֹשִׁית תְּלַמּוּדֵן דְּפָרִיף הַשְׁתָּא מִיָּהָא לֹא עֵבִיד תְּשׁוּבָה הִרְיָן רַבִּינָא בְּטוֹב טַעַם. דְּלֹא פְסִיקָא מִיְלְתָא לְכַרְת וּמִשׁוּם זֶה מוֹקְמִין לָהּ אִם לֹא תְשׁוּמױרלעֲשׂוֹת הַנְּ"ל גַּם עַל חִיבֵי פְרִיתוֹת וְלָכֵן אִם נִלְקָה נְפֻטָר וְדִלָּא פְרַבִּי שְׂמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק שֵׁם עִי"ש.

כֵּן נֶאֱמַר בְּדַעַת ר' יוֹחָנָן: וּמִדְּבָרֵינוּ אֵלּוּ נִיִּישָׁב קֶצֶת דַּעַת רַבִּינוּ הַגְּדוֹל. דְּרַבִּינוּ מְפָרֵשׁ הָא דְאָמַר ר' יוֹחָנָן חֲלוּקִים עָלָיו חֲבִירָיו אֵין פְּנוּנְתוֹ לױמֵר דְּאֵין כֵּן הִלְכָה דִּהְלֵא הוּא בְּעַצְמוֹ סוֹבֵר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּש"ס דִּהְלָכָה פְּסַתָּם מִשְׁנָה וּמָהֶם (שְׁבַת מ"ו) וְעוֹד שֵׁם בְּכ"מ (וְעִירוּבִין צ"ב) וּמִשְׁנַתְנוּ בְּתַחֲלַת חֲנוּ הֵן הֲלוּקִין סַתָּם לָן כְּנוּתִי וְא"כ הִלְכָה כְּמוֹתוֹ: וּר"ע אִיהוּ הוּא הַמּוֹדָה לר' חֲנִינְיָא לְדְבָרֵינוּ וְאֶלָּא רַק ר' יוֹחָנָן הוֹדִיעֵנוּ דִּישׁ חוֹלְקִין בְּזָה וְלֹא דִּהְלָכָה כְּהַחֲלוּקִים [אוּ אוּלַי דִּלְדַעַת רַבָּא דִּהֶתָּם הֵלֵא אֵין מוֹכַח לױמֵר דִּר' יִשְׁמַעְאֵל פְּלִיג ע"ז פְּאֶשֶׁר זְכָרְנוּ לְעֵיל] וְלָכֵן פְּסַק הַרְמַב"ם ז"ל בְּחִיבּוּרוֹ לָהּ דִּר' חֲנִינְיָא כִּינּוּן דְּפַסַק לָהּ דִּתְחִילַת אָנוּ הֵן הֲלוּקִין שְׁכָל חִיבֵי פְרִיתוֹת לױקִין כְּדְבָרֵיו בְּאַיְסוּרֵי בִיאָה הַנְּ"ל וְהֵלֵא לְדַעַתְנוּ תְּלוּי זֶה בְּזָה וְכַמְבֹאֵר וְאִף דְּאֵין כ"כ מְרוּנְחִים הַדְּבָרִים מ"מ לֹא יִרְוֹחְקוּ: אִף לְבַד מַה שֶׁהִתְעוֹרְרָנוּ עַל רַבִּינוּ הַגְּדוֹל כְּבַר הַתְּעוֹרְרוּ מְפָרֵשׁוּ עוֹד עָלָיו בְּמָה שְׁכַתְבַּת בְּפָרֵק א' מְאַיְסוּרֵי בִיאָה הַנְּ"ל שְׁכָל חִיבֵי פְרִיתוֹת לױקִין.

וּבְסִפּוֹר הַמְצוֹת שְׁנוּ שֶׁרֵשׁ י"ד כְּתַב בְּהַדְיָא אָבֵל הָעֵינְקָר אֶצְלֵינוּ לֹא עָנַשׁ אֶלָּא א"כ הִזְהִיר וְכִינּוּן דְּצָרִיף הָאֶזְהָרָה לְחִיבּוֹ פְרַת א"כ בְּנוֹדָאֵי אֵין לױקִין עָלָיו כְּמוֹ שְׂאֵין לױקִין עַל לָאו שְׁנִיתָן לְאַזְהָרַת מִיתַת ב"ד עֵינּוּן בְּלַחַם מִשְׁנָה.

וְכִף בְּפִירוּשׁוֹ לְמַסְכַּת מְכוֹת כְּתַב ג"כ רַבִּינוּ וְז"ל הַחֲלֵק הָרֵאשׁוֹן לָאו שְׁנִיתָן לְאַזְהָרַת מִיתַת ב"ד אוּ פְרַת אֵין לױקִין עָלָיו וְכו' ע"כ וְגַם בְּפִירוּשׁוֹ שֵׁם סַתֵּר דְּבָרֵיו אֵלּוּ לְתַחֲזִינַת דְּבָרֵיו דְּמִתְחִילָה כְּתַב דְּחִיבֵי פְרִיתוֹת יִלְקוּ.

וְהֵל"מ בִּיקְשׁ תְּרוּפָה וְכַתַּב דְּמִשׁוּם הֵלָאוּ פְטוּר אָבֵל חִיבֵי מִשׁוּם גַּז"ש דְּלְעֵינַיָה לְעֵינַיָה עִי"ש וְרַחוּקִים הַדְּבָרִים וְכַמוֹ שְׁכַתְבַּת הַמַּגִּי' בְּמִשְׁנָה לְמִלְדָּה עִי"ש. וְהוּא ז"ל רָצָה לִיִּישָׁב דְּבָרֵי רַבִּינוּ וְלַחֲלֵק דָּאִם אֵין לְכַרְת מִיתַת ב"ד ג"כ אִף אִם הִי הַתְּרָאָה.

וְרַק הֵלָאוּ לְכַרְת לְבַד אֶתָּא אִז לױקִין מִשָּׂא"כ אִם בְּהֵלָאוּ אִיפָּא גַם מִיתַת ב"ד אִם הִתְרוּ אִז אֵין לױקִין עִי"ש עוֹד וְאִם כִּי דְבָרֵיו מְסַתְּבִים וּקְרוּבִים לְהֵאָמֵר מ"מ רְאֵיִתּוֹ מִדְּבָרֵי רַבִּינוּ ז"ל רְפוּי' עִי"ש. וּבְפִרְט רָאָה נָא זֹאת לְרַבִּינוּ הַגְּדוֹל דְּכַתַּב בְּפִירוּשׁוֹ בְּזַבְחִים בְּפָרֵק פְּרַת חֲטָאת דִּר"ש אָמַר שֵׁם בְּמִתְנִיתִין דָּאִם הַקְּרִיב מְחֻסָּר זְמַן בְּחוּץ פְטוּר מְפָרַת וְחִיבֵי מַלְקוֹת וְחִכ"א פֵּל שְׂאֵין בּוֹ פְרַת אֵין בּוֹ ל"ת.

וְכַתַּב רַבִּינוּ ז"ל בְּפִירוּשׁ הַמְּשָׁנָה אֵין הַפְּנוּנָה שְׁחִיבֵי פְרַת וּמַלְקוֹת שְׁזָה לֹא יְבוֹא לְעוֹלָם וְכו' אָבֵל הַפְּנוּנָה שְׁהֵלָאוּ הִזָּה הוּא אֶזְהָרָה לְכַרְת שְׂאֵין לױקִין עָלָיו עַכ"ל וְכַאֵן הֵלֵא אֵין

בְּהִלָּאוּ רַק פֶּרֶת לְבַד וְאֵין בּוֹ מִיתַת ב"ד כְּלָל וְאֶפְי' הֵכִי כָּתַב שְׂאִין לּוֹקִין הָרִי לְהִדְיָא שְׁלֵא כְּדַבְרֵי הַמַּגִּי' וּבְאֻלֵי נֹאמַר קִצַּת לְפִי דְבְרֵינוּ הֲנִ"ל דְּהַסְבְּרֵנוּ דְּאֵם גְּלַקְהָ אִם יִפְטוֹר מִפֶּרֶת תְּלוּי אִם חֲיִיבֵי פְרִיתוֹת יִשְׁנֹן בְּכָלֵל מְלַקוֹת וְא"כ פִּינֹן דְּבִפְרִוּשׁוֹ ז"ל כְּתַב וְאֵין הִלְכָה כְּחֻנְנִיָּא וּכְמוֹבָא לְעֵיל בְּדַבְרֵינוּ דְּסַמְךָ עֲצָמוּ עַל דְּבְרֵי ר' יוֹחָנָן דְּאָמַר בְּמַכּוֹת שָׁם תְּלוּקִין עָלֵיו חֲבִירֵיו וְא"כ חֲיִיבֵי פְרִיתוֹת אֵינָם כְּלָל בְּכָלֵל מְלַקוֹת וּבְזֵה יוֹסֵר קִצַּת קְוֹשֵׁית רַעַק"א ז"ל בְּחִידוּשָׁיו שָׁם עַל דְּבְרֵי רַבֵּינוּ הַגְּדוֹל הַמּוֹבָא בְּתוּ"ט שָׁם בְּפֶרֶת חֲטָאֵת כְּתַב הַגָּאוֹן ז"ל עָלֵיהֶם וְז"ל קִשָּׁה לִי הֲלֵא הֲלָאוּ אֲתִי לְלַקּוֹת בְּאֵם שְׁחַט מַה שְּׂרָאוּי לְבוֹא לְפָנִים וְהִתְרוּ בּוֹ לְמַלְקוֹת וְאִם לְקַה פְּטוֹר מִפֶּרֶת וְכו' וּכְמוֹ כֹּל חֲיִיבֵי פְרִיתוֹת שְׁיֵשׁ בְּהֶם לָאוּ וְכו'.

וְהַאֲזַהְרָה לָא אֲתִי לְכַרְתַּ דְּהָא קִי"ל פֶּרֶת לָא בְּעֵי אֲזַהְרָה וְכו' וְצ"ע עַכ"ל וְלְפִי הֲנִ"ל בְּאַמַּת רַבֵּינוּ הַגְּדוֹל לָא סָבַר כְּזֵה רַק דַּעְתּוֹ דְּסַמְיָה עַל ר' יוֹחָנָן הֲנִ"ל וְסָבַר דְּאֵין לּוֹקִין עַל לָאו שְׁל חֲיִיבֵי פְרִיתוֹת וְעֵינִן עוֹד וַיֵּשׁ לְהַאֲרִיף מְאוֹד בְּכָל זֶה אִף יַעַן שְׂאֵינָם מְפֻלְשִׁים כ"כ הַדְּבָרִים לְכֹן קִצְרָנוּ: בְּסַפְרֵי פ' מִטּוֹת גְּרָסִינֵן לָא יַחַל דְּבָרוּ מַגִּיד שְׁעוֹבֵר עַל בַּל יַחַל וְעַל בַּל תֵּאֲחָר מִנֵּן ת"ל כִּי יִדְוֹר נִדְרָה לֵה' וְגו' מַגִּיד שְׁעוֹבֵר עַל בַּל תֵּאֲחָר וְעַל בַּל יַחַל ע"כ וְהוּבָא בְּסַפֵּר הַמְצִוֹת לְרַבֵּינוּ הַגְּדוֹל בְּמַצְוֵה קנ"ז בְּחֵלֶק ל"ת וְז"ל וּבְסַפְרֵי אֲמָרוּ לָא יַחַל מַגִּיד שֶׁהוּא עוֹבֵר עַל בַּל יַחַל וְעַל בַּל תֵּאֲחָר פְּלוֹמַר כְּנִדְרָה קֶרְבָּן וְלֵא הַקְרִיבוּ וְכו' הוּא חֲיִיב מִשׁוּם בַּל תֵּאֲחָר וּמִשׁוּם בַּל יַחַל וְכֹן כֹּל הַדּוּמָה לְקֶרְבָּן כְּמוֹ שְׂיָדוֹר לְבִדֵּק הַבַּיִת וְכו' וְכֹן כְּתַב רַבֵּינוּ ג"כ תְּחִילַת הַלְכוֹת עו"ח בְּחִיבּוּרוֹ ז"ל הַעֲרִכִים הֵם נִדְרָה מְכָלֵל נִדְרֵי הַקִּדּוּשׁ שְׁנֹאֲמַר אִישׁ כִּי יִפְלִיא נִדְרָה בְּעָרְפָה נִפְשׁוֹת לֵה' לְפִיכָה חֲיִיבֵינוּ עָלֵיהֶן מִשׁוּם לָא יַחַל דְּבָרוּ וְלֵא תֵּאֲחָר לְשַׁלְמוּ וּמִשׁוּם כְּכָל הַיּוֹצֵא כְּפִיו יַעֲשֶׂה ע"כ.

וְלָכֵן יַעַן כִּי נִכְפְּלוּ בּוֹ לְאִנְיָן יוֹתֵר מֵאִסּוּר שְׁבוּעָה אוֹ נִדְרָה אוֹ גְזִירוֹת. בְּחֻרָנוּ לְדַבֵּר בּוֹ מִסְפָּר הַהִפְלָאָה: בְּסַפֵּר שְׁשֵׁי הוּא סֵפֶר הַפְּלָאָה בְּהַלְכוֹת עו"ח פֶּרֶק ב' הִלְכָה ט' כְּתַב רַבֵּינוּ הַגְּדוֹל וְז"ל.

הָרִי עָלֵי מְטַבֵּעַ כְּסָף לֵא יִפְחֹת מְדִינָר כְּסָף מְטַבֵּעַ נְחֹשֶׁת לֵא יִפְחֹת מְמַעָה כְּסָף ע"כ וְכַתַּב הַכ"מ וְז"ל וְלֵא יִדְעָתִי לְמָה הַשְּׁמִיט רַבֵּינוּ דִּין דְּהָאוֹמַר הָרִי עָלֵי מְטַבֵּעַ זָהָב [הַנְּכַתֵּב בְּמַתְנִיתִין] וְכֹן לְמָה לֵא כְּתַב גַּבִּי דִּינָר כְּסָף דְּבִאֲתָרָא דְּלֵא סָגִיא פְרִיטֵי דְּכִסְפָּא אֲזַ דְּוּוּקָא יִתֵּן דִּינָר כְּסָף וְלֵא פְרִיטֵי וְהַעֲלָה בְּצ"ע וְאוּלֵי אֶפְשָׁר לִיִּישֵׁב קִצַּת דְּרַבֵּינוּ סוֹבֵר כְּסוּגִיתַת תְּלַמוּדָן דְּכַתּוּבוֹת ק"י דְּאֲמָרִינוּ פְרִיטֵי דְּכִסְפָּא לָא עֲבָדֵי אִינְשֵׁי וְא"כ תְּרַתִּי מְתוּרְצִים קִצַּת.

דְּלָכֵן הַשְּׁמִיט בְּאֲתָרָא דְּלֵא סָגִיא פִּינֹן דְּלֵא עֲבָדֵי אִינְשֵׁי. וְגַם לֵא צָרִיף כ"כ לְמִינְקֵט זָהָב דְּכ"ש הוּא מְכֻסָּף פִּינֹן דְּבְכֻסָּף יִתֵּן דִּינָר אִף דִּישׁ אִיזָה אֲנָשִׁים דְּעֲבָדֵי מ"מ בְּטָלָה דַּעְתָּן וְהַנּוֹדֵר עַל דַּעַת הָרוּב נוֹדֵר וְכ"ש בְּזָהָב: אִף מֵהַצְּנוּרָה לְעֵינֵינוּ בְּמָה שְׁכַתַּב שָׁם רַבֵּינוּ בְּהַלְכָה י' וְז"ל הָאוֹמַר הָרִי עָלֵי כְּסָף אוֹ זָהָב וְלֵא הַזְּכִיר מְטַבֵּעַ יְבִיא לְשׁוֹן שְׁל כְּסָף אוֹ שְׁל זָהָב יִהִי מְשֻׁקְלוֹ עַד שְׁיֵאמַר לֵא לְכָה נִתְּפוֹנְנָתִי וְכו' ע"כ וְלְכֹאֲרָה דְּבְרֵי רַבֵּינוּ הֵמָּה קִצַּת נִגְדַת תְּלַמוּדָן דְּמִשְׁמַע מְדַבְרֵי תְּלַמוּדָן לְפִי הַנְּרָאָה דְּפָרִיף שָׁם וְאִימָא נְסָכָא.

דְּלִתְמַעַט מֵהַשְּׁיָעוֹר קָא פְרִיף וְכֹן הוֹכִיחוּ רַבְעַת"ו ז"ל שָׁם בְּרֵאיוֹת ד"ה וְדִילְמָא עִי"ש. וְהַנְּרָאָה לּוֹמַר כְּזֵה דְּרַבֵּינוּ הַגְּדוֹל סוֹבֵר דְּמִקְדִּישׁ בְּעֵין יָפָה הוּא מְקַדִּישׁ כְּתַלְמוּדָן ב"ב בְּהַמוֹכֵר אֶת הַבַּיִת וּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת וְעֵינֵינוּ עוֹד לְהִלֵּן דְּקִצַּת רֵאִי גַם מִנְדָרִים וְהוֹכְחוֹת

רבעת"ו ו"ל יש ליישב כל ראיותם אליבא דרבינו הגדול דמה שהביאו ראי' הראשונה מהאומר הרי עלי עשרונות יביא שנים אולי התם שאני דאין הטעם דדיינינו לי למעט בקרבנו.

רק דסתם כמפורש שנים דמי וכעין רמז ראי' כל דהו מתלמודן דמציעא ה' גבי שטר הנכתב סלעים דינרין דהיינו לי' במה דאמר מינו דאי בעי אומר שנים ואז יסייע לי' לישא דשטרא [ואינו מוכרח כ"כ כמובן ולפחות מסבא יש לחלק ביניהם וכנ"ל].

וראיתם ו"ל מהאומר הרי עלי עולה יביאתור או בן יונה במתניתין שם ג"כ יש ליישב לדעת רבינו הגדול דבתלמודן שם מנחות ק"ז קאמרין על פלוגתת דר"א בן עזריה ות"ק במתניתין שם דת"ק סבר האומר הרי עלי עולה יביא פכש ר"א בן עזריה אומר תור או בן יונה.

ובש"ס ולא פליגי מר כי אתרין ומר כי אתרין יפרש רבינו הגדול הפנונה דבאתרין דת"ק לא היו קורין סתם עולה אלא לפכש ובאתרין דר"א ב"ע היו קורין סתם עולה לתור או לבן יונה.

וכן יש לפרש קצת דברי רבינו ו"ל בפירוש המשנה עי"ש ומה שהביאו עוד רבותינו בעלי התוספות ו"ל ראי' מכתובות וב"ב עיין שם לא קשה כלל לדעת רבינו דהלא התם איירי בממון ובמלוה אבל בהקדש יסבור רבינו כנ"ל דהמקדש בעין יפה מקדיש וגם הראי' שהביאו מירושל' ג"כ אינו מוכרח כ"כ דהא דאיתא התם בירושלמי דשקלים דאם לא הזכיר צורה מביא אפילו צנורא אולי דווקא דמטבע אינו צריך להביא אבל מ"מ עד שיאמר לא לכה נתפונתי ובזהב דדבר יקר הוא מסתמא מעט הוא שהתנדב: וקצת יש ראי' לרבינו הגדול מנדרים (דף י"ח ב') דפריה תלמודן שם דהקא במתניתין פסיק לן סתם נדרים להחמיר.

ובגזיר אמרינו ספק גזירות להקל ותוצו הא ר"א הא רבנו דפליגי במקדיש את הכוי ע"ש [ואח"כ סתרה תלמודן ראי' זו]. ונדאי דהלקה כרבנו דהלא ר"א שמותי הוא ומוכח מדבריהם דאזלינו לחומרא גבי הקדש ויש לדחות ולבנות ולהאריך בכ"ז ומה שפסק רבינו בה"ז דאם אמ' משקלי עלי ואינו מופלג בעשירות נותן משקלו מדברים שדרכן להשקל במקום נדרו אפי' פירות.

וא"כ נראה מד' רבינו דאזיל לקולא וקשה לדבריו הקודמים דמחמיר וכנ"ל נתרץ דעתו ו"ל קצת דאולי פנונתו דכל הנשקלים או רוב הנשקלים הוי פירות במקום נדרו וכן פנונת רחבה בערכין (י"ט) שממנו מקור דברי רבינו הגדול דאמר באתרא דתקלי פופרא פטר נפשי' אפי' בכופרא נאמר ג"כ דרוב הנשקלי הוי פופרא וכדברינו וקצת משמע כן שם דפריה תלמודן עליו פשיטא ולכאור' אם לא נאמר דכל הנשקלים הוי כן לא יקשה כ"כ פשיטא דמשמיענו דפוסטר עצמו בפחות שבמשקלות ולא אמרינו דמקדיש ומעריף בעין יפה הוי.

אבל לפי דברינו פריה שפיר פינן דכל הנשקלים המה כן. [ואינו מוכרח כ"כ] ותירוצו לא צריכא דאיכא דתקיל ואיכא דכנייל [פנונתו דארף בכופרא איכא דכנייל] מהו דתימא פינן דכולהו לא תקלי לא קמ"ל.

דמ"מ רוב הדבר שנשקל הוי כפרא ועינין: תנא בתוספתא [חלה פ"ב והובא פחולין קל"ג ב' וב"ק ק"י ב'] עשרים וארבע מתנות פהונה הן וכולן נתנו לאחרן וכוניו בכלל ופרט וברית מלח כל המקיימן פאלו קנים בכלל ופרט וברית מלח ופרש"י ב"ק שם כל המקיימן פאלו קנים כל התורה פולה שנתנה לדרוש בכלל ופרט וכלל וכאלו קנים כל הקרבנות שנתנה בהן ברית מלח ואלו הן עשר במקדש וארבעה בירוש' ועשר בגבולים וכו' והנתנין מפירות הארץ אין מעשר שבמקדש רק מארבע שבירושל' מצינו והוא בפורים והתרומה ותרו' מעשר וכדומ' הנה מהעשר שבגבול' גם כתי' (בשמות כב) מלאתה ודמעה גו' אלו תרומה ואמרה רחמנא לא תאחר לכן בתרנו מספר זרעים לדבר בהלכות בפורים שהוא הקודם בכל מתנות פהונה הנוהגים בזרעים והוא מארבעה שבירושלים: בספר שביעי הוא ספר זרעים פרק שלישי מהלכות בפורי' ה"ו כ' רבינו ונ"ל ומנין שהבפורים אסורין אונו שהרי נאמר בהם ושמתה בכל הטוב מפלל שהוא חייב לאוכלן בשמחה ולא באנינות והאוכלן באנינות מכין אותו מכת מרדות עכ"ל וכן הוא בפירוש שם ועוד הוסיף בפירוש לומר דהא דחייבים בביעור פמתניתין דבפורים פ"ב משנה ב' הוא משום דכתיב בערתי הקודש והוא קודש דכתיב לעיל מינ' בפרשה והנה בפורים ובאמת תמוה דהלא תלמודן ביבמות ע"ג ובפסחים ל"ו פירשו הטעם דהא דאסורין לאונו ותייבין בביעור הוא משום דילפי קודש קודש ממעשר מה מעשר אסור לאונו ותייב בביעור אף בפורים פן והחילוק רב בין הטעמים דאי אמרינו משום ההיקש אזי ילקה אם אכלה באנינות משא"כ אם למודנו מפלל ושמתה הוי לאו הבא מפלל עשה ואין לוקין עליו פידוע דלאו הבא מפלל עשה עשה ולכן באמת פתב רבינו הגדול בדבריו והאוכלן באנינות מכין אותו מכת מרדות פנ"ל וכן תמה עליו ועל הרע"ב.

הגאון רע"א בחידושו ודבריה' הם מהירו' אבל תלמודן מנגדו. זהו חדא מה שיש להתעורר בדברי רבינו הגדול ועוד הקשו רבעת"ו ו"ל ועלו בקושיא ביבמות שם ע"ג אחר שהעלו תחילה דמקשינו בפורים למע"ש בכל החומרות שנוהגים במעשר שני הקשו.

דא"כ למה אמרו דהבפורי' נכסי פהן פמתניתין דפ"ג דבפורי' [וכן מוכרח בד' רבינו הגדול הלכות ערכין ותרמין פ"ו הלכה ט"ז דכתב שם ונ"ל הקדיש בפורים לבדק הבית אינם קודש אבל אם הקדיש הפהן הוי קודש ע"כ ונדאי לכן אם הקדיש אינם קודש מפני שהן נכסי פהן וכן פתב בהדיא בתוי"ט סוף שקל' ד"ה ר"ש עי"ש] וקשה דהלא מעשר שני אינו נכסי בעלים ליקח בהן בהמה טמאה וכדומה והי' א"כ להיות גם בבפורים פן ע"כ קושית רבעת"ו ו"ל ונא תירצו פלוס בזה: ונראה ליישב כ"ז בעזה"ש בחדא מחתא דידוע פלוגמת אב"י ורבא דפליגי בפסחים (מ"א ב') ובמציעא (קט"ז) אי לוקין על לאו שבכללות או לא ולגירסת רבינו הגדול הר"מ ו"ל סבר אב"י דלוקין ורבא סבר אין לוקין ועל דעת האומר אין לוקין פריה תלמודן בתמורה (ד"ז ב') ועלו בתיובתא.

ומ"מ הרמב"ם ו"ל פסק פרבא דאין לוקין על לאו שבכללות וכתב הכ"מ ו"ל הטעם בדעת רבינו דאף דתיובתא דרבא. עכ"ז הלכה פנותי' פינו דפסקינו הלכתא פנותי' דאב"י ביע"ל קג"ם ממילא בכל שאר המקומות הלכה פרבא עי"ש בפרק א' מהלכות אסורי מנבח הלכה ד' זהו חדא מה דנצרה לן לאקדומי לישוב קושית של רבומינו הנ"ל ועוד

יש לנו להבין עיקר פלוגתת רבנו ור"ש דפליגי בזה אם אסורין לאונן ותייבם בביעור דרבנו מתייבם בביעור ואסורים לאונן משום ההיקש הנ"ל דילפי קודש ור"ש סבר תרומה קרי' רחמנא פן מוקים פלוגתייהו ביבמות וא"כ נראה דפליגי דרבנו סברי היקש עדיף ואתא היקש ועקר לקרא דתרומת ידיה אלו ביפורים וקרינהו רחמנ' תרומת פנ"ל ור"ש סבר דקרא עדיף פן נראה בפשיטות לתלמודן שם.

אבל באמת רחוק מאוד הדבר לומר פנה דהלא מצינו פעין זה דפליגי ר"ע ור' ישמעאל בב"ק (ו' ב') דר' ישמעאל סבר מיטב שדהו של ניזק דילפי גז"ש נאמר שדה למעלה ונאמר שדה למטה ור"ע סבר מיטב שדהו ומיטב פרמו ישלם דהאיך דקא משלם ולא אתי גז"ש ועקר לקרא וכפירש"י שם ונהלא ההלכה כר"ע ה"תם ונפסוק פן ברבינו ובכל הפוסקים וכידוע דהלכה כר"ע מחבירו והכא הלא רבנו דר"ש פליגי עלי' והנפסק גם קנותייהו אתמהה.

ומה לי גז"ש או היקש. ואדרבה גם ר' ישמעאל שם סבר דאהני גז"ש ואהני קרא עי"ש: לכן הנראה לומר בזה דבנודאי אי לא גלי לן רחמנא בפירוש לומר דביפורים שאני מתרומה לענין אונן וביעור לא נלמדנו ממעשר דיאסרו לאונן ויתתייבו בביעור משום ההיקש.

דלא אתי היקשא ועקר לקרא דקרי' רחמנא לביפורים תרומה וכנ"ל ורק משום דכתיב ושמחת כל הטוב גבי ביפורים להדיא לכן בזה עקר לן רחמנא מדין תרומה וכן גבי ביעור פנין דכתב לן רחמנא גבי ביפורים בערתי הקודש בזה הוציא דין ביפורים מדין תרומה וא"כ שפיר נקט לן רבינו הגדול הושמחת והבערתי הקודש דלילא הם לא נוכל לחייבם בביעור ולאסרם לאונן פלל והו הנה עיקר הדרשה אף הא דתלמודן נקט לן ההיקש הוא משום דתלמודן אזל בשיטת אב"י דלוקה על לאו שפכלות וכאשר העלו בתויבתא על האומר שאין לוקין והכא הוי ג"כ לאו שפכלות דבקר' דלא תוכל לאכול בשעריך וכו' דהתם הוקשו להדדי נכלל פמה אסורים וכן פתבו האחרונים דהלא הוכל הוי לאו שפכלות ולכן אף דעיקר קרא האוסר ביפורים לאונן הוי הושמחת פנ"ל מ"מ אחר דכתבה לן רחמנא ושמחת נוכל לסמוך על ההיקש כדי לחייב מלקות דמנשמת לחודי' אין פאן מלקות פלל דהוי.

לאו הבא מפלל עשה לכן תפס תלמודן ההיקש הלזה אבל רבינו הגדול דפסק פרכא דאין לוקין על לאו שפכלות למה נקנט ההיקש דלא הוא הוא הגורם והמלמד שאסור לאונן ותייב בביעור דלא אתי היקשא ועקר לקרא וכנ"ל ורק הושמחת והבערתי הקודש הם המלמדים אותנו דין הביעור ואסור לאונן: ובזה יתורץ לן בטוב טעם קושית רבעת"ו הנ"ל דכל זה שאנו למדין ביפורים ממעשר הוא רק בהא דאפיק רחמנ' בהדיא מדין תרומ' משא"כ לגבי נכסי פהו הלא אין לנו בהדיא שום לימוד בזה דניפוק לן רחמנא מדין תרומ' וא"כ איך נלמוד ממעשר בנודאי אינו רק בההיקשא ונהלא לא אתי היקשא ועקר לקרא דתרומה קרי' רחמנא ובאופן דברינו הנ"ל יש ליישב קצת דברי תלמודן בקדושין (כ"ד ב') דאיתא ה"ר בכולם עבד יוצא פהם לחירות [בכל הכ"ד ראשי איברים] וצריך גט שחרור דברי ר' שמעון ר"מ אומר אינו צריך וכו' וקאמר תלמודן מ"ט דר"ש יליף שלוח מאשה מה אשה בשטר אף עבד נמי בשטר ור"מ אי פתב

חפשי לבסוף כדקאמרת השתא דכתב לחפשי ישלחנו הוה לי חפשי מעיקרא [ופירש"י וכי אתא ישלחנו לשאר ראשי אברים אתא ע"ש] ויש לדקדק מדוע לא אמרי' בד' ר"ש גז"ש דלה המפורסם בש"ס ונשאלת' ע"ז עוד שאלו מה יעשה ר"מ בגז"ש דשילוח שלוח ולומר פדעת רבעת"ו ו"ל דשפת (צ"ז א') ד"ה גז"ש דחוק הדבר.

ותרצנו בפשיטות כדברינו דר"מ סבר לא אתא גז"ש ועקר לקרא וכיין דכתיב לחפשי תחלה והוי לי חפשי מעיקרא ומוכרח פן פשט הפתוב. לכן לא שם ר"מ ללכבו גז"ש דר"ש ובאמת גם ר"ש לא יפלוג על סברת ר"ע הנ"ל דלא אתי גז"ש ועקר לקרא ובפרט אשר לדברינו הנ"ל נחית ר"ש בעצמו לזה רק אמרנו דר"ש סבר אהני גז"ש ואהני קרא דקרא יהני לן היכא דיוצא בשן ועין התם לא צריף גט שחרור פלל וכדעת ריב"א בתוס' שם ד"ה הואיל ונ"ל וריב"א פירש דונדאי שן ועין דכתיב בהדיא דקרא ועליהו פתיב לחפשי ישלחנו דמשמע חפשי מעיקרא ובהא פשיטא ליה דלא גמר שילוח מאשה ולכן אין צריף גט שחרור וכו' ע"כ ולכן נקטי תלמודן גז"ש דשילוח שילוח ולא הגז"ש דלה דה דונדאי לא אתי גז"ש דלה לה ועקר לקרא (נוסף לזה נאמר דלא ניחא לתלמודן גז"ש דלה לה דלא גמרינו גז"ש זו רק לשחרור הגט ודיניו ולא לדיני העבד מתי צריף גט שחרור ואימתי לא צריף וכאשר מצאנו ברבינו הרשב"א ז"ל דכתב בגיטין ל"ח על הא דאמר שמואל התם המפקיר עבדו יוצא לחירו וא"צ ג"ש ונ"ל אף דגט שחרור מגט אשה ילפינו מגז"ש דלה לה ואשה אינה מתגרשת בהפקר קסבר שמואל דשחרור גט ודיניו ילפינו לה מאשה אבל דיני עבד לא ילפינו וכו' דהא אשה אינה יוצאה בכסף ועבד נפיק בכסף וכו' ע"כ וכיין דלא ילפינו גבי הפקר דצריף גט שחרור מגז"ש דלה לה המפורסם משום דאשה אינה יוצאה בהפקר ואיך נלמוד ממנה כ"כ הך נאמר הלא אשה אינה יוצאה בשן ועין ואיך נלמוד הגז"ש דלה לה ממנה ודברי רבינו הרשב"א לבד די לתרוץ על קושית השואל הנ"ל אף גם דברינו הנ"ל מועילים משום דלא אתי גז"ש ועקר לקרא] אבל השת' תלמודן דשילוח שילוח שפיר.

דההלכה דעבד יוצא בראשי אברים יוצא לן משו דכתיב ישלחנו [בתלמודן שם] ועל הישלחנו הלזה בעצמו אית לן גז"ש ונדאי א"כ יש לן ללמדו דהיכא שיוצא בשאר ראשי אברים יצטרף גט שחרור ואהני גז"ש לזה וקרא מהני היכא דיוצא בשן ועין וקריב"א הנ"ל ופשוטי' דברינו בעזה"ש.

ולדעת ר"ת שפתוספות ד"ה הנ"ל בונדאי לא יתחיל קושיות השואל פיון דדעת ר"ת דהגט שחרור הוי רק דרבנן אין להקשות מה יעשה ר"מ בהגז"ש פיון דאינה גז"ש פלל ואולי באמת דעת ר"ת דלא סבר לה לגז"ש אמיתית הוא פהנ"ל דלא אתי גז"ש ואפיק לקרא ולכן נקט ג"כ תלמודן הגז"ש דשילוח שילוח לגלות לן דאיננה גז"ש גמורה דאם ינקוט גז"ש דלה לה נספור דגז"ש גמורה הוא כבכל הש"ס ויש להאריך עוד בזה: [אמרין בכמה מקומות בש"ס ומהם תחילת בקמות ונדריים אידי דאתא מדרשא חביבא לי' ואמרו במתניתין חגיגה י' א' דהלכות מעילות הרי הם כהררים התלוין בשערה שהו מקרא מועט והלכות מרובות.

לכן בחרנו מספר עבודה לדבר בהלכות מעילה]: בספר שמיני הוא ספר עבודה פרק ז' מהלכות מעילה ה"י פתב רבינו ונ"ל הפקידן [היינו הגזבר] אצל שולחני או אצל חנווני

ולא היו קשורין קשר משונה הואיל ויש לו רשות להשתמש בהן שניהם פטורין וכו' ע"כ ותמה הר"י קורקוס ז"ל על רבינו דדבריו הם היפוך ברייתא מפני רשות והובא במציעא בהמפקיד (ד' מ"ג) דהגזבר חייבי ומירץ דדעת רבינו ז"ל דמתניתין דמעילה כ'.

דאיתא התם נתן לבלן אעפ"י שלא רחץ מעל שהוא אומר לו הרי המרחץ פתוח לפניה הפנס ורחוץ. וכן ברייתא המובא במציעא מ"ח נתנה לספר או לספן או לכל בעלי אומנות לא מעל עד דמשיך פליגי על ברייתא הנ"ל דמעל הגזבר דהלא גם המה יש להם רשות להוציא המעות ואפילו הכי לא מעלו עד דמשיך לבד בבלן משום דהמרחץ פתוח ולא חסר משיכה עינין שם עוד בדבריו המובא בכסף משנה שהאריה אבל באמת כמה מהדוחק איתא בזה דבסברה פזו יחלוק רבינו הגדול על ברייתא מפני רשות שהביאה ר"נ לפירוק ממנה על רב הונא והלא באמת רבעת"ו סברי בפשיטות דאין לו להשתמש בהמעות כל זמן שלא נגמר המקח וכמעט פשוט הדבר לחלק ביניהם דבשלמא היכא שהפקיד אצלו מעות מותרין והנפקד עביד עמו טובה שמקבל פקדונו בזה אמדו רבנן דעתו דמתרצה שהנפקד ישתמש בהם אבל גבי לוקח ומוכר או ספר וכדומה איזה טובה השיגו עד שעבור זה יתראה שחבירו ישתמש בהם אף אם לא יגמר המקח ונדאי אין רצונו שישתמש בהם רק פאשר יגמור המקח בשלימו' וא"כ איך בסברה מועטת יסתור רבינו בריית' מפני רשות הנ"ל אתמהה: לכן אולי נאמר ליישב קצת דעת רבינו הגדול בזה [אף כי לא ירונחו הדברים עכ"ז אולי ייקל הדוחק קצת] והוא דרבינו איירי באולי היכא דהחזיר המעות ואחר חזרתו הזכיר שהוציא מעות הקדש ואז נוכל לומר דפטור ובזה קאי רבינו ואף דבאמת חידש הרא"ש שם במציעא דאם הפקיד מעות אצל חבירו ונחבירו השתמש בהם והחזירם ואח"כ נגנבו חייב והובא דבריו להלכה בחוה"מ סימן רצ"ב עי"ש לענין זה נאמר דמעילה שאני פנין דחידוש הוא ואין לה בו אלא חידושו יען דלא נזכר בזה בתלמודין וברייתא ובפרט דאינו מוכרח כ"כ דרבינו יסבור פנותי' דהרא"ש ואף דרבינו לא ביאר זה בפירוש עכ"ז נסבול את הדוחק במיעוטו ונאמר פנין דבהלכה המוקדם ה"ט כ' וז"ל המפקיד מעות אצל בעה"ב ונשתמש בהם והוציא בעל הבית מעל וכו' ע"כ התם בנודאי אף דהחזירן אח"כ מעל ואין להסתפק בזה פלל כ"כ (ה"י) באופן זה איירי והכא לא מעל פנין דהחזיר ונחידוש הוא כמפורסם לענין זה יואיל לן החידוש שכתב הר"י קורקוס [וכעין דקדוק כ"ש איתא מדברי רבינו בהל"ט דכתב ונשתמש בהם והוציא ובמתניתין לא נכתב פלל הלשון רק הוציא לבדו ולכן אולי פנון במקום לשונו לומר דכל השימוש הי' רק ההוצאה ואח"כ תיקר החזיר.

אף אינו מוכרח כ"כ] והארקנו עוד בחידושינו וכאן קצרונו: בספר תשיעי הוא ספר קרבנות פרק שביעי מהלכות קרבן פסח הלכה א' פתב רבינו וז"ל רבים שהיו טמאי מת בפסח ראשון אם היו מיעוט הקהל הרי אלו נדחין לפסח שני פשאר הטמאים אבל אם היו רוב הקהל טמאי מת וכו' אינו נדחין אלא יקריבו פולן הפסח בטומאה הטמאים עם הטמורים שנאמר ויהי אנשים אשר היו טמאים לגפוש אדם יחידים נידחין ואין הציבור נידחין ודבר זה בטומאת המת לבד כמו שביארנו בביאת המקדש ע"כ ושם בפ"ד הלכה י"ב פתב וז"ל פיצד דוחה את הטומאה הגיע זמנו של אותו קרבן והיו רוב הקהל שמקריבין אותו טמאין למה הרי זה יעשו בטומאה ויכנסו הטמאים והטהורין ויתעסקו פולן פאחד ויכנסו פולן לעזרה אבל הטמאי בטומאה אחרת לא יתעסקו ולא יכנסו לעזרה

ואעפ"י שְׁנַעֲשֶׂה בְּטוֹמְאָה כְּגוֹן זָבִים וְזָבוֹת וְנִדּוֹת וְטִמְאֵי שְׂרָץ וְנִבְיֵלָה וְאִם עָבְרוּ וְעָשׂוּ אוֹ נִכְנְסוּ לְעִזְרָה חֲיִיבִין פְּרַת עַל הַבֵּיָאָה וּמִיָּתָה עַל הָעֲבוּדָה שְׁלֵא נִיִּדְחִית אֱלָא טוֹמְאָת הַמַּת בְּלִבָּד ע"כ וּמִמָּה שֶׁהִתְעוֹרְרוּ עָלָיו הָאֲחֵרוֹנִים ו"ל לֹא נִדְבַר כָּלֵל רַק הִתְעוֹרְרָנוּ עַל רַבֵּינוּ הַגָּדוֹל מִתְלַמוּדָן סְנֵהֲדָרִי י"ב א' דְּפָלְגִי שְׁם ת"ק ור"י בְּמַעֲבְרִין אֶת הַשְּׁנָה מִפְּנֵי הַטּוֹמְאָה וּמִסְקִנַּת תְּלַמוּדָן דת"ק סָבַר אִם עֵיבְרוּהָ מְעוֹפְרַת דְּסָבַר טוֹמְאָה דְּחֻיָּא הִיא בְּצַבּוֹר ור"י סָבַר אִם עֵיבְרוּהָ מִפְּנֵי הַטּוֹמְאָה אֵינָה מְעוֹפְרַת דְּסָבַר טוֹמְאָה הַנּוֹתְרָה בְּצַבּוֹר וְאָמַר ר' יְהוּדָה מַעֲשֶׂה בְּחֻזְקֵי מְלָךְ הוֹדָה שֶׁעֵיבַר אֶת הַשְּׁנָה מִפְּנֵי הַטּוֹמְאָה וּבִיקָשׁ רַחֲמִים עַל עַצְמוֹ דְּכָתִיב כִּי מִרְבִּית הָעַם וְגו'.

וְטוֹמְאָה דְּהֵתָם הוּא טוֹמְאָת עֲבוּדָה כּוֹכְבִים וּכְפִירֵשׁ"י ו"ל דְּנִטְמָאוּ בִּימֵי אָחָז אָבִיו וְהִיא מְטִמְאָה כְּמַת. אִף בְּאַמַּת מְצִינוּ לְרַבֵּנּוּ ור"ע דְּפָלְגִי בְּטוֹמְאָת עֲבוּדַת כּוֹכְבִים בַּע"ג (דף מ"ז) דְּרַבֵּנּוּ סָבְרֵי דְעֲבוּדַת כּוֹכְבִים מְטִמָּא כְּשֶׁרָץ דְּכָתִיב שְׂקַץ תִּשְׁקָצְנוּ ור"ע סָבַר כְּנֻדָּה שְׁם דְּכָתִיב תִּזְרַם כְּמוֹ דְּנָה.

וּא"כ לְרַבֵּינוּ הַגָּדוֹל דְּסָבַר דְּגַם טוֹמְאָת שְׂרָץ לֹא בָּא בְּצַבּוֹר בְּטוֹמְאָה וְלֹא הַנּוֹתְרָה אִף לֹא דְחִי' כָּלֵל טוֹמְאָתָם. הֲלֵא בְּנוֹדָאֵי שְׁפִיר עֲבִיד חֻזְקֵי' שֶׁעֵיבְרָה מִפְּנֵי הַטּוֹמְאָה וְלָמָּה בִּיקָשׁ רַחֲמִים עַל עַצְמוֹ.

דְּנוֹדָאֵי לֹא יִגְרַע טוֹמְאָתָה לְעַבְרַת הַשְּׁנָה מִפְּנֵיהָ יוֹתֵר מִדְּרָכִים וּגְשָׁרִים דְּמַעֲבְרִין אֶת הַשְּׁנָה מִפְּנֵיהֶם כְּתַלְמוּדָן שְׁם (דף י"א) וְרַחוּק מְאֹד לֹאֲמַר דְּהֵתָם גַּם לְפָסַח שְׁנֵי לֹא יִגִּיעוּ כְּמוֹכֵן וְלֹא יֵאמַר כָּלֵל כְּזֶה.

וּבְפֶרֶט דְּרַבֵּינוּ הַגָּדוֹל בְּעַצְמוֹ כָּתֵב בְּהִלְכָה קִידוּשׁ הַחֻנְדָּשׁ פֶּרֶק ג' הִלְכָה ו' ו"ל אֲבָל אֵין מְעַבְרִין אֶת הַשְּׁנָה לֹא מִפְּנֵי הַשְּׁלֵג וְכו' וְלֹא מִפְּנֵי הַטּוֹמְאָה כְּגוֹן שְׁהִיו רֹבַח הַקְּהָל אוֹ רֹבַח הַצִּיבּוֹר טְמֵאִים אֵין מְעַבְרִין אֶת הַשְּׁנָה כְּדִי שִׁיְהִיָּה לָהֶם פְּנָאֵי לְטַהַר וְיַעֲשׂוּ בְּטַהֲרָה אֱלָא יַעֲשׂוּ בְּטוֹמְאָה ע"כ וְאִם כֵּן הָרִי מוֹכַח לְהִדְאָא מְדַבְּרֵי דְאִם אֵי אֲפָשָׁר לְעַשׂוֹת בְּטוֹמְאָה כְּגוֹן שְׁהִיו טְמֵאֵי שְׂרָץ וְכַדוּמָה מְעַבְרִין וְדָאֵי.

וְאִם כֵּן פִּינּוֹן דְּהִיו בִּימֵי חֻזְקֵיהָ טְמֵאֵי שְׂרָץ לְרַבֵּנּוּ אוֹ טְמֵאֵי נְדָה לר' עֲקִיבָא בְּנוֹדָאֵי שְׁפִיר עֲבִיד חֻזְקֵיהָ דְעֵיבַר אֶת הַשְּׁנָה וְלָמָּה בִּיקָשׁ רַחֲמִים אֱלָא וְדָאֵי מוֹכַח לְפָחוֹת דְטוֹמְאָ' שְׂרָץ דְּחֻיָּא בְּצַבּוֹר וְיִסְבּוֹר בְּאוּלֵי ר' יְהוּדָה כְּרַבֵּנּוּ דְעֲבוּדָה כּוֹכְבִים מְטִמְאָה רַק כְּשֶׁרָץ וּמוֹכַח דְלֵא כְּרַבֵּינוּ.

וְאֵין לֹאֲמַר דְּרַבֵּינוּ הַגָּדוֹל יְפָרֵשׁ טוֹמְאָ' הָעַם שְׁבִימֵי חֻזְקֵי' כְּהִירוֹ' הַמּוֹבָא בְּתוֹסְפוֹת ד"ה שֶׁעֵיבַר דְּגוֹלְגוֹלֶת שֶׁל אֲרוֹנָה הִיבּוּסֵי מְצֵאוּ תַּחַת הַמִּזְבֵּחַ וּא"כ הִנֵּה הוּא טוֹמְאָת מֵת מִמָּשׁ דְּזֶה לֹא יַעֲלֶה אֲרוּכָה דג"כ רַחוּק הַדְּבָר לְהַכְחִישׁ טוֹמְאָת עֲבוּדָה כּוֹכְבִים שְׁהִיָּתָה שְׁם דְּהֵלֵא כָּל הַבַּה"מ הִי' מְלֵא בְּעַבּוּד כּוֹכְבֵי' וּבְצַלְמֵיהֶם כְּדְכָתִיב בְּהִדְאָא [בד"ה ב' כ"ט] וְיִחְלוּ בְּאֶחָד לְחֻנְדָּשׁ הָרֵאשׁוֹן לְקַדְשׁ וּבִיּוֹם שְׁמוֹנָה לְחֻנְדָּשׁ בָּאוּ לְאוּלָם ד' וְיִקְדְּשׁוּ אֶת בֵּית ד' לְיָמִים שְׁמוֹנָה וּבִיּוֹם שִׁשָּׁה עָשָׂר לְחֻנְדָּשׁ הָרֵאשׁוֹן כְּלוּ.

וּבְעַמְדָנוּ בְּזֶה אֲמַרְנוּ לִיתָן קֶצֶת טַעַם לְהַפְתִּיר הַגָּדוֹל רִש"י ו"ל מִדּוּעַ לֹא יְפָרֵשׁ כְּדַבְּרֵי הִירוּשְׁלָמֵי דְגוֹלְגוֹלֶת שֶׁל אֲרוֹנָה מְצֵאוּ תַּחַת הַמִּזְבֵּחַ וְאֵין לֹאֲמַר מִשּׁוּם דְקָשָׁה לְרַבֵּינוּ

קְוֹשֵׁת רַבְעַת"ו ו"ל שֶׁהִקְשׁוּ שֶׁהָרִי הָיָה יְכוּלִין לִיטֹהֵר דְסָגִי בְּהִזְאָה שְׁלִישִׁי וְשִׁבְעִי וְהָלֵא
אִין מְעַבְרִין רַק עַד סוּף אֲדָר וּא"כ עֲדִינָן הָיָה יְכוּלִין לִיטֹהֵר.

דְּהָלֵא תִּירְצוּ דְשִׁמְא לֹא הִי הַדְּבָר וְהָאֲפֹר פָּרָה מְזוּמָן וּבְנוּדָאֵי בְּזָה לֹא יִסְתַּר דְּכָרִי תַלְמוּדָן
יְרוּשְׁלָמִי לִפְר' שְׁלֵא פְדַעְתֶּם בְּדָב' שְׁאִינוּ מְפֹרְשׁ בְּש"ס בְּבָלִי פְּנִגְדָן וּבְפֹרְט שְׁלִדְכָרִי
רַש"י ו"ל אִינְנוּ רַק טְוּמָאָה דְרַבְּנָן וְלִהֲרִישְׁלָמִי הָנִי טְוּמָאָה דְאִוּרִיָּתָא וְאָף פִּי פְּכָר הוּבָא
בְּדְכָרִינוּ דְמוּכַח מְקָרָא שֶׁהִי ג"כ טְוּמָאָת עו"ג וְכַנ"ל מ"מ מֵאֵן יִימַר לְרַש"י ו"ל דְתַרְנוּנִיָּהּ
לֹא אִימְתַּנְהוּ וְלָמָּה לּוּ לְפָרֵשׁ פְּנִגְדָּה הִרְוִי דְהָנִי בְּאַמְתָּה טְוּמָאָה דְאִוּרִיָּתָא גְמוּרָה אָף אוּנִי
נֹאמַר דְלִכְּוֹן לֹא יִמְאֵן הַתִּירָה הַגְּדוּל בְּפִירוּשׁ הִירוּשְׁלָמִי מְשׁוּם דְמִצְאָה בְּאַמְתָּה דְתַלְמוּדָן
דְּבְבָלִי מְנַגְדָּתָן וְאִזּוּ וְדָאֵי עַל תַּלְמוּדָן נְסֻמָּוּ פְּדִוּעָה וְהוּא דְבְּהַמְקַבֵּל (דָּף ק"ד ב') אִימְתַּנְהוּ
א"ל רַבָּה בַּר אֲבָהוּ לְאֵלִיָּהוּ לָאוּ פִּהֵן הוּא מֵר מ"ט קָאֵי בְּבֵית הַקְּבָרוֹת [דְאִשְׁפָּחִי בְּבֵית
הַקְּבָרוֹת שְׁל עו"ג] א"ל לֹא מִתְּנִי מֵר טְהוּרוֹת דְתַנְיָ' ר"ש בְּן יוֹחִי אוּמַר קְבָרִיָּהּ שְׁל עו"ג
אִינְוּ מְטַמְּאִין שְׁנַאָמַר וְאִתָּן צִאָנִי צִאָן מְרַעִיתִי אָדָם אִתָּם כּו' הָרִי דְאֵלִיָּהוּ סְבַר רַשְׁב"י
וּא"כ אָף דְרַבְּנָן פְּלִיגִי עֲלֵי' בְּנוּדָאֵי הַלְכָה פְּמוֹתוֹ וְכֵן מְשַׁמַּע בֵּיבְמוֹת (ס' ב') דְרַבִּינָא סְבַר
פְּנוּתִי דְרַשְׁב"י וְכֵן פֶּסֶק רַבִּינוּ הַגְּדוּל ג"כ בַּפ"א מֵהַלְכוֹת טְוּמָאָת מֵת הַלְכָה י"ג פְּרַשְׁב"י
וְהוּא מְטַעְמִים הַנְּ"ל וְכֵן פֶּתַח שָׁם בַּכ"מ.

וּא"כ מְשׁוּם זֶה לֹא פִּירֵשׁ רַש"י ו"ל דְּהִטְוּמָאָה הִי מְגוּלְגוּלָתָהּ שְׁל אַרְנוֹנָה פִּינּוּ דְעוּבָד
פּוֹכְבִים הָיָה אִינוּ מְטַמְּא בְּאִוּרָה. וְאָף דְנִרְאָה לְהִדְיָא מֵהִירוּשְׁלָמִי דְפֶסְקֵי פְרַבְּנָן דְפְּלִיגִי
עַל ר"ש בְּן יוֹחִאי מ"מ הָלֵא הַלְכָה פְּתַלְמוּדָן וְלִכְאוּרָה לְפִי דְכָרִינוּ הַנְּ"ל מוּכַח קִצְתָּ דְגַם
הַרְמַב"ם ו"ל יְפִרֵשׁ פְּרַש"י ו"ל פִּינּוּ דְהוּא פֶּסֶק פְּרַשְׁב"י וְכַנ"ל וּא"כ מְדוּקְדָק קִצְתָּ יוֹתֵר
קְוֹשֵׁתִינוּ הַנְּ"ל עַל רַבִּינוּ הַגְּדוּל וְאָף דְבַמְס' עֲבוּדָה פּוֹכְבִים (כ"ד ב') אָמְרוּ אַרְנוֹנָה גַּר
הוֹשֵׁב הָיָה וְכֵן הוּא בִירוּשְׁלָמִי בְּעֲבוּדָה פּוֹכְבִים פֶּרֶק אִין מְעַמִּידִין עַכ"ז הָלֵא עֲדִינָן לֹא
מְצִינוּ חִילּוּק לְעַנְיָן טְוּמָאָתָא הַנְּ"ל הַמֵּת בֵּין עוּבָד פּוֹכְבִים לְגַר תּוֹשֵׁב וּמַרְבַּע"ת ו"ל מוּכַח
לְהִדְיָא בְּעֲבוּדָת פּוֹכְבִים (ג' א') ד"ה פְּהִינִים דְגַם גַּר תּוֹשֵׁב מְטַמְּא בְּאִוּרָה דְפִירוּשׁוֹ עַל הָא
דְאָמַר תַּלְמוּדָן שָׁם הִי ר' מֵאִיר אוּמַר מִנִּין לְעוּבָד פּוֹכְבִים שְׁעוּסָק בְּתוּרָה שֶׁהוּא פְּכִהָן
גְדוּל וְכו' [וּפִירוּשׁוֹ הֵם ו"ל דְעִסִּיקַתְּ הַתּוּרָה שֶׁהִי רַמ"א הוּא בְּשִׁבְעַת מְצוֹת שְׁלֵהֶם] שְׁנַאָמַר
אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתָּם הָאָדָם וְחִי בְּהֵם פְּהִינִים לְוִי' וְיִשְׂרָאֵלִים לֹא נֹאמַר אֵלָא הָאָדָם וְכו'
וְהִקְשׁוּ שָׁם הָאֵל אֲמַרִינָן דְקַבְרֵי עוּבָדֵי פּוֹכְבִים אִינְוּ מְטַמְּאִין בְּאִוּרָה דְכַתִּיב אָדָם פִּי יְמוֹת
בְּאִוּרָה אִתָּם קְרוּיָן אָדָם וְכו' וּא"כ אִיךָ פּוֹלֵל הֵכָא בְּאָדָם גַּם עוּבָדֵי פּוֹכְבִים וְתִירְצוּ דְהָאָדָם
שְׁאִנִי ע"ש וּנְדָאֵי פִינּוּ דְעִסְקִי בְּתוּרָה שְׁל הַשְּׁבַע מְצוֹת וְהֵמָּה כַּכּה"ג בְּנוּדָאֵי מְקַיְימִי ג"כ
הַשְּׁבַע מְצוֹת דִּידְהוּ דַּא"כ אִיךָ יְחִיו וְאִיךָ יִהְיוּ כַכּה"ג אִתְמַקְּהָה וְעַכ"ז הִקְשׁוּ פְּנ"ל דְאִינְוּ
בְּכָלֵל אָדָם דְלִיטְמָאוּ בְּאִוּרָה וְהָלֵא אִיזְהוּ גַּר תּוֹשֵׁב שְׁמַקְבֵּל עַל עֲצָמוֹ לְקַיְיִם אֵת כָּל שְׁבַע
מְצוֹת שְׁלוֹ פְּדִוּעָה.

וּמ"מ מְטַמְּא בְּאִוּרָה. וְרַק לְעַנְיָן רַבִּיעָה דְעוּבָדֵי פּוֹכְבִים הַנְּ"ל.

דְּהִקְשׁוּ לִר"א דְחִינִישׁ לְרַבִּיעָה מְהָא דְלִקְחָה דְוּד מְאַרְנוֹנָה לְהַקְרִיב עוֹלוֹת ע"ז שְׁפִיר תִּירְצוּ
גַּר תּוֹשֵׁב הִי וּא"כ פִּינּוּ דְמְקַיְיִם שְׁבַע מְצוֹת דִּילְג' וּבְתוֹכֶם גַּם הַרְבִּיעָה דְנִצְטוּוּ ע"ז
פְּתַלְמוּדָן סְנֵהֲדִרִין (נ"ח א') מְדַכְתִּיב וְהָיָה לְבִשְׁרָא אֲחָד.

ועוד יש להאריך בראיות אף לפי הנראה אין להאריך בפשוטים ועדיין יש לסתור ולבנות וקצרונו] וא"כ נצבחה קושיתנו הנ"ל על רבינו הגדול דבנודאי הי' מהצורך לעבר מפני הטומאה הלזו היא טומאת עבודת כוכבים כנ"ל: אף באמת למסקנת תלמודן דשבת (פ"ג ב') אליבא דר"א שם דאמר (בדף פ"ב) באבן מסמא פולי עלמא דלא מטמאה בין ר"ע ובין חכמים פי פליגי במשא ר"ע סבר פגדה מה נדה מטמאה במשא אף עבודת כוכבים מטמאה במשא ורבנו סברי פשרץ מה שרץ אינו מטמא במשא אף עבודה כוכבים כן ומסיק הש"ס אליבא דידן דעבודת כוכבים הוקש לשרץ ולמת ולגדה לכולם לקולי.

לשרץ דאינו מטמא במשא למת דלא מטמא בכעדשה לנדה דאינה לאיברים. משום דטומאת עבודת כוכבים דרבנו היא וקולא וקמרא לקולא מקשינו וא"כ לדידן בפשיטות ניחא דכיון דלקולא מקשינו יש לו קולת מת דנדחה וקא בטומאה ולכן הביא שפיר ר' יהודה מחזקי מלך יהודה דגם עבודת כוכבים יש לה לקולא טומאת מת.

ועכ"ז ביקוש רחמים על עצמו וכו"ל. אף עיקר דקדוקנו יסוב אליבא דרבה שם בשבת דפליג על ר' אלעזר הנ"ל ודעתו דבמשא פולי עלמא לא פליגי דמטמא דהא איתקש לנדה וכרבע"ת ז"ל ד"ה אמר רבה דטעמו משום דכיון דכתיב פבר ברישא דקרא וטמאתם את צפוי פסילי כספך וגו' ל"ל תו למימר הזרם כמו דנה אלא למימר דאף על גב דשאר קראי נדרשות לקולא משום דטומאת עבודת כוכבים מדרבנו מנדה ילפינו לחומרא וכו' עכ"ל והנכרח דבריהם מאוד דאל"כ מאי טעמא דרבה אף לולא דברי רבינו הגדול דמשונוה טומאת שרץ לנדה הי' לן לומר וליישוב דאף דמטמא פגדה מ"מ לענן פסח נדחית ובאה בטומאה פיון דאין הטומאה יוצאה מגופו ועיין פסחים (דף ס"ז א') לדברי רבינו דפסק בדבריו הנ"ל דאף טמא טומא שרץ אינו נדחה אף דאינו יוצאה מגופו א"כ לדבריו איך פרנס רבה דברי ר' יהודה דסנהדרין הנ"ל דחזקי מלך יהודה ביקוש רחמים על עצמו הלא שפיר מאוד עביד דעיבר את השנה וכו"ל דהלא לדידן איתקש לנדה ובנודאי אין לעשות מחלוקת חדשות בין רבה לר"י לומר דרבה יסמוך על התנאים דפליגי עלי' דר"י בבקשת הרחמים של חזקי דהלא לא משום זה חולקין חביריו עליו פמוכן ואין להאריך פלל: ולכן לתרץ זאת נאמר בדרה זה דרבה יספור באולי פהירו שלמי הנ"ל דהתם הי' טומאת מת ממש משום דגולגולת של ארונה מצאו.

ועל הא דהעירונו בצדק דנראה להדיא דגם טומאת עבודת כוכבים הי' שם ועדיין הקושין במקומה עומדת ע"ז נאמר דהנה (בפסחים צ"ב א') אמר רבא התם ערל הזאה ואינמל העמידו דבריהם במקום פרת אונו ומצורע ובית הפרס לא העמידו דבריהם במקום פרת עי"ש וכבר דברו האחרונים ליתן טעם בזה מדוע חלקו חז"ל בתקנתו.

אף בערל פשוט הדבר דדין הערל הוא גר שנתגייר בערב פסח סברי ב"ה דהפורש מן הערלה כפורש מן הקבר וצריך הזאה שלישי ושביעי משום גזירה שמה יטמא לשנה הבאה ויאמר אשתקד מי לא טבלתי ואכלתי עכשיו נמי אטבול ואיכול ולא ידע דאשתקד עובד כוכבים הי' ולא מקבל טומאה עכשיו ישראל ומקבל טומאה.

ולכן פיון דיוכל להיות דיבוא לאיסור פרת לשנה הבאה העמידו דבריהם אבל בבית הפרס לא גזרו רבנו טומאה דאף דאולי לשנה הבאה יטמא בשאר טומאות ודאים מ"מ לא גזרו רק אם גם עתה הני טומאה ודאית פערל אף דאינו מקבל טומאה פמוכן וכ"כ

גם טומאת עבודת פוכבים היא מדרבנן ואינה דמי' כלל לטומאה דאורייתא ולמה יגזרו חכמים ויעמידו דבריהם במקום פרת בטומאה כזו.

לכן הטומאת עבודת פוכבים פאין הוא לגבי פסח דאיסור פרת ואינו נשאר רק טומאת מת דארונה הנ"ל ואולי זהו עם הירושלמי דפירשו דגולגולת מצאו אף דבאמת הי' ג"כ טומאת עבודה פוכבים וכדברינו ובדברינו אלו נבוא ליישב מה שהענו רבעת"ו ו"ל בטובא תימא בערכין (י"א ב') דאיתא התם בעי ר' אבין עולת נדבת ציבור טעונה שירה או אינה טעונה שירה כו' ת"ש ויאמר חזקני להעלות העולה ובעת החל העולה החל שיר ד' וכו' ופשיטתו הוא דטעונה שירה דהיינו האי דאסתפק לי' לחזקני מלה יהודה ופשיט דצריף שירה ודחי שם עי"ש וכו' אלא אמר רמי ברי' דרב ייבא פבש הבא עם העומר קמבעי' לי' אם הוקבע ר"ח בזמנו דליקרר או לא מתקוף לה רב אניא וליחזי פסח היכי עביד מצה היכי אכיל עכ"ל הש"ס.

וקתמהו רבעת"ו ו"ל ד"ה אלא אמר רמי ברי' דרב ייבא ונ"ל טובא תימא הא מאתמול הקריבו תמידין ומוספין ואמאי לא אמליף אלא ממוסף י"ו דניסן ע"כ ובאמת לפי הנראה מקראי הנ"ל כמעט אין התחלה כלל לקושית רבעת"ו ו"ל דהלא מפנרש התם בהדיא דעד י"ו דניסן עדיין לא פלה טהרת הבית דכתיב וביום ששה עשר לחודש פלו.

אף בנודאי קושית רבותינו הוא משום דטומאה הותרה בצבור וזהו פשוט: אבל מ"מ בדברינו הנ"ל יתורץ בטוב טעם קושית רבותינו דאולי רמי ברי' דרב ייבא סבר פרבה דטומאות עבודת פוכבים איתקש לנדה לכולי עלמא בין לר"ע ובין לרבנן ואם פן קושית תלמודן דפריף רב אניא וליחזי פסח היכי עביד שפיר פיון דאיכא פרת בבקטולו בנודאי לא העמידו חכמים דבריהם [הוא טומאת עבודת פוכבים] במקום פרת ולכן נדאי הקריבו הפסח משא"כ תמידין ומוספין דאין בהם פרת כלל באמת לא הקריבו דטומאת נדה לא הותרה כלל ועבודת פוכבים ג"כ פנדה הוי אף דהיא מדרבנן מ"מ הלא אין פאן פרת ונחה התמיהה טובא של רבעת"ו ונכון בעזה"ש: כתב הר"מ בהקדמתו לפירוש המשנה הנ"ל ונ"ל אחר כך חלק המאמר בטהרות והתחיל במסקת פלים וכו' ע"כ וכבר ידוע דתחילת סדר טהרות היא מסכת פלים לכן פתחנו לדבר מספר טהרה בהלכות פלים: בספר עשירי הוא ספר טהרה בהלכות פלים פ"ד הלכה ד' פתב רבינו ונ"ל חיפויי המטה טהורין וכן פל החיפויין בין שהיו של עץ או של עצם או של עור או של מתכות טהורין שנאמר אשר יעשה מלאכה בהם פרט לחיפוייהו.

וכן פלי עץ או עצם שיש לו בית קיבול שצפם במתכות טהורין ואין מקבלין טומאה מאחר שצפן בטלן והצפוי עצמו טהור כמו שביארנו ע"כ ותמה עליו הכ"מ דדברי רבינו המה נגד סוגיית תלמודן דתגיגה סוף חומר בקודש דאיתא התם במתניתין פל הפלים שהיו במקדש טעונין טבילה חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת מפני שהן פקרקע דברי ר' אליעזר וחכמים אומרים מפני שהן מצופים.

ובש"ס פריף על דברי חכמים אדרבה פיון דמצופין ניהו מטמו ותירץ אימא וחכמים מטמאין מפני שהן מצופין וכו' א"כ הרי להדיא שלא פדברי רבינו דסבר שהצפוי מטהר ובתלמודן הוי להיפך דהצפוי מטמא ותירוצו דאף דבאמת קושית תלמודן והתירוץ מנגדים לרבינו מ"מ רבינו סמיה על הוואיבעית אימא שבתלמודן שם דמתרצי עוד ואב"א

רבנו לר"א קאמרי מאי דעתה מפני שמצופו מיבטל בטיל צפויין גבייהו הרי דהצפוי מטהר ומפרש בדרף זה ג"כ קושית תלמודו על מה דאיתא במתניתין שם ואמרו להו היינו לע"ה ברגל] הנהירו שלא תגעו בשולחן (משום דל אפשר להטבילו ככל הפלים דכתיב ב' תמיד ואין לזוזו ממקומו).

ופריה תלמודו ע"ז ותפוק לי דכלי עץ העשוי לנחת הוא וכל כלי עץ העשוי לנחת לא מטמא מ"ט דומיא דשק בעינו מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כל מיטלטל מלא וריקן. ותירץ האי נמי מיטלטל מלא וריקן כדר"ל דאמר ר"ל מאי דכתיב על השלחן הטהור מפלל שהוא טמא ואמאי כלי עץ העשוי לנחת הוא ואינו מקבל טומאה אלא מלמד שמגביהין אותו ומראין בו לעולי רגלים לחם הפנים וכו' ואח"כ פריה עוד תלמודו ותפוק לי משום צפוי וכו' [עיינן פירש"י].

ולרבינו יפירש דקושית תלמודו הוי פקושית הראשונה דמשום הצפוי יהי טהור אף כי נגעי ב' העמי הארץ ועיין עוד בכ"מ. אף פתב דצריה לדחוק בדעת רבינו: אבל באמת שפמעט אין לספול הדחוקים הגדולים העולים לדעתו ז"ל חזא איך פריה תלמודו בתחילה ותפוק לי דיהי טהור משום הצפוי בפשיטות.

פינו דלקמן באותה סוגיא מביא תלמודו קושית וגם תירוצ הראשון מהיפך להיפך דהצפוי מטמא אתמהה. ועוד דאף האב"א שהוא כדעת רבינו הגדול לדברי הכ"מ עדיין אינו דומה בדומה לדברי רבינו דלשון האב"א הוא מאי דעתה מפני שמצופין מיבטל בטיל צפויין גבייהו וכן הוא באמת לשון רבינו ז"ל בעצמו בפרק י"א מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה י"א וז"ל וכל הפנים היו טעונין טבילה והערב שמש חוץ ממזבח הזהב ומזבח הזהב וצפוייהו כבטליו לגביהו ע"כ.

הרי להדיא דהצפוי מיבטל הוא ונתבטל חשיבותו לגבי הפלי והפלי הוא העיקר ולעיל בהלכות פלים פתב להיפך מאחר שצפון בטלן הלא אדרבה הצפוי מבטל הפלי. וא"כ איך ישויו לדעת רבינו.

וגם זה תמוה. והשלישי קשה קושית המ"ל לדעתו דסבר דהצפוי מטהר להאב"א.

א"כ למה לן האריכות דרבנו לר' אליעזר קאמרי מאי דעתה מפני שמצופין וכו' בקיצור דברים ובפשיטות הנה לי למימר וחקמים מטהרין מפני שמצופין ועי"ש תירוצו: לכן הנראה לנו לתרץ דברי רבינו הגדול בטעם נכון בעזה"ש ויעלה הפל פהוגן והוא דהנה הא דהצפוי עצמו טהור מפני דברי רבינו מקרא דכל פלי אשר יעשה מלאכה בהם פרט לחיפוייהו והוא מהת"כ כהכ"מ אבל הא דהצפוי מבטל את הפלי ע"ז הלא לא הביא רבינו שום קרא וגם מפרשיו לא הביאו והוא ודאי מסבירא וכדמטין דברי רבינו מאחר שצפון בטלן וכבר ידוע בש"ס בכמה מקומות דכלי עץ איתקש לשק דבעינו מיטלטל מלא וריקן וכנ"ל בתלמודו דתגיגה.

משא"כ פלי מתכות דאף פשוטי פלי מתכות שאינן מיטלטליו מלא וריקן ג"כ מיטמאו כמתלמודו חולין (דף כ"ה א) ופירש"י שם משום דטומאת פלי מתכות פתובין בפרשת מדין ולא בפרשה שמיני המדבר בטומאת פלי עץ ועור ושק עי"ש.

ופשוט הדבר מאוד דההלכות שקבעה לו רחמנא בפירשת שמיני לא נלמוד מהם לכלי מתכות האמורים בפירשת מדין וא"כ הלא קרא הנ"ל דכל פלי אשר יעשה מלאכה בפירשת שמיני הוא ונדאי בכלי מתכות אין הדין פן לומר דהצפוי טהור פינון דזה הוא רק גזירת הפתוב ולא נגזר רק פלי עץ וכדומה ולא במתכות ומכש"כ דאין הלכה זה נוהג בכלי אדמה ונדאי לא ידמו פלל וכלל לכלי עץ ועור ושק ובפרט דסוף קרא הנ"ל דבמים יובא מוכיח בהדיא דלא על פלי אדמה יסוב דמסיים במים יובא וטמא עד הערב וטהר ואין טהרה לכלי אדמה פידוע אבל הדבר המושג ומןשכל בסברה והוא שהצפוי מבטל להפלי.

בנדאי אין לחלק בין שק ועץ ומתכות ואדמה כמוכן. ואם פן בהקדם דברינו אלו יובן ויוצא דברי סוגייתנו ודעת רבינו על הנכון דמתחילה דאיירי בשולחן שהי מעץ פריף שפיר ותפוק לי' שהוא טהור אף אם יגעו בו ע"ה משום צפוי ונדאי הצפוי מבטל להכלי מסבא ונלא הצפוי בעצמו גם הוא טהור מדכתיב גבי פלי עץ אשר יעשה מלאכה בהם פרט לחיפויין משא"כ להלן דאיירי במזבחות דהוי עיקרון אדמה לכו פריף תלמודן בפשיטות אדרבה פינון דמצופין נינהו מטמו דהלא עליהו לא קאי קרא הנ"ל דכל פלי.

ותירץ מתחילה באמה פן דמטמו משום הצפוי. אף אף מחלק בין כל הפלי להמזבח [ואולי משום דבכל הפלים אמרינו מסבא הפשוטה דכיון דצפון ביטל בהצפוי את עיקר הפלי משא"כ בהמזבחות דעל פי ה' צפון לא שייף כ"כ לומר דבהצפוי ביטל את הפלי].

לכו מתירץ האב"א דתחכמים לדבריה' של ר"א קאמרי מאי דעתך מפני שמצופין מיבטל בטל צפויין גבייהו פינון דהיתה על פי צווי ד' וא"כ בזה מתורצים ג"כ דברי רבינו הגדול בשני המקומות הנ"ל [ורבינו בהלכותיו אף דהזכיר ג"כ מתכות היינו דהצפוי הוא מתכו' דבצפוי נדאי אין חלוק פלל בין מתכות לעץ ועור וכדומה אבל בעיקר הפלי לא הזכיר מתכות רק פתב מתחילה צפויי המטה ואח"כ פתב עוד וכן פלי עץ או עצם].

ונחו בזה קושיותינו השנים הראשונים כמוכן. וכן קושית המשנה למלך בנדאי ג"כ לא יקשה פלל וכלל ובדברינו יתורץ בפשיטות ג"כ קושית רבעת"ו ו"ל ד"ה ואב"א שהקשו ונ"ל וקשה למה לי השולחן הטהור מפלל שהוא טמא תפוק ליה משום צפוי דאף במזבחות נמי הוי מטמא משום צפוי אי לאו טעמא דכקרקע נינהו ללישנא בתרא אעפ"י דרחמנא קרינהו עץ א"כ השולחן נמי טמא אע"ג דאיקרי עץ משום צפוי וכו' עכ"ל ע"ש ולדברינו לא דמי פלל פלי עץ למזבחות דהתם באמת הוימיטמא משום צפוי אבל בשולחן הוי להיפך וכו"ל וכ"ז פשוט בעזה"ש אף הארכנו יען דהכ"מ לא נחית לזה: מספרי רבינו הגדול הנם עדיין עוד ארבע' ספרי' שלא דיברנו בהם וכולם איירי בדיני ממונות וכבר אמר ר' ישמעאל בבבבא (דף קע"ה) הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות שאין לה מקצוע בתורה יותר מהם והן כמעין הנזכר לכו נאריף בהם קצת יותר מבהלכו' הראשונים ודברי ר' ישמעאל הואיל והקדמונה נימא בי' מילתא במה שפסיים והרוצה שיעסוק בדיני ממונות ישמש את שמעון פן ננס והוא דפולגתת ר' ישמעאל ושמעון ב"ב מבואר במתני' שם דאיתא התם ערב היצא לאחר חיתום שטרות גובה מנכסי' בני חורין מעשה ובא לפני ר' ישמעאל ואמר גובה מנכסים ב"ב ח אמר לו פן ננס אינו גובה לא מנכסים משועבדים ולא מנכסים ב"ב ח אמר לו למה אמר לו הרי החונק את אחד בשוק

ומצאו חבירו ואמר לו הנח לו פטור שלא על אמונתו הלנוהו כו' וע"ז קילס ר' ישמעאל את בן ננס ובתלמודן שם אמר ר' יוחנן אעפ"י שקילס ר' ישמעאל את בן ננס הלכה כמותו ע"כ ויש להתבונן באמת בדעת ר' יוחנן פנין דר"י בר פלוגתא דבן ננס מודה בעצמו לו מדוע א"כ ליהי' הלכה כמותו ורחוק הדבר לומר משום דסתימת מתני' משמע פנותי דאם סתמא נקראת א"כ לכאורה הוי סתם ואח"כ מחלוקת אף דאיננו מוכרח כ"כ ואין להאריך בזה ובפרט דהלא בן ננס בסברא מוכרחת בא וכנ"ל: אף באולי נאמר בדעת ר' יוחנן דהנה לעיל (דף קע"ג) אמר אמרימר ערב דמשמעבד מחלוקת ר' יהודא ור' יוסי היא לר"י דא' אסמכתא קני' משמעבד לר' יהודה דאמר לא קניא אינו משמעבד והקשה לי' רב אשי הרי מעשים בכל יום דאסמכתא לא קניא וערב משמעבד אלא בהיהא הנאה דקא מהימן לי' גמר ומשמעבד לי' נפש' ע"כ וא"כ ב"נ האומר שם דערב היוצא לאחר חיתום שטרות אין משמעבד כלל משום דלא על אמונתו הלנוהו אלא אינהו ערב שיהוא חייב הלנוהו ואני נותן לה שפן על אמונתו הלנוהו [ע"כ דבריו במתני'] מוכח לפי הנראה דסבר אסמכתא לא קניא ולכן בעינן שפן על אמונתו הלנוהו וכדעת רב אשי הנ"ל דבהיהא דקא מהימן גמר ומשמעבד נפש' ופשוט בדעת רב אשי שיהוא קודם חיתום שטרות ונתנית המעות דאל"כ רק אחר נתנית המעות מאי מהימן וכו' הנה דברי ב"נ.

וא"כ ר"י אף אם הודה לי' מסתמא גם דעתו פן דאסמכתא לא קניא משא"כ אם נאמר דאסמכתא קניא בנודאי גם לאחר חיתום שטרות משמעבד וא"כ הלא ר' יוחנן פסק בהדיא (בדף קס"ח) שם כר' יוסי דאסמכתא קניא ולכן פיון דפסק כר"י לכן אמר פן גם הקא דאעפ"י שקילס ר' ישמעאל את בן ננס הלכה כמותו ופשוט הדבר.

[אף דדחוק קצת לענין ההלכה פמוכן ועש"ך בחו"ה סי' קכ"ט] וזה ברור ומוכח בטעם המחלוקת דאסמכתא קניא או לא. תלוי אם אזלינן בטר דיבורא אז אסמכתא קניא ולהיפך אם גיזיל בטר דעת' אסמכתא לא קניא דאמדינן דעת' דעל אנפן זה לא נתרצה: ובזה יש ליתן טעם קצת לדעת ר' יוחנן דפסיק בכל הש"ס דכל מקום ששנה ר"ש בן גמליאל במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצינן וראי' אחרונה והובא במקומות רבים בש"ס ומהם (כתובות ע"ז וגיטין ל"ח) ולמה א"כ יצאו אלו השלשה דווקא ואמרנו דבצינן וראי' אחרונה פשוט לומר קצת בסברא הנ"ל.

דצינן הוא במתניתין דגיטין ע"ד דאיתא שם ארשב"ג מעשה בצינן באחד שאמר לאשתו ה"ז גיטה ע"מ שתתן לי איצטלתי ואבד איצטלתו ואמרו חכמי' תתן לו את דמי' ע"כ. וא"כ נודאי דעת רשב"ג דאזלינן בטר אנמדן דעתו ולכן די אם הוהו לו דמי' משא"כ אם גיזיל בטר דיבור' הלא הוא איצטלתי קאמר.

ולכן פיון דר' יוחנן בהר דיבור' אזיל ונעבור זה אסמכתא קניא ע"כ לא פסק בזה פרשב"ג וכ"כ ראי' אחרונה היא מתניתין דסנהדרין ל"א דאיתא שם א"ל הבה עדים ואמר אין לי עדים אמרו הבה ראי' ואמר אין לי ראי' ולאחר זמן הביא ראי' ומצא עדים הרי זה אינו פלוגא אמר רשב"ג מה יעשה זה שלא הי' יודע שיש לו עדים ומצא עדים לא הי' יודע שים לו ראי' ומצא ראי' ע"כ ולכאורה גם התי' אי אזלינן בטר דיבור' הלא אמר אין לי עדים ואין לי ראי' ונדאי אם יביא עתה מסתמא עדי שקר הם פיון שאמר והודה בעצמו שאין לו או דנאמר פיון דאזלינן בטר דיבור' הלא מחיל לי' פמוכן וערש"י ור"מ אכל

אם גיזיל בַּתֵּר אֲנֻמְדֵן דַּעַת אֵין פֶּאן לֹא הוֹדָאָה וְלֹא מְחִילָה דְּכָל דְּבָרֵי הוּי מְשׁוּם דְּלֹא יַדַּע מְהֵם אַבְּל אֵי יַדַּע לֹא אָמַר כָּלֵל וְזֵהוּ דַּעַת רְשָׁב"ג.

משא"כ דַּעַת ר"י דְּהוּא לֹא אֲזִיל בַּתֵּר אֲנֻמְדֵן דַּעַת לְכֹן פֶּסַק גַּם בְּזֵה שְׁלֵא פְּדַעַת רְשָׁב"ג וְעֵדִינֵן נְשָׂאָר לְפָרֵשׁ טַעַם שְׁל ר' יוֹחָנָן דְּפֶסַק שְׁלֵא פְּרָשָׁב"ג גַּם בְּעַרְב. וְהִיא מִתְּנִיתִין (ב"ב קע"ג) דְּאִיתָא הֵתָם הַמְּלִנָּה אֶת חֲבִירוֹ עַל יְדֵי עַרְב לֹא יִפְרַע מִן הָעַרְב וּבִגְמָרָא עַל דְּבָרֵי ת"ק שְׁאָמַר וְאִם אָמַר לוֹ מִמֵּי שְׁאֲרָצָה אֲפֻרַע יִפְרַע מִן הָעַרְב אָמַר ר' יוֹחָנָן שֵׁם לֹא שְׁנוּ אֲלֵא שְׁאִין נְכָסִים לְלִנָּה אַבְּל יֵשׁ נְכָסִים לְלִנָּה לֹא יִפְרַע מִן הָעַרְב וּפְרִיָּה תַּלְמוּדֵן ע"ז וְהָא מְדַקְתָּנִי סִפָּא רְשָׁב"ג אֲמַר אִם יֵשׁ נְכָסִים לְלִנָּה לֹא יִפְרַע מִן הָעַרְב מְכָלֵל דַּת"ק סָבַר לֹא שְׁנָא הָכִי וְלֹא שְׁנָא הָכִי וְתִי חֲסוּרֵי מְחַסְרָא וְהָכִי קַתְנֵי הַמְּלִנָּה אֶת חֲבִירוֹ ע"י עַרְב לֹא יִפְרַע מִן הָעַרְב וְאִם אָמַר ע"מ שְׁאֲפֻרַע מִמֵּי שְׁאֲרָצָה יִפְרַע מִן הָעַרְב בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשְׁאִין נְכָסִים לְלִנָּה אַבְּל אִם יֵשׁ נְכָסִים לְלִנָּה לֹא יִפְרַע מִן הָעַרְב וּקְבָלֵן אַעֲפ"י שְׁיֵשׁ נְכָסִים לְלִנָּה יִפְרַע מִן הַקְּבָלֵן רְשָׁב"ג אֲמַר אִם יֵשׁ נְכָסִים לְלִנָּה אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה לֹא יִפְרַע מִן הַקְּבָלֵן עַכ"ל הַסּוּגְיָא וְהוּא הָעַרְב שְׁאָמַר ר' יוֹחָנָן דְּאִין הִלְכָּה פְּרָשָׁב"ג בְּהָא וְתַחֲזִילָה יוֹבֵן דַּעַת ר' יוֹחָנָן דְּחִידָשׁ דִּין חֲדָשׁ דְּלֹא שְׁנוּ שְׁיִפְרַע מִן הָעַרְב אֲלֵא אִם אֵין נְכָסִים לְלִנָּה וּמְשׁוּם זֶה הַנְּכָרְח לַחֲסוּר מִתְּנֵי וּמֵאֵן דּוּחֲקֵהוּ לְמַחְסְרָה [אִף אִם נִרְאָה לוֹ כֹּן הַהִלְכָּה מְכָל מְקוּם הֲלֵא לְדוּחֲקָא גְּדוּל יַחֲשֵׁב לַעֲשׂוֹת חֲסוּרֵן בְּמִתְּנֵיתִין דְּבִשְׁלָמָא אִם מְצָא בְּהָ אֵינָה חֲסוּרֵן וְנִצְרָף לְתַקּוּנֵי אֲזִי כּוֹל לְתַקּוּנָה כְּפִי הַדִּין שְׁנִרְאָה לְהֶאֱמֹרָא כְּמַפְּוֹרְסָם בְּתַלְמוּדֵן בְּכַמְּהָ מְקוּמוֹת כְּעֵין זֶה לֹא תְּרוּצֵי קְמַתְרַצְתָּ לֵה תְּרִיץ הָכִי מִשְׁא"כ לַעֲשׂוֹת חֲסוּרֵנוֹת בְּמִתְּנֵיתִין בְּלֵי דְּבָר הַדּוּחֲקָתוֹ קֶשֶׁה הַדְּבָר]: וְאֲמַרְנוּ קֶצֶת בְּדַעַת ר' יוֹחָנָן דְּבִשְׁ"ס שֵׁם קַע"ד ב' הִבִּיא תַּלְמוּדֵן עֲוֹבְדָא חֲדָא וְזֵהוּ.

מִשָּׁה בַר עֲצָרִי עֲרָבָא דְּכְתוּבָתָה דְּכַלְמֵי הָהּ רַב הוּנָא בְּרִי אֲזַרְבָּא מְרַבְּנֵן הָנָה וּדְחִיקָא לִי מִלְּתָא. אָמַר אַבְּי לִיכָּא דְּגִיזִיל דְּנִסְבֵי עֲצָה לְרַב הוּנָא דְּנִגְרָשָׁה לְדְּבִיתָהוּ וְתִיזִיל וְתִיגְבֵי כְּתוּבָתָה מֵאֲבוּהָ נְהַדֵּר נְהַדְרָה וְכו' וּפְרִיָּה תַּלְמוּדֵן ע"ז וְהָא עַרְב הוּא וְקִיָּמָא לֹן עַרְב דְּכְתוּבָה לֹא מְשַׁתְּעַבֵּד וְתִרְצוּ קְבָלֵן הָהּ ע"כ וְלְכַאוּרָה קוּשְׁלֵי זֹו גַּם עַל מִתְּנֵיתִין תְּסוּב.

דְּאָמַר רְשָׁב"ג בְּמִתְּנֵיתִין הַנֵּן"ל אַחַר דְּבָרֵי שְׁאָמַר שֵׁם דְּבִין כְּףָּ וּבִין כְּףָּ לֹא יִפְרַע מִן הָעַרְב הוֹסִיף לוֹמַר שֵׁם. וְכֹן אָמַר רְשָׁב"ג הָעַרְב לֹא שְׁנָא בְּכְתוּבָתָה וְהִי בְּעֵלָה מְגִרְשָׁה יְדִירְנָה הַנָּאָה שְׁמָא יַעֲשׂוּ קְנוּיָא עַל נְכָסִים שְׁל זֶה וְיַחְזִירָאֵת אֲשֶׁתוֹ ע"כ וְגַם הָכִי קֶשֶׁה וְהָא עַרְב דְּכְתוּבָה לֹא מְשַׁתְּעַבֵּד וְצָרִיף לְתַרְיץ כַּנֵּן"ל דְּקְבָלֵן יֹאמַר רְשָׁב"ג וְא"כ צָרִיף קֶצֶת לְתַרְיָצֵי מִתְּנֵיתִין וְרְשָׁב"ג בְּמִתְּנֵיתִין אָמַר וְכֹן הָעַרְב וּמְשַׁמְעַע בְּפִשְׁטוּת מַמְלַת וְכֹן דְּגַם בְּתַחֲזִילָה עַל קְבָלֵן יְדַבֵּר וְלֹא עַל עַרְב.

וְלְכֹן כֵּינֵן דְּמְצָא ר' יוֹחָנָן בְּמִתְּנֵיתִין קֶצֶת חֲסוּרֵן הַצָּרִיף לְתַמְנֵן לְכֹן מְתַרְצָא לֵה בְּחֲסוּרֵי מְחַסְרָא וְכְדְּבָרֵינוּ וְקֶצֶת טַעַם הוּא בְּדְּבָרֵי ר' יוֹחָנָן: וְעַתָּה נְבוּא לְהַשְׁלִים הַדְּבָר הַשְּׁלִישִׁי שְׁלֵא פֶּסַק ר"י פְּרָשָׁב"ג [וְלֹא נְבִטִיחַ שְׁיִכְנוּן כ"כ לְמַרְכָּז] וְהוּא דְּאִיתָא בְּתַלְמוּדֵן שֵׁם (קַע"ג ב') אָמַר רַב הוּנָא מִנִּין לְעַרְב דְּמְשַׁתְּעַבֵּד דְּכַתִּיב אֲנִכִי אֲעַרְבֶנּוּ מִיָּדִי תְּבַקְשֶׁנוּ.

מִתְּקִיף לֵה רַב חֲסֵדָא הָא קְבָלְנוֹת הִיא דְּכַתִּיב תְּנָה אֹתוֹ עַל יְדֵי וְאֲנִי אֲשִׁיבֶנּוּ וְגו' וּפִי' רְשָׁב"ג ז"ל הִנֵּה אֹתוֹ עַל יְדֵי כְּלוּמַר כְּאֵלוֹ מְקַבְּלוֹ בְּיָדִי אַחְזִירֶנּוּ לָהּ וְכִנְוִנְתּוֹ דְּהֵלֵא תְּנָה אֹתוֹ ע"י הָנָה נְשָׂא וְנָתַן בְּיָד וְלָמָּה קָרָא לוֹ תַּלְמוּדֵן קְבָלְנוֹת לְכֹן פִּירֵשׁ כְּאֵילוֹ מְקַבְּלוֹ בְּיָדִי

ופשוט וכן פירש רש"א בכוננת הרשב"ם אף דבאמת מדוע לא פריד תלמודן הא נשא ונתן ביד הוא ולמה לן למימר דקבלנות היא ולדחוקי בי' אלא ודאי דלא שייך באדם נשא ונתן ביד או נתרץ באופן אחר אבל באמת באיזה אופן שנתרץ נבין קצת למה לי לראובן למימר לשון קבלנות ובלשון גרוע הנה אי משום דלא שייך כ"כ לשון קבלנות באדם מדוע א"כ יבחר לשון תנה אותו ע"י שהוא נשא ונתן ביד.

שלא יאמר פנה כלל וכוננתו לענין קבלנות. הלא יותר ברנוח הי' לי למימר לשון ערבות והוא לשון פשוט ואין לדחוק בו כלל וכמו שאמר יהודה אנכי אערבנו.

אף אם נאמר דערב אינו משמעבד כלל ודאי דהוכרח למימר הלשון הגרוע הנ"ל משא"כ אם ערב משמעבד אלא ודאי דאית בקבלנות איזה עדיפות בשום פרט לכן בחר לי' ראובן בלשון גרוע הלזה כדי לכלול בי' קבלנות.

וא"כ מוכח מזה דלא פרשב"ג דלרשב"ג אין שום עדיפות כלל בין ערבות לקבלנות בשום דבר וכיון דר' יוחנן סבר דערב משמעבד וכאמימר דתלויי אם אסמכתא קני' והלא ר"י סבר דאסמכתא קני' ומוכח א"כ מדברי ראובן דיש שום עדיפות בקבלנות לכן לא פסק פרשב"ג בזה [ורק טעם כ"ש הוא] והארכנו מאוד בחידושינו והוספנו עוד הרבות דברים בכל הענין וכאן ההכרח לקצר: איתא במרובה (ע"ט ב') שאלו תלמידיו את ר' יוחנן בן זכאי מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מגזלן אמר להן זה השנה פבוד עבד לכבוד קונו וזה לא השנה פבוד עבד לכבוד קונו כביכול עשה עין של מטה כאילו אינה רואה ואנון של מטה כאילו אינה שומעת שנאמר (ישעיה כ"ט) הוי המעמיקים מה' לסתיר עצה והנה במחשבה מעשיהם וגי' וכתוב תהלים צ"ד) ויאמרו לא יראה יי' ולא יבין אלהי יעקב וכתוב (יחזקאל ט') כי אמרו עובד ד' את הארץ ואין ד' רואה.

ואם המרה רצון יוצרו יותר מגזלן ודאי גדול חטאו גם ממזיק נכסי חבירו לכן בחרנו מספר נזיקין לזכר בהלכות גניבה: הרמב"ם ז"ל בספר אחד עשר הוא ספר נזיקין בפ"א מהלכות גניבה הלכה א' וב' כתב וז"ל כל הגונב ממון משנה פרוטה ולמעלה עובר על ל"ת שנאמר לא תגנוב ואין לוקין על לאו זה שהרי ניתן לתשלומין שהגנב חייבתו תורה לשלם וכו' אסור לגנוב כל שהוא דין תורה ואסור לגנוב דרף שחוק או לגנוב ע"מ להחזיר או ע"מ לשלם הפל אסור שלא ירגיל עצמו בכף ע"כ ועל הא שכתב ואין לוקין על לאו זה שהרי ניתן לתשלומין לא הביאו מפרשיו ז"ל מראה מקום לזה עיי"ש.

ולכאורה בפשיטות הוא מתלמודן דחולין (קמ"א) דגזל לאו הנתיק לעשה הוא דאיתא התם על בעיית ר' אבא בר ממל דבעי בטעמא דר"י [דסבר במתניתין שם הנוטל אם על הפנים ר"י אומר לוקה ואינו משלם].

אם משום דסבר לאו שניתק לעשה לוקין עליו או דילמא בעלמא סבר לאו הנתיק לעשה אין לוקין עליו והכא משום דקסבר שלח מעיקרא משמע ת"ש גנב וגזלן ישנן בכלל מלקות דברי ר' יהודה והא הכא דלאו שניתק לעשה היא דרחמנא אמר לא תגזול והשיב את הגזילה ש"מ טעמא דר"י משום דקסבר לאו שניתק לעשה לוקין עליו וכו' ע"כ ומוכח קצת דגם גניבה פו ואף דבאמת בהאי קרא דוהשיב את הגזילה לא פתיב גניבה כלל רק

גזילה ועוֹשֶׁק ופְקֻדוֹן וְאַבְיָדָה מ"מ הלא כְּתִיב בַּפ' מְשַׁפְּטִים אִם הַמַּצָּא תִּמְצָא כִּידוֹ הַגְּנֵבָה מְשׁוֹר עַד תְּמוֹר עַד שֶׁה חַיִּים שְׁנַיִם יִשְׁלַם וְזֶהוּ נִיתַק לַעֲשֵׂה כְּמוֹ גִּזְלָה.

וְאַף דִּהְלָאוּ נִכְתָּב אַחֵר זֶה [בְּנִיּוֹקְרָא י"ט] דְּכְתִיב הֵתָם לֹא תִגְנוּבוּ וְלֹא תִכְחָשׁוּ וְכוּ' וְהֵלֵא תִגְנוּב דְּכְתִיב בַּעֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת רַק בְּגִיבָה נְפִשׁוֹת הַפְּתוּב מְדַבֵּר פְּסֻקֵי דְרִין (פ"ו) מ"מ הֵלֵא גַם בְּגִזְלָה הֵלֵאוּ נִכְתָּב אַח"כ וְעַכ"ז נִחְשָׁב לֹא הַנִּיתַק לַעֲשֵׂה דְאִין הַשְּׂבָה קוֹדֵם גִּזְלָה וְכַרְש"י חוֹלִין שֶׁם ד"ה וְהַשִּׁיב וְכ"כ גִּיבָה.

וְלִכְאוּרָה כֵּן מְוַכַּח לֹמַר לְדַעַת רַבְעַת"ו ו"ל דְּסִבְרֵי בְּמַצִּיעָא (ס"א) שְׁלֹקִין עַל לְאוּי דְרִיבִית וְאוֹנָאָה דְאָמַר רַבָּא שֶׁם לָמָּה לִי דְכְתָב רַחֲמָנָא לְאוּ בְרִיבִית לְאוּ בְּגִזְלָה לְאוּ בְּאוֹנָאָה הֵל גַּלְמוֹד אֶחָד מִתְּבִירוֹ דְּכַוְנָלָן מְחַסֵּר מְמוֹן חֲבִירוֹ וְאַסִּיק שֶׁם דְּחָדָא מְחָדָא לֹא אֶתְיָא דִּישׁ בְּזָה מַה שְּׂאִין בְּזָה וְרַק חָדָא מִתְּרִיתִי אֶתְיָא וְהוּא גִּזְלָה מְרִיבִית וְאוֹנָאָה אֶלָּא לְאוּ בְּגִזְלָה לָמָּה לִי לְכוּבֵשׁ שְׂכָר שְׂכִיר וּפְרִיָּה פּוֹבֵשׁ שְׂכָר שְׂכִיר בְּהִדְיָא פְּתִיב בִּי לֹא הָעֵשׂוֹק שְׂכִיר עֲנִי וְאַבְיוֹן וְתִירָץ לַעֲבֹר עָלָיו בְּשִׁנֵי לְאוּיִן וְהַקְּשׁוּ רַבְעַת"ו שֶׁם וְז"ל וְא"ל וְלֹקְמֵי בְּגִזְלָה גּוֹפְיָא וְלַעֲבֹר עָלָיו בְּשִׁנֵי לְאוּיִן וִי"ל מְשׁוּם דְּלֹא לְקִי אֶלָּאוּ דְּגִזְלָה שְׁנִיתַק לַעֲשֵׂה אֶבְל כִּי מוֹקְמִינָן אֶפּוֹבֵשׁ שְׂכָר שְׂכִיר בְּאֵם אִינוּ עֲנִין לְקִי שְׁפִיר ע"כ וּפְרִיָּה תִלְמוּדָן וְלֹקְמָא בְּרִיבִית וְאוֹנָאָה וְלַעֲבֹר עָלָיו בְּשִׁנֵי לְאוּיִן וְתִירָץ דְּבַר הַלְּמַד מְעַנְיָנוּ וּבְעַנְיָנָא דְשְׂכִיר פְּתִיב וְא"כ מְוַכַּח מִתְּלַמוּדָן לְדַעַת רַבְעַת"ו דְּעַל רִיבִית וְאוֹנָאָה לְקִי שְׁפִיר דְּתִלְמוּדָן לֹא הַקְּשָׁה אֶגְזֵל רַק אַרְבִּית וְאוֹנָאָה וְכ"כ רַש"א וְכ"כ רַבְעַת"ו לְעִיל בְּד"ה אֶמְרֵי ה"נ [דְּגַלְמוֹד גִּזְלָה מְרִיבִית וְאוֹנָאָה] וְז"ל וְא"ל וְהָא אִין מְזַהִירִין מִן הַדִּין וִי"ל דְּגִזְלָה לְאוּ הַנִּיתַק לַעֲשֵׂה הוּא פְּדָאֲמִרִין בְּפִרְקֵי שְׁלִיחַת הַקֵּן וּמִטַּעַם דְּאִין מְזַהִירִין מִן הַדִּין הָוֵי מְצִי לְמִימַר לְעִיל דְּלֹא יִלְפִינָן מִהַדְּדִי אֶלָּא דְּעַדִּיפָא קְאָמַר דְּאַפִּילוּ מְדִינָא לֹא אֶתָּא.

וּמוֹכַח גַּם מִדְּבָרֵיהֶם הַלְלוּ דְּעַל רִיבִית וְאוֹנָאָה לְקִי דָאֵם לֹא לְקִי הֵלֵא יִלְפִינָן מִהַדִּין בְּאַמַּת פְּגִזְלָה וְא"כ יִסְתַּוְעַר לָן קוֹשְׁיָא עַל רַבְעַת"ו ו"ל דְּתִלְמוּדָן שֶׁם קְאָמַר (בַּע"ב) לֹא תִגְנוּבוּ דְכְתָב רַחֲמָנָא ל"ל [וּפִירְש"י לִילָף מְרִיבִית וְאוֹנָאָה שְׁהָרִי מְחַסְרוּ מְמוֹן.

וְכֵן מְוַכַּח קוֹשְׁיַת תִּלְמוּדָן]. וְתִירָץ לֹא תִגְנוּב ע"מ לְמִיקַט ל"ת ע"מ לְשִׁלְמָה ת' כְּפֹל.

וְלִכְאוּ אִם נֹאמַר דְּדַעַת רַבְעַת"ו ו"ל שְׁלֹקִין עַל גִּיבָה כְּמוֹ עַל רִיבִית וְאוֹנָאָה א"כ מַה מְקַשָּׁה תִלְמוּדָן לֹא תִגְנוּבוּ ל"ל הֵלֵא אִין מְזַהִירִין מִן הַדִּין פְּדָבְרֵיהֶם הַנִּי"ל וְהָא אִין שְׁנִיָּה תִירוּצָם. דְּאִיָּה נּוֹצִיא דִין חָדָשׁ מִיתוּר דְּלֹא תִגְנוּבוּ כִּינּוּ דְּבְאַמַּת אִינוּ מְנוּתָר.

וְדַקְדוּק גְּדוֹל הוּא. אֶלָּא וְדָאִי פְּדָבְרֵינוּ הַנִּי"ל דְּגַם רַבְעַת"ו סִבְרֵי דְאַף דְרִיבִית וְאוֹנָאָה לְקִי אַף דְּמִשְׁלָם ג"כ.

מ"מ גִּיבָה מְיֻקְרֵי נִיתַק לַעֲשֵׂה טְפִי כַּנִּי"ל. אַף נָבִין נָא מְדוּעַ יִלְקָה וְיִשְׁלַם דְּהֵלֵא קִי"ל דְּאִין לֹקָה וּמִשְׁלָם [וְאַף דְּבְאַמַּת בְּכָל מְקוּם לֹקָה וְאִינוּ מְשַׁלְּמֵם וְכַר' יוֹחֲנָן בְּאִילוּ נְעֻרוֹת (ד' ל"ב) מ"מ הָכָא נֹאמַר דְּמִשְׁלָם וְאִינוּ לֹקָה כִּינּוּ דְּרַחֲמָנָא חִיבְּתוּ בְּתִשְׁלוּמִין וְאַפְשָׁר לֹמַר בְּזָה דְּהַפְּנוּנָה דְּאִין לֹקָה וּמִשְׁלָם הִינּוּ דִישְׁלַם מְמוֹן מַה שְּׁלֹא הַפְּסִיד לְחֲבִירוֹ כְּלָל רַק מְשׁוּם שְׁרָצָה לְהַפְּסִידוֹ ע"ז נֹאמַר אִין לֹקָה וּמִשְׁלָם.

והיכא דכ' רחמנא תשלומין אזי ישלם ולא ילקה פחכמים דמתניתין (מכות ד') ונחכמים
אומרים פל המשלם אינו לוקה ובתלמודן פריה ממתניתין זה על ר' יוחנן הנ"ל בכתובות
שם ותירץ בפירוש ריבית תורה עדים זוממים לתשלומים.

והובא ג"כ ברש"י מכות שם והתם הלא לא הפסיד לחבירו פלל ורק רצה להפסידו
משא"כ בריבית דמון חבירו איתא פחת ידו וכן אונאה וכמוהו לא שנייה בזה אינו משלם
ולוקה וזהו פשוט לכאורה אף יש להקשות ע"ז וגם לתירץ בעזה"ש ובסבא זו יובן דברי
רש"א במציעא שם ע"ש.

אבל גניבה יודו רבעת"ו ו"ל לסברת הרמב"ם הנ"ל דאינו לוקה וכאשר הוכחנו
מתלמודן. [כ"ז הי' נראה לכאורה בדעת רבינו] אבל באמת דברי רבינו הגדול לא מטין
פן לומר דגניבה הוא ניתק לעשה דא"כ הני לי' למימר דאין לוקין משום שניתק לעשה
וכאשר כתב בלשוננו בהלכות גזילה פרק א' הלכה א' ונ"ל פל הגזול את חבירו שנה
פרוטה עובר בל"ת שנגאמר לא הגזול ואין לוקין על לאו זה שהרי הפתוב נתקו לעשה
שאם גזול חייב להחזיר שנגאמר והשיב את הגזלה אשר גזל זו מצנת עשה וכו' ע"כ והכא
כתב ואין לוקין על לאו זה שהרי ניתן לתשלומין אלא ודאי דעת רבינו ו"ל דזה לא
מיקרי ניתק לעשה פיון דכתב לו בדרך קנס וחייב ורק גבי גזילה דכתבה לו רחמנא דרף
תיקון דכתיב והיה פי יחטא ואשם והשיב את הגזילה וכן גבי שילוח הקן דכתיב שלח
תשלח את האם ואת הבניה תקח לה למען ייטב לה והארכת ימים אז הני ניתק.

אלא ונדאי דכוננת הר"מ ו"ל לתלמודן מכות (ט"ז א') דפריה שם על ר' יוחנן דאמר אין
לנו לאו הניתק לעשה שאם מבטל העשה ילקה אלא זאת היא שילוח הקן ועוד אחרת
ופריה תלמודן והאיכא גזל דרחמנא אמר לא תגזול והשיב את הגזילה משכונ דרחמנא
אמר לא תבוא אל ביתו לעבוט עבוטו השב תשיב לו את העבוט כבוא השמש ומשפחת
לה בקיימו ולא קיימו וביטלו ולא ביטלו ותירץ התם פיון דחייב בתשלומין אין לוקה
ומשלם ע"כ וזהו מקור דברי רבינו וכן מצאתי אחר כך שרמז זה המ"מ בהלכות מכירה
פרק שנים עשר הלכה א'.

אף באמת הנה להו למפרשיו להקדים בהלכות גניבה: ולכאורה יש להבין מה יענו
רבעת"ו ו"ל על ראי' זו שאין לוקה ומשלם והמה סברי דלוקה ומשלם גבי ריבית ואונאה
ותמוה לכאורה ולא ראיתי במפרשים שיתעוררו ע"ז אף באמת לכי דייקנין קצת לא
קשה פלל לרבתינו בעלי התוספות ו"ל דהתם נדאי גזילה ומשכונ ניתק לעשה דכל
דברי תלמודן יסובבו ע"ז אם ניתק לעשה ולכן פיון דיוכל לשלם ממון לא מיקרי עוקר
ומבטל להעשה וכל זמן שאינו מבטל להעשה עדיין לא ילקה משא"כ גבי ריבית ואונאה
דהתם לא ניתק פלל לרבע"ת פמוכן אבל רבינו ו"ל מוציא מ"מ משם פיון דנקטה תלמודן
לפשיטות התם פיון דחייב בתשלומין אין לוקה ומשלם משמע לרבינו ו"ל דכללה נקט
בכל מקום ואף דמדברי חכמים שבמתניתין דמכות אינו ראי' פלל כסברתנו הנ"ל מ"מ
מהכא שפיר מסייע לי' אבל רבעת"ו מפרשי באמת שם ד"ה התם דאף לפי הספרים
דגרסי אינו לוקה ומשלם הפנונה הכא ע"כ אינו לוקה פיון דמיפטר בתשלומין.

וראיתם לזה נכונה היא ונ"ל אבל ליכא לפרושי תרתי לא עבדינו מלקות וממון משום
פדי רשעתו והלכף משלם ואינו לוקה דזה אינו חדא דא"כ אדרבה יש לנו לומר ילקה

ולא ישלם פנ"ל בדברי ר' יוחנן ועוד דא"כ מאי פריה נהרי משפוננו של גר ומת הגר [ואיפא א"כ עוד חדא ולמה אר"י אנו אין לנו אלא זאת ועוד אחרת] ומירץ התם גברא בר תשלומין הוא ושיעבודא דגר פקע ומאי שנא הא פיון דאינו משלם א"כ ביטלו ולקלי אלא ודאי כדפירשתי וכו' עכ"ל ורבינו הר"מ אולי לא שית לבו לראית רבעת"ו ו"ל מטעם דראיתם הראשונה דא"כ הני לי' ללקות ולא לשלם אינו ראוי כ"כ דהלא גם בעדים זוממין הי' להיות הדין פן ועכ"ז משלמין ואינם לוקים פתלמודן דאילו נערוות ה"ל משום דכפירוש גלי לן קרא וא"כ הלא גם הכא כתיב הדיא והשיב את הגזלה אשר גזל וכן השב תשיב לו את העבוט כבוא השמש ומזה ידעי הלמודן אף לפי פירוש רבעת"ו ו"ל דמשלם וא"כ כף נוכל לומר ולקדוק מזה דאינו לוקה וראיתם ממשפוננו של גר ה"ל ג"כ לא יקשה כ"כ דאמת הוא אף דאין משלם מ"מ ביטול לא יקרא.

וכל זה פשוט ויש להאריך עוד בזה וכ"ז הוא לד' רבינו הר"מ ו"ל אבל בדברי רבעת"ו ו"ל עדיין הנחלק ע"כ בין גניבה לריבית ואונאה אף באמת רחוקים הדברים ליישב בזה דעת רבעת"ו ו"ל.

דהלא כובש שכר שכיר דכתיב בהדיא בקרא ה"ל דנהשיב את הגזלה אשר גזל או את העושק אשר עשק ומ"מ לא מיקרי ניהמק לעשה כדמוכח בתלמודן ה"ל דאוקי הלא הגזול לכובש שכר שכיר ולקי עליו [כבעלי תוספות ה"ל ועיין רש"א ויתר האחרונים מה שדברו בזה] ובגניבה נאמר דניהמק לעשה משום דכתיב שנים ישלם שאינו דרף ניתוק פלל וכדברינו בדעת הר"מ לעיל.

ואף דבאמת תלמודן דחולין ה"ל פללינהו בפרייתא גנב וכן גזלו ישנו בכלל מלקות דברי ר' יהודה ומוכן דלרבנן אינם בכלל מלקות וכן מטין יותר וכמעט מבורר סוף דבריהם דא"ל ר' זירא לאו אמינא לכו וכל מתניתא דלא מתני' בי ר' חייא ור' אושעיא לא תותבו מינה בי מדרשא דלמא אינה בכלל מלקות מ' תניא.

ומשמע דקאי אתרנייהו עכ"ז אין דאמת מוכח פן דעל גניבה אין לוקין פלל אבל אולי לא מטעם דניהמק לעשה רק מטעם דניתן לתשלומין. ותלמודן דפריה הכא בחולין משום דניהמק לעשה.

פירשו בפ"י דעל גזילה קאי [כדבריהם והא הכא דלאו שניהמק לעשה היא דרחמנא אמר לא תגזול ונהשיב את הגזלה] אבל גבי גניבה לא הודיעו לנו הקרא דניהמק לעשה פלל וזהו דמעורר לן פנונה אחרת קצת בדעת רבעת"ו ו"ל כאשר יבואר.

ועוד קשה לכאורה הרבה להרמב"ם ו"ל דסבר דאין לוקין על כובש שכר שכיר פלל בפ"א מהלכות שכירות הלכה א' תקשה לי' קושית רבעת"ו ו"ל ה"ל דלמה לן לאוקמי על כובש שכר שכיר ולעבור עליו בשני לאוין ניקום על גזל גופא ולעבור בשני לאוין פיון דגם על כובש שכר שכיר אין לוקין משום דניתן לתשלומין ועיין תשובות חכם צבי סימן כ"ו ואחרונים ו"ל: ולכן אולי נאמר דבאמת לדעה רבא דסבר כר' יוחנן גבי ריבית דלא ניתן להשבות דנתן טעם לדברי ר' יוחנן שם (ס"א ב') וכן פתבו רבעת"ו ד"ה רבא אמר דסבר כר"י ובאמת על ריבית בנודאי ילקה פיון דלא ניהמק לעשה וגם לא משלם וכן ילקה על פבישת שכר שכיר באולי דהלא התם בקרא ביחזקאל דמשם הוציא רבא

ראי' לדברי ר' יוחנן דכתיב בנשף נמן ומרבית לקח נחי יחי' את כל התועבות האלה עשה מות יומת דמיו בו יהי למיתה ניתן ולא להשבון גם כובש שכר שכיר בכלל דאף דלא פתיב ההם בהדיא מ"מ הלא גזילה פתיב התם ועל גזילה אין לדרוש פן דהלא ניתקה הפתוב לעשה ולכן באולי קרא דגזילה על כובש שכר שכיר קאי דגם הוא בכלל גזילה פתלמודן הנ"ל ועיין עוד להלן ולקי באמת עלי' וכל זה לדעת רבא הנ"ל ודפריה תלמודן ולוקים בריבית ואונאה פנונתו באולי דגם באונאה לא ישיב ורק ילקה דגם אונאה פתיב בהדיא בקרא דיחזקאל הנ"ל.

דדברי יחזקאל הנביא בשם ד' פן המה עני ואביון הונה גזלות גזל חבול לא ישיב ואל הגוללים נשא עיניו תועבה עשה בנשף נמן ומרבית לקח נחי לא יחי' וגו' ואם פן גם אונאה יהי פן.

וכל זה הקשה תלמודן דבאמת יהי הדין פן דגם על אונאה ילקה ולא נחזיר ודלא פמתניתין דעד מתי חוזר האונאה ומירץ דבר הלמד מענינו ובענינא דשכיר פתיב וא"כ ממילא גבי ריבית באמת פן הדבר דלא ישיב וילקה אבל גבי אונאה יתפרש אונאה דיחזקאל באונאת דברים ולא באונאת ממון ולכן נפסק במתניתין דיחזיר האונאה וממילא לא ילקי דאין לוקה ומשלם ובכובש שכר שכיר אולי באמת הדין פן לר"י דלוקה ואינו משלם כמו בריבית ואף כי דבר חדש הוא לומר דלר' יוחנן כובש שכר שכיר ילקה ואינו משלם מ"מ הלא להלכה אינו פן רק דבכולם הדין אף לרבעת"ו פלדעת הרמב"ם דמשלם ואינו לוקה ולא דרשינן למיתה ניתן וכדומה דאין הלקה כר' יוחנן וקרבא ורק כר"א דפליג עלי' וא"כ ניחא לן דעת רבעת"ו דלא יקשה קושיתנו מגניבה דפריה תלמודן ל"ל וכן"ל דבאמת אינו לוקה פאשר נתבאר.

וגם דעת הרמב"ם ניחא דלכן לא מוקים בגזילה גופא ולעבור בשני לאנן פקושיתנו הנ"ל משום דהלא בגזילה גם לרבא אין לוקין עליו פיון דבפירוש ניתקו הפתו' והגזילה דיחזקאל על כובש שכר שכיר קאי.

ויען פי קצת חדש הוא לכן הארכנו בזה ואף דהתם פתיב ביחזקאל חבול לא ישיב ולפי דברינו הל"ל דגם ע"ז קאי דלמיתה ניתן. והלא זה באמת לאו הניתק לעשה וכתלמודן דמפות ט"ז הנ"ל דפריה בהדיא לר' יוחנן והלא משכונ דרחמנא אמר לא תבוא אל ביהו לעבנט עבנטו השב תשיב לו וגו' עיי"ש באמת אין סתירה פלל לדברינו דהלא התם ביחזקאל פתיב חבול לא ישיב וא"כ איך נאמר דלמיתה ניתן ולא להשבון אדרבה ניתן וניתן אבל הוא אינו משיב ובנדאי ימות חלילה וראיה עוד לדברינו הנ"ל דכבישת שכר שכיר נקרא ג"כ גזילה מתלמודן פרק התקבל דקי"א דלאחר שהביא שם פלוגמת ר' יהודה ור' שמעון בזמן גבית השכיר מסיק מפאן אמרו כל הכובש שכר שכיר עובר בה' שמות ועשה משום פל תעשוק את רעה ומשום פל תגזול.

ובל העשוק שכיר עני ואביון וכו' הרי להדיא דגזילה מיקרי ואף דרש"י ז"ל פתב ג"כ שם מהא דרבא הנ"ל אולי לרונחא דמילתא פתב פן [או דבאמת לא סבר פרבותינו בעלי התוספות דרבא סבר כר"י דלמיתה ניתן ולא להשבון].

שְׁעַל זֶה יְסוּד דְּבָרֵינוּ. דְּבִאֲמַת ע"ז יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת וְעֵינֵינוּ לְהִלָּן] אֲבָל אוֹלֵי לְרַבְעַת"ו ו"ל אוֹלֵי גַם לְרַבֵּינוּ הַר"מ ו"ל לֹא הִלּוּי פְּלִל בְּדַעַת רַבָּא הָא דְעוֹבֵר ג"כ מִשּׁוּם בַּל תִּגְזוּל וְרַק לְשׁוֹן בְּרִיָּתָא הִיא פְּנִרְאָה שָׁם קי"א.

וְאִם הוּא לְשׁוֹן תְּלִמוּדָן מ"מ הֲלֹא לֹא הוּבָא שָׁם פְּלִל דַּעַת רַבָּא וְרַק דְּאֲמַת דְּגַם זֶה הוּא בְּכָלֵל גְּזִילָה וְכֵן מוֹכַח לֹאֵי דְּבָרֵינוּ בְּדָבְרֵי יְחִזְקֵאל הַנְּבִיא דְּגַם עַל גְּזִילָה לְמִיתָה נִימְנָן וְלֹא לְהִשְׁבּוֹן לְפִי דְּרִשְׁת רַבָּא וְכַנ"ל וְהוּא וְדַאי פּוֹבֵשׁ שְׂכָר שְׂכִיר אִף דְּזִהוּ לְרַבָּא מְקַרָּא וְלִהְיוֹת לְקִיָּם עָלָיו הוּא מְסַבְּרָא וְעֵינֵינוּ וּבְדָבְרֵינוּ אֵלּוּ הַנּוֹחַ ג"כ לְדַעַתְנוּ הָא דְּרַבֵּינוּ הַגְּדוֹל מְנָה גַם הֲלֹא הַגְּזוּל גְּבִי פּוֹבֵשׁ שְׂכָר שְׂכִיר וְאֵינוּ מְהָא דְּרַבָּא לְפִי דְּבָרֵינוּ כְּמוֹכָן].

וּא"כ אִף לְפִי דַּעַת רַבָּא דְּלָקִי עַל רִיבִית וְגַם עַל פְּבִישַׁת שְׂכָר שְׂכִיר הוּא מִשּׁוּם דְּכַתִּיבֵי בְּקַרָּא דִּיחִזְקֵאל אֲבָל עַל גְּנִיבָה בְּנוֹדָאֵי לֹא יִלְקָה אִף לְדַעַתוֹ דְּלֹא פְּתִיבֵי פְּלִל הַתָּם. וְלָכֵן פָּרִיף תְּלִמוּדָן שְׁפִיר לֹא תִגְנֹבוּ לְמָה לִי וְאֵין שְׂיִיף לְדַחוֹת פְּקוּשְׁיִתְנוּ הַנ"ל דְּאֵין מְזַהִירִין מִן הַדִּין וְהַשִּׁיב לֹא הַגְּנוּב ע"מ לְמִיקָט וְעַל מְנַת לְשַׁלֵּם תְּשְׁלוּמֵי כָּפָל.

וּבְדָבְרֵינוּ אֵלּוּ יוֹנַח לֵן דַּעַת הַר"מ ו"ל שְׁפַתְבּוֹ בְּהִלְכוֹת גְּזִילָה וְאֲבִיָּדָה פָּרַק א' הִלְכָה ג' וְד' אֵיזֶהוּ גְּזוּל זֶהוּ הַלּוֹקֵחַ מִמּוֹן אָדָם בְּחִזְקָה פְּגוֹן שְׁחָטַף מִיָּדוֹ מִטְּלָטְלִין וְכו' וְכָל פִּינְצָא בְּזִה עֵנֵינוּ שְׁנֵאֲמַר וַיִּגְזוּל אֶת הַחֲנִיט מִיָּד הַמַּצְרִי אֵיזֶהוּ עוֹשֶׂה עוֹשֶׂה זֶה שְׁבָא מִמּוֹן חֲבִירוֹ לְתוֹף יָדוֹ בְּרִצּוֹן הַבְּעָלִים וְכֵינֵן שְׁתַּבְּעוּהוּ כְּבֵשׁ הַמָּמוֹן אֲצֵלוֹ וְלֹא הִחְזִירוֹ פְּגוֹן שֶׁהִ' לוֹ בְּיַד חֲבִירוֹ הַלּוֹאָה אוֹ שְׂכִירוֹת וְהוּא תּוֹבְעוֹ וְאֵינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֵלֶם וְקָשָׁה וְע"ז נֵאֲמַר לֹא תַעֲשׂוּק אֶת רַעְף ע"כ וְעָנָה הַרְבֵּי הַמַּגִּיד בְּקוּשְׁיָא עַל רַבֵּינוּ הַגְּדוֹל שֶׁהֲלֹא מְסוּגְיִתָן דְּאֵיזֶהוּ נִשְׁף הַנ"ל [וְהוּא מְדַבְּרֵי רַבָּא] מוֹכַח דִּהֲלֹא הַגְּזוּל עַל פּוֹבֵשׁ שְׂכָר שְׂכִיר קִיא דְּגִזְל גְּמוּר מְרִיבִית וְאוֹנָאָה אֲתָא.

וּא"כ אִף נַעֲשׂוֹת מְנוֹת חֲלוּקוֹת לְחַלֵּק בֵּין גְּזוּל וּבֵין עוֹשֶׂה וְכֵן אֲמַר רַבָּא שָׁם קי"א זֶהוּ גְּזוּל וְזֶהוּ עוֹשֶׂה וְלָמָּה חֲזַקְתָּן הַכְּתוּב לְעַבְרָא עָלָיו בְּשִׁנֵּי לְאוּרִין וְצ"ע. וְהַרְבֵּי סְמָךְ עַל הַסּוּגְיָא דְּפָרַק מְרִיבָה (דף ע"ט ב') דְּאֲמַר הִכִּי דְּמִי גְּזוּל כְּעֵין וַיִּגְזוּל אֶת הַחֲנִיט וְכו' וְאֵינָהּ מוֹכַחַת עַכ"ל בְּקַצַּת שִׁנּוּי לְשׁוֹן לְבָאָר.

וְעֵינֵינוּ שָׁם שֶׁהָאֵרִיף עוֹד אֲבָל לְפִי דְּבָרֵינוּ אֵין פֶּאן קוּשְׁיָא וְדָבְרֵי רַבֵּינוּ עוֹלִין יָפָה דְּלֹא פִּירֵשׁ כְּסוּגְיִתָן הַנ"ל דִּהְתָּם רַבָּא לְשִׁיטָתוֹ אֲזַיֵּל וְהַפֵּל לְדַעַת ר' יוֹחָנָן וְלָכֵן אוֹקִיָּם קָרָא דְּלֹא הַגְּזוּל רַק אֲכוּבֵשׁ שְׂכָר שְׂכִיר דְּלָקִי עָלָה מִשָּׂא"כ אִם נוֹקִיָּם אֲגִזְל לֹא נִלְקִי עָלָה.

וּכְדַעַת רַבְעַת"ו דְּמַצִּיעָא (דף ס"א) הַנ"ל אֲבָל בְּאֲמַת פִּינּוֹן דְּאֵין לּוֹקִין גַּם אֲכוּבֵשׁ שְׂכָר שְׂכִיר מִשּׁוּם דְּנִימְנָן לְתַשְׁלוּמֵינוּ וְכַתְּלִמוּדָן דְּמַכְנָה (דף ט"ז) הַמוּבָא בְּדָבְרֵינוּ א"כ מֵה יוֹעִיל לָן דְּנוֹקִיָּם קָרָא עַל פּוֹבֵשׁ שְׂכָר שְׂכִיר דְּגַם ע"ז לֹא נִלְקִי וְאִם לְרַבּוֹת בְּאִסּוּרִין הֲלֹא גַם בְּגִזְל לְבָדוֹ נוֹכַח לְרַבּוֹת וְלָכֵן סָבַר הַר"מ ו"ל דְּאֲדַרְבֵּה אֵין פֶּאן פְּלִל רִיבּוּי אִסּוּרִין וְרַק קָרָא דְּגִזְל בָּא לְגִלוֹת מֵהוּ גְּזוּל דְּמִלִּשְׁנָא דְּגִזְל יְדַעְנוּ לְפִי דַּעַת ר' אֲפֹהוּ שֶׁהוּא אִם לּוֹקֵחַ בַּע"כ שֶׁל אָדָם בְּפִנּוּי וְכָל שְׂאֵינוּ לּוֹקֵחַ בְּפִנּוּי מִמִּילָא גִדַּע מְזַה שֶׁהוּא בְּכָלֵל גְּנִיבָה מִשָּׂא"כ אִם נָא כְּתִבָּה לָן רַחֲמָנָא אִף אִם גִּדַּע דְּאִסּוּר לְגִזְל אֲבָל מִנֵּין גִּדַּע מֵהוּ הַדְּבָר שְׂאֵין מְחַוְּיָבִין אֲרַבְעָה וְחַמֵּשָׁה וְכָפָל וְאֵיזֶהוּ שְׁחִיבִין עָלָיו אוֹלֵי נֵאֲמַר דְּגַם כְּעֵנֵן בְּעַלֵי סְדוּם גַּם זֶהוּ גְּזוּל וְאֵין חִיבִין ע"ז כְּפָל וְתַשְׁלוּמֵי או"ח וְכָל זֶה יְדַעְנוּ שְׂאֵינוּ פֶן רַק אִם פְּתִיב גְּזוּל וְאֵין

להאריף ולכן באמת בגזל ליפא רק חד לאו מ"מ כובש ש"ש גם הוא בכלל גזל וכנ"ל מתלמודן דהמקבל דעובר בתמשה שמות (או בארבעה לדעת הר"מ ז"ל וגירסתו וגירסת בעל הלכות) דהלא התם אין באפשר כלל להיות גזילתו פועל ויגזול את התנית בשום צדו כמבואר בהדיא בדברי ה"ה הג"ל שכתב תחילת דבריו וז"ל לפי דעת הרב הסוגיא דפרק התקבל הג"ל דמסקינן התם זהו עונשן זהו גזל ולמה חילקו הפתוב לעבור עליו בשני לאוין פירוש בעונשן וגזל האמורין גבי שכיר דלעיל מינן אמר פל הכובש שכר שכיר עובר בה' שמות משום בל תגזול ומשום בל תעשוק וגבי שכירות א"א לגזול פועל ויגזול את התנית בשום צד וכו' עכ"ל אלא שתמה שם מסוגיא דאינהו נפש אכל לפידברינו לא קשה כלל ואולי על דרך זה נאמר קצת [אף כי אינו כ"כ דרך סלילה] דמצד דברינו הג"ל פסק כר' אבהו בפשט דלא תגזול דהיינו ממש גזילה בע"כ ובפניו ולא כר' יוחנן דאמר שם במרובה ע"ט דאינהו גזל כגון בעלי סדום.

ולכאורה תמוהים דברי רבינו ז"ל בזה דהלא ידוע דר' יוחנן רבו דר' אבהו וככלל הש"ס אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן וא"כ מדוע פסק כר' אבהו תלמידו הלא אין הלכה מתלמיד במקום רבו זולת מאביי ורבא ואילך פידוע וכן כתב הרא"ש ז"ל בפ"ק דמציעא דכן כתב הר"ף בכמה מקומות דרק מאביי ורבא הלכה כבתראי ולא התעוררו בזה המפרשים ז"ל אף שדברו בדברי ר' אבהו ור' יוחנן ועיין לח"מ בכל דבריו שם בהלכות גזילה הג"ל.

אבל לפי דברינו הנוח לן בפשיטות קצת שלדעת ר' יוחנן דסבר רבא פנותי וסבר באולי באמת דהלא תגזול אינו רק לחייב על כובש שכר שכיר תרתי מלקות דעל זה לוקין דומי דריבית וכדנפקא לן מקרא דיחזקאל הג"ל אין לנו לומר כדברינו בדעת ר' אבהו דאתא רחמנא נאפוקי בעלי שקם רק אדרבה גם בעלי שקם בכלל גזילה ואף דאם מטמרי מאינשי לא אתא קרא לאפוקי שלא נטעה לומר גזלן הוא דוודאי גנב ממש הוא מ"מ אתא לכובש שכר שכיר משא"כ לר' אבהו בןודאי אתא לאפוקי בגזילת שקם וכן פסק הרמב"ם דלא כרבא וכו' יוחנן הג"ל דאין הלכה פנותי בריבית ובפרושו בדברי יחזקאל הנביא וכל דברינו לכאורה נחמדים: ועתה נבוא ליישב לדעת רבעת"ו ז"ל מה שהקשו [והובא בדברינו לעיל] על דברי תלמודן דאמרין אין הכי נמי דקרא בגזל לא נצרך לן דילפינן מריבית ואונאה והקשו רבעת"ו ד"ה אמרי ה"נ וז"ל וא"ת והא אין מזהירין מן הדין וי"ל דגזל הוי לאו הנפקא לעשה כו' ולכאורה תלמודן דסנה' (ס"ו) מנגדתן דאין פאן תחילת קושני כלל דרצה תלמודן למילף קללת חבירו מנשיא וחרש עי"ש הרי להדיא דממה הציד למדין ומזהירין מן הדין [אף דאין פאן סתירה מורה כמבואר להמעניין בסוגי' שם] אף כאשר דייקנו בזה הנוח לן קצת והוא בדברי רבינו הגדול שכתב בספר המצות שלו שרש י"ד ד"ה ההקדמה דכל מקום שפתוב העונש בהדיא אזי נוציא האזהרה אף מבנין אב וכדומה פינן דכלל בידינו לא ענש הפתוב אלא א"כ הזהיר והובא דבריו גם באחרוני' וא"כ פינן דבאמת התם גבי קללת חבירו אין שם עונש אף אם נוציאנו מקללת חרש ונשיא דהלא הוא לאו שאין בו מעשה ורק דמ"מ לוקין עליו פתלמודן תמורה ג' (ב) דכתיב אם לא תשמור וגו' ליראה את השם וגו' והפלה ה' את מפותך וזהו מלקות.

והובא במקומות רבות בש"ס דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע וממיר ומקלל את חבריו בשם וא"כ התם לכו רצה תלמודן ללמוד ממה הצד ולא פריה אין מזהירין מן הדין פנין דכתיב העונש בהדיא וזה נכון לנישב דעת רבעת"ו ו"ל ועוד יש לתרץ בכמה אנפי אף באמת בעיקר דברינו דרבא סבר כר' יוחנן דרביית לא ניתן להשבון וכרבותינו בעלי תוספות הנ"ל תמוהים הדברים וכבר דקדקו המפרשים על רבעת"ו ו"ל וקעלו בתמי'.

דהלא בהדיא אמר רבא שם במציעא (דף ס"ה) האי מאן דמסיק תריסר זוזי רבייתא בתברין ואגר לי תצר דמיתגרי בעשרה ואגר לי בתריסר פי מפקינן מיני' תריסר מפקינן מיני' הרי להדיא דדעת רבא כר"א דפליג על ר' יוחנן וסבר דרביית קצוצה יוצאה בדניינין ואף דעל מה שמוכח ג"כ מדעת רבא מקודם מימרא זו דרבא שיוצאה בדניינין היינו מדאמר אביי שם האי מאן דמסיק ארבעה זוזי דרבייתא בתברין ויהיב ל' גלימא בגנוני'הו פי מפקינן מיני' ארבעה מפקינן מיני' גלימא לא מפקינן מיני' רבא אמר גלימא מפקינן מיני' פי היכי דלא לימרו גלימא דמכסי וקאי גלימא דרבייתא הוא] תירצו המפרשים ו"ל עיין מהר"ש דזהו לדעת אביי קאמר רבא.

אבל הלא מהכא מוכח להדיא דדעת רבא בעצמו פן הוא לכו העלו בצ"ע וכן חידושי רעק"א תמה פו. אף נאמר בזה דהלא נפסק הדין לקמן (דף ק"י א') כר"נ דאמר (בדף ק"ב) דקרקע בחזקת בעני' עומדת אף דכבר דר ביה פינו דשלא פדין היתה תפיסתו לפי ספיקתנו שעתה.

וא"כ אולי גם הכא פינו שלא פדין באתה לידו לכו עדיין אינה כמסולק וכתופס לא נחשב עדיין רק דמגיע לו ממון עבור שכן חצירו ולכן תריסר מפקינן מיני' [ועיין להלן] וסייעתא לדברינו הוא מדעת המרדכי ס"פ השואל ומובא ברמ"א ו"ל (וכן דעתו בפירוש דברי המרדכי] דבכל הספיקות שישתפק לן אמרינו בכולם דקרקע בחזקת בעלי' עומדה עיי"ש ורק הביא דעת הר"ן דפליג ע"ז והוא הנמוקי יוסף פרק השואל והובאו שני הדעות בחוה"מ (סימן שי"ז ס"ב) וא"כ אוני דעת רבעת"ו כהמרדכי הנ"ל ולכן לא יקשה מרבא דגבי חצר הנ"ל ואף דבאמת הש"ך שם השיג על רמ"א וסבר דעת אחרת בהמרדכי.

עכ"ז אולי גם לדעתו הכא גבי רביית דאין שום טענה להמתזיק רק דנתן לו בריבית ובאיסורא אתא ליד' בזה פולי עלמא מודים דאין תפיסתו נחשב כתפיסה ואף דיש להפך הדברים דאדרבה הכא פינו שברצון הטוב נתן לו והורידו לקרקעו ולחצירו א"כ התפיסו בידיים עכ"ז מי יימר לן דמוכרח פן ועוד אולי נאמר בדעת רבעת"ו ו"ל דאף דסברי כסברא השניה מ"מ מי יימר לן דלא התחרט בעל החצר תיכף והודיע שאינו רוצה ליתן לו רבייתא ובה בנודאי עדיין לאו כגבו הוא מטעם הנ"ל דקרקע בחזקת בעליה קיימא ועכ"ז באשר מפקינן מיני' נפקינן תריסר פינו דנגמר המקח תיכף פמובן ואולי נכון הוא ליישב בזה דעת רבותינו הגדולים בחד מדברינו הנ"ל ובעמדתו בזה נבין קצת דעת ר"א דסבר רביית קצוצה יוצאה בדניינין מה יענה לראיית ר' יוחנן דניתן לדעתו שלש טעמים הראשון מר' יצחק דאמר קר בנשך נתן ומרביית לקח וחי לא יחי' את כל התועבות האלה עשה למיתה ניתן ולא להשבון ורב אדא בר אהבה אמר אמר קרא אל תקח מאתו נשך

ותרבות ונראת מאלהיה למורה גינתו ולא להשבון ורָבָא הַגָּל אָמַר מְגוּפִי דְקָרָא שְׁמִיעַ לִי מוֹת יוֹמַת דְּמִיּוּ בּוֹ יְהִי הֶנְקִישׁוּ מְלוֹי בְּרִיבִית לְשׁוֹפְכֵי דְמִים מֵה שׁוֹפְכֵי דְמִים לֹא גִינְתוּ לְהַשְׁבּוֹן אַף מְלוֹי בְּרִיבִית לֹא גִינְתוּ לְהַשְׁבּוֹן אַף פֶּאֶשֶׁר יִנְחַח לָן מְדוּעַ לֹא גִינְחָא כָּל חַד בְּקָרָא דְחִבְרִיּוֹ גַם דַּעַת ר"א גִינְחָא לָן וְלֹא לְמַנְעֵנוּ הַפְּעַם מְלַדְבֵּר גַּם בְּכִזָּה וְנֶאֱמַר דְּבִאֲמַת קָרָא הֶרְאִישׁוֹן שְׁל ר' יֶצְחָק קָשָׁה לְכַאוּרָה דְאַף אִם לֹא יְהִי דְלְמִיתָה גִינְתוּ [וְהִינְנוּ וְדַאי מִיתָה בִּידֵי שְׁמִים] מְנַלְן דְּלֹא לְהַשְׁבּוֹן הֲלֵא קִינְמָא לָן דְּלֹא כֹר' גְּחוּנְגִי בְּן הַקְּנָה דְסִבְר (בְּכַתּוּבוֹת ל') וּבְכִמְהָ דּוֹכְתֵי הוּבָא בְּש"ס דְּעוֹשֶׂה יוֹהֲכ"פ כְּשִׁבְתָּ וְלָכֵן בְּחַר לִי רַב אֲדָא בַר אֶהֱבָה קָרָא דְאֵל תִּשַׁח מֵאֲתוּ גִישָׁה וְתַרְבִּית וְנִרְאֵת מְאֵלְהִיָּה לְמוֹרָא גִינְתוּ וְלֹא לְהַשְׁבּוֹן וְדַרְיֵשׁ מְדַכְתִּיב הֶכָּא וְנִרְאֵת יוֹתֵר מִבְּכָל הַמְּצוֹת וְדַאי אֲתָא קָרָא לּוֹמַר לְמוֹרָא גִינְתוּ וְלֹא לְהַשְׁבּוֹן וְאַף דְּמַצִּינוּ בְּן בְּכִמְהָ מְקוֹמוֹת אֵינָם רַק עַל יְתֵר הַמְּצוֹת דְּתַלּוּי בְּלַב וְלָכֵן כְּתִיב וְנִרְאֵת (בְּקִדּוּשִׁין ל"ב וּמְצִיעָא נ"ח) מִשְׁא"כ הֶכָּא בְּנוֹדַי לְמַעוֹטֵי בָּא וְאַף דְּגַם הֶכָּא תַלּוּי בְּלַב הִינְנוּ לְתַלּוֹת מְעוֹתֵי בְּעוֹבָד כּוֹכְבִים כְּתַלְמוּדָן הֶכָּא הֲלֵא ע"ז כְּתִיב יִצְיָאֵת מְצָרִים כְּתַלְמוּדָן לְעִיל וּא"כ בְּנוֹדַי רַק לְמַעוֹטֵי מִתְשַׁלּוּמִין אֲבָל ר' יֶצְחָק אוּלַי סִבְר בְּאֲמַת כֹּר' גְּחוּנְגִי וְאֲדַרְבֵּה בְּקָרָא דְרַב אֲדָא בַר אֶהֱבָה לֹא יִבְחֹר ר' יֶצְחָק וְכֵן רָבָא דְהֵלֵא גַם בְּאוֹנָאָה כְּתִיב וְנִרְאֵת מְאֵלְהִיָּה.

וְהָאִם נֹאמַר גַּם שְׁם לְמַעוֹטֵי מְחַזְרָה נִגְדַּת מִתְּנִי דְמְכִילְתִּין (מ"ט ונ') דַּעַד כְּמָה חוֹזֵר אֵת הָאוֹנָאָה וְכִשְׁם שְׁאוֹנָאָה לְהִדְיוּט כְּפֹּה אוֹנָאָה לְתַגְר. אַף וְדַאי רַאב"א מוֹקִים לָהּ דְשְׁם בְּאוֹנָאָת דְּבָרִים הַפְּתוּב מְדַבֵּר וְכֵן מְפֹרֵשׁ בְּתַלְמוּדָן לְעִיל נ"ח וּמְוַכְרַח הוּא דְאוֹנָאָת מְמוֹן כְּתִיב מְעִיקָרָא וְאִינְהוּ סְבָרֵי דַמ"מ רוֹאִין אֲנּוּ דְלֹא לְמַעוֹטֵי מִתְשַׁלּוּמִין בָּא רַק לּוֹמַר וְנִרְאֵת כִּינּוּן דְּמַסּוֹר לְלַב.

וְאַף דְּכָבֵר הַסְּבָרְנוּ דַּעַת רַאב"א מְשׁוּם דְּכָבֵר כְּתִיב יִצְיָאֵת מְצָרִים עכ"ז עֲדִינְן אֵינּוּ מְיֻתֵר כ"כ דְּתַרְנוּנִיָּהוּ אִימְתָּהוּ דְהוּא יִרָא מְאֵלְהִים הַיּוֹדֵעַ וְעַד שְׁהוּא הִבְחִין בֵּין טָפָה שְׁל בְּכוֹר לְשִׁאֵינוּ בְּכוֹר וְלִרְבָּא מְדוּקְדָּק יוֹתֵר מֵה שְׁלֵא יִרְצָה קָרָא דֹר' יֶצְחָק הַגָּל דְּלַדַּעַת רְבָא אַף לֹר' גְּחוּנְגִי בְּן הַקְּנָה דְּוּוּקָא חִיבֵי פְרִיתוֹת אֵינּוּ נִפְרַת וּמְשַׁלֵּם אֲבָל מִיתָה בִּידֵי שְׁמִים אֵינּוּ כֵּן כִּינּוּן דְּנִפְקָ טַעְמִי דֹר' גְּחוּנְגִי בְּן הַקְּנָה מִנְאָם הַעֲלָם יַעֲלִימוּ וְכֵן מְפֹרֵשׁ בְּתַלְמוּדָן (כְּתוּבוֹת ל' ב') לָכֵן אָמַר מְשׁוּם דְּהֶנְקִישׁוּ מְלוֹי בְּרִיבִית לְשׁוֹפְכֵי דְמִים אֲבָל חִבְרִיּוֹ לֹא יִרְצוּ בְּזָה דַּעַת רְבָא מְוַכְרַחַת לְכַאוּרָה לּוֹמַר שְׁהִיא מְצַד הַסְּמִיכוֹת דְּהֵלֵא עַל פִּירוּשׁ רְש"י הֶכָּא הַשִּׁיגוּ רַבְעַת"ו ז"ל בְּסַנְהֶדְרִין פ"א ד"ה וְכִתִּיב וְכֵן פִּירוּשׁ רַבְעַת"ו ז"ל דְּהֶכָּא לֹא יִתְכֵן כ"כ דְּדַרְשׁוּ מְצַד הַיְתוּר דְּהֵלֵא בְּאֲמַת הַוָּצְרָה לְדַרְשָׁה בְּסַנְהֶדְרִין שְׁם וְרַק מְוַכְרַח דְּבַרְיָהּ דְּהֵתָם בַּד"ה הַגָּל דְּהוּא מְצַד הַסְּמִיכוֹת וְכֵן בְּכָל הַסְּפָרִים דְּתַמּוּרָה גְּרַסִּין וְסַמוּדָּ לִי (כֵּן הַעִידוּ רַבּוֹתֵינוּ שְׁמָה בַּד"ה הַגָּל).

וּא"כ לֹא יִרְצוּ ר' יֶצְחָק וְרַב אֲדָא בְּהָא כִּינּוּן דְּגַם בְּכָל הַתּוֹרָה כְּוֹלָה סִבְר ר' יְהוּדָא (בְּבִרְכוֹת כ"א ב') דְּלֹא דְרָשִׁין סַמוּכִין וְלָכֵן אַף דְּרַבְּנָן סְבָרֵי דְּדַרְשִׁין אוּלַי זְהוּ דְּוּוּקָא בְּהוֹרָה מִשְׁא"כ בְּנִבְיָאִים וְלָמָּה נִשְׁוּוּהָ כ"כ מְחַלְקֵת גְּדוּלָּה ע"כ מְצַד כָּל הַגָּל לֹא יִרְצָה ר"א בְּטַעְמוֹ שְׁל ר' יוֹחָנָן דְּכּוֹלָם יְכוּלִים לְדַחֵת וְאֲדַרְבֵּה סְבָרַת ר"א וְדַעַתוֹ הוּא מְשׁוּם דְּכְתִיב וְחֵי אַחִיָּה עִמָּךְ וְהִנֵּי לָאוּ הַנִּימְתָּק לְעֶשֶׂה וְדַרְשָׁה זֹו פְּשׁוּטָה הִיא וְלָכֵן אֲדַרְבֵּה פְּרִיָּה תַלְמוּדָן וְר' יוֹחָנָן הֵאֵי וְחֵי אַחִיָּה עִמָּךְ מֵאֵי עֶבֶד לִי כִינּוּן דְּפְשׁוּט דְּרִשְׁתָּ ר"א.

ועל ר"א לא פריה תלמודן כלל והוא פדברינו דאולי בקל ידחו לר"א והשיב ר' יוחנן דאיצטריה לכדתנא שנים שהיו מהלכין בדרה ובנד אחד מהם קיתון של מים אם שותין שניהם מתים ואם שותה אחד מהם מגיע לישוב דרש בן פטורי מוטב ישתו שניהם וימותו ואל יראה אחד מהם במיתתו של חברו עד שבא ר"ע ולימד וחי אחיה עמה חיה קודמים לחיי חברו א"כ אדרבה פעת יש לנו להבין דעת ר"א דהלא איצטריה לכדר"ע דאין לומר דסבר בן פטורי דא"כ יסתרו הכלל שפידינו דהלכה כר"ע מחברו וילקמן ס"ה נפסק בש"ס דהלכה כהא כר"א דרביית קצוצה יוצאה בדינין ובפשיטות רציתי לומר דראיית ר"א הוא משום דכתיב וחי אחיה וזה לבד די לדינו ודינו של ר"ע הוא מעמה.

ורק פאשר שאלנו והקשינו על ר' יוחנן מקרא דוחי אחיה השיב דצריה לר"ע וא"כ סר ממנו קושיתנו דמניין ההכרח ללמוד מזה שני לימודים אבל בנודאי נוכל ללמוד גם שני לימודים וכן דעת ר"א באמת פינן דלא ניחא לי בראיית ר' יוחנן השלשה הנ"ל וזהו פשוט.

אף התעוררנו דאם פדברינו הלא אדרבה איפכא דרשינו דאמרינו (בקדושין כ' ובעוד איזה מקומות) דהקונה עבד עברי קונה אדון לעצמו ודייק לה מדכתיב פי טוב לו עמה וכירושלמי והביאו רבעת"ו שם בקדושין דאם יש לו פר אחד יתן להעבד וא"כ נראה בעליל דאדרבה איפכא דרשינו אתה טפל לו ולבד דברינו ג"כ יקשה דהלא מתפרש גם כפי העולם משום דכתיב עמה חיה קודמין וכמפורש בפירש"י ו"ל דמצנין עמה חיה קודמין וצע"ק.

ומצאתי בעזה"ש בת"כ דלא יתפרש כפירוש העולם דמעמה דייקנין. דזה לשון התורת פהנים פרשה ה' פרק ו' וחי אחיה עמה זו דרש בן פטורי שנים שהיו הולכין במדבר ואין בינן אחד אלא קיתון של מים אם שותהו אחד מגיע לישוב ואם שותים אותו שנים שניהם מתים דרש בן פטורי ישתו שתייהם וימותו שנאמר וחי אחיה עמה א"ל ר"ע וחי אחיה עמה חיה קודמין לחיי חברו עד כאן לשון הספרא.

[ומספרא הנה מוכח ג"כ דאין לומר דר"א סבר בן פטורי דהלא גם בן פטורי סבר דאיצטריה קרא דוחי אחיה עמה]. אף לכאורה אינו מובן כ"כ דברי בן פטורי ור"ע דבקרא אחד יוציא ר' עקיבא בן וב"פ להיפך דממ"נ אם הסברא החיצונה שישתו שניהם מאי צריה בן פטורי לרא' ואם להיפך מאי צריה ר' עקיבא לרא'.

אף על דרך חידוד כ"ש נאמר קצת בזה אף פי דרש רחוק הוא והוא דמפורסם דבשפיכות דמים יהרג ואל יהרוג ומפורש הטעם בסנהדרין (ע"ד) ובכמה מקומות דמאי חזית דדמא דידיה סומק טפי דילמא דמא דההוא גברא סומק טפי וזהו דווקא אם אומרים לו שיהרוג בעצמו לחברו משא"כ אם אומרים הנח עצמך שיזרקו אותך על התינוק או דתהרג אל יהרג רק יזרק על התינוק דאדרבה איכא למימר איפכא מי יימר דדמא דחבר' סומק טפי דילמא דמא דידי' סומק טפי וכן פתבו רבעת"ו בדוכתי טובא ומהם בפסחים (כ"ה) ד"ה אף נערה וא"כ לכאורה כ"כ ה"א עם המים דאם יהיו המים שלו מדוע נאמר דישתה חברו והוא לא או אפינו שניהם ישתו פינן דהוא ימות והלא התם גבי התינוק מניח עצמו אף דבגופו יהרוג את חברו ומכ"ש ה"א דמאי קעביד לחברו איהו דידי' קא שתי ולמה ימות.

משא"כ אם אין המים שלו אז הני להיפך דמדוע יקח לו ולא לתבירו. ואם פחו גדול הלא זהו ממש כפאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש ומאי חזית דקמא דידיה סנמק טפי ולכן לפי הסברא בזה יהיו שניהם שותים וימותו ודנודאי פן ספצם וכן יש לכל אהד זכות בזה סתבירו.

וא"כ אם נאמר דהארץ ניתנה לבני אדם הסברא נותנת דזה שפידו ישטה משא"כ אם נאמר לד' הארץ ומלואה פינו דתלוי הדבר בנפשות הני כמי שאין לשניהם חלק בה ולכן שניהם שותים ומפורש בתלמודו (חולין קל"ט) דיש פלוגתא בזה אי אמרינן לד' הארץ ומלואה או והארץ נתנה לבני אדם וא"כ אולי פן פטורי סבר דהארץ ניתנה לבני אדם ולכן צריה קרא להפך הסברא ולומר דשניהם ישתו וימותו אבל ר"ע סבר פדעת השני' והוא דעת ר"י שם דהארץ לא ניתנה לבני אדם ורק לד' הארץ ומלואה ולכן צריה הקרא לגלויי לן דאדרבה חיה קודמין לחיי סבירה ועוד יש להאריה בזה אף הלא רחוקים ממרכוז ורק דרף חידוד הוא ודי לבו.

ולפי האמת אולי הדבר דכן פטורי סבר ומפרש פתלמודו דקדושין ה"ל ששהו פקונה אדון לעצמו [וכירושלימי דאם יש לו פר אהד וכנ"ל] וא"כ עמה שוין לה והכא ישתו שניהם משא"כ ר"ע מדייק וחי אחיה עמה פבעל קרבן אהרוזו"ל הפנונה לומר כפאשר תחי עצמה עם חיה יחי אחיה דמשמע דחיה קודמין וא"כ הסנייהו גם הוא עכ"ל וא"כ עיקר ד' ר"ע הנה מדמדקדק הנוחי אחיה ולכן אולי טעמו של ר"א הוא משום דכינו דסמך לקרא גבי ריבית ממילא נשמע דאהדר לי' כי היכי דניחי בהדה וכתעם זה בר"א מצאתי להמפרשים ז"ל ודחוק קצת ודפריה על ר' יוחנן שם מיתיבי הגזלנים ומאי גינהו מלוי בריבית אעפ"י שגבו מחזירין ותריץ פנאי היא דתנאי ר' נחמ' ור"א פן יעקב פוטרין את המלנה ואת הערב מפני שיש בהם קום עשה מאי קום עשה לאו דאמרינן להו קומו אהדורו מפלל דת"ק סבר לאו בני אהדורו גינהו ודחי לא מאי קום עשה לקרוע שטררא ופירש רש"י ז"ל לא לעולם אימא לה אם גבה דברי הפל אינו מתקון בחזרה מן המלקות דאין פאן ניתק לעשה וכו' והקשו רבעת"ו ז"ל עליו דמעיקרא פריה על ר' יוחנן ומשני תנאי היא ופלוגתיהו בר' יוחנן ודחי דכולהו ס"ל פנותי' כ"ש דא"ל שפיר טפי וכו' עכ"ל: ואמרנו ליישב דעת רש"י ז"ל דכוננה אחרת פנון בדבריו וכמעט מוכרח פן ומפורש בדברי רבינו והוא דבתלמודו תמורה (ד' ב') פריה אפיי שם וכל לאו הניתק לעשה אין לוקין והרי ממיר דלאו הניתק לעשה הוא ולקי דתנון לא שהאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים ותירצו דהתם הני להו תרי לאוי וחד עשה ולא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי וא"כ הלא גם הכא גבי ריבית איפא תרי לאוי פדאמר רבא לעיל (דף ס' ב') אי אתה מוצא לא נשה בלא תרבות ולא הרבות בלא נשה ולא חילקו הכתוב אלא לעבור עליו בשני לאוין ואף אם נאמר דבעינו דסמוכים יהיו התרי לאוי פלאוי דתמורה וכרבעת"ו פחולין פ"א.

הלא גם הכא סמוכים גינהו פדכתיב אל תקח מאתו נשה ותרבות דהלאו על זה ועל זה קאי פידיע והיינו פתרי לאוי. ואף אם לא נאמר דזהו תרי לאוי דבעינו דומ' דהמורה והתם הרי לאוי מפורשים פתיב פדכתיב לא יחליפנו ולא ימיר אותו הלא תיקף אחר וחי אחיה עמה ה"ל פתיב את פספס לא תתן לו בנשה ובמרבית לא תתן אכלה וא"כ היינו

תרי לאוי מפנרשים בהדיא ואדרבה טובא תימא לכאורה איף עלה בידעת תלמודן לומר דהא דר' נחמ' ור"א בן יעקב פוטרין את המלנה ואת הערב ממלקות הוא משום דניתק לעשה יהי איף שיהי' אף אם נאמר דאתי חד עשה ועקר תרי לאוי הלא הכא פתיבי תרי לאוי אחר העשה אתמהה.

אף בנודאי יתורץ פדעת רש"י ז"ל (בחוילין קמ"א) ה"ל גבי גזילה דנקרא ניתק לעשה אף דהלאו פתיב גם התם אחר העשה משום שאין השבה קודם גזילה וכאשר הובא לעיל. כ"כ הכא אין השבה קודם לקיחת הרביית מ"מ יוצא לנו לפחות דהשני לאין שלמים הטה ואיף יעקרום וינתקם חד עשה ואולי זהו שדחה תלמודן ה"ל לא קום עשה לקרוע שטרך.

וכמעט מפנרש יוצא פן בדברי רש"י שפתיב וז"ל לא לעולם אם גבה דברי הפל אינו מתקון בחזרה מן המלקות דאין פאן ניתק לעשה והאי דהני פטורין בשלא גבו וכו' עכ"ל ולא זכר פלל אם פולהו סבירא להו פנוט' דר' יוחנן פאשר העידו רבעת"ו משמ'.

רק פנונתו או משום דהוי תרי ל"ת וחד עשה ולא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי או דאולי הכא גרע טפי יותר מבתמורה פיון דכתיב אחר העשה עוד הרי לאוי. ואף דכבר הובא דגם בגזל פן וא"כ מיקרי ניתק לעשה עדיין לא דמי כ"כ לגזל דהתם אין שום לאו בתחילה קודם ההשכ' נודאי התם פשוט פדברי רש"י ז"ל דאם לא יגזול מה ישיב משא"כ הכא דכבר פתיב לאו דאל תקח מאתו נשף ותרביית קודם הוחי אחיה.

וא"כ התרי לאוי דכתיב אחריו אינם נתקנים פלל ואולי פלאוי אלו אף לדברי רבעת"ו ז"ל (בחוילין פ"א) סוף ד"ה הנח בהנעוד נראה דכתבו וז"ל וע"נ הא דלא עקר תרי לאוי היינו פי ההוא דתמורה דלא הוי ניתוק גמור דאין שם מעשה לתמן הלאו דהי' קדוש לאו עשייה היא דמאליו קדוש דאם הי' אומר הכתוב דאם המיר יקריב אז הוי ניתוק עכ"כ והכא לכאורה הוי ניתוק דאית פאן מעשה לתמן הלאו.

מ"מ גרע הכא טפי מטעם ה"ל פיון דכתיבי תרי לאוי אחר העשה ושפיר דייק רבינו התיק הגדול רש"י ז"ל. ומה דמסיים רבינו והשתא קפריף ואזיל לפרושי שנינויאי מאי קסבר וכו' פנרש לדברינו בפשיטות דעדיין אין פאן שום מסקנא אם סברי כר' יוחנן או לא רק דדחי דאין לומר דפטור משום דניתק לעשה דאין פאן ניתק לעשה ולכן לא מייירי פאן בשגבו.

וע"כ דייקו מאי קסבר אי קסבר שטר העומד לגבות פגבוי דמי הא עבדו איסורייהו וא"כ יסוב האוקמתא הראשונה פצורתה ומה יועיל לן דהלא עדיין התנאי היא במקומה עומדת וזהו שפירש רש"י ז"ל ד"ה עבדו לאיסורייהו וקריעתו הוי השבתו ואם גבה נמי הוו מיחייבי לי' לאהדורי עכ"ל.

ואף דה"ה דהי' יכול לפרש רבינו דאפתי הוי תרי לאוי וחד עשה ולא תי הרי לאוי ונידחו מפני חד עשה מ"מ מפרש רבינו דשאלת תלמודן בדבריהם סובב דעדיין התנאי במקומה עומדת משום דלו יהא דאית פאן תרי לאוי פיון דכגבוי דמי מ"מ לכאורה הוי לאוי שאין בו מעשה דהלא בפועל לא גבה באמת ואי משום לא תשימון עליו נשף דבאה ע"י מעשה בפועל ממש והיא פתיבת השטר מ"מ חדא דעדיין לאו אחד הוא נודאי יבוא העשה

ונדיקתו ועוד דעדיין אינו מוכרח כ"כ דהלא תשימוין יחשב מעשה אף לגבי המלנה והערב הגם דלגבי העדים ודאי הוי מעשה משום שהם חתמו עצמם בפועל אבל לגבי הערב והמלנה לכאורה הוי לאו שאין בו מעשה ואף דבמסקנא מסיימו תלמודן לעולם קסבר שטר העומד לגבות לאו פגבוי דמי והא קמשמע לן דשומא מילתא היא והכי נמי מסתברא דתנן ואלו עוברים בל"ת המלנה והלנה הערב והעדים בשלמא פולהו עבוד מעשה ופירש רש"י מלנה גובה מן הערב והערב מן הלנה הלנה נותן ביד המלנה כו' אלא עדים מאי עבוד אלא לאו שמע מינה שומא מילתא היא ש"מ.

ופרש"י הלכך מלנה וערב נמי מתחילתן חייבים משום שומא. הרי להדיא דמדמינן מלנה וערב להעדים בלאו דלא השימוין ע"ז נאמר אולי באמת ת"ק סבר כו' יהודא המוכא בכמה מקומות ומהם ובמכות ט"ז ושבועות ג') דלאו שאין בו מעשה לוקין דהלא ודאי הסברא נותנת דאין כאן מעשה ממש לגבי הערב והמלנה ואף אם נדחוק לומר דזהו מיקרי יש בו מעשה מ"מ כל זמן דאינו מוכרח פו בונדאי לסברא פשוטה לא ניתנה פמוכן ולכן פירש התיר הגדול דהקוש' הוא דעדיין התנאי במקומה עומדת וכנ"ל ואין להאריך וכל דברינו יסובבו פדעת האחרונים פדעת רבעת"ו ו"ל דלוקין על ריבית ולא שנייך לדעתם אין לוקין ומשלמין וכאשר הארכנו לעיל פדעתם.

ואף לדעתנו הנ"ל עי"ש מ"מ הכא מפירוש רבינו הגדול מוכח בהדיא לפרש פו פאשר הוצג לשונו לעיל: ודברי רבא דאמר לא משפחת נשף בלא תרביית ותריבית ק בלא נשף הואיל ואתא לידן תרץ קושית האחרונים ז"ל מה שהעלו בקושיא עליו מתלמודן (דמציעא ס"ד ב') דמסיק תלמודן שם דהמלנה את חבירו לא ידור פחצירו חנם אף פחצר דלא קיימא לאגרא וכמוהו פגברא דלא עביד למיגר וא"כ אם הוא גברא דלא עביד למיגר ונצר דקיימא לאגרא הוי נשף בלא תרביית ולהיפך אם הוא גברא דעביד למיגר ונצר דלא קיימא לאגרא הוי תרביית בלא נשף והוסיפו בקושיתם דאף דבלא קיימא לאגרא לא הוי אלא מדרבנן כמו שפסקו הרי"ף והרמב"ם ז"ל היינו למסקנא דרבא הנ"ל דליכא תרביית בלא נשף וכמו שפכת הרא"ש ז"ל הטעם שם דאינו אסור כ"ז שזה אינו חסר אבל למאי דבעי לאשכוחי תרביית בלא נשף פשיטא דמשפחת פהאי גוונא עכ"ל ולכאורה קוש' עצומה היא דהלא קיימא (בפסחים כ"ד ב' ובבכורות ו') דכל היכא דאיכא למיזרש דרשינן ולא מוקמינן בלאוי יתירי וצע"ג: ואמרנו לתרץ בעזה"ש (דבחיגיגה ד' י') איתא התם פירכת תלמודן ודלמא האי לא ילין חלב חגי עד פוקר אתא לחלב הבא בזמן חג דלא ילין ופריך תלמודן ע"ז [לדחות קושיתו] דאית לנו לאו וגם עשה אחרת עיי"ש וא"כ ממילא אייתר לן לקרבן חגיגה (ומוכח א"כ מזה דמחוייבין פקרבן חגיגה) ודחה תלמודן ודילמא לעבנר עליו בשני לאוין ועשה עי"ש עוד.

וכתבו רבעת"ו ד"ה ודילמא לעבנר עליו בשני לאוין וז"ל ואע"ג דאמרי' בפעלמא פל היכא דאיכא למיזרש דרשינן ולא מוקמינן בלאוי יתירי הכא שאני שאין להעמידו פקרבן חדש שלא מצינו פיוצא בו בתורה ודומה לו כמו שמצינו פריש יבמות דמוקמינן ולא יגלה בשומרת יבם של אביו בלאו יתירא ולא מוקמינן ליה באנוסת אביו עכ"ל וא"כ נאמר גם הכא דכיון דקיימא לן כופין על מדת סדום וכתלמודן פבתרא (י"ב ב') ובשאר

מקומות נודאי וכ"ש הדבר דא"צ לשאול לחבירו במה שרוצה לעשו' פיון דמדת סדום הוי.

ולכאו' כ"כ חצר דלא קיימא לאגרא אף אם הוא גברא דעביד למיגר מ"מ מדת סדום הוי דנה נהנה וזה אינו' חסר. ולכן אם נאמר דרחמנא אסר לן שלא יוכל לדור בתצירו חידוש גדול הוי דבא לאסור לן דבר המותר שכופין הבעלים עליו ואף דגם ריבית לבדו חידוש הוא בכל אופן שיהיה פתלמודן במציעא שם (ס"א א') הלא די לן חידושו במה שאסר לן רחמנ' ממון חבירו ולמה נוסף עוד לומר דאסרה לן דבר שאינו ממון כלל פיון דכופין ע"ז ומיקרי מדת סדום.

ואדרבה היפה מזה מצינו לרבא גבי עד זומם (בב"ק ע"ב ובסנהדרין כ"ז) דאף דכל הפסולי עדות נפסלין למפרע מ"מ עד זומם פיון דחידוש הוא אין לה בו אלא משעת חידושו ואילף נודאי אין לנו לומר דבא רחמנ' לאסור חצר דלא קיימא לאגרא ולהוסיף בחידושים ואף לא"ד בדע' רבא שם וגם לאבני דס' דלמפרע הוא נפסל היינו דמדמין לי' לכל הפסולי' דנפסלין משעת עשייתן המעשה הרשע וכן הסברא פיון דפסול הו' מתחיל משא"כ להוסיף איסורי' לא שפירם הדעת והסבר'.

ולכן טוב לנו לומר דנשף ותרבית חדא גינהו ולעבור עליו בשני לאוין וכדעת רבא. וכבר מפני' במרדכי בשם אבי העזרי דבבב"ב דלא קיימא לאגרא כופין על מדת סדום.

ואף דהביא שם דעת ה"ש מפרשים דאין כופין מטעם המוכא שם במרדכי וז"ל וי"מ דאין כופין אלא היכא דאי בעי לארווחי בהא מילתא לא מצי לארווחי היילף פייפינו ליה פיון דלא חסר מידי אבל היכא דאי בעי בעל החצר לאיגורי הנה מירנוח השתא נמי כי לא מיגר ליה לא פייפינו ליה עכ"ל בשם פר"י וכן הובא דעתו וטעמו להלכה ברמ"א וז"ל בחוה"מ וסי' שס"ג) מ"מ נראה בפשיטות דרק לא פייפינו ליה אם אינו רוצה אבל לכהחילה אין צריך לשואלו לנה אם רצונו מסכמת וכן לדעת הנ"י ב"ק בפרק פיצד דנתן טעם לנה דאין כופין וז"ל פתב הרא"ה וז"ל אע"ג דקיימא לן בעלמא דנה נהנה וזה אינו חסר כופין על מדת סדום הני מילי בקרקע של שניהם כו' אבל להשתמש בשלו כלל לא אמרו שאם אי אתה אומר כן אין לה אדם שלא יכור את חבירו על פרחו ע"כ.

משמע ג"כ דאין כופין אבל לשאול לחבירו נראה שאינו מחוייב לשואלו כלל. ונודאי חידוש גדול הוא לומר דרחמנא אסרה לדור בתצירו וכנ"ל ולכן פיון דמוכרח לדעת רבא דהרבית בלא נשף ליכא.

אף אם נאמר כדעת הפוסקים דהיכא דהוי חצר דקיימא לאגרא אז אע"פ שהוא גברא דלא עבד למיגר מחוייב לשלם כל מה שנהנה וכןפסק ההלכה בחוה"מ שם מ"מ אין לומר דנהו נשף בלא תרבית דכתבה רחמנא דא"כ הנה למכתב' רק נשף לבד ומזה גזע גם תרבית פיון דליכא תרבית בלא נשף ולכן שפיר דייק רבא דלא בא הפתוב אלא לעבור עליו בשני לאוין וכ"ש לדעת רבע"ת וז"ל בב"ק (ד"כ) ד"ה זה דגם בנה לא הוי רק גרמא בעלמא אף דהוי חצר דקיימא לאגרא מ"מ פיון דהוא גברא דלא עביד למיגר אין זה רק גרמא בנודאי דאין לומר דרחמנא נחית לאסור לן ולחייבי לאהדורי דבר שאין ממון כלל רק גרמא דהלא הויתי אחיף דדריש ר' אלעזר מינ' דיהדר ליה כי היכי דניחיי.

קאי על לאני דנשף ומרבית וא"כ אין לה חידוש יותר מזה ופשוט לכאורה. אף דבאמת אין לומר פן דהלא רבע"ת בעצמם פתבו במציע' (ס"א ב') ד"ה רבא אמר דרבא סבר כר"י דרביית קצוצה אינה יוצאה בדינין וא"כ עדיין יש לומר דרבחמנא אסר לו לכתחילה וזה אין חידוש פלל ולכן נאמר פדברינו הג"ל דכינון דתרביית בלא נשף ליכא [דאף לאסור לבד חצר דלא קיימא לאגרא הוי חידוש וכנ"ל].

הנה לרבחמנא למיכתב רק נשף לחוד' ותרביית בכלל דליכא תרביית בלא נשף. אלא נדאי דלעבור בשני לאינו פתבה רחמנא.

ואף דתלמודן בקשו דרכים למצוא נשף בלא תרביית תחילה ולא מצאו ע"ש ונהלא באמת זהו ימצא וכדברינו היינו דתלמודן לא ירדה רק למצוא נשף בלא תרביית באופן דימצא ע"ז הדרך גם תרביית בלא נשף וכאשר הוסיף עוד להתבונן בתרביית בלא נשף ולא מצא אז חדל לו מלבקש דרכים לנשף בלא תרביית ואולי נכון בעז"ה: אף לכאורה עדיין קשה קצת לדעת הרי"ף ז"ל דפסק דאם אמר לו בפירוש שידור בתצרו הוי רביית קצוצה ויוצאה בדינין וא"כ נוכל לומר דזהו תרביית בלא נשף דאסרה רחמנא פיון דהוי חצר דלא קיימא לאגרא ואין פלל חידוש לדעתו וכמוכן ואמרנו לתרץ קצת גם לדעת רבינו הגדול הג"ל והוא דהתם פיון דאמר לו שידור בה עבור מעותיו הוי פקיימא לאגרא דכאילו השפירה ממש הוי.

וסיוע קצת מצאנו לזה מדעת רבא דאמר שם (דף ס"ה א') האי מאן דמסיק בתריסר זוזי רבייתא מחבריה ואוגיר ליה חצר דמיתגר בעשרה ואוגיר ניהליה בתריסר פי מפקינן מיני' תריסר מפקינן מיניה ואף דזה לא קיבל רק משום הרביית עכ"ז סבר וקיבל ות"ל פי מצאתי פסברתנו אחר זמן בב"י שהביא משמ' דתלמידי רשב"א ז"ל דאי א"ל בפירוש הלויני ודור בה בשכר מענותה אפי' בחצר דלא קיימא לאגרא רביית קצוצה הוא דהא גלי דעת' שרוצה להשפירה ומעתה קיימא לאגרא עכ"ל.

ואולי דברירבא הג"ל מסייעתן וא"כ לא מיקרי תרביית בלא נשף ורק נשף ותרביית הוא ונכון א"כ גם לדעת הרי"ף ז"ל וקצרו באיזו מקומות בהלכה זו וסמכנו על המעיין יען פי ארכו הדברים בעזרת שדי: בספר שנים עשר הוא ספר קנין בהלכות מכירה פ"ג הלכה י"ב פתב רבינו ז"ל המקנה עבדים ומטלטלין כאחד משף המטלטלין לא קנה העבדים החזיק בעבדים לא קנה המטלטלין אלא א"כ הוי המטלטלין ע"ג העבד והוא שיהי' פפות שאינו יכול להלף ע"כ ודומה לזה כ' עוד בהלק' י"ג.

ודבריו הם מהמובא באיזו מקומות בש"ס ומהם (בב"ק י"ב וג'טין ע"ח) דחצר מהלקת אינו קונה ורבא אמר עוד שם דכל שאילו מהלף לא קנה עומד ויושב לא קנה רק בכפות ולפי הנראה נוכל לדקדק מזה דחצר משום יד הוא ולכן בעינן דומ' דיד האדם שהוא נייח ורק גוף האדם ממטי לי' והוי דומ' דספינה דאמרינן בש"ס בב"מ (ט' ב') דקפצו דגים לתוכה קנה בעל הספינה דספינה מינח נייח ועיין רבותינו בעת"ו שם ד"ה ספינה דכתבו שם ז"ל אע"ג דבפ"ק דקדושין (דף ל"ג) אמרינן דת"ח רכוב פמהלף דמי הקא חצר משום יד איתרביי והוי שפיר דומ' דיד דמינח נייח וממטי לה עם גופיה וכו' ע"כ וא"כ יש לכאורה מקום עיון על רבינו הגדול דכתב בהלכות גזילה ואבידה פי"ז ה"י ז"ל קטנה יש לה חצר ויש לה ד' אמות וקטן אין לו חצר ואין לו ד' אמות מפני שחצר

של קטנה מידה למדונה שפושם שהיא מתגרשת בגט המגיע לידה פה היא מתגרשת בגט המגיע לחציצה וכשם שיש לה חצר לענין הגט פה יש לה חצר לענין מציאה.

אבל האיש למדנו שחצרו קונה לו משלוחו פדרה שקונה לו שלוחו פה קונה לו חצירו והקטן הואיל ואינו עושה שליח פה אין חצרו ולא ד' אמות שלו קונין לו עד שתגיע מציאה ליזו ע"כ וזהו באמת מסקנת תלמודן דמציאה וי"א) בדעת ר' יוחנן [וילדעת תירוץ הראשון פסק רבינו כר"י ולא כר"ל וילדעת תירוץ האחרון פסק פתרוןיהו לאי נמי שפפירוש רש"י וכן קרובים הדברים דמפרש פן גם רבינו ז"ל ולהתירוץ האמצעי לא שת לבו של רבינו עליו או דסבר להתירוץ האמצעי ורק פסק כר"ל דאמר משום אבא פהו ברדלא שם עי"ש.

ואף דהובא דעת רבא בכמה מקומות בש"ס דהלכה כר"ל לגבי ר' יוחנן רק בתלת וא"כ איך נאמר דפסק רבינו כר"ל לא קשה כלל דכבר כתבו רבעת"ו בהדיא בעבודת כוכבים (דף ע"א א') ד"ה רב אשי דכלל זה אינו רק אי אמרי משמי' דנפשייהו ולא בדאמרי משמי' דאחרני עי"ש אף מ"מ לפי מה שהוקדם לעיל הלא נראה ומוכח קצת מדברי תלמודן ומדברי רבא דפסקי חצר מהלכת אינו קונה דחצר משום יד וכרבעת"ו הנ"ל וכן כתבו ג"כ בהדיא בב"ב (ע"ט א') ד"ה ואין מועלין בפשיטות וקרובים הדברים שהוא מטעם שהקדמנו דאם מטעם שליחות הלא שליח הוא מהלך ולמה א"כ חצר מהלכת אינו קונה וא"כ למה תפס רבינו הגדול החבל בשני ראשין דפסק דחצר מהלכת אינו קונה כלל ופסק ג"כ דחצר דאיש משום שליחות הוא וקצת יש לסייע עוד לדעת רבעת"ו דחצר הוא משום יד לפחות בגדול והוא דבנודאי הלכה כר' יוחנן דאמר התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא קנה (בגיטין י"א ובכתובות פ"ד) וכן פסקו ר"פ ורב הונא ברי' דרב יהושע שם בכתובות וכן פסק ר' ירמיה' בגיטין שם עי"ש וכן הלכה בהראשונים והאחרונים וכן פסק בהדיא גם רבינו הר"מ ז"ל בפ"ק כ' מהלכות מלוה ולוה הלכה ב'.

ובמגביה מציאה לחבירו נפסק הלכה פרימי בר חמא דאמר במציאה (ד"ח א') דמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו וכן פסק ר' יוחנן בעצמו שם (י' א') והטעם בשני הפסקים של ר"י דסתי אהדדי כתבו רבעת"ו שם דבמציאה מהני ממיגו דזכי לנפשי' דאם רצה הי' יכול לזפות לנפשי' זכי לחברי' עי"ש ד"ה אר"י וכן נפסק ברבותינו גם בהא כר' יוחנן וכן פסק להדיא גם רבינו הגדול בפ' ז' מהלכות אבידה ה"ג וז"ל המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו ואעפ"י שלא אמר לו פלום הגביהו המציאה ב' קנאוהו שניהם עכ"ל וא"כ נדאי הוא מטעמו של רבותינו בעלי התוספות ז"ל ולא דברו בזה המפרשים] וא"כ בשלמא אי אמרינו דקניית חצר הוא מצד ידו וכיד האדם דמי' שפיר קני חצירו המציאה הן אי עומד בצדו דנודאי הוי כידו או אפילו אם משתמר לדעתיה הוי ג"כ מצד יד וכאשר הסברנו קצת ומצאנו בנמוק"י בשם הרנב"ר דהוא משום יד דדרה קאד ליתן בחצירו דבר שהי' בידו וכמש"ל.

[ולכן אולי מצד זה הדבר עצמו בעיניו במציאה חצירו המשמרת ובמתנה לא בעיניו חצירו המשמרת היינו דבמתנה דאין פאן חוב לאחרני לא בעיניו ידו. אבל במציאה דחב לאחרני לכן בעיניו שתהי' משמרת כדי שיהי' כידו ממש ואז לא בעיניו בזה כלל לסברת מיגו דזכי לנפשי' דנודאי סברא זו אינו שיהי' כלל וכלל בחצר ורק הוי פיד עצמו

ובעיקר הלכה פסק גם רבינו הגדול בפי"ז מהלכות גזילה ואבידה הלכה י"א דבמציאה ובעינו עומד בצד שדהו ובמתנה לא בעינו עומד בצד שדהו ורק בזה נטה דעת הרמב"ם ז"ל דפסק בפ"ד מהלכות זכי' ה"ט דגם במתנה בעינו חצר המשפּמרת אכל רבותינו בעת"ו ז"ל פתבו בהדיא במציאה (י"ב) ד"ה חצר דלענן מתנה לא בעינו אף משפּמרת והוא פדברינו הנ"ל לדעתם דסברי דחצר משום יד הוא] ולכן גבי מציאה הוכרח הדבר לבוא מטעם יד דאם לשליחות איך יזכה לו חצירו הלא גבי.

חצר לא שייך מיגו דזכי לנפשי' וכדברינו משא"כ במתנה. אכל דעת רבינו הגדול לא נדע לנו עדיון איך יהי במציאה חצר המשפּמרת דכ' בהדיא בפרק י"ז דהלכות גזילה ואבידה ה"ח ז"ל חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו ואם נפלה בה מציאה הרי היא של בעל החצר בד"א בחצר המשפּמרת אכל בשדה וגנה וכיוצא בהן אם הי' עומד בצד שדהו ואמר זכתי לי שדי זכה בה וכו' ע"כ [ומוצא דינו עיין לקמן ומה שפּתבנו שם] והלא הקא לא שייך מיגו ודמ' לתופס בעל חוב במקום שחב לאחרים וכסברת רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרנוייהו במציעא (דף י') דהמגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו משום דהוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים ולא קנה חבירו ואין לומר דגם רבינו הגדול סבר דהיקא דמשפּמרת הוי מטעם יד בגדול.

דהלא שם (בהלכה י') פתב דגבי קטנה חצירה מצד ידה הו לענן גט והו לענן מציאה ובנודאי הוי או דעומדת בצדו דכו הדין בגט ונפסק בהר"מ ז"ל בהלכות גירושין או דחצר משפּמרת לה [דבנודאי זה לא יזכר פלל לומר דבקטנה לא בעינו פלל אף לא חצר משפּמרת וגם אינו עומד בצדה].

רק ודאי חדא יהא לה לפחות] ועכ"ז מסיק דכהאי גוונא באיש למדנו שחצירו קונה לו משלוהו וא"כ חוזר ונגיעור דברינו הנ"ל לדעת רבינו הגדול איך יקנה חצירו לו המציאה שהוא חב לאחרני אף אולי נאמר בדעת רבינו הגדול דרף אחר ליישב קושית רבעת"ו הנ"ל מה שיקשו ר' יוחנן אדר' יוחנן הנ"ל ויבזה יוסר קושיתנו דהנה באמת בתלמודקדושין (דף מ"ב) אמר רבא בר רב הונא אמר רב מנין שזכין לאדם שלא בפניו שפּאמר ונשיא אחד נשיא אחד ממטה.

אף מ"מ דעת הרבה מהראשונים דזכיל' היא מדין שליחות וכן דעת הרא"ש ז"ל ורבע"ת ז"ל בעצמם בהתקבל (דף ס"ג ב') ד"ה שאני ובעוד איזו מקומות ועוד כן דעת רבים מרבנותא וסברי דלמסקנא דקדושין הנ"ל לא מוכח מקרא דונשיא אחד רק דומי' דחלוקת הארץ דשלהם היתה הארץ והחלוקה אינה רק גילוי מילתא בעלמא אכל זכיה מדין שליחות היא דהוי פאילו עשאו שליח.

ונפקותא היא לדין לכאורה דאם נאמר דזכין לאדם שלא בפניו הוא מטעם דונשיא אחד ולא מטעם שליחות א"כ פיון דבמציאה יש קצת חוב כל שהו פמוכן לכן לא נוכל לקדמו מונשיא אחד משא"כ אם הוא מצד שליחות בונדאי רחוק לומר דהוי מטעם דאין שליח לדבר עבירה [כדעת קצת מהאחרונים בטעמם] דהלא במציאה לא יקרא כ"כ דבר עבירה פיון דאינו מבורך כלל למי מפסידין ורחוק קצת להטעינו בדבר עבירה וא"כ אולי באמת דעת ר' יוחנן דהא דאין זוכה התופס לבעל חוב הוא מטעם דאין שליח לדבר עבירה משא"כ במציאה וכנ"ל ולכן סבר דמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו ואולי גם זהו טעמא

דְּרַבֵּינוּ ז"ל וְלִכְּנֵן גַּם הִתְחַצֵּר יָכוֹל לְזַפּוֹת עֲבוּרוֹ דְּאִין הִטְעַם מִצַּד מִיגוֹ דְּזִכִּי לְנַפְשִׁיהָ כְּדַעַת רַבּוּתֵינוּ בְּעַלֵּי הַתּוֹסְפוֹת ז"ל: וְיִקְצַת נּוֹטָה לְדַרְךָ זֶה אֲמַרְנוּ לִיְיָשֵׁב דַּעַת רַש"י ז"ל דְּפִי שָׁם דְּתוֹפֵס לְבַעַל חוֹב בְּמִקּוֹם שְׁחָב לְאַחֲרִים לֹא קָנָה חֲבִירוֹ כְּדָאֵמַר בְּכַתּוּבוֹת דְּלֹא פִל כְּמִינְיָהּ לְהִיּוֹת קוֹפֵץ מֵאֲלִיו וְחָב לְאֵלּוּ מֵאַחַר שְׁלֹא עֲשָׂאוֹ אוֹתוֹ הַנּוֹשֶׁה שְׁלִיחַ לְתַפְּסָא עכ"ל.

וְכִבֵּר תְּמָהוּ רַבֵּע"ת ז"ל עַל דְּבָרָיו דְּבִהְדֵּיא מוֹכַח בְּכַתּוּבוֹת (פ"ד) גַּבֵּי עֹבְדָא דִּינִימַר בַּר חַשׁוֹ דְּתוֹפֵס בְּעַל חוֹב בְּמִקּוֹם שְׁחָב לְאַחֲרִים לֹא קָנָה אִפִּי עֲשָׂאוֹ שְׁלִיחַ ע"כ וְעִינָן מַה שְׁתִּירְצוּ הָאֲחֵרוֹנִים ז"ל בְּזֶה וְגַם אָנוּ נֹאמַר בְּדַעַתוֹ אֶף דְּאִינְנוּ כ"כ דְּרַךְ סְלוּלָהּ וְהוּא דְּלֹא נִמְצָא הַדְּבָר מְבֻנָּאָר בְּרֵאשׁוֹנִים וְגַם לֹא בְּאַחֲרוֹנִים אִם אִיהוּ תוֹפֵס לְבַעַל חוֹב בְּמִקּוֹם דְּחָב לְאַחֲרֵינִי וְהִלְנָה רוּצָה לְהוֹצִיא מִיָּדוֹ אִם יָכוֹל לְהוֹצִיא מִשּׁוּם שְׁחָב לְאַחֲרֵינִי וְאִם יָכוֹל לְבַטֵּל הַתְּפִיסָה קוֹדָם שְׁנוּדַע לְהַבְּעֵלִי דְּבָרִים וְרַק אִם אִינוּ חָב לְאַחֲרֵינִי וְרוּצָה שְׁיִקְבֵּל עָלָיו אֲחֵרִיוֹת זֶה נִזְכָּר בַּחוּה"מ שׁו קה סק"ה עיי"ש.

וְאִךְ אֵת זֶה מְצִאתִי לְהֵרָא"ש ז"ל עַל פְּלוּגְתָא דְּרַב וְשִׁמוּאֵל בְּגִיטִין (י"ד) בְּאוּמַר הִילְךְ מְנָה לְפִלוּנִי שְׁאֲנִי חֲזִיב לּוֹ וְסָבַר רַב שְׁלֹא יָכוֹל לְחַזֹּר בּוֹ וְשִׁמוּאֵל סָבַר שְׁיָכוֹל לְחַזֹּר בּוֹ וְרָצָה תְּלַמּוּדָן שָׁם לְתַלּוֹת פְּלוּגְתֵינְהוּ אִי הִילְךְ כְּזִכִּי אוֹ לֹא.

וְהַקְּשָׁה הֵרָא"ש ז"ל בְּדַעַת שְׁמוּאֵל נְהִי דְּהִילְךְ לֹא פְּזִכִּי עכ"ז אִךְ יוֹכַל לְחַזֹּר בּוֹ דְּלוּ יְהֵא אִפִּי תוֹפֵס וְחָב לְאַחֲרֵינִי. וְהֵלֵא הִלְנָה אִינוּ יָכוֹל לְמַחֲוֹת בְּהַתְּפִיסָה.

[וְכֵן פִּירְשׁוּ מְפָרְשֵׁי הֵרָא"ש פְּנוּנְתוֹ דְּאֶף אִם חָב לְאַחֲרִים מ"מ הִלְנָה לֹא יוֹכַל לְמַחֲוֹת] וְעִי"ש מַה שְׁתִּירְץ הֵרָא"ש אִיזוֹ תִּירוּצִים בְּזֶה. אֲבָל אוֹלֵי בְּאַמַּת דַּעַת רַש"י ז"ל דְּהִלְנָה יוֹכַל לְמַחֲוֹת וְסָבַרְתוּ דְּסוּבֵר כְּדַעַת הֵרָאשׁוֹנִים דְּסָבְרִי דְּזִכְיָה מְוַנְשִׂיא אֲחָד יִלְפִי וְדִלֵּא כְּדַעַת הֵרָאשׁוֹנִים הַנִּזְ"ל דְּמִצַּד שְׁלִיחוֹת וּא"כ פִּינּוֹן דְּאִין פְּאֵן זְכוּת גְּמוּר מִשּׁוּם דְּחָב לְאַחֲרֵינִי לְכֵן אִין תְּפִיסָתוֹ פְּלֵל וְגַם הִלְנָה יָכוֹל לְבַטְלוֹ.

אֲבָל בְּנוּדָאֵי הֵיכָא דְּעֲשָׂה אוֹתוֹ שְׁלִיחַ בְּפִירוּשׁ לְתַפְּסָא עֲבוּרוֹ א"כ אֶף דְּלִגְבֵּי חֲבִירוֹ אִינוּ קוֹנָה פִּינּוֹן דְּחָב לְדִידֵהוּ וְהָוִי כְּשְׁלִיחוֹת לְדַבֵּר עֲבִירָה וְאִין שְׁלִיחַ לְזֶה מ"מ לְכָל הַפְּחוֹת צָרִיךְ מִתְּחִילָה לְיַדַע הַעֲבִירָה אוֹלֵי הַבַּע"מ הָאֲחֵרֵינִי מוֹחֲלִים לְדִידֵינִי וְאִין פְּאֵן דְּבַר עֲבִירָה פְּלֵל וְלִכְּנֵן אִין בְּכַח הִלְנָה לְמַחֲוֹת אִם נַעֲשָׂה שְׁלִיחַ מִשָּׂא"כ אִם הַדְּבָר מִצַּד זְכִיָּה לְבַדָּה אֶף דְּהַחֹב יְהִיָּה בְּסַפֵּק אֲחָד מִנֵּי אֶלְף לֹא זְכִיָּה מְבֻנָּרָת הִיא וְלֹא נוֹכַח לְלַמּוּד מְוַנְשִׂיא אֲחָד וּא"כ נִגְדַּת בְּטַלְתָּ הִלְנָה לְהַתְּפִיסָה אֲמַר פְּאֵן רַבֵּינוּ מֵאַחַר שְׁלֹא עֲשָׂה אוֹתוֹ שְׁלִיחַ לְתַפְּסָא וְכַנ"ל.

וְהָא שְׁהִבִּיא לְרַבֵּינוּ הַגְּדוֹל לְזֶה לְדַבֵּר בּוֹ. הוּא דְּבַאמַּת אִיךְ יְזַנְמָה מְצִיאָה לְתוֹפֵס לְב"ח דְּהֵתָם הַחֲזִיב מְבֻנָּרָר וְגִלּוּי לְכָל וְדַבֵּר עֲבִירָה הִיא מִשָּׂא"כ הֵכָא מֵאִי הִיא הַעֲבִירָה הִלְנָה וְכַמוֹ שְׁדִיבְרַנוּ לְעֵיל בְּדַעַת ר' יוֹחָנָן לְדַעַת הַרַמְבַּ"ם ז"ל לְכֵן בָּא רַש"י ז"ל לְזַכָּר דְּגַם נִגְדַּת הִלְנָה לֹא מְהִנֵּי תְּפִיסָה אִם לֹא עֲשָׂה שְׁלִיחַ לְתַפְּסָא וּא"כ נִדָּאֵי דְּאִין הַדְּבָר מִצַּד דְּבַר עֲבִירָה הִיא דְּמִנֵּי יוֹדַע הִלְנָה דְּלֹא יִתְרַצוּ הַב"ח אוֹנֵי יְמַחֲלוּ וְאִין פְּאֵן דְּבַר עֲבִירָה פְּלֵל אֶלָּא נִדָּאֵי מִטְעַם זְכִי אֲתִינּוּ עֲלֵה וְלִכְּנֵן הַמְּגַבִּיָּה מְצִיאָה לְחֲבִירוֹ ג"כ לֹא זְכָה חֲבִירוֹ אֶף דְּגַם הֵכָא אִין פְּאֵן דְּבַר עֲבִירָה כְּמַעַט.

מ"מ מטעם זכיה בעיני לקנות. ואולי נאמר דגם הקא הפנונה שלא עשאו חבירו שליח ורק הוא בעצמו זוכה לחבירו וכדברינו בדברי רבינו הר"מ ז"ל או אולי דבמציאה פיון דלא מטא לידיה כלל לא המציאה ולא דמי לכן לא יועיל גם שליחותו אף דאיננה דבר עבירה מ"מ כמעט אינה בגדר שליחות פיון דלא מטי לידן כלל אף דברינו הראשונים מסתברים יותר דגם הקא מייגרי דלא אמר לו בתחילה הגבה לי.

ויש לסתור אבל על מנת לבנות ולהאריך אף לקצר צריכים שיצאנו קצת ממרכז שאנו עוסקים בו אף אם הונח ין קושיותנו השני מה שלא הובן כ"כ בדעת רבינו הגדול הלא עדיין יש לנישב לדעת רבינו מה דחצר מהלכת אינו קונה הלא עיקר השליחות הוא מהלך וכנ"ל: ומצאנו בעז"ה לתרץ גם זה לדעת רבינו הגדול והוא בדברי הרא"ש ז"ל בהזורק (ס"ה) שפכת סוף הסימן וז"ל ואי תיקשי לך אמאי לא קני חצר מהלכה לגבי ממון הא אסקינו בפ"ק דמציאה (דף י') דלגבי ממון ילפי חצר משליחות ושלח מהלך הוא ויש לומר פיון דאפקי רחמנא בלשון יד דכתיב אם המצא תמצא בידו אע"ג דהאי בידו מפרשינו ברשותו כמו ויקח את כל ארצו מידו מ"מ מדאפקי בלשון יד בעיני דומיא דיד עכ"ל וכן יתורץ לדעת רבינו הגדול אבל לדעת רבותינו בע"ת לא מצרכינו לסברא זו דקצת דחוק הוא רק לדעתם בפשיטות ניחא פאשר הקדמנו תחילת דברינו דסברי דחצר הוא משום יד אף באיש וכאשר ביררנו קצת הוכחתם לזה וגם זהו הוכחה לדבריהם הא דחצר מהלכת אינו קונה ובנדאי הוא דחצר משום יד.

ולכן בעיני דומיא דיד דמינח נייח וממטי לה עם גופו ולכן לגבי ספינה קונה הדגים שבתוכה משום דגם התם דומיא דיד היא דמינח נייח וגופו ממטי נה וכדבריהם ז"ל במציאה (ט' ב') ד"ה ספינה המובא בדברינו ולא ניחא להו כלל בתירוץ הרא"ש דדחוק הוא ובזה נבוא לתרץ קושית הגרע"א ז"ל במציאה על דברי רבע"ת הנ"ל ז"ל תמוה לי דא"כ הגוף עצמו נקרא מהלך ואמאי מהני נותן גט על ראשה גם בנתן גט ביד עבדה אמאי מקרי חצר מהלך הא היד מינח וסיים בצע"ג שם בהגהותיו ע"ש ולדברינו הנ"ל דברי הגאון וקושיתו הראשונה ניחא לן בפשיטות דרבותינו בעלי תוספות ז"ל רק על חצר ידברו דבעיני שיהי דומי דיד דמינח נייח ולכן חצר מהלך אינו קונה כלל משא"כ האשה עצמה לא תגרעה בנדאי משליחה פדכתיב ושלחה וקדושין (מ"ב) דהיא עושה שליח דגם הוא מהלך וקנה וכ"כ היא לבדה ולמה לא יהי נותן גט על ראשה וכמעט שיש להתבונן על הגאון ז"ל איה רלה להשוות הרחוקים ולדחות בזה דברי רבע"ת ז"ל וכן קושיתו השני דמדוע לא מהני בנותן גט ביד עבדה פיון דהיז מינח נייח לתרץ ג"כ קצת בעזה"ש דבאמת רחוק הדבר לחלק ידו של אדם מגופו עד שנאמר דידו קנה הדבר ולא גופו וזהו דבר שלא יקבל הסברא הפשוטה וכעין רמז קצת לזה מדאמרי בשבת (ד"ד) ידו דבטר גופו גריר עי"ש וכרבותינו בעת"ו ז"ל דלא גרסי ידו לא ני"ח שם.

והוא קצת פועל דבריהם דהקא דאדרבה ידו מינח נייח וגופו הוא דקממטי לי ואם נאמר דגם פועל רמז ראי אינו מהתם מ"מ הדבר אינו צריך כמעט לשום ראי דאיה חלק היד מהגוף וא"כ הלא העבד עצמו אינו נעשה שליח כלל להאשה לקבל גיטה וכמפורש בתלמודן (גיטין כ"ג ב' וקדושין מ"א ב') דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אין העבד נעשה

שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין והא דמתגרשת בעבד
שלה היינו בתורת חצר וכרבעת"ו שם ד"ה לפי.

וא"כ פיון דכל גופי' של עבד לא מתורת שליחות הוא ולא מתורת חצר [שהוא מתורת
יד דלא דמי' ליד וכנ"ל] איך נחלוק ידו מגופו למימר דבידו יהני. דכל החצר הוקש לידו
ולא חלק כ"ש מהחצר ובפרט ידו של אדם דבטל לגבי גופיה אבל באשה עצמה פיון דגם
בכל גופה ועל ראשה מהני ג"כ דלא גרעה משלוחה התם בנודאי גם בידה יהני.

ואינו צריך לפנים. וכ"כ ספינה מהני ג"כ דכל הספינה דומה לידו.

ואם יאמר האומר דהדבר אינו מוכרח כ"כ מ"מ לתרץ דברי רבותינו הגדולים בעת"ו
ז"ל נאמר בנודאי לחלק בזה והסבא נותנת פן ויש להאריך: ובקמחנו בזה נתרץ מה
שהקשה עוד הגאון הנ"ל בענין זה על רש"י ז"ל במציעא (י' ב') בפלוגתת ר"ל משום
אפא פהו בך דלא ור' יוחנן דר"ל אמר קטנה אין לה חצר ואין לה ד' אמות ור"י אמר
משום ר' ינאי דיש לה חצר ויש לה ד' אמו' ואמרי' במאי קמיפלגי דמר סבר חצר משום
יד איתרבאי פי היכי דאית לה יד חצר נמי אית לה ומר סבר חצר משום שליחות
איתרבאי וכי היכי דשליחות לית לה חצר נמי לית לה ופריה תלמודן בסוף על זה ומי
איכא למאן דאמר חצר לאו משום יד איתרבאי והתניא ידה אין לי אלא ידה גגה חצירה
וקרפיה מניין ת"ל ונתן מ"מ ותירץ תלמודן לענין גט כולי עלמא לא פליגי דחצר משום
ידה איתרבאי פי פליגי לענין מציעא מר סבר ילפינן מציעא מגט ומר סבר לא ילפינן
מציעא מגט ופירש"י ז"ל ומר סבר לא ילפינן ממונא מאיסורא וגבי ממונא חצר מאם
המצא איתרבאי ואיכא למימר דשליחות הוא ומשום דאין שליח לדבר עבירה איצטריך
למכתב התם עכ"ל [ולשיטתו אזיל דכתב מתחילה שם דבאם חצר מצד שליחות הוא לא
איצטריך קרא דאם המצא רק ידעונו מושלח וענין רש"א] והקשה הגאון רעק"א ז"ל
בהגהותיו על דברי רש"י אלו ז"ל קשה לי דאם מסבא לא ידעונו שחצר לא מיקרי
שליח לדבר עבירה מהנה טעמים הנ"ל משום דלאו בר חיובא הוא או דלא שנייה אי בעי
עביד [ויובא להלן בדברינו] א"כ מנלן באמת דלמא גם בגניבה איתרבאי חצר משום ידו
וצריך באמת דוקא עומד בצד חצירו וצ"ע ע"כ ואמרנו בישובו דכן הוא האמת לדעת
רש"י ז"ל דהלא לעיל (י' ב') כתב רבינו ז"ל ד"ה גגו חצירו וקרפיו מניין שאם נכנסה
ם ונעל בפני' לגונבה שהוא חייב עכ"ל הרי להדיא דדוקא נקט רבינו ונעל בפניו וזהו
עומד בצדה וכן מצאתי פעת להאחרונים ז"ל שדקדקו בזה מפירש"י וא"כ מתורצת
בפשיטות קושית הגאון ז"ל ואגב אורחין גיפתן קצת טעם בחילוקן של רבינא ורב סמא
המובא שם דמתחילה פריה תלמודן מי איכא למאן דאמר חצר משום שליחות איתרבאי
והתניא בידו אין לי אלא ידו גגו חצירו וקרפיו מניין ת"ל המצא תמצא מ"מ נאי ס"ד
חצר משום שליחות איתרבאי א"כ מצינו שליח לדבר עבירה וקנימא לן אין שליח לדבר
עבירה.

ותירץ רבינא היכא אמרינן דאין שליח לדבר עבירה היכא דשליח בר חיובא הוא אבל
בחצר דלאו בר חיובא הוא מיחייב שולחו וכו' רב סמא אמר היכא אמרינן אין שליח
לדבר עבירה היכא דאי בעי עביד נאי בעי לא עביד אבל חצר דבע"כ מותיב בה מיחייב
שולחו וכו' ונאמר בחלוקתו דנוטה קצת אי אמרינן שליח עושה שליחותו המובא

בתלמודן עירובין (ל"ב) דאם נאמר חזקה שלים עושה שליחותו גם הכא אם כי דבר עבירה הוא מ"מ הלא קיבל עלי ליעשותה ולמה נאמר דלא ישמע לו לפטור המשלח [דנהו הטעם דאין שלים לדבר עבירה משום דסבר לא ישמע לו וכן הוא ברש"י ו"ל שם במציעא (דף ח') ד"ה פטור ונ"ל דקיי"ל אין שלים לדבר עבירה להתחייב שולחו אלא שלים דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין וכן פתב עוד פנה באיזו מקומות והפוננה דמשום זה סבר המשלח דלא ישמע לו וכן מפורש להדיא בסמ"ע סימן קפ"ב סק"ב בחוה"מ ונ"ל על דברי רמ"א ו"ל שפתב בכל דבר שולחו של אדם כמותו קוץ מלדבר עבירה פתב עלה הסמ"ע דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ויכול המשלח לומר סברתי שלא ישמע לי לעשותן לכך אין המשלח חייב אבל אם אין השלם בר חיובא לא שייך האי טעמא עכ"ל] וא"כ מפורש ופשוט הדבר דכל היכא דאינו בר חיובא אז מעשה השלם הוא כמעשה המשלח דנדאי יעשנה להשליחות אף דעבירה הוא למשלח ולכן פהו שאמר לישראל צא וקדש לי אשה גרושה או איש שאמר לאשה אקפי לי קטן מחייב המשלח דנדאי יעשנה וחזקה אלימתא היא דשלם עושה שליחותו וכדעת רב ששת שם בעירובין (ל"ב) ה"ל משא"כ לרב סמא אולי דעתו דרק בדברבנו אמרינו חזקה שלים עושה שליחותו אבל לא בדאורייתא וכדעת ר"נ שם [ועיין בתוספות שם ודברינו המה לדעת ר"ת.

ולר"י שבתוספות שם נאמר סברא ה"ל ג"כ אף דאינה תלוי בדעת ר"נ ור"ש שם] ולכן לחיובי מלקות להכהו ולהאיש שאמר לאשה לא אמרינו חזקה זו אף דאינה עבירה לגבי השלם מ"מ הלא אינה חזקה אלימתא וכדעת ר"נ לר"ת ולר"י היא סברא מוסכמת לכולי עלמא דכתב שם בתוספות ה"ל דרב ששת נמי לית ליה חזקה שלים עושה שליחותו אלא במקום שאם לא יעשה שליחותו יבוא המשלח לידי עבירה ועי"ש וא"כ גם הכא יוכל לומר המשלח סברתי שלא ישמע לי וכו"ל ועיין קצת להלן בדבריו ואין להאריך בענין זה כי רבה מאוד פארותיו [ויכבר האריך מאוד בנו"ב מ"ק בחלק אה"ע מסימן עה עד סי פ"ב וגם במהדורא תנינא ויתר האחרונים עי"ש ויען כי אתא לידן בדברינו דברי רבינו הגדול הר"מ ו"ל בהלכות אבידה פרק י"ז הלכה ח' ה"ל דאם אין החצר משתמרת בעינו שיהי' עומד בצד חצירו וכלשונו ה"ל נעתיק מוצא הדין של רבינו ומה שפתב בזה רש"י ו"ל ולתרוץ דבריו מהא שתמהו עליו רבעת"ו ו"ל והוא דמוצא דבריו המה מדברי תלמודן שם על מתניתין דמציעא (י"א) דאיתא שם דאם אמר זכתה לי שדי זכתה לו.

ועלי' אמר רב יהודא אמר שמואל והוא שעומד בצד שדהו וכדמסיים שם דהא דא"ר יוסי בר' חנינא חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו היינו בחצר המשתמרת אבל בחצר שאינה משתמרת אי עומד בצד שדהו אין אי לא לא ומייתי סייעתא לזה ומנא תימרא דבעינו עומד בצד שדהו דתניא הי' עומד בעיר ואומר יודע אני שעומר שים לי בשדה פועלים שכחווהו לא יהא שכחה יכול לא יהא שכחה ת"ל ושכחה עומר בשדה בשדה ושכחה ולא בעיר ופריף תלמודן הא גופא קשיא אמרת יכול לא יהא שכחה אלמא הוי שכחה ונסיב לה גמרא בשדה ושכחה ולא בעיר אלמא לא הוי שכחה אלא לאו הכי קאמר בשדה שכוח מעיקרו הוי שכחה זכור ולבסוף שכוח אין שכחה מ"ט דכיון דקאי גבי' הנה לי חצירו וזכתה לו.

אַבְל בְּעִיר אֶפְיָלוֹ זְכוּר וּלְבַסּוֹף שְׂכוּחַ הָיָה שְׂכָחָה מִ"ט דְּלִיתָיָן גְּבִי' דְּלִזְנִי לִי וּפְרִיָּהּ תְּלַמוּדָן מִמָּאִי דְּלָמָּא גְּזִירַת הַפְּתוּבָּה הִיא דְּבִשְׁדָּה נִיְהוּי שְׂכָחָה וּבְעִיר לֹא נִיְהוּי שְׂכָחָה וּפִירִשׁ"י וְ"ל דְּלָמָּא גְּזִירַת הַפְּתוּבָּה הִיא דְּמִשְׁמַע דְּבִשְׁדָּה יְהֵא שְׂכָחָה אַבְל מִשְׁבָּא בְּעַל הַבֵּית לְעִיר אִין שְׂכָחְתוּ וְשְׂכַחְתָּ פּוּעֵלִים פְּלוּם וְה"ק יְכוּל יְהֵא שְׂכָחָה ת"ל כו' עכ"ל.

וּמְסִיק תְּלַמוּדָן אָמַר קָרָא יְהִי לְרַבּוֹת שְׂכַחַת הָעִיר ע"כ לְשׁוֹן תְּלַמוּדָן וּפִירִשׁ"י. וְהִי מִהֶהָרַחַח לְהִבִּיא כָּל דְּבָרֵי סוּגְיָתָן] וְתַמְהוּ רַבּוּתֵינוּ בַּעַת"ו וְ"ל עַל פִּירִשׁ"י וְ"ל וְ"ל ד"ה דְּלָמָּא גְּזִירַת הַפְּתוּבָּה הִיא פִּירִשׁ"י וְנִגְרוּס יְכוּל יְהֵא שְׂכָחָה וְתִימָא לְפִי שְׂרוּצָה לְסַתּוּר רְאִיָּתוּ מַגִּיהַּ הַבְּרִיָּתָא.

וְתוּ מַה מְתַרְץ לְרַבּוֹת שְׂכַחַת הָעִיר. וְהֵלֵא בְּבְרִיָּתָא יְלִיף דְּזְכוּר וּלְבַסּוֹף שְׂכוּחַ לֹא הָיָה שְׂכָחָה דְּקִתְנֵי יוֹדַע אֲנִי שְׂפּוּעֵלִים שְׂכַחוּהוּ וְהָכָא דְּדַרְיָשׁ לְרַבּוֹת שְׂכַחַת הָעִיר יַעֲמִיד בְּשְׂכוּחַ מַעֲיָקְרוּ עִי"ש שְׂפִירְשׁוּ שְׁנָא כְּדַעַת רִש"י וְ"ל וְלְכַאוּרָה פְּלֵא הִיא עַל רַבֵּינוּ הַגְּדוֹל וְאִמְרֵנוּ דְּדָבָר גְּדוֹל דְּיַבֵּר הָאָדוֹן רַבֵּינוּ זֶה דְּבַסּוּטָה (מ"ה א') אֵיתָא תַּנְיָא וְשְׂכַחְתָּ עוֹנָמַר בְּשְׁדָּה פְּרִט לְטָמוֹן דְּבָרֵי ר' יְהוּדָה וְחֻכְמִים אוֹמְרִים לְרַבּוֹת אֵת הַטָּמוֹן וּפְרִיָּהּ תְּלַמוּדָן ע"ז עִי"ש וּמְסִיק דְּלר"י אֵתָא בְּשְׁדָּה לְרַבּוֹת שְׂכַחַת קָמָה וְלַרְבָּנָן כְּנ"ל לְרַבּוֹת אֵת הַטָּמוֹן וְא"כ שְׂפִיר קָאָמַר רַבֵּינוּ דְּקוֹשְׁיָהּ תְּלַמוּדָן הָכָא דְּגַם בְּבְרִיָּתָא בְּנוּדָאִי מִיּוֹתֶרַת בְּהַ תִּיבָה אַחַת וְצָרִיף לֹמַר יְכוּל יְהֵא שְׂכָחָה דְּכִינּוּן דְּרַבָּנָן וּר"י מְצָרְכֵי לְהֵאֵי בְּשְׁדָּה בְּסוּטָה שָׁם.

אִיף נּוֹצִיא א"כ מִמְּנָה עוֹד דְּרָשָׁה דְּבִשְׁדָּה שְׂכוּחַ מַעֲיָקְרוּ הָיָה שְׂכָחָה זְכוּר וּלְבַסּוֹף שְׂכוּחַ לֹא לְהָיָה שְׂכַח' אַבְל בְּעִיר אֶפְיָלוֹ זְכוּר וּלְבַסּוֹף שְׂכוּחַ הָיָה שְׂכָחָה כְּדַדְיָיִק רַב יְהוּדָה מִמְּנָה. דְּעַל זֶה בְּנוּדָאִי מִיבְעַל' לִי תִיבָה מִיּוֹתֶרַת בְּקָרָא לְדַרְשָׁה וְהוּא הַבְּשְׁדָּה וְהֵלֵא אִינְהַ מִיּוֹתֶרַת כָּלֵל אַבְל לְפִי פְּרָכַת תְּלַמוּדָן דְּנִימָא דְּבִשְׁדָּה נִיְהוּי שְׂכָחָה וּבְעִיר לֹא נִיְהוּי שְׂכָחָה לֹא יְקָשָׁה כָּלֵל קוֹשְׁיָתָנוּ דְּאִיצְטְרִיף קָרָא הַנְּ"ל.

דַּע"ז לֹא אִיצְטְרִיף בְּאַמַּת שׁוּם יְתוּר כָּלֵל רַק מִמִּשְׁמַעוּתָא גִּדַע לְמַעַט עִיר כִּינּוּן דְּכַתִּיב בְּקָרָא שְׁדָּה לְבַד מֵאִין נּוֹדַע שְׂכַחַת עִיר וְלֹא דְּמִיתוּר נִיפּוּק זֶה. וְע"ז תִּירְץ אָמַר קָרָא יְהִי לְרַבּוֹת שְׂכַחַת הָעִיר וְא"כ לְכַאוּרָה הָיָה כְּמַעַט כְּשֵׁנִי כְּתוּבִים דְּסַתְרֵי אַהֲדָדִי דְּמַתְחִילָה כְּתִיב בְּשְׁדָּה וּמִמִּשְׁמַעוּתָא מִשְׁמַע דְּלֹא בְּעִיר וְאח"כ כְּתִיב יְהִי לְרַבּוֹת שְׂכַחַת הָעִיר וְא"כ שְׁדָּה דְּכַתֵּב רַחֲמָנָא לְפָה לִי לֹא נְכַתוּב לֹא שְׁדָּה וְלִי יְהִי וְאִף דְּמְצָרְכִינּוּ לר"י לְשְׂכַחַת קָמָה וְלַרְבָּנָן לְטָמוֹן הָיָה לְמַכְתָּב בְּהִדְיָא וְלֹא לְכַתוּב כְּעִין סַתְרֵיהּ וְשֵׁנִי תִיבּוֹת כְּמוּבָן.

אַלֵּא וְדָאִי דְּמִשְׁמַעוּת הַפְּתוּבָּה דְּוִשְׁפַּחַת הִינּוּ אַתָּה תִּשְׁפַּח. וְכֵן הוּא הָאָמַת דְּכָל מְקוּם דְּכַתִּיב כְּעִין זֶה הִינּוּ אַתָּה וְסַתְּם שְׂכַחַת בְּעַל הַבֵּית הִינּוּ מַעֲיָקְרָא וְעַל זֶה יִסְבּוּ דְּבָרֵי תְּלַמוּדָן כְּאֵן וְגַם פִּירִשׁ"י וְאִין צָרִיף לְפָנִים.

וּמִמִּשְׁמַעוּתָא דְּכַתִּיב וְשְׂכַחְתָּ בְּשְׁדָּה מִמִּילָא גִּדַע דְּאַבְל בְּעִיר אֶפְיָלוֹ זְכוּר וּלְבַסּוֹף שְׂכוּחַ הָיָה שְׂכָחָה כִּינּוּן דְּכַתִּיב יְהִי לְרַבּוֹת שְׂכַחַת הָעִיר אִף מִיְהִי עֲדִינּוּן לֹא גִּדַע בְּאוּלֵי רַק שְׂכוּחַ מַעֲיָקְרוּ לְבַדוּ אַבְל מִשְׁמַעוּתָא דְּוִשְׁכַּחַת בְּשְׁדָּה דְּמִשְׁמַע שְׂכוּחַ מַעֲיָקְרוּ שְׁדָּה הָיָה שְׂכָחָה וְזְכוּר וּלְבַסּוֹף שְׂכוּחַ אִין שְׂכָחָה גִּדַע מִמִּילָא דְּבְעִיר גַּם זֶה הָיָה שְׂכָחָה וְכַנְּ"ל.

ורק יען דרבותינו בעלי תוספות ז"ל לא נחתי לזה לכן הארכנו בזה להראות איה צדק בפירושו רבן של ישראל. ובזה אם פן נחו שתי קושיות של רבעת"ו דלא משום שרוצה לסתור ראיותו מגיה הפרייטא רק משום דבשדה אינו מנותר כלל.

וכן קושיתם השני' דנאמר יהי לרבות שכוח מעיקרו וזכור ולבסוף שכוח לא ליהוי שכחה לא קשה כ"כ דמאין נוציא פנה מןשכחת לומר דאיירי בזכור ולבסוף שכוח הלא אדרבה משמעות דושכחת להקפד משמע וכשוט בעזה"ש: וכאשר בא לידן דברי רבינו הר"מ בהלכות אבידה פי"ז הלכ' ג' הנ"ל המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו שמקורו מדברי ר"י שבתלמודן דמצייעא (דף י') ורמי בר חמא הביא סייעתא לזה בתלמודן ח' ממתניתין דתחילת מצייעא ורבא דחי לההיא סייעתא.

לכן נתבונן מעט ליישב בזה דעת רש"י ז"ל ממה שהשיגו רבעת"ו ז"ל והן הנה דברי רמי בר חמא שם אמר רמי בר חמא זאת אומרת המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו דאי ס"ד לא קנה חבירו תעשה זו פמי שמנחת על גבי קרקע וזו פמי שמנחת על גבי קרקע ולא קנה לאזה ולא זה אלא לאו ש"מ המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו אמר רבא לעולם אימא לך המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו והכא היינו טעמא מגו דזכי לנפשי' זכי נמי לחברי' תדע שאילו אמר לשלוחו צא וגנוב לי וגנוב פטור ושותפין שגנבו חייבין ופירש"י ז"ל ואלו שותפין שגנבו והאחד הוציאה מרשות בעלים לדעתו ולדעת חבירו אמרינן בב"ק (דף ע"ח) דחייבין ע"כ].

מ"ט לאו משום דאמרינן מגו דזכי לנפשי' זכי נמי לחברי' ש"מ. ורבעת"ו ז"ל שם השיגו על פירש"י הנ"ל וז"ל ד"ה ושותפין שגנבו פירש בקונטרס שהוציא לדעתו ולדעת חבירו כדאייתא בב"ק (דף ע"ח) ואין נראה דהתם בטביחה איירי וטביחה אפילו אמר צא וטבח לי חייב דדרשינן (שם ד' ע"א) תחת לרבות השליח אלא שותפין שגנבו שהגביהו שניהם ע"כ.

והנראה בדעת רש"י ז"ל ליישב דבריו הקדושים דשם בתלמודן איתא ת"ר הגונב הקטעת וכו' ושותפים שגנבו פטורים והתניא שותפין שגנבו חייבין אר"נ לא קשיא פאן בשותף שגנב מחבירו פאן בשותף שגנב מעלמא הרי להדיא דאם שותף אחד גנב חייב גם חבירו ואף דבברייתא איתא לשון שותפין ודאי שותפין בעלמא נקטה אבל הפונה חזד שותף כמפורש בדברי רב נחמן ואף דבתלמודן שם איתביב' רבא לרב נחמן [על תירוצו הנ"ל] יכול שותף שגנב מחבירו ושותפין שגנבו יהו חייבין ת"ל וטבחו פולו בעינו וליפא.

אלא אמר רב נחמן לא קשיא פאן בשותף שטבח לדעת חבירו פאן בשותף שטבח שלא לדעת חבירו [יעיין רש"י ויבואו דבריו להלן בדבריו] הרי דמסיק רב נחמן בטביחה וזהו נודאי פוננת רבעת"ו מ"מ רבינו הגדול יפרש דה"ה גבי גניבה אם גנב רק לדעת חבירו.

פמו דבטביחה אם טבח לדעת חבירו והא דנקט רב נחמן בסוף דבריו פאן בשותף שטבח לדעת חבירו כו' היינו משום דבברייתא שני' מסיק ת"ל וטבחו פולו בעינו אבל באמת פינו דמחלק בסוף בין לדעת חבירו ובין שלא לדעת חבירו גם בגניבה יתורץ פן וזהו שדקדק רבינו בדברו הנ"ל והאחד הוציאה מרשות בעלים לדעתו ולדעת חבירו וכו' וזה

פשוט ועיין: אלא דהצנורה להבין באמת מדוע ישמנה גניבה לדעת חבירו מפל שליחות דעלמא דאין שליסלדבר עבירה.

ונדאי דגם זהו הדוחקת לרבעת"ו ו"ל בקושיתם דבשלמא אם על הטביחה ידבר ניקח דילפינו מוטבחו אבל אם על גניבה בעצמה יאמר רבא האם מישו מיגו ישמנה מפל שליחות לדבר עבירה אתמהה ונאמר בדעת רבינו סברא חדשה קצת דכבר פירש"י ו"ל בעצמו בדבור הקודם ד"ה פטור דהא דאין שלים לדבר עבירה הוא משום דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין והובא גם בדברינו לעיל וכוננתו דסבר המשלם שלא ישמע לו וכסמ"ע סימן קפ"ב ה"ל.

ולכן דעת התשב"ץ והובא בחוה"מ סי' בהג"ה דמי שמוחזק למסור בשקר ונשלח לזה מחנין המשלם ועיין ביאורי הגר"א שם] דכיון שהוחזק לכך בנדאי ישמע לו וכבר פתבנו לעיל דמש"ה אף דחזקה שלים עושה שליחותו מ"מ ה"א יוכל לומר המשלם דסבר שלא ישמע לו פיון דהוי בר חיובא עיין בדברינו וכדאימא בתלמודן (במציעא ה' וקדושין ס"ג) חזקה אין אדם חוטא ולא לו וסובר רש"י ו"ל דהא דאמרנו דאין שלים לדבר עבירה היינו דווקא בדבר שאינו נהנה השלים ולכן יכול לטעון המשלם דסבר שלא ישמע לו וכחזקה דאין אדם חוטא ולא לו מה שא"כ אם עושה שלים לגנוב להשלים לעצמו יחייב המשלם דקרוב הדבר שישמע לו כמוכן.

ואין לפוטרו מדברא דאמר בקדושין (מ"ג) את"ל קסבר שמאי וכו' מודה באומר לשלוחו צא בעול את הערנה ואכול את החלב שהוא חייב ושולחיו פטור שלא מצינו בכל התורה כולה זה נהנה וזה מתחייב ע"כ וא"כ הלא גם ה"א אם אומר לו גנוב לה הוי פזה נהנה וזה מתחייב באמת אינו פן דהנאה היא דווקא פאכילה וכדומה ולא פהגבהת הגניבה.

וסייג מצאנו ברבותינו בעלי תוספות ו"ל בקדושין שם ד"ה של מצינו בכל התורה כולה זה נהנה וזה מתחייב וז"ל וא"ת והא איכא מעילה שאם אמר הגזבר לשלים אכול כפר זה של הקדש והשלים לא ידע שהוא של הקדש דחייב המשלם וי"ל דמעילה לא מתחייב המשלם על ידי הנאת השלי אלא על ידי הגבהת דשלים וכו' הרי להדיא דזה לא מיקרי הנאה [ולא דאנו למדין ממעילה דהלא התם הוי שני פתובים או שלשה פתובים רק דאנו למדים דהגבהת לא נחשב הנאה כמוכן] ולא מצינו דפטור רק גנוב לי ולא גנוב לה ועיין בחוה"מ סימן שמ"ח בהגה"ה שם וגם שם יפנרש פן עיי"ש.

וא"כ גם בשנותפין אם אומר לו צא וגנוב לי וליך בנדאי יתחייב גם המשלם דהלא אין לו לומר דסבר שלא ישמע לו דהלא יעשה עבור עצמו ג"כ והא שכתב רש"י ו"ל שם בב"ק (ע"ח) במסקנת ר"נ ה"ל וז"ל בד"ה שותף שטבח לדעת חבירו משלמין בין שניהם דאיכא וטבחו כולה בחיובא דהטובח חייב על חלקו וחבירו נמי עשאו שלים והא רבינו לעיל דיש שלים לדבר עבירה ה"א דאמרנו פחת לרבות את השלים עכ"ל ולדברינו הלא גם בלתי קרא חייב ה"א גם המשלם פנ"ל.

אין מזה סתירה פלל לדברינו דרבינו ו"ל לא פ"י פן רק גבי טביחה דמה בצע לו בטביחתו שנאמר שישלם גם המשלם עבור זה ארבעה וחמשה ולא יכול לומר סברתי שלא ישמע לי הלא אדברה בשחיטתו מקלקל לעצמו דבחי"י הבהמה עומדת לשלש דברים וכחולין

(דף ח' א) ספין של עובד פוכבים מותר לשחוט בה דמקלקל הוא ופירש"י ו"ל ד"ה מקלקל וז"ל ואין זו הנאה שבחיייה היו דמיה מרובין מלאחר שחייטה שבחיייה היא עומדת לג' דברים לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה ע"כ ולכן בנודאי יוכל לומר המשלח דסבור שלא ישמע לו אם לא משום דרבי רחמנא לחיובו מוטבחו וכפרש"י הנ"ל משא"כ הקא בנודאי ישמע לו וכדברינו: ואין להקשות על דברינו דא"כ מאי בעי בגמרא ב"ק (נ"א א') בור של שני שותפין היקא משפחת לה אי דשני שליח תרנוניהו כו' אין שליח לדבר עבירה וכו' עד אמר ר' יוחנן פגון שעקרו שניהם חוליא בבת אחת השלימו לעשרה ולפי דברינו בפשיטות הנה מצי לאשפוחי דעשה אחד לדעת שניהם ואז שניהם יתחייבו וכפרש"י הנ"ל לגבי גניבה וכאשר הסברנו טעמו דאינו פן דגם הקא מדוע יעשה זאת חבירו עד שלא יוכל המשלח לומר דסבר שלא יעשינה הלא בני רשות הרבים יעפבו עליהו מלהשתמש בו ואם הוא של מים הלא או דיאמרו לסנתמו או דכל בני רשות הרבים פולם יטלו חלקם בהמים ולמה אם פן יטריח עצמו על מגן.

משא"כ בגניבה דיגנב ואין מי שיטול ממנו דהלא נסתר הדבר בנודאי ישמע לו ומקרח לתרץ פן גם בלתי דברינו לרש"י ו"ל דלא תקשה על רבינו מתלמודן הנ"ל ופשוט בסברא וכל דברינו נחמדים בעז"ה ויש להאריך ולסתור ולבנות בכל זה אף קצרנו: רבינו הקדוש בסידורו למסכת מציעא [שהביא בפרקיה דין הפקדון והשאלה והשכירות וכדומה] התחיל בה בשנים אוחזין בטלית כו' זה ישבע וזה ישבע וכו'.

לכן בחרנו מספר משפטים לדבר בהלכות מלנה ולנה וכהלכה דשנים אוחזין בשטר זה נשבע וכו' הדומה למתניתי דתחילת מציעא המוקדמין לפקדונות ושכירות ושאלות. בספר שלשה עשר הוא ספר משפטים הלכות מלנה ולנה פרק י"ד הי"ד פתב רבינו וז"ל שנים שה אוחזין בשטר המלנה אומר שלי הוא והוצאתיו להפרע בו ממך והלנה אומר פרעתי וממני נפל אם הנה השטר שיכול לקיימו זה נשבע שאין לו בדמים אלו פחות מחציו וזה ישבע שאין לו בדמים פחות מחציו וישלם הלנה מחצה ואם אינו יכול לקיימו ישבע הלנה היסת שפרעו ויחזיק לו ע"כ וכתב המ"מ וז"ל ברייתא פרק קמא דמציעא (ד' ז') ודברי רבינו כדברי ההלכות שלא חלקו בין תופס לתורף אלא פיון ששנים אדוקין בשטר יחלקו כו' יוחנן דלעולם חולקין וכן דעת בעל העיטור וז"ל ואולי הנה להם גירסא אחרת בסוגיית הגמרא שם ע"כ והביאו ג"כ הב"י בחוה"מ סימן ס"ה והסכים לדבריו שהנה להם גירסא אחרת אף אולי נאמר בדרך אחר קצת ויתישב דעת רבינו הגדול אף אם הנה להם הגירסא שלפנינו דדחוק לומר דגירסות אחרות היו כידוע.

ונקדים סוגיית תלמודן ופירש"י וז"ל דמתחיל' הובא הברייתא בתלמודן הנ"ל ת"ר שנים אדוקין בשטר מלנה ולנה אומר שלי הוא ונפל ממני ומצאתיו ולנה אומר שלי הוא ופרעתי לך יתקיים השטר בחותמיו דברי רבי רשב"ג אומר יחלקו וע"ז אמר ר' אלעזר מחלוקת בששניהם אדוקין בטופס ובתורף אבל אחד אדוק בטופס ואחד אדוק בתורף זה נוטל טופס וזה נוטל תורף (ופירש רש"י וז"ל וז"ל מחלוקת האי יחלקו דאמר רשב"ג דמשמע חולקין בשנה כף שמעתי בשם ר' יצחק בר' מנחם ונראה בעיני ע"כ ולזה הסכימו רבעת"ו וז"ל עיין שם טעמם) ור' יוחנן אומר לעולם חולקין.

ואפ' אַחַד אָדוּק בַּטּוֹפֶס וְאָחַד אָדוּק בַּתּוֹרָה [וּפִירָשׁ"י בַּתְּמִיּה] וְהַתְּנָא זֶה נוֹטֵל עַד מְקוֹם שְׂיָדוֹ מִגַּעַת לֹא צָרִיכָא דְקָאֵי תוֹרָה בִּי מִיְצָעֵי וְכוּ' א"ל רַב אַחָא מְדִיפְתֵי לְרַבִּינָא לְרַבִּי אֶלְעָזָר דְאָמַר זֶה נוֹטֵל טוֹפֶס וְזֶה נוֹטֵל תּוֹרָה לְמָה לֵיהּ וְכִי לְצוּר עַל פִּי צְלוּחִיתוֹ הוּא צָרִיף א"ל לְדָמֵי דְאָמַר הֲכִי שְׂטָרָא דְאִית בֵּיהּ זְמַן פְּמָה שְׁוֵי וְשְׂטָרָא דְלִית בֵּיהּ זְמַן פְּמָה שְׁוֵי בְּשְׂטָרָא דְאִית בֵּיהּ זְמַן גָּבִי מִמְשַׁעְבְּדֵי וְאִיזְדָּף לֹא גָבִי מִמְשַׁעְבְּדֵי יְהִיב לֵיהּ הָאִיף דְבִינֵי בִינֵי וּפְרָשׁ"י ז"ל דְתוֹרָה עֲדִיף מִטּוֹפֶס דְאִית בֵּיהּ מְקוֹם הַזְמַן דְאִינוּ שְׁם הַמְלִנָה וְהַלְנָה וְהַמְעוֹת פְּתוּבִין אִף בַּטּוֹפֶס שְׂצָרִיף לְהַחְזִיר מְעַנְיָנוּ שֶׁל שְׂטָר בְּשִׁטָּה אַחְרוּנָה וְהוּא עֵיקָר פְּדִתְנָן הִיָּה בּוֹ מְלַמְעֵלָה מְנָה וּמְלַמְטָה מְנָה הַכֹּל הוֹלֵף אַחַר הַתְּחִתוֹן אֲבָל זְמַן לֹא מְיָהֲדֵר וְאִי מְשׁוּם חֲתִימַת עֲדִים שֶׁהוּא תַּחַת הַטּוֹפֶס הָא אִית לֵיהּ לְרִשְׁבִּ"ג מוֹדָה בְּשְׂטָר שְׁפָתְבוּ אִין צָרִיף לְקַיְיֵמוֹ וְהָאִי מוֹדָה שְׁפָתְבוּ הוּא עַכ"ל וְא"כ הֲלֹא הַנְּרָאָה מְדַבְּרֵי הַתִּיָּיר הַגְּדוֹל הַלְזָה דְכָל דְבַרְיָהּ הוּא רַק אֶלְיָבָא רִשְׁבִּ"ג אֲבָל אֶלְיָבָא דְרַבִּי כִּינּוּן דְקַסְבַּר מוֹדָה בְּשְׂטָר שְׁפָתְבוּ צָרִיף לְקַיְיֵמוֹ אִין שׁוּם עֲדִיפָא לְטוֹפֶס מִהַתּוֹרָה דְכֻזָּה כּוֹן זֶה דְכָל זְמַן שְׁאִינוּ מְקַיְיֵם חֲסִפָּא בְּעֵלְמָא הוּא וְהַנְּרָאָה מְדַבְּרֵי רִשְׁ"י ז"ל הָאֲחֻרוּנִים הַלְלוּ דְכֵן הוּא גַם דְעָהוּ בַּתְּחִילַת דְבָרֵי דְפִי מַחְלֹק' בְּדַבְּרֵי ר"ש.

וְא"כ בְּזֶה הַנּוּחַ לָן דַּעַת רַבִּינוּ הַגְּדוֹל הַר"מ ז"ל וְהַהֲלָכוֹת וְהַעֲיָטוֹר דְלֹא מְחַלְקֵי כָּלֵל בִּין תּוֹרָה לְטוֹפֶס כִּינּוּן דְפִסְקֵי פְּרַבִּי דְמוֹדָה בְּשְׂטָר שְׁפָתְבוּ צָרִיף לְקַיְיֵמוֹ וְא"כ שׁוּם הֵמָּה וְכַב"ל. וּבְעַמְדָנוּ בְּדַבְּרֵי רִשְׁ"י ז"ל נָסִיר מְעַלְיוֹ קוֹשְׁיַת רַבְעַת"ו ז"ל ד"ה דְאִית בֵּיהּ זְמַן וְז"ל פִּירָשׁ"י דְמַעוֹת וְלוֹה וּמְלוֹה לֹא שְׁיִימִינוּ דְכַתִּיבֵי נָמִי בְּשִׁטָּה אַחְרוּנָה בַּטּוֹפֶס וְהוּא עֵיקָר דְתַנּוּ פְּתַב בּוֹ מְלַמְעֵלָה מְנָה כּוֹ וְתִימָא הָא אִין לְמַדִּין מְשִׁיטָה אַחְרוּנָה וְלִכְפָּה עוֹשֵׂי חֲזַרְתַּת הַשְׂטָר וְכוּ' וְגַם פִּירָשׁ דְבַעֲדִים לֹא שְׁיִימִינוּ דְרִשְׁבִּ"ג אִית לֵיהּ מוֹדָה בְּשְׂטָר שְׁפָתְבוּ אִין צָרִיף לְקַיְיֵמוֹ וּפִירוּשׁוֹ תִימָא דְאִם חָשַׁב אוֹתוֹ שְׁאִינוּ תוֹפֶס עֲדִים כְּאִילוּ יֵשׁ לוֹ שְׂטָר בְּלֹא עֲדִים א"כ לְרִשְׁבִּ"ג נָמִי לֹא אֲתִי שְׁפִיר דְנָהִי דְסַבַּר דְאִין צָרִיף לְקַיְיֵמוֹ מ"מ כְּשִׂאִין כָּלֵל עֲדֵי חֲתִימָה פְּסוּל וְעוֹד בְּמָה עֲדִיף תּוֹרָה מִטּוֹפֶס כְּפִי הַשְׂטָר פְּסוּל בְּלֹא טוֹפֶס כְּמוֹ בְּלֹא תּוֹרָה דְאִם נִמְחַק אֶפְלוּ שִׁיטָּה אַחַת מִן הַשְׂטָר הוּא פְּסוּל עִי"ש דְמַפְרָשֵׁי שְׁלֹא כְּדַבְּרֵי רַבִּינוּ הַגְּדוֹל אִף בְּסוּף הַבִּיאוּ בְּלִשׁוֹנָם וּבִירוּשְׁלָמִי אִיכָּא א"ר אֶלְעָזָר הַכֹּל הוֹלֵף אַחַר מִי שְׁתָּפוּס עֲדִים וּפְלִיג אֲגַמְרָא שְׁלָנוּ דְמַזְפִּיר זְמַן וְסוּבַר דְעֲדֵי מְסִירָה כְּרַתִּי וְהַשְׂטָר כְּשִׂר בְּלֹא עֲדֵי חֲתִימָה וְשְׁמִין כְּמָה שְׁנָה שְׁאִין צָרִיף לְחַזֵּר אַחַר עֲדֵי מְסִירָה כּוֹ' עַד כָּאֵן לְשׁוֹנָם.

וְנִבְרָא לִיִּשְׁבַּב דַּעַת רַבִּינוּ הַגְּדוֹל מְכַל קוֹשְׁיֹת שֶׁל רַבְעַת"ו ז"ל דְאוּלֵי גַם רַבִּינוּ מְפָרֵשׁ כְּהִירוּשְׁלָמִי דְסַבַּר רִשְׁבִּ"ג דְעֲדֵי מְסִירָה כְּרַתִּי וְכֵן רְאוּי לְבָלִי לְחַלּוֹק עַל הִירוּשְׁלָמִי אִם אִינוּ מְפָרֵשׁ בְּתַלְמוּדוֹן לְהִיפָּה [וְעֵינֵינוּ לְקַמְּן בְּדַבְּרֵינוּ] וְאִף דְלַחַד אוֹקִימָתָא בְּתַלְמוּדוֹן דְבַתְרָא (דָּף ק"ע) שְׁבַר רִשְׁבִּ"ג דְעֲדֵי חֲתִימָה כְּרַתִּי הֲלֹא מ"מ לְשִׂאָר הָאוֹקִימָתוֹת אִין הַכְּרַח לְזֶה וְאֲדַרְבָּה מוֹכַח בְּגִיטִין (דָּף י"א) דְרִשְׁבִּ"ג שְׁבַר דְעֲדֵי מְסִירָה כְּרַתִּי וְכֵן כְּתָבוּ לְהִדְנָא רַבְעַת"ו ז"ל שְׁם ד"ה רִשְׁבִּ"ג אוֹמַר.

וְאִף דְהַבִּיאוּ שְׁמָה דַּעַת ר"י דְזָהוּ דְנוּקָא בְּגִיטִין וְלֹא בְּשִׂאָר שְׁטָרוֹת הִיָּינוּ רַק לְדַעַת הָאוֹקִימָתָא שְׁם בַב"ב בְּדַרְשִׁבִּ"ג סַבַּר עֲדֵי חֲתִימָ' כְּרַתִּי וּמְפָרֵשׁ כֵּן בְּתוֹסְפוֹ שְׁם. דר"י תִּירַץ זֹאת עַל קוֹשְׁיַת ר' אֶפְרַיִם דְהַקְשָׁה דַּבַּ' גִּט פְּשׁוּט מְשַׁמַּע דְסַבִּירָא לֵיהּ עֲדֵי חֲתִימָה כְּרַתִּי עִי"ש וְהִיָּינוּ דְהַקְשָׁה ר' אֶפְרַיִם לְהַיָּא אוֹקִימָתָא מְדַבְּרֵי רִשְׁבִּ"ג הַלְזָה דְמַכְּאֵן

מוכח דסבר עדי מסירה פּרתי [ובפּרט דאין הַכּרַח לפירש"י מדבּרי ר"י אף דהאַמַת כּדבּרינו] ולכּן מפרש רש"י ז"ל פּהירוּשְלמי הַנ"ל דרש"ב"ג סבר עדי מסירה פּרתי וסבר באולי רבינו הגדול דאם איכא עדי מסירה אַזי נלמוד ג"כ מְשֵטָה הָאֲחֵרוּנָה פּינן דידעו העדים פּל הפּתובּ בשׁטַר.

וא"כ יתּוּרַץ תּמִימָה ראשׁוֹנָה שֶׁל רבעת"ו ז"ל וכ"כ מתּנִיתִין דכּתובּ בו מלמעלה מנה ומלמטה מאתם שהולכין אחר התּחֵתוֹן דסְתֵמָא תּנן מפרש ג"כ רבינו דאף דהיא מלמטה ממש ובשׁיטָה הָאֲחֵרוּנָה מ"מ למדין ואיגרי עה עד מסיר' דידעו דכּן נכתב ולא נשׁתּנָה פּלל וכ"כ תּמִימָתָם הַשְּׁנִי' דאם אין עדי' פּלל פּסול אף לרש"ב"ג לא קשה פּלל דנדאי אם עד מסירה פּרתי אַזי אף דליכא עדי חתימָה פּלל פּשר.

וכן מפרש בּהדָא ברבעת"ו ז"ל גיטין (דף ג' ב') ד"ה רא"א דאין צריף אף לכּתחילה עדי חתימָה עי"ש וכן דקדוקם השלישית דבּמָה עדיף תּוּרַף מטּוּפּס דאם נמחק שיטה אחת מן השׁטַר פּסול כּנ"ל הוא ג"כ אם נכּשַׁר בעדי חתימָה ולכּן חוששין אנו אולי עשה איזה שׁקר משא"כ בעדי מסירה דידעו הפּל וכל הדבּרים שׁעיקרו של שׁטַר תּלוּי בו בנדאי יזכּרו העדים דע"כ נתיחדו לעדים.

משא"כ הזמן דהוא בתּוּרַף ועיקרו של שׁטַר אינו תּלוּי בו כ"כ לכּן אוני אינם זוכרים זה העדים ולכּאורה פּשוט קצת לחלק בזה בין הזמן לעיקרו של שׁטַר ואם נאמר דדחוק הדבּר הלא בּאמַת דקדוקם זה השלישי לא קשה כ"כ לפירש"י וגם לא תּמָהו על רבינו הגדול בזה כּאשר פּתבו מתחילה ותּמָא נאח"כ ופירושו תּמָא אבּל כּאן פּתבו רק ועוד בּמָה עדיף תּוּרַף מטּוּפּס וכו' ואינו רק פּעין סייעתא קצת לפירושם הבא אח"ז.

דבּאמַת לי יהי כּן דגם בלא טּוּפּס פּסול מ"מ לפחות יש יתרון להתּוּרַף עם זמנו דהלא גם אם חסר מהתּוּרַף בּנדאי ג"כ פּסול והזמן הוא יתּוּנו. והתּמִיהוּת הראשׁוֹנוֹת הלא נתרץ כּדבּרינו והא דכּתב רש"י ז"ל בסוף דבּריו הַנ"ל ואי משום חתימת עדים שהוא תחת הטּוּפּס הא אית ליה לרש"ב"ג מודה בשׁטַר שׁפּתבו אין צריף לקיימו והאי מודה שׁפּתבו הוא ע"כ.

אף דגם בלא עדים פּשר השׁטַר פּינן דאיכא עדי מסירה בא רבינו הגדול לתּרַץ לדעת תּלמודן שׁלדעתם התּוּרַף עדיף מטּוּפּס משום הזמין הלא אדרבּה הטּוּפּס עדיף דאולי אולי עדי מסירה למדינת הים והלא נדאי דמטעם זה מחשבי הירוּשְלמי הטּוּפּס יותר מהתּוּרַף אף דסבּרי לדעתם עדי מסירה פּרתי וכּמוכא ברבעת"ו ז"ל לזה תּיקון רבינו הגדול דלסוגייתו דאמרינו דסבר רש"ב"ג מודה בשׁטַר שׁפּתבו אין צריף לקיימו אין שום חשיבות בזה להטּוּפּס [ובהא שׁתלמודן חולקים בפּירוש על הירוּשְלמי הלא רש"י ז"ל מפרש הבבלי].

ולתּיקוּף לכּאורה אינו מוכן כ"כ דבּרי הירוּשְלמי דסבּרי אדרבּה שׁהטּוּפּס עדיף מתּוּרַף מצד העדים דלו יהא דסבּרי דחשיבות העדים גדול יותר מהזמן מ"מ הלא בּאמַת ק דסבר מודה בשׁטַר שׁפּתבו אין צריף לקיימו א"כ למה לן פּלל העדים וכפּי' רש"י וצע"ג.

ועינינו בירושלמי ולא מצאתי שם פלל לסוגייתו דאוקומנא דפליגי רבי ורשב"ג במודה בשטר שפיתבו ואולי באמת לא שמו הירושלמי לבכם לקושית תלמודן דפרכי לעיל ע"א ולית לי מהנתינת דשנים אוחזין.

ויש לומר בכמה אנפי מדוע לא קשי' להו קושית הבבלי ונדא מינייהו דבאמת המפרשים ז"ל הקשו על קושית תלמודן ולית לי מתניתין ה"ל דהלא לא דמי' למתניתין. דבמתניתין פל אהד מןחזק ולכן חולקין משא"כ ה"א אולי לא חיישינן לטענת הלנה דאמר פרוע דלא חיישינן לפרעון [עי"ש תירוץ] ומשום זה לא אוקמוה באולי בעלי הירושלמי פלוגתתן במודה בשטר שפיתבו.

רוה ראיתי בפני משה דמפרש בירושלמי פדעתתלמודן דפליגי במודה בשטר שפיתבו עי"ש. ולכאורה קשה קצת וכנ"ל.

ואם יש ליישב מ"מ ברש"י ז"ל נוכל לומר בטח פדברינו ואגב שפא לידינו לעיין בירו' ראינו בפ"מ שמתרץ קצת דעת הר"מ ז"ל פדברינו ה"ל ות"ל שפוננו לדעתו הגדולה בזה] ואגב אורחין ניישב קצת קושית הש"ך ז"ל על פירוש רש"י והוא בחוה"מ סימן ס"ה ס"ק מ"א ונתרץ אחת לאחת.

ואף פי לא יחודש אתנו כ"כ מ"מ מהצורה ליישב דכתב דלפירש"י קשה טובא ע"ש ראשונה מה שפיתב נדא דלישנא דר"י אמר משמע דפליגין ע"כ הלא באמת כן הוא לדעת הסלקא דעתין [ועיין ברש"י סנהדרין (ס"ז א') ד"ה רבינא אמר דכתב ממש בהיפך מדברי הש"ך ע"ש ואולי בישוב קוש' פי התם שאני ועיין בתוי"ט בבבפורים פ"ג מ"ו ד"ה הגיע דהביא שם בכמה מקומות במתניתין דכתב פלוני אומר ולא פליג רק מפרש ואולי בתנאים שאני קצת.

ויהי' איה שיהיה הלא קושית הש"ך בזה אינה תמי' קיימת כ"כ] ומה שפיתב ועוד דלפירש"י צ"ל דהאי ואפילו אהד אדוק בטופס כו' המקשה קאמר ליה וזה דוסק אדרבה אמנא דאף דהאי ואפילו עם ני"ו הוא מ"מ המקשה בנודאי קאמרו דאל"כ תרתי למה לי פיון דקאמר לעולם חולקין האי ואפי' מיותר הוא פמוכן ומה שפיתב ועוד דא"כ לא הנה ליה למימר פלום רק הול"ל והתניא זה נוטל כו' אדרבה איה יקשה והתניא זה נוטל עד מקום שידו מגעת מאי קוש' האם נחלק הנייר הלא אף לפרוטה לא יעלה שניו לכן הקדים ואפי' זה אדוק בטופס וזה בתנורף ושם יהי' הנפקא מינה משויו של שטר דעם זמן שנה יותר וכן דרף תלמודן פשוטה להקשות מפרש קצת מתחילה כדי שיבוא קושיתו בשלימות משא"כ ר"י לבדו פיון דדבריו משוכים לדברי ר"א לא מיבעי' להש"ך ז"ל דכתב דלישנא דר"י אמר משמע דפליג למה לי להאריף באפילו פיון דקאמר ר"א לא שנו ומחלק בין תנורף לטנף' ועלה אר"י לעולם חולקין מה צנרף לאפי' וכנ"ל אנא אף אם נאמר פדברינו הלא להסלקא דעתין בנודאי פליג וכל זה פשוט ומה שפיתב עוד בדבריו ז"ל ועוד דלישנא דלעולם חולקין דוסק לפרש דקאי דווקא אתנורף בי מיצעי לכאורה אינו מוכן כ"כ.

דהלא מסיק תלמודן לא צריכא דמיקרב לגבי דחד ואדרבה משמיענו בהלעולם חולקין דאף דלא תפסי תרנוניהו כנדא בתנורף ובטופס או פל אהד בגליון ורק מיקרב לגבי דחד

מ"מ חולקין וא"כ אינו דוקא אתנרף בי מיצעוי ואולי פנונת הש"ך דעיקר הרבנותא והנה היכ' דקאי תנרף בי מצעי ומיקרב לגבי דחד אף דאין זה לשונו לפי הנרא' ובפרט דאינו דוחק כ"כ פמוכן והא דלהש"ך לדוחק יחשב לרש"י ז"ל אינו דוחק כ"כ ומה שפתיב ועוד משמע דהאי לא צריכא דקאי תנרף בי מצעי אברייתא קאי עכ"ל בעניינינו לא ידענו היכן משמע פן ואדרבה אי דאברייתא קאי וכמפרש לה הש"ך עי"ש וז"ל הצריף לדברינו ומשני לא צריכ' הא דקתני זה נוטל עד מקום שיזו מגעת היינו היכא דקאי תנרף בי מצעי ונוטל כל אחד הנניר לצור ע"פ צלוחיתו עד מקום שיזו מגעת ושאר השטר דהיינו התנרף חולקין וכו' ע"כ א"כ מאי פריף א"ה מאי למימרא הלא דודאי איצטריף לאשמענו דין הלזה דכל אחד נוטל מה שבידו אף לצור ע"פ צלוחיתו דהלא בזה הוא עיקרו ממון בטלית גם לדעת הש"ך ולכן נוטל כל אחד לצור ע"פ צלוחיתו אף דבשטר לא אמרינו זה נוטל לדעת הש"ך לענין עיקרו של שטר וממתניתין משמע דלעולם חולקין ולא אמרי' פלל זה נוטל וכתלמודן שם ע"א וצריף ברייתא הלזו לאשמענו דין דעיקרו ממון זה נוטל כו' ואין לומר דקושית תלמודן הוא דכבר ידענו זאת מברייתא דרב תחליפא דהלא מפונש ברש"י ז"ל בחולין כ"א ד"ה שן וצפנרו דאין להקשות דלידע ברייתא זו מזו עי"ש והאם גם ע"ז יחלוק הש"ך ז"ל ועוד דהני רב תחליפא איננה ברייתא מפונשת כ"כ דליקשי ממנה וכמוכן ומה שפתיב ועוד דקאמר בתר הכי בש"ס לר"א דאמר זה נוטל טופס וזה נוטל תנרף כו' מדקאמר לר"א דאמר כו' משמע דר"י פליג נאמר לרש"י ז"ל דבאמת אינו פליג רק דלשון ר"א גרם לו להקשות עליו ולנפוך שמו דהוא אמר במלות מפונשות זה נוטל טופס וזה נוטל תנרף.

וברק נשאר דחוק מה שהקשה הש"ך בתוה דבריו דעיקר התירוץ דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי חסר מן הספר. אף נדאי דמצד זה בעצמו לא יודחה דברי רבינו הגדול דאולי קיצרו תלמודן בדבר שמפונש תירושו לפירוש רש"י ז"ל וכיו"ב מציינו באיזו מקומות בש"ס: אף אם נאמר פדעת הש"ך שם דסבר דדעת הרמב"ם ז"ל דר"י פליג על ר' אלעזר וסבר דהא דאמרינו זה נוטל עד מקום שיזו מגעת וזה נוטל הוא רק בטלית דעיקרו ממון משא"כ בשטר דאין עיקרו ממון (דאם פי דבריו אינם חזקים כל כך לדחות פירוש"י וכנ"ל וגם להרמב"ם תירצנו באופן אחר מ"מ הלא בנודאי יוכל להיות גם פן בדעת הרמב"ם פדמפרש הש"ך אף כי איננו מוכרח) מסתפקנא קצת איך הדין להרמב"ם בבהמ' דכיון דרב תחליפא נקט בדבריו שנים אדוקין בטלית אולי דווקא טלית נקט ולא כן בהמה דאף דגם בהמה עיקרה ממון ולא שייך כ"כ סברת הש"ך מ"מ מצד אחר גרע בהמה פנין דאיכא צער בע"ח אם יטול כל אחד מה שבידו בלי שחיטה והלא צער בע"ח הוא דאורייתא פתלמודן דמציעא (ל"ב) וכן פסקו הרי"ף והגאונים ועיין בכ"מ בפ' י"ג מהלכות רוצח ושמירת נפש דכן גם דעת רבינו הגדול וא"כ אולי אין תפיסתו תפיסה כ"כ ועיין בחולין (ז' ב') עקרבא להו איכא צער בע"ח ואף דבמיתה ליכא צער בע"ח פדמוכח הנהם דאמ' אח"ז קטלינא להו איכא בל תשחית.

מ"מ הלא עדיין אינה מתה והלא לא יכול לפסוק ממנה וקצה סייעתא לחלק בין טלית לבהמה מצאנו לרבינו הגדול דבהל' טוען ונטען פ"ט הלכה ז' ח' פתיב וז"ל שנים או חזין בכלי אחד או שהיו רוכבין ע"ג בהמה אחת או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג או יושבין בצד ערימה של חטים וכו' כל אחד משניהן נשבע בנקיטת חפץ שאין לו בזה הדבר פחות

מתציו ויחלוקו ושבועה זו תקנת חכמים היא כדי שגא יגיה כל אחד תופס בטליתו של חברו ויטול בלא שבועה זה אומר פולה שלי וזה אומר חציה שלי האומר פולה שלי ישבע שאין לו בה פחות משלשה חלקים וכו' עכ"ל.

והוא ממתיני' דתחילת מציעא ואף דבמתני' איירי בטלית ובהמה פלל רבינו גם כלי וערימה של חטים דמאי שגא ובהלכה ט' כתב רבינו היו שנים אדוקין בטלית זה אומר פולה שלי וזה אומר פולה שלי זה נוטל עד מקום שידו מגעת וזה נוטל עד מקום שידו מגעת וזה נוטל עד מקום שידו מגעת והשאר חולקין בשנה אחר שגשבעין וכו' ע"כ הרי להדיא דהכא דקדק טלית דווקא וכן לשון של המחבר (בסימן קל"ח) בחוה"מ והנראה א"כ דסבר רבינו דדין זה אינו נוהג רק בטלית וכדתני רב תחליפא.

אף לסברתנו הג"ל דהסברנו קצת בבהמה אולי אף לדעת רש"י ז"ל דגם בשטר זה נוטל וכמפורש לעיל מ"מ בבהמה שאני. ויתורץ בזה קושית המפרשים דהקשו דלמה לו בבא הראשונה ממתיני' דמכילתין הג"ל והוא שנים או חזין בטלית זה אומר כו' וזה אומר כו' זה נוטל עד מקום שידו מגעת וכן השני דהלא גזע זה מבבא האחרונה דשנים רוכבין על גבי בהמהו"ז לא יתורץ שום תירוץ דתלמודן ח' ע"ש.

אבל בדברינו מתורץ בטוב טעם דהלא הכא דקדקה מתנייתין או חזין דאין לכל אחד יותר מחבירו פלום וכפירש"י ומוכח מזה דאם אין או חזין בכרפשתא ששניהם או חזין בשנה רק כל אחד או חזו בהבגד אז זה נוטל כו' וכרב תחליפא הג"ל א זה אינו שייך בבהמה לדברינו לכן משמיענו מתנייתין בבא דטלית ואין להאריף בזה אף דיש לסתור ולבנות: ויען שגא לדינו דברי רבינו הגדול בהלכות טוען ונטען הג"ל שכתב שם דשבועה זו תקנת חכמים היא נדקדק קצת בדברי תלמודן.

דבתחילת' מכילתין אמרינו לימא מתנייתין דלא פסומכוס דאי פסומכוס האמר ממון המוטל בספק חולקין בלא שבועה ופריף תלמודן ע"ז ואלא מאי רבנן הא אמרי רבנן המוציא מחבירו עליו הראי' ותירץ האי מאי אי אמרת בשלמא רבנן התם דלא תפסי תרנונייהו אמרו רבנן המוציא מחבירו עליו הראי' הכא דתרנונייהו תפסי לה פלגי לה בשבועה וכו' עד אפילו תימא סומכוס שבועה זו תקנת חכמים היא כדי שלא יהא כל אחד ואחד הונף ותוקף בטליתו של חברו ואומר שלי הוא.

הרי מוכח מתלמודן דלרבנן אין מהצורך לתקנה זו פלל רק דהדין נותן פן וילקמן בתלמודן (דף ה') פרכינן בפשיטות וכי מאחר שזה תפוס ועומד וזה תפוס ועומד שבועה זו למה א"ר יוחנן שבועה זו תקנת חכמים היא כו' ולכאורה דקדוק נכון הוא ואמרנו ליישב קצת לדעת רש"י ז"ל דשיטתו הוא דאם כופר בפקדון אז אין צריף מודה במקצת אי אמרינו עירוב פרשיות פתיב פאן כר' חזי בר יוסף וכרבה דנתן טעם לזה בב"ק (ק"ז) ובעוד איזו מקומות] וכ"כ הכא אף דכל אחד תפוס ואינו מודה פלל מכ"מ הלא גם אם כופר בפקדון הוא תפוס ואינו מודה במקצת ועכ"ז ישבע.

ואולי לדעת זה דברה תלמודן בהחילה מכילתין ולכן לדעת חכמים דפליגי אסומכוס ישבע מן הדין משא"כ לדעת ר' יוחנן דסבר שם דהכופר בפקדון צריף שיודה במקצת וא"כ בנודאי מן הדין לא ישבע פלל פיון דאינו מודה במקצת והנהו תפוס ועומד ולכן

אמר דשבועה זו תקנת חכמים היא וקושיא דכי מאחר שזה תפוס וכו' הן הנה באולי דברי ר' יוחנן בעצמו כפאשר למדונו רבעת"ו ו"ל בכמה מקומות דאיתא בתלמודן פעין זה דמקשו בפשיטות ואח"כ יתרוץ מאן דהוא מהאמוראים ומנכרח דהוא בעצמו הוי המקשה ובביצה (דף ל"ח) מצינו פיוצא בו לגבי ר' יוחנן בעצמו לענין בריה דאמר וכבר בא חכם לגבי עירוב עי"ש בתוספות ד"ה ואמר ר' יוחנן ואף דאפשר דהכא גרע מפקדון אף אי לא בעי הודאה במקצת משום דאולי פל אחד ואחד יתראה ליטול בלא שבועה וכדומה איזו סברות.

מ"מ אינו מוכרח כ"כ דאולי באמת מי שהגביה ודאי הוא רוצה ליטבע דסמך קצת דחבירו ימנע מצד השבועה שנטיל עליו וכדומה ליתר הסברות יש לדחות קצת. ולכן נכון קצת ליישב בדברינו לדעת רש"י ו"ל ובאופן אחר יש ליישב לדעת רבעת"ו ו"ל שנטה דעתם מדעת רש"י ו"ל בב"ק שם וביתר מקומות ועת לקצר ובדברינו ה"ל יש ליתן טעם לדברי רש"י ו"ל דפירש במכילתין ג' בהא דתני ר' חייא מנה לו בידה והלה אומר אין לה בידי כלום והעדים מעידים אותו שיש לו חמשים נותן לו חמשים וזו וישבע על השאר שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים מק"ו כו' שלא תאמר הודאת פיו הוא דרמיא רחמנא שבועה עלי' פדרבה דאמר רבה מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע ופרש"י ולא חשבו כמשיב אבידה לפוטרו שלא פפר בכולו ע"כ.

ורבעת"ו ו"ל פתבו שם ד"ה מפני מה וז"ל פירוש יהא נאמן במיגו דאי בעי פופר הפל וכו' עי"ש ומדוע א"כ לא פירש"י ו"ל כפירוש בעלי תוספות ו"ל דלקאורה משיב אבידה לא שייך כ"כ היכא דחבירו תובעו וכאשר פתבו המפרשים אף בדברינו מיישב לרבינו.

דלדעתו הא דכופר הפל פטור במלנה ורק מודה במקצת חייב לדעת רב חייא בר יוסף דסבר עירוב פרישיות פתיב פאן הוא משום דרבה דהכא ומפורש פן בתלמודן (בב"ק ק"ז) דמיייתי התם דברי רחב"י ה"ל דסבר עירוב פרישיות פתיב וכי פתיב פי הוא זה אמלנה הוא דכתיב ומאי שנא מלנה פדרבה וכו' אבל בפקדון באמת אף פופר הפל חייב לרש"י ו"ל וא"כ איהו נתחיל לומר דשאלת רבה הי' דליפטרי' מצד מיגו דאי בעי פופר הפל מנלן דכופר הפל פטו' במלנה [דרבה במלנה ינבר] הלא פי הוא זה [דמשם הוציאו רבעת"ו דכופר הפל פטור] בפקדון הוא דכתיב ואם נאמר דינדע סברת דאין אדם מעיז ולכן משום זה אמרינו עירוב פרישיות א"כ אין פאן מיגו פלל לאפטורי אף מודה במקצת לכן מפרש רבינו דרבה ישאל על כל עיקרו של שבועה מדוע נא נפטרי' מצד השבת אבידה פינן דמודה מקצת ופשוטים הדברים.

ואף דרבעת"ו ו"ל דחו בדביבור ה"ל דאין לומר דפטור פופר הפל משום חזקה דאין אדם מעיז דהא אפינו במקום שיכול להעיז פטור פגון בבנו פפרק ב' דכתובות (דף י"ח) ובפרק שבועות הדיינין (דף מ"ב) ולרש"י ו"ל הלא באמת הטעם מצד חזקה עד שפטעם זה אמרינו עירוב פרישיות פתיב פאן ובפקדון גם פופר הפל חייב וא"כ אין לתרוץ פתירוץ של רבעת"ו דכופר הפל פטור משום הוכי הוא זה דמשמע דגזירת הפתוב הוא.

דאיהו מצד זה החזקה נאמר דבר רחוק דיעורב פרישיות התורה והלא בבנו דלית שם חזקה ועכ"ז פטור פופר הפל וכנ"ל וצ"ע לכאורה אף בפשיטות אמרנו דרש"י ו"ל פירש דעת רבינו הגדול הר"מ ו"ל בפרק א' מהלכות טוען ונטען הלכה זו דפטור משום דהוי

טענות ספק ולא חייבה רחמנא שבועה רק על טענת ודאי וכן הוסכם מפל הפוסקים דאף שבועת היסת אין משיבין בספק ועו"ל בכ"א: ובצמדנו בק"ו זה דר"ח הג"ל שהיא מה פיו שאין מחייבו קנס מחייבו שבוע' עדים שמחייבי אותו קנס אינו דין שיחייבו אותו שבועה.

נתבונן נא קצת בקא דפריה תלמודן ע"ז מה לפיו שכן אינו בהכחשה עד אהד יוכיח מה לעד אהד שכן על מה שהיא מעיד הוא נשבע תאמר בעדים שעל מה שפפר הוא נשבע פיו יוכיח וכו' אלא פריה הכי מה להצד השנה שבהן שכן אינו בתורת הנזמה תאמר בעדים שישנו בתורת הנזמה הא לא קשיא ר' חייא תורת הנזמה לא פריה וכו' ופירש"י תורת הנזמה לא פריה אינה חשובה לו פירכא דכיון דעד אהד ישנו בהנזמה ליבטל עדותו בעדות שני עדים אם הנה ל למימר בעדים משום דישנו בהנזמה לא יחייבוהו שבועה הנה לן למימר נמי בעד אהד לא יחייביה שבועה דהא ישנו בהנזמה ליבטל עדותו ואי משום דאין משלם קנס אין בזה פוי פח להאמין עדותו ע"כ ויש להבין דעת תלמודן דרצו לפריה מתורת הנזמה הלא באמת איה יהי הנזמה בעד א' פיון דאינו מועיל כלל בעדותו אבל הלא עדותו בטלה וכרש"י ז"ל והלא א"כ מוכרח מאוד הדבר: ואמרנו בדעת תלמודן דלכן לא נלמוד הודאת עדים מפיו וע"א דבאמת יוצא חומרא גבי העדאת עדים בשבועה זו משא"כ בפיו וע"א וזהו דאם נאמר דהעדים מחייבים אותו שבועה על החמשים הנותרים לבד מה שמחייב לשלם החמשים שמעידים עליו.

אזי לכשיוזמו על הכל לכאורה יתן הדין שילקו על השבועה שרצו לחייבו לבד מה שמחייבים לשלם לו החמשים וזו דאינה דין נפסוק להם עבור השבועה האם ישבעו ויקונים בהם פאשר זמם אתמהה.

ומפונש ברבעת"ו ז"ל תחילת מכות (ב' א') ד"ה מעידין בתוף הדיבור וז"ל ועי"ל דלגבי עדות דבן גרושה וחלוצה לא חיישינו כלל באמה יכול להנזמה דמהיכא נפקא לן דבעינו לעדות שאמה יכול להנזמה מפאשר זמם והא מוכח בגמרא דכאשר זמם לא נכתב לגבי עדות דבן גרושה וכו' עכ"ל.

וא"כ עד פאן לא נצרכינו לדרשה דתלמודן דשם דכאשר זמם לא קאי על עדות דבן גרושה היינו רק שמה משו' דמסברא הוי לן לומר גם שם דנקיים בו פאשר זמם ויפסול הוא וזרעו משא"כ הכא דלא שייך כלל פאשר זמם בנודאי יתן הדין דילקו.

ובאמת עיקר הדין דלוקין מוכרח לן עוד מיני' ובי' דאם לא נאמר דלוקין האיה יחייבו שבועה הלא נצריה לן עדות שאמה יכול להנזמה אלא ודאי או דנאמר פדעת רבעת"ו דתירצו תחילת הדיבור דכיון דלוקין הנה עדות שאמה יכול להנזמה וכ"כ הכא או כהו"ל הג"ל ואם פן גם הכא בנודאי ילקו פיון דאשר זמם לאו עלי' קאי שייך הכא הנהצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע והיה אם בן הכות הרשע וכדעולא דשם (ע"ב) לומר דלוקין בכל מקום דלא יוכל להתקיים דין הנזמה וגם הכא הלא אי אפשר כלל לקיים דין הנזמה [וכמעט פשוט מתלמודן בלי שום סיוע מרבעת"ו הג"ל אף לברר קצת יותר הובאו בדברינו] אבל ודאי דבעד אהד אין פאן מלקות כלל דוהצדיקו והרשיעו פתיב והן הנה שני עדים ואף דבכל התורה פילה לא מהני באמת עד אהד ולכן פתיב והצדיקו לשון רבים וכדוע.

משא"כ גבי שבועה הלא די גם אָחד מ"מ הלא אין מזהירין מן הדין וכ"כ ממה הצד
לרבעת"ו ו"ל דמצינא ס"א המובא לעיל בספר אחד עשר להרמב"ם וכ"ש הקא לענוש
ולהזהיר ואין צריף לפנים ולכן דחה תלמודן מה להצד השנה שפיקו שפן אינו בתורת
הזמה ואין לומר דגם בשני עדים לא ילקו משום דבעינו והצדיקו והרשיעו והקא מאי
עשו לו דחייבוהו שבועה דלא כן דנודאי חוב גדול הוא לאדם שישיב על חנם דהלא אם
לשנים נשבע להפטר מהם דעת המרדכי בפירק ח"ה והובא דעתו ברמ"א ו"ל חוה"מ
סימן ל"ד דהשנים יוכלו לפנסלו אח"כ לעדות ולשבועה וגם אם לאחד נשבע מ"מ אולי
ימצא אח"כ גם ע"א ואז יצטרף הבע"ד עם העד לפנסלו לעדות וכן הוא דעת התוספות
ו"ל בתקנת הבתים (דף ל"ד) והמרדכי וה"ר יקר והובא דעתם בטור ובחוה"מ שם ונדאי
א"כ חוב גדול הוא לו השבועה ואף דאם ימצא עד אחד הלא הי' צריף לשיבע על עדותו
מ"מ הם חייבוהו לשיבע על שקר פיון דהומו ואף דמחוייב באמת הם עדים זוממין
וילקו כמפורסם בש"ס ומהם בסוגי' דמיפך והזמה עי"ש וגם אין לומר דלא ילקו כהפולל
שפסור לן דאין לוקה ומשלם דרק ר"מ ס' לוקה ומשלם במתני' דמכופ' (ד' א') דתנו
מעדין אנו באיש פלוני שחיי' לחבירו מאתי' וזו נמצאו זוממין לוקין ומשלמין שלא
השם שמיבאין לידי מכות מביאן לידי תשלומין דברי ר' מאיר והובא דעתו במקומות
רבות בש"ס] וחכ"א כל המשלם אינו לוקה ונדאי א"כ הלכה כחכמים (ואין לומר דהלכה
כר"מ דבב"ק (דף ע') סתם לן תנא פנותי' דהלא סתם ואח"כ מחלוקת היא ע"ש ובפרט
דמפורש בתלמודן שם (ע"א א') הא קיי"ל דאין לוקה ומשלם וכן בכתובות (ל"ב)].

וא"כ אין פאן מלקות כלל דאינו פן דאולי התם פטרו חכמים משום דעל זה הדבר עצמו
דלוקה משלם גם פן משא"כ הקא דשני דברים רצו לחייבו ממון ושבועה ולכן גם המה
ילקו על השבועה וישלמו הממון ועיין להלן] זהו שנאמר בדעת תלמודן: אף רבי חייא
לא שיה לבו לזאת חזא דאולי סובר פדעת רב יוסף דאמר בסנהדרין (ט' ב') הביא הפעל
עדים שזינתה והביא האב עדים והזמום לעדי הפעל עדי הפעל נהרגין ואין משלמין ממון
וכו' אף דרצו להפסיד אותה גם כתובתה וכפירש"י שם עי"ש וסובר ר"ח דה"ה במלקות
וממון אף דרצו לחייבו תרתי ממון ושבועה אבל דעת הראשונה הנ"ל אולי החלוק בזה
דבשלמא גבי מיתה דנפקא לן דפטור מממון מולא יהיה אסון ענוש יענש ונפקא לן מזה
הא אם יהיה אסון באשה לא יענש אוןלדות וכן פירש"י.

ולכן מוכח מזה דאף דתרתי ניהו גוף האשה וממון מ"מ מיפטר באחת מהן והוא המיתה
משא"כ הקא דנפקא לן מפדי רשעתו כמפורסם בתלמודן בכמה מקומות אולי הקרא אינו
ממעט רק אם על אחת מהן חייב מלקות וממון כמתני' דמכות הנ"ל וב"ק ע' הנ"ל
וכתובות (כ"ט) משא"כ הקא דרצה לחייב חבירו שני דברים ממון ושבועה וכנ"ל ויש
להאריך מאוד בזה ולסתור וגם לבנות אף קצרנו דלא הובאו בדברינו רק לפולא כ"ד.

או דנאמר בדעת ר' חייא דסבר כר' חנו בסנהדרין (מ"א) דאמר שם עדי נערה המאורסה
שהוזמו אין נהרגין שיכולין לומר לאסרה על בעלה באנו וכמו כן הקא לא ילקו על
השבועה דיכולין לומר לחייב התמשים וזו באנו ולא להשביעו ואין להקשות א"כ לא
נחייבוהו שבועה באשר פוטר רב חנו להנערה המאורסה ממיתה משום דבעינו עדות
שאתה יכול להזימה דלא כן דכבר הוקדם דברי התוספות דתחילת מכות שאין בזה משום

עדות שאמה יכול להזימה דנפקא לן מפאשר זמם דלא על כזה פתיב פאשר זמם ואולי דעת הראשונה דאם הדין נותן דמשביעין אותו לא יוכלו לומר לא באנו רק לחייבו התמשים וזו רק ההם לגבי דינו של רבי חנן דתלוי באם חבר אין צריף התראה דאז הנה מן הדין להרעה בלא התראה כלל אף משום דהעדים יוכלו לומר דלאנסרה על בעלה באנו פיון דלא התרו ויוכלו לומר דלא ידענו שהיא חבירה ולכן באמת לאו בת מיתה היא מה שאין פן הכא אם הדין נותן דמשביענו אין להם טענה פל כף דנודאי יודעים הדין פאשר יפסקו הדיינין ועיין בכיוצא בזה לרבעת"ו ו"ל בסנה' שם ד"ה עידי ואף דרבעת"ו ו"ל נקטו לאי נמי שלא ידעו דחבר א"צ התראה עיי"ש היינו משום דקושיתם מתורצת גם בזה אבל תלמודן אף דלא יתלקו על ר' חנן נוכל לומר דנקטי פסברא הנ"ל לבדה דהתם אינם יודעים אם חבירה היא דזה הלוי ביה ואין לינדע מאחד על חבירו כלל בהלכה המבונרת פמוכן ועיין: בספר ארבעה עשר הוא ספר שופטים בהלכות סנה' פרק ששה עשר הלכה ה' כתב רבינו וז"ל עבר עבירה שיש בה מלקות ומיתת ב"ד פאחת פגון ששחט אותו ואת בנו לע"ג אם התרו בו למיתה סוקלין אותו ואינו לוקה שהרי נתחייב בדין גדול מזה ואם התרו בו למלקות בלבד לוקה ע"כ ומוצא דברי רבינו הנה מתלמודן (חולין פ"א ב') דכי אתא רב דימי אמר חייבי מיתות שוגגין וסייבי מלקות שוגגין ונדבר אחר ר' יוחנן אמר חייב ור"ל אמר פטור ר"י אמר חייב דהא לא אתרו בו ור"ל אמר פטור דכיון דכי אתרו ביה פטור פי לא אתרו בי נמי פטור והביא לה תלמודן על הא דאמר ר' יוחנן שם דאם שחט אותו ואת בנו לעבוד' כוכבי חייבי מלקות ואפי' שחט השני לעבוד' כוכבים וכגון דאתרו בו למלקות ולא אתרו בו למיתה ופסק רבינו כר"י לגבי ר"ל וכן כתבו הכ"מ והל"מ וכבר הקשה הלח"מ על רבינו הגדול דמוכח שם בתלמודן דטפי אית לן למיפטר בסייבי מיתות ומלקות מבסייבי מיתה וממון משום דמיתה ומלקות הוי תרנוייהו בגופיה וכיון שפסק רבינו כאן דמיתות שוגגין ומלקות חייב מכש"כ מיתה וממון והלא בהדיא פוסק רבינו הגדול בפרק ראשון מהלכות נערה הל' י"ג שפל עבירה שיש בה מיתה וממון אף דשוגג הוא בהמיתה מ"מ פטור מן התשלומין.

וכן כתב רבינו עוד בפרק שלישי מהלכות גניבה הלכה ח' ותיירץ דרבינו הגדול מפרש הצריכותא פפירוש רבעת"ו בחולין שם ד"ה פיון דטפי אית לן לחייב במיתה ומנקות מבמיתה וממון דבמיתה וממון נפקא לן לפטור מתנא דבי חזקיה משא"כ במיתה ומלקות ליכא קרא למיפטריה ולכן בסייבי מיתות שוגגין וסייבי מלקות פסק פרב דימי לגבי דרבי יוחנן דחייב משא"כ במיתה וממון פסק דפטור משום דבתלמודן פתובות (ל"ה) איתא דכי אתא רבין אמר דסייבי מיתות שוגגין ונדבר אחר כ"ע לא פליגי דפטורין עיי"ש ויש לנו בזה מקום עיון על רבינו הגדול והוא מתלמודן דמפכות (ט"ז א') דאיתא שם תנן התיב הנוטל אם על הבנים רי"א לוקה ואינו משלח וחכ"א משלח ואינו לוקה זה הפלל פל מצות ל"ת שיש בה קום עשה אין סייבין עלי' א"ר יוחנן אנו אין לנו אלא זאת ועוד אחרת (ופירש"י ו"ל אנו אין לנו כו' פלומר משלח ואינו לוקה הא לא שלח לוקה ור' יוחנן בטלו ולא בטלו אית ליה ומשמע לו משלח דקתני משלח לכשירצה ואינו לוקה ואימת הוא לוקה פשיההרעה ויבטל את העשה בידיים והיינו דקאמר אנו אין לנו כו' פלומר אע"ג דקתני מתני' זה הפלל כו' דמשמע פל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה

שוות לזו אנו אין לנו בכולן שנה לזו שיהא פטור המלקות תלוי בקיום העשה אלא בין קיים בין לא קיים פטור אלא זו ועוד אחרת דמשפחת בהו דלקי ע"י בטרול העשה דאילו בכולהו לא משפחת בטל אלא בהני תרי עכ"ל] א"ל ר' אלעזר היכא א"ל לכי תשפח נפק דק ואשפח דתניא אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה ואם פהן הוא לוקה ואינו מחזיר.

ופריה הניחא למאן דהני קיימו ולא קיימו אלא למאן דהני בטלו ולא בטנו בשלמא גבי שילוח הקן משפחה לה [בטלו כששחטה פרש"י] אלא אונס בטלו ולא בטלו היכא משפחת לה אי דקטלה קם לי בדרכה מיני' אמר רב שימי מחזנא פגון שקיבל לה קדושין מאחר אמר רב אי שוניתה שלים איהי קא מבטלה לי אי לא שוניתה שלים כל פמיני' ולא פלום הוא וכו' ונדחה בתלמודן לגמרי תרוץ דרב שימי אילת ד"ה אי דקטלה קם לי בדרכה מיני' הקשו וא"ת דלמא מיני' דקטלה ומ"מ לא הוי קם ליה בדרכה מיני' דמיני' שרגה בשוגג וי"ל דא"כ היינו כמו מטה מאל' פיון דהרגה שלא במתכוון כד הקשה משיח ותיירץ עכ"ל.

וא"כ יקשה לדעת רבינו עדיין משפחת לה דהתרו בו למלקות בלבד ולא למיתה ולדעתו ה"ל לוקין ע"ז וכו' יוחנן ה"ל ונהלא גם הכא לרבי יוחנן קיימינו ואדרכה בהלכות נערה פ"א ה"ל שם בהלכה ז' פהב רבינו בפשיטות דאם נתקדשה לאחר לוקה ונהו? פלא דהלא תרוצו של רב שימי אדחי' בגמרא ממ"נ דאם שוניתה שלים איהי קא מבטלה לי ואם לא שוניתה כל פמיני' וכו"ל.

אף באמת מה שדקדקנו ראשונה לא קשה כ"כ דאף דאין לתרץ דרב שימי מחזנא לא סבר להא דרב דימי דלדוןק יחשב פמוכן מ"מ בפשיטות ניחא דעת רבינו לגירסתו המובא בפסך משנה דר"י סבר קיימו ולא קיימו ור"ל כבך בטלו ולא בטלו ולר"ל קיימינו הכא בתלמודן נהלא איהו החולק שמה על ר"י דחיבי מיתות שוגגין ומלקות פטור.

ולרבעת"ו ז"ל דסברי בגירסתנו וגירסת רש"י ז"ל דר"י סבר בטלו ולא בטלו ג"כ לא יקשה קושיתנו ה"ל דאף דהנ"מ פתב דדעת רבינו הגדול פדעת התוספות דחולין ה"ל דמיתה וממון גרע ממיתה ומלקות ובמיתה וממון פשוט טפי לפטור בשוגג מבמיתה ומלקות מ"מ לאמת לא נקטי רבעת"ו ז"ל כהרמב"ם להלכה רק דמפרשי פן בהצריכותא וזה פשוט אף עדיין דקדוקנו האחרון אינו מיושב בשלימות דאף דהוקל התמי' פיון דגריס רבינו בדברי ר' יוחנן קיימו ולא קיימו ותלמודן הכא למאן דתני בטלו ולא בטנו איירי ואין פן הלכה [ואף דר"י בעצמו הוא האומר אנו אין לנו אלא זאת ועוד אחרת.

נהלא הוא סבר קיימו ולא קיימו כבך פתב הריטב"א ז"ל דר"י אליבא דמאן דתני בטלו קאמר] מ"מ לא הונח לן עדיין כ"כ דלכאורה בזה שהיא מבטלה העשה בעשיתו אותו לשלם הראוי הי' שהוא לא ילקה ע"ז דהלא מפורש בתלמודן פתובות מ על הא דאיתא במתניתין נ"ט דאם נמצא בה בהאנוסה דבר ערוה או שאינה ראוי' לבוא בישראל אינו רשאי לקיימה שצאמר ולו תהי' לאשה אשה הראוי' לה.

ואמר רב פהנא אמריה לשמעמא קמיה דרב זביד מנהרדעא גיתי עשה ונדחה ל"ת אמר לו היכא אמרינו גיתי עשה ונדחה ל"ה פגון מילה בצרעת דלא אפשר לקיימו לעשה אבל

הָכָא אִי אַמְרָה לָא בְּעִינָא מִי אֵיתָא לַעֲשֵׂה כָּלְל ע"כ וּא"כ כִּינּוּן דְּשׁוּוֹיְתִי שְׁלִיחַ לְקַבֵּל קַדוּשִׁין הֲלָא אַמְרָה לָא בְּעִינָא לִיהּ וְלֵיתָא לַעֲשֵׂה כָּלְל.

וְאַף דְּהִתָּם עֲדִינּוּן לָא עֲבַר הַל"ת אַבְל הָכָא עֲבַר הַל"ת וְלֹא קִי"י לַעֲשֵׂה וְלֹא דְמִי כָּלְל לְהִתָּם [כִּינּוּן דְּתַלְמוּדִין דְּכַתְּוִיבּוֹת רַק דְּמוֹכַח מְשֻׁם דָּאם אִין רְצוּנָה בּוּ אִין פְּאֵן עֲשֵׂה כָּלְל וְנֻדְאִי א"כ לְגַבֵּי דִינְדָה אַף אַם נִקְחָה וְגִרְשָׁה ג"כ אִין לְכוּפָה כְּדִי שְׂיִקְיִים הוּא אַתְּ הַעֲשֵׂה אַם אֵינְהּ חֲפִיצָה בּוּ עִתָּה.

וְנֻדְאִי לַעֲקוּשׁ יַחְשָׁב אַם נֹאמֵר לְהִקְפֵּי בְּזָה מְשׁוּם דְּנִתְרַצָּה בּוּ פְּעַם אַחַת כְּמוֹכּוֹן]. וּא"כ הָאֵם נֹאמֵר דָּאֵם גִּירְשָׁה וְחִפְץ לְהַשְׂיָאנָה וְלְקַיִים הַעֲשֵׂה אַף שְׂהִיא מְעַכְבֵּת דִּילְקָה הוּא דְמַה יַעֲשֵׂה עוֹד הֲלָא חֲפָצוּ וְרְצוּנוּ בְּזָה וְהִיא מְעַכְבֵּת.

וּכ"כ הָכָא בְּתַלְמוּדִין כִּינּוּן דְּשׁוּוֹיְתִיהּ שְׁלִיחַ וְכַדְבְּרִינוּ דְּג"ז הָוִי כְּמוֹ שְׂאִינְהּ חֲפִיצָה בּוּ כְּמַעֲט וְלִמָּה יִלְקָה. וְיִשׁ לְהַאֲרִיף בְּכָל זֶה וְלִסְתָּר וְלִכְבוֹת וְקַצְרֵנוּ קִצְתָּ וְעֵינִין לְהֵלֹן: וְנֹאמֵר לְיִישָׁב בְּדַרְךָ זֶה דְּהִנֵּה מְצִינוּ בְּתַלְמוּדִין שְׁבַת (צ"ג א') אָמַר מָר זֶה יְכוּל וְזֶה אֵינּוּ יְכוּל דְּבָרֵי הַכָּל חֲזִיב.

הִי מִינְיָהּ מִיִּחְזִיב אָמַר רַב חֲסֵדָא זֶה שְׂיִכּוּל דָּאִי זֶה שְׂאִינוּ יְכוּל מֵאִי קַעְבִּיד א"ל רַב הַמְּנוּנָא דְקָא מְסִייעַ בְּהֵדִי א"ל מְסִייעַ אִין בּוּ מְמַשׁ וְהִבִּיאוּ שְׁם תַלְמוּדִין הַרְבֵּה רְאִיוֹת וְכֹן מְצִינוּ בְּבִיצָה כ"ב דְּמְסִייעַ אִין בּוּ מְמַשׁ וּבְמַכּוֹת (דָּר כ' ב') מְתַרְץ רַב אֲשִׁי הָא דְתַנְיָא תַנָּא קַמִּי דְר"ח אַחַר הַמַּקִּיר וְאַחַד הַנִּיקָף לֹקָה בְּמְסִייעַ וְדְבָרֵי הַכָּלִי וּא"כ תַּמּוּהִים הַסְּוִיָּוִת.

וּבְכַרְט דְּרַב אֲשִׁי עֲצָמוּ הִבִּיא רְאִיָּה בְּשַׁבַּת שְׁמִדְמְסִייעַ אִין בּוּ מְמַשׁ עֵי"ש וְגַם רַבִּינוּ הַגְּדוֹל ז"ל קָשָׁה דִּינְדָה אַדִּידָה דְּבַכְרָק קַמָּא מֵהִלְכוֹת שְׁבַת פֶּסֶק בְּהִלְכָה י"ו דְּמְסִייעַ אִין בּוּ מְמַשׁ וּבְכַרְט י"ב מֵהִלְכוֹת עֲבוּדַת פּוֹכְבִים פֶּסֶק כְּרַב אֲשִׁי דָאֵם מְסִייעַ לְקִי גַם הַנִּיקָף דְּז"ל שְׁם בְּהִלְכָה א' בְּד"א בְּאִישׁ הַמַּגְלַח אַבְל אִישׁ הַמַּתְגַּלַּח אֵינוּ לֹקָה אֲלָא אַם כֹּן סִייעַ לְמַגְלַח ע"כ וּבְכַרְט קָשָׁה לְנוּ קוֹדֵם שְׁנוּדְעֵנוּ לְהַאֲחִרוּנִים ז"ל שְׁהַתְעוּרְרוּ בְּזָה וְעֵינִין אַחֲרוּנִים מַה שְׂתִירְצוּ בְּזָה אַף אֲנַחְנוּ נֹאמֵר דְּאוּלֵי הִתָּם לְגַבֵּי הַקָּפָה דְּהִלָּאוּ וְנֻדְאִי קָאִי גַם עַל הַנִּיקָף דְּכַתִּיב לָא הִקִּיפוּ וְכֹן כְּתִב הַרְאַב"ד שְׁם בְּפִי"ב דְּעֲבוּדַת פּוֹכְבִים דְּעוֹבֵר עַל לָאוּ וְכֹן כְּתִב הַלַּח"מ בְּדַעַת הַרְמַב"ם ז"ל וְהַסְבָּרָא פְּשׁוּטָה לְכַאוּרָה מְטַעַם הַנְּז"ל כִּינּוּן דְּכַתִּיב לְשׁוֹן רַבִּים וְלָכֵן דְּהִלָּאוּ קָאִי בּוֹנוּדְאִי ע"ז ע"כ לָא נִצְרָכִים כ"כ לְמַעֲשֵׂה רַבָּה וְדִי לְהִלְקוֹתוֹ בְּמַעֲשֵׂה כָּל דְּהוּא דְּרַחֲמָנָא אַחְמִיר גַּבִּי אַבְל לְגַבֵּי שְׁבַת וְכַדוּמָה בְּיַתֵּר הַמְּקוּמוֹת שְׂהִבִּיאוּ רֵאִי בְּשַׁבַּת שְׁם הֲלָא לָא מְצָאנוּ שְׁמָה דְּרַחֲמָנָא יְקַבֵּעַ לָאוּ עַל הַמְסִייעַ וּכ"ש אַם אֵינוּ מְסִייעַ כָּלְל דְּאַדְרַבָּה בְּעֲשׂוּתָהּ כְּתִיב וְלָכֵן תַּפְסִינוּ לְהַמְסִייעַ דָּאִין בּוּ מְמַשׁ וּפְשׁוּט קִצְתָּ לְחַלֵּק בְּזָה אַף דָּאִינוּ מְוַכְרַח כ"כ נְכוּן הַדְּבָר בְּסַבְרָא וּבְזָה נִישָׁב קִצְתָּ דְּבָרֵי רַבִּינוּ הַגְּדוֹל דְּפֶסֶק בְּהִלְכוֹת נַעֲרָה הַנְּז"ל דָּאֵם נִתְקַדְשָׁה לְאַחַר הָרִי זֶה לֹקָה דְּכִנּוּנְתוֹ כְּאוּקִימְתָא דְּרַב שִׁמִּי דְּקִיבֵל לָהּ קַדוּשִׁין מֵאַחַר דְּגַם זֶה הִנֵּה מְסִייעַ בְּהִדָּה וְלָכֵן כִּינּוּן דְּהִלָּאוּ בּוֹנוּדְאִי אֵיתָא עָלָיו דְּעֵבֵר עַל לָא יוֹכַל לְשַׁלְחָה אֲמַרִּינוּ בְּזָה דְּמְסִייעַ יִשׁ בּוּ מְמַשׁ דְּדַמְיָ קִצְתָּ לָא תַקִּיפוּ אַף שְׂאִינוּ מְכוּנוּן מְמַשׁ כְּמוֹכּוֹן.

ואף דרב דחי לה אולי אין סבר פרב שי שם דהלא באמת רב חסדא ורבא שם במפות כ' לא אוקמוה בריתא הג"ל פרב אשי ורק רב חסדא מוקים לה כר' יהודא דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו ורבא מוקים לה במקיף לעצמו ואף דאולי דחוק קצת לתרץ פו לרבינו הגדול פיון דתפס בלשונו בסתימות או נתקדשה לאחר פמוכו.

יהי דברינו בדעתו לפלפול' אבל לפחות ר"א דאשכח אונס וכן דעת רב שימי נוכל לתרץ פו דלא נשנוה להו טועים כ"כ ויש להאריך עוד בדעת רבינו ואדרבה לרב שימי מחוזנאה הג"ל לא ניתא נ' בתירוצו של רב שימי מנהרדעא דהא אדחי' בתלמודן משום דלדבר מצוה מפירין אף נדר שהודר על דעת רבים וכן הא דמסיק תלמודן שנא דעת ר"א דהדבר השני שאמר ר"י שאין לנו אלא זאת ועוד אחרת הוא אונס ורק דהוא פיאה דגם שם ניתק דכתיב לא תכלה פאת שדה לקצור וגו' לעני ולגר תעזוב אותם ומשפחת לה גם בביתלו ולא ביתלו יספור באולי ר"א והאמוראים דמתרצי דבריו דהאי העזוב מעיקרא משמע וכדאמר אביי ביומא (ל"ו ב') דר"ע סבר העזוב מעיקרא משמע ואף דהקא רבים חולקים עלי' והיינו רבנו דר' ישמעאל ור"י ור' יוסי הגלילי וקיימא לו רק הלכה כר"ע מחבירו ולא מחביריו בתלמודן עירובין (מ"ו).

מ"מ הלא לאו פללא הוא לדברי הפל וקא רב פליג התם על הגי פללה ואף דר' יוחנן סבר התם לאיזה פללים דמשמי' דעצמו נאמר מ"מ הא דהלכה כר"ע מחבירו לא משמי' הוי ואולי סובר ר' יוחנן דאף לגבי רבים הלכה פמותו ועוד דאף אם לדחוק יחשב לומר דיהי' הדין אף נגד חביריו פמוכו.

הלא באמת לאו יחיד הוא בזה דלדעת תלמודן בחולין (קמ"א ב') גם ר' יהודה סבר תעזוב מעיקרא משמע עי"ש ואולי בזה נאמר קצת הא דכאשר אמר ר' יוחנן אנו אין לנו אלא זאת ועוד אחרת ושאל לו ר"א היכא והשיב לו ר' יוחנן לכי תשפח.

ולא אמר לו דבר ברור. הוא משום דאיכא למימר הועוד אחרת או דהוי פיאה וכיתר התנאים דסברי תעזוב לאחר פה משמע ואונס לא יחשב וכדעת תלמודן הג"ל או להיפך דתעזוב מעיקרא משמע והוא פדעת ר"ע.

ולכן אף לפי דעת תלמודן שדעת ר"י הוא דהועוד אחרת הוי פיאה מ"מ לא אמרו פיון דלר"ע איננה פו רק אונס. ואם נרצה לומר דמתניתין אתי' גם אליבא דר"ע פונדאי מוכרח לן לומר דהוי אונס דלפחות עוד חדא הוי פיון דמתניתין נקטה זה הפלל פמוכו ואז לא נמצא פלל רק הני תרתי אבל אם נאמר דהועוד אחרת הוי אונס הלא א"כ לרבנו דפליגי עלי' דר"ע ימצא עוד שלישי והוא פיאה וע"כ ר"י דאמר אנו אין לנו אלא זאת ועוד אחרת מוכרת הדבר או דסובר הלכה כר"ע וכנ"ל פדעת ר"א.

או דסבר דאונס לא יחשב זה פדעת תלמודן ונקטי תלמודן דסבר בפשיטות דאונס אינו בכלל זה ור"א תופס פדעת ר"י דהלכה כר"ע ואונס דווקא יחשב וזה פשוט והוצרך לאריכות קצת: ויען שבא לדינו ענינא דביתלו ולא ביתלו נדבר פו מה שנתחדש לנו בעזה"ש [ודברנו קצת מהדברים בין התכמים] ונציע קצת הסוגיא דשם דהובא (בדף ט"ו ב') דעת ר' יוחנן דסבר פל מצות ל"ת שיש בה קום עשה ביתל עשה שבה לוקה לא ביתל אינו לוקה ור"ל סובר קיים עשה שבה אינו לוקה לא קיים לוקה ואמרינו פמאי

קא מיפּלגי בַּהַתְרָאת סַפֵּק קא מיפּלגי מֵר סַבֵּר הַתְרָאת סַפֵּק שְׁמִי הַתְרָאָה וְיָר סַבֵּר הַתְרָאת סַפֵּק לֹא שְׁמִי הַתְרָאָה.

וּפְרָשׁ"י ר' יוֹחָנָן סַבֵּר הַתְרָאת סַפֵּק שְׁמִי הַתְרָאָה וְאֵע"ג דְּכָל ל"ת הַנִּיּוֹת לַעֲשֹׂה לְדַבְּרֵי הַתְרָאת סַפֵּק הִיא שְׁהָרִי פְשֻׁעוֹבָר עַל הִלְאוּ צָרִיף לְהַתְרוֹת בּוּ וְהוּא אָמַר שְׁגָמַר הִלְאוּ בְּבִיטוּל הַעֲשֹׂה תְלוּי וּכְשִׁמְתָרִין בּוּ אַל תִּגְרַשׁ סַפֵּק הוּא שְׁמָא לֹא יִבְטַל אֶת הַעֲשֹׂה לְהַדִּירָה בְּהַנְאָה וְלְכַשְׁיִדְרָנָה וּיִבְטַלְנוּ קְאָמַר דְּלָקִי אֶלְמָא הַתְרָאת סַפֵּק שְׁמָה הַתְרָאָה וּר"ל סַבֵּר הַתְרָאת סַפֵּק לֹא שְׁמָה הַתְרָאָה הִלְכָף אִם הִי גָמַר הִלְאוּ תְלוּי בְּבִיטוּל הַעֲשֹׂה לֹא הִי לֹקָה עָלָיו אֶלָּא הִלְאוּ מְשַׁגְיָרֵשׁ נְגַמַר וְהוּא לָהּ הַתְרָאת וְדָאִי וְהַעֲשֹׂה נִיּוֹת לְהִיּוֹת פִּתְחַת הַמְּלָקוֹת לְכַשְׁיָבֵא לְב"ד אוּ יְקִיָּים אוּ יִלְקָה וְכו' עכ"ל וְנִדְאִי דָאִין זֶה טַעַם רַק לְר"ל דְּמִשּׁוּם זֶה לֹא יוּכַל לִזְמַר בְּיִטְלוּ וְלֹא בְּיִטְלוּ דָאִזּוּ יָבוֹא בְּהַכְרַח לְהַתְרָאת סַפֵּק וְהוּא סַבֵּר דְּהַתְרָאת סַפֵּק לֹא שְׁמִי הַתְרָאָה אֲבָל לְר' יוֹחָנָן עֲדִיין אִין הַכְרַח לְזֶה דָּאִף דְּסַבֵּר הַתְרָאת סַפֵּק שְׁמִי הַתְרָאָה מ"מ יוּכַל לְסַבֵּר קִיָּמוּ וְלֹא קִיָּמוּ וּכְבָר הַרְגִישׁוּ בְּזֶה רַבְעַת ו'ו"ל עי"ש וְאָמְרִין עוֹד בְּתַלְמוּדָן וְאֵזְדִי לְטַעַמִּיהוּ דְּאִיְתָמַר שְׁבוּעָה שְׁאוּכַל כְּפָר זֶה הַיּוֹם וְעָבַר הַיּוֹם וְלֹא אֲכָלָה ר' יוֹחָנָן וּר"ל דְּאָמְרִי תְרוּנִיָּהוּ אִינוּ לֹקָה ר"י אָמַר אִינוּ לֹקָה מִשּׁוּם דְּהוּי לֹא שְׁאִין בּוּ מַעֲשֵׂה וְכָל לֹא שְׁאִין בּוּ מַעֲשֵׂה אִין לֹקִין עָלָיו [וּפְרָשׁ"י אֲבָל מִשּׁוּם הַתְרָאת סַפֵּק לֹא הֵנָּה מִיָּפְטָר דְּהַתְרָאת סַפֵּק שְׁמִי הַתְרָאָה] ר"ל אוּמַר אִינוּ לֹקָה מִשּׁוּם דְּהוּי הַתְרָאת סַפֵּק וְכָל הַתְרָאת סַפֵּק לֹא שְׁמִי הַתְרָאָה [וּפְרָשׁ"י אֲבָל מִשּׁוּם לֹא שְׁאִין בּוּ מַעֲשֵׂה לֹא הֵנָּה מִפְטָר דְּקְסָבֵר לֹא שְׁאִין בּוּ מַעֲשֵׂה לֹקִין עָלָיו].

וְתְרוּנִיָּהוּ אֶלְיָבֵא דְר"י דְּתַנְיָא וְלֹא תוֹתִירוּ מִמְּנוּ עַד בְּקָר וְהַנְּתָר מִמְּנוּ עַד בְּקָר בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ בְּאֵ הַפְּתוּב לִיְתָן עֲשֵׂה אַחַר ל"ת לִזְמַר שְׁאִין לֹקִין עָלָיו דְּבָרֵי ר' יְהוּדָה ר' יוֹחָנָן דִּיָּיק הָכִי טַעַמָא דְּבָא הַפְּתוּב הָא לֹא בָּא הַפְּתוּב לֹקָה אֶלְמָא הַתְרָאת סַפֵּק שְׁמִי הַתְרָאָה.

וּר"ל דִּיָּיק הָכִי טַעַמָא דְּבָא הַפְּתוּב הָא לֹא בָּא הַפְּתוּב לֹקָה אֶלְמָא לֹא שְׁאִין בּוּ מַעֲשֵׂה לֹקִין עָלָיו וּפְרִיף תְּלַמוּדָן וְרַשְׁב"ל נָמִי הָא וְדָאִי הַתְרָאת סַפֵּק הוּא וְתִירָץ סַבֵּר לָהּ פְּאִיְדָף תַּנָּא דְר' יְהוּדָה כּו' וּפְרִיףוֹר' יוֹחָנָן נָמִי הָא וְדָאִי לֹא שְׁאִין בּוּ מַעֲשֵׂה הוּא וְתִירָצוּ סַבֵּר לָהּ כּו' מִשְׁמִיָּה דְר' יוֹסִי הַגְּלִילִי כּו' ע"כ הַסִּגְיָא עִם פְּרָשׁ"י הַצָּרִיף לְעִנְיָנֵנוּ וַיֵּשׁ לָנוּ לְהַבִּין דַּעַת ר' יוֹחָנָן דְּסַבֵּר בְּיִטְלוּ וְלֹא בְּיִטְלוּ וּכְגִירְסַתְנוּ וּגִירְסַת רְש"י ו"ל דְּהִלָּא לְכָאוּרָה אִין לוּ הַכְרַח כָּלִל לְזֶה דְּרַק לְר"ל הַכְרַח דְּקִיָּמוּ וְלֹא קִיָּיִ מִשּׁוּם דְּהַתְרָאת סַפֵּק לֹא שְׁמִיָּה הַתְרָאָה מִשְׁא"כ לְר"י.

גַּם עֲנִין מַחְלָקוֹתֵם בְּהַתְרָאת סַפֵּק בְּאִינָה קָרָא יַחְלֻקוּ וְגַם דַּעְתָּם בְּלֹא שְׁאִין בּוּ מַעֲשֵׂה מִי יְכַרִּיחַ לְכָל אַחַד סְבָרְתוּ בְּזֶה וְאָגַב נִבִּין דְּבָרֵי רַבִּינוּ הַגְּדוֹל בְּפִירוּשׁוֹ לְמַתְנֵי דְּמִכּוֹת דְּתַנּוּ שֵׁם (בד' י"ז א) הַנּוֹטֵל אִם עַל הַבָּנִים ר"י אוּמַר לֹקָה וְאִינוּ מְשַׁלַּח וְחַכ"א אוּמְרִים מְשַׁלַּח וְאִינוּ לֹקָה וְכַתְּב רַבִּינוּ הַגְּדוֹל בְּטַעַמּוֹ שֶׁל ר' יְהוּדָה מִשּׁוּם דְּסַבֵּר כָּל לֹא הַנִּיּוֹת לַעֲשֹׂה לֹקִין עָלָיו ע"כ וְהוּא בְּאַמַּת נָגַד תְּלַמוּדָן דְּחֻנְלִין (קמ"א) דְּבָעִי ר' אָבָא בְּרַ מְמַל אִם טַעַמּוֹ שֶׁל יְהוּדָה הַנִּיּוֹת מִשּׁוּם דְּסַבֵּר לֹא שְׁנִיּוֹת לַעֲשֹׂה לֹקִין עָלָיו אוּ דְלָמָּא בְּעֶלְמָא קְסָבֵר ר"י לֹא שְׁנִיּוֹת לַעֲשֹׂה אִין לֹקִין עָלָיו וְהָכִא הַיָּינוּ טַעַמָּא מִשּׁוּם דְּקְסָבֵר שְׁלַח מַעֲיָקְרָא מִשְׁמַע וּפְשָׁטָן לִיהָ ת"ש גַּבֵּב וְגִזְלָן יִשְׁנָן בְּכָלִל מְלָקוֹת דְּבָרֵי ר"י וְהָא הָכִא דְלֹא שְׁנִיּוֹת לַעֲשֹׂה הוּא וְכו' ש"מ טַעַמָּא דְר"י מִשּׁוּם דְּקְסָבֵר לֹא שְׁנִיּוֹת לַעֲשֹׂה לֹקִין עָלָיו

נדחה תלמודן דלא הנגא ב"ר ר"ח ור"א ולא תותבו מינה ב"י מדרשא דילמא אינה בכלל מלקות מ' פניא.

ת"ש דתני ר"א ור' חייא לא תשוב ונשב לא תכלה וכלה ישנן בכלל מלקות מ' דברי ר"י ש"מ טעמא דר"י משים דקסבר לאו שניתק לעשה לוקין עליו נדחה עוד תלמודן דלמא ה"מ היינו טעמא דקסבר תעזוב מעיקרא משמע א"ל רבינא לרב אשי ת"ש לא תותירו ממנו עד בוקר וגו' באש תשרפו בא הפתוב ליתן עשה אחר ל"ת לומר שאין לוקין עליו דברי ר"י ש"מ טעמא דר"י משום דקסבר שלח מעיקרא משמע ש"מ הרי להדיא דמסקי תלמודן היף מדברי רבינו הגדול הנ"ל ותמוה לכאורה.

ומצאתי שהרגישו בזה המפרשים עי"ש. והאחרון הכביד דכאשר פריה תלמודן על ר"ל דהא נדאי התראת ספק היא מאי תירץ דסבר לה פאינד דר"י דגם אם מצא לחד ר"י דסבר פנותיה מ"מ מה לעשה בהקרא דנא תותירו ממנו עד בוקר דניתקה לן לעשה ומוכיח מזה ר"ל דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו הלא מקרא הלזה מוכח ג"כ דהתראת ספק שמינה התראת דאל"כ למה איצטריך לאינתוקי לעשה ותמוה לכאורה.

וכ"כ להיפך בר' יוחנן הלא מקרא הלזה מוכח ג"כ דלאו שאין בו מעשה לוקין עניו וכנ"ל. ומצאנו אחר זמן למפרשי הש"ס שהתעוררו בדקדוקנו זה האחרון ותירצו דאולי איצטריך קרא לדרשה אחרת אף לא הודיעו כלל לאיזה דרשא.

ונאמר בפשיטות דהנה ר' יעקב או ר"ע לגירסא אחרת פליג על ר' יהודה ואמר דאם הותר בפסח לא מן השם הוא זה (הוא הניתוק לעשה דר"י) אלא משום דהוי לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו והובא במקומות רבות בש"ס ומהם בפסחי' (פ"ד) ובסנהדרין (ס"ג) ובשבועות ג' ובתמורה (דף ד' ב') מציינו דפריה תלמודן ור' יעקב האי והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו למאי אתא ותירצו מיבעי ליה לכדתנן העצמות והגידין והנותר ישרפו לששה עשר חל לששה עשר להיות בשבת ישרפו בשבעה עשר לפי שאין דוחין לא את השבת ולא את י"ט ואמר חזקיה וכן תנא דבי חזקיה מ"ט אמר קרא והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו בא הפתוב לתן בקר שני לשריפתו ע"כ לשון תלמודן.

ונאמר א"כ דר"י ור"ל סברי באמת להאי קרא לכדחזקיה הנ"ל ולא הביאו דברי ר"י למיסמך עצמם על קרא דיליה דא"כ יסתור דעתם בהדבר השני לר"י בלאו שאין בו מעשה ולר"ל בהתראת ספק וכדברינו ורק פוננת תלמודן לומר דכל אחד מדייק בדברי ר' יהודה דסבר פנותי' בתנא אבל בהדבר השני לא יסבור כל אחד כר"י רק פהתנא החולק וכדמסיק תלמודן שם אף דעדיין יש להתעורר קצת בזה דבאמת מציינו עוד לימודים לזה דאין שורפין קדשים ביו"ט דבפסחי' (פ"ג ב') הובא על מהנ"ל העצמות והגידין והנותר ישרפו בששה עשר חל לששה עשר להיות בשבת ישרפו ב"ז ופריה תלמודן ואמאי לימי עשה ולידחי ל"ת אמר חזקיה וכן תנא דבי חזקיה כו' מלא הותרו כו' וכנ"ל.

אב"י אמר אמר קרא עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביו"ט.
רבא אמר אמר קרא הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשיריו לבדו ולא מינה שלא בזמנה
דאתיא בק"ו.

[ופרש"י סוף ד"ה לבדו וז"ל וממילא שמעינן מינה דמצוה שאין זמנה קבוע ויכול
לעשותה למחר אינה דוחה יו"ט וה"ה לשריפת קדשים טמאים ע"כ]. רב אשי אמר שבת
שבתון עשה והנה לי יו"ט עשה ול"ת ואין עשה דוחה את ל"ת ועשה ע"כ.

וא"כ יש להבין קצת דעת ר' יעקב דאפיק לקרא לכדחזקי' עד שבעבור זה סבר דלאו
כאין בו מעשה פטור ואין לוקין עליו הלא מוכח ג"כ דין זה דאין שורפין קדשים ביו"ט
מאב"י ורבא ורב אשי וא"כ מיותר הקרא לאנתוקי לאני וכו' יהודה וממילא נוציא מזה
דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו וכנ"ל.

נדקדוק זה יסוב גם על ר"י ור"ל לדברינו דסברי כר' יעקב. גם נבין קצת מדוע לא ניחא
לכל אחד מהאמוראים בלימוד של חבירו וכאשר ניתן קצת טעם לזה אז ממילא ינוח לן
דעת ר' יעקב ור"י ור"ל הנ"ל: ונתחיל החילה כמה שלא ניחא להו לאב"י ורבא ורב אשי
בקרא דחזקי' דלכאורה אף אם איצטריו לן לאנתוקי לאני מ"מ הלא עד בקר באש
תשרופו מיותר דהוי לרמנא למיכתב והנותר ממנו באש תשרופו דבשלמא ר' יעקב
דסבר דאיצטריו לכדחזקי' לא נוכל ללמוד מזה דניתק לעשה דכינן דאיצטריו לן לומר
דאין שורפין מההכרח לכתוב כל הקרא משא"כ להיפך הוי העד בקר מיותר כמובן.

ואמרנו דבאמת מצינו בפסחים (ג' א') דמייתי תלמודן ברייתא דמיירי בשלמים דנאכלים
לשני ימים ולילה אחד וא"כ סוף זמן אכילתה הוי פכלות היום ומתחלת הלילה ואמרנו
שם יכול ישרף מיד [היינו בתחילת הלילה] ודין הוא זבחים נאכלין ליום ולילה אחד
ושלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד מה להלן תיכף לאכילה שריפה ופירש"י כשפלה
זמן אכילתו מתחיל זמן שריפה פדכתוב והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו ע"כ] אף
כאן תיכף לאכילה שריפה ת"ל והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף ביום
אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה וא"כ הלא איצטריו קרא לתיכף לאכילה שריפה.

ואף דלשון רבינו הגדול הלזה כמעט תמוהים דהלא לכל האמוראים מוכח דאין שורפין
קדשים ביו"ט ומתניתין מפורשה היא בפסחים והובא לעיל בדברינו העצמות והגידין
והנותר ישרפו בששה עשר.

נאמר באולי לדעת רבינו הגדול דכוננתו דהעד בןקר משמעוהו באמת תיכף ורק הכא
אי אפשר פן משום דאין שורפין קדשים ביו"ט וכמתניתין הנ"ל ונפיק זה מדרשת שאר
האמוראים כאב"י או רבא או ר"א.

ובאם אינו ענין נאמר דהעד בןקר דמשמעו תיכף אזיל על שאר קדשים פתודה וכדומה
דנאכלין ליום ולילה וגם בפסח עצמו נאמר דנשרפין תיכף בלילה דכל עיפובו הוא משום
יו"ט ובלילה הלא אחר יו"ט הנה ולכן איצטריו גבי שלמים לגלות דלא נלמדנו משאר
קדשים לתיכף לאכילה שריפה משום דאין שורפין קדשים בלילה וממילא נלמוד גם
פסח משלמים.

ואם כן אדרבה הקרא איצטריף לן לגבי שאר קדשים דתיכף לאכילה שריפה ואין פאן דרשה דחזקיה דהתנא הנ"ל לא סבר פנותיה. ואף דאין מרנוח כ"כ בדברי רבינו מ"מ הלא מוכרח כמעט לומר כן וקרוב לשמוע.

בפרט לענין שאינו פדעת חזקיה הלא מפורש בהדיא בפירושו דמזה נלמוד לתיכף לאכילה שריפה [אף (דבזבחים נ"ב) לא פירש כן עי"ש וכן נאמר לחזקיה] ויש אהנו כעין רמז ראיה דגם ר"ע לא נחית כ"כ לדעת חזקיה דעד פקר הנשאך יגלה על פקר שני דאימא שם בפרכות (ט' א') ברייתא דתניא ואכלו את הבשר בלילה הזה ר"א בן עזריה אומר נאמר פאן בלילה הזה ונאמר להלן ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה מה להלן עד חצות אף פאן עד חצות א"ל ר"ע והלא פבר נאמר בחפזון עד שעת חפזון וכו' ופריף תלמודן בשלמא לר"א ב"ע דאית ליה גז"ש איצטריף למכתב ליה הזה אלא לר"ע האי הזה מאי עביד ליה ותיגרן למעוטי לילה אחר הוא דאמא וכו' וראב"ע מלא תותירו ממנו עד פוקר נפקא ור"ע אי מהתם הנה אמינא מאי פוקר פוקר שני ע"כ.

וא"כ אם נאמר לכדחזקיה דהפוקר הנשאך אמא לגלות על פוקר אחר א"כ איף נאמר דולא תותירו ממנו עד פוקר הוי פוקר שני מאי נעשה א"כ בנהגותר ממנו עד פוקר פאש תשרוכו האם נאמר על פוקר שלישי אתמהה.

או אם נאמר דקרא איירי בפסח שחל להיות ביום חמישי דווקא דאז פוקר שני הוא שבת ואמא קרא לדחותו על פוקר שלישי הלא רחוק מאוד הדבר וכמעט שלא א פזה לדחוקי קרא דכתיב סתמא ולומר דכוננתו אם חל ערב פסח ביום חמישי.

אף דבאמת לברייתא דסדר עולם המובא בשבת (פ"ח) דפסח של מצרים היה בחמישי בשבת דאימא התם דתניא בסדר עולם ניסן שבו יצאו ישראל ממצרים בארבעה עשר שחטו פסחיהו בחמשה עשר יצאו ואותו היום ערב שבת הי' וכו' ע"כ בתלמודן.

אין משם ראיה דרחמנא מיירי שם בפסח מצרים ונשאך לנו רק ראיה הנ"ל וכן נאמר לחזקיה. אבל באמת שם (פ"ז ב') מובא ב בריי' החולקת על סדר עולם וסברה דביום ד' נשחט הפסח ולכן אם נסבור פבריימא זו אז סייעמא שלימא היא ולכן דריש אב"י ומפיק להא דאין שורפין קדשים ביו"ט מדכתיב עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביו"ט אף שאר האמוראים לא ניחא להו בזה ואולי משום דבתלמודן שם בשבת (קי"ד) איתא ת"ר עונת שבת בשבתו לימד על חלבי שבת שקריבין ביוה"כ יכול אף של יום הכפורים בשבת ה"ל בשבתו דברי רבי ישמעאל.

ר"ע אומר עולת שבת בשבתו לימד על חלבי שבת שקריבין ביו"ט יכול אף ביוה"כ ת"ל בשבתו וא"כ מני לנו לידע מקרא זה דאין שורפין קד שים ביו"ט. ואף דמכש"כ נלמוד הכי פנונתנו פינון דאיצטריף קרא לעולת חול ביו"ט דלא.

א"כ מניין לר"י למעט של יוה"כ בשבת וכן לר"ע למעט של שבת ביוה"כ אולי באמת רק חול ביו"ט לא אבל של שבת ביוה"כ ושל יוה"כ בשבת יקרבו פמוכן. ומצאנו לרבע"ת ז"ל בשבת (כ"ד) דהקשו קו' אחרת על אב"י ובתירוץם יתורץ קצת דעת אב"י דז"ל בד"ה ולא עולת חול בשבת לא עולת חול ביו"ט תימא פינון דקרא בשבת איירי מנא לי' למדרש ולא עולת חול ביו"ט דילמא דווקא ולא חול בשבת דחמיר מיו"ט ותירצו וי"ל

דאביי סבר כר"ע דדריש עולת שבת בשבת אחרת לימד על חלבי שבת שקרבין ביי"ט מדאיצטריי קרא למישרי עולת שבת ב"ש א"כ עולת חול ביי"ט אסור וכו' ע"כ ומ"מ עדיין הונח לן דעת שאר האמוראים דמפקי מדרשא אחרניא דהלא גם לדעת התו' לא גזע מקרא דאביי רק אליבא דר"ע אב אליבא דר"י מנלן ולכן אמר רבא אמר קרא הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשיריו לבדו ולא מילה שלא בזמנה וכמו דמילה דהוי מצנה שאין זמנה קבוע אינה דוחה י"ט א"כ ה"ה שריפת קדשים וכו"ל.

אף דאפתי גם בדרשת רבא עדיין יש לפקפק קצת דבאמת שריפת קדשים איכא בה עשה ולא העשה דכתיב ולא הותרו והנותר באש ישאר וענין זה נקרא עשה ול"ת פדמצינו בתלמודן חולין (קמ"א ע"א) על הא דאמרין שם תשלח דכתב רחמנא גבי שילוח הקן הוא לי הורות לן דאף לדבר מצנה פטהרת מצורע לא יטול האם על הבנים ואמר לי' ר' אבא ברי' דרב יוסף בר רבא לרב פהנא אלא טעמא דכתב רחמנא תשלח הא לאו הכי ה"א לדבר מצנה לא הא עשה ול"ת הוא ולא אתי עשה ודחי ל"ת נעשה ותיגרץ לא צריכא דעבר ושקלי' לאם דלאו עברי' עשה הוא דאיכא ואמינא לימי עשה ולידחי עשה קמ"ל.

ופריי' הניחא למאן דתני קיימו ולא קיימו אלא למאן דתני בייטלו ולא בייטלו פל פמה דלא שחטי' לא עברי' ללאו ופרש"י סוף ד"ה אלא ונ"ל וה"נ כ"ז שלא שחטה לא עברי' ללאו דבעמוד ושלח והפטר קאי ואפתי לאו נעשה הוא וכו' ע"כ.

וא"כ הלא גם הכא איכא לאו נעשה דאם ישרפנו ביי"ט יקיים העשה וגם הלאו פתלמודן ה"ל ולכן איי' למדנו ממילה דמילה הוי רק עשה לבדה ולא אתי עשה ודחי ל"ת אף דאתיא מק"ו אבל הכא דאיכא בשריפת קדשים גם ל"ת להעשה אולי בזה ידחה את יו"ט דהוי רק ל"ת לבדה דעדיין לא נחתינו דיו"ט עשה הוא דל"ת לא דחי פלל לל"ת אחרת ורק העשה הוא דדחי' מ"מ העשה אלים טפי דאיכא עמה גם ל"ת ופשוט הדבר בסברא אף ליתר חיזוק הלא פתב השאגת ארי' בסימן פ"ב לענין עשה דתשביתו דכיון דאיכא גם ל"ת דבל יראה וב"י עמה אזי נהגת העשה גם בנשים עי"ש ראיתו מרבעת"ו ז"ל דקדושין (ל"ד) אף דהוי עשה שזמן גרמ' מ"מ הלאו מאלים לעשה.

וא"כ נאמר אף דלא דמי כ"כ] דממילה לא ידעינן דהתם הוי עשה לבדה והכא הלאו מאלים לעשה. וכ"כ מלימודו של אביי דמפיק מעולת שבת הלא גם התם אינה רק עשה לבדו או דנאמר דלא גזע ממילה דמילה היא ודאי עשה שאינו שונה בכל פידוע אבל שריפת קדשים ודאי הוי עשה השונה בכל לדעת השאגת ארי' ה"ל פיון דיש עמה לאו.

ונה יועיל לן גם לר"ל אף דסבר קיימו ולא קיימו וכאשר עבר והותר פבר עבר ללאו ואינה רק עשה. מפל מקום אולי עשה השונה בכל נקראת פיון דיש עמה לאו דלא תותרו.

ואף דלכאורה בעת הלאו דלא תותרו עדיין אין פאן העשה פמוכן. מ"מ הלא גם בשילוח הקן הוא פן ועכ"ז קרו לה תלמודן לאו נעשה ורק אם נטל האם מעל הבנים אז אין פאן רק עשה לר"ל וכיון דנכלל בלאו נעשה אזי א"כ נוהג גם בנשים אף לר"ל.

אף באמת עדיין אינו מוכרת כ"כ לר"ל דהתם דאירינן שיקח האם מעל הבנים לשחטה אז באמת עוקר תחילה הלאו ממש וגם העשה שאינו משלחה ורק שוחטה אבל עשה ול"ת פחדא אין פאן עד שנאמר דמשום זה נוהגת גם בנשים ולא דמי כ"כ לתשביתו

הנ"ל דהתם במועדאיפא לאו נעשה פחדא פמוכן אבל אם פי אינו מוכרח כ"כ מ"מ גם להלקה לא נדע ג"כ ממילה דאולי שאני אף לר"ל וכ"ש לר"י וכאשר פתבנו ובעבור זה אמר רב אשי דשבתון עשה היא והוי לי י"ט עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת נעשה ושאר האמוראים לא דרשי השבתון לעשה דלא נכתב כ"כ בלשון צווי.

וא"כ ניתן טעם לכל האמוראים דלא ניתא להו בקרא דחבירו. אף דמ"מ על האמורא עצמו האומר אין להקשות דקושיתנו על חזקי' תירצנו לעיל הן מדעת ר"ע דברכות ט' והן מתלמודן דתחילת פסחים עי"ש וכן דעת אב"י הלא סובר באמת פדעת ר"ע וכתוס' הנ"ל וסובר דיש ללמוד מהקרבת אימורי חול לנוטר אף דהתם הוי ל"ת נעשה מ"מ ואולי סובר פדעת ר"ל ומחלק פסברתנו הנ"ל ובפרט דלגירסת הרמב"ם סבר ר"י קיימו ולא קיימו וכן גירסת הגאונים אף דדברינו הבאים המה לגירסתנו וכאשר הקדמנו] ובפרט פדעת רבא מוכח דסבר כר"ל דהוא סבר בחולין (פ"א א') דהתראת ספק לא שמי' התרא' וא"כ מוכח דסבר קיימו פתלמודן מכות ואולי סובר פסברתנו דחילקנו פדעת ר"ל ועוד יש לתרץ בכמה גונוי ולא עת האספא פאן ולכן בזה הנוח לן דעת ר' יעקב דאיצטריך לי קרא דלא תותרו לכדחזקי' ולא מפי' לי מיתר הדרשות וכ"כ דעת ר"י ור"ל הנ"ל דגם לדידהו מוכח דהקרא לאו לאינתוקי לעשה אתא דאל"כ הלא מוכח מקרא הנ"ל תרתי היינו דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו וגם דהתראת ספק שמי' התרא' וכדברינו: וכן גם לר' יהודה דהפה את זה וחזר והפה את זה והוא הי' ספק בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון דסבר ר' יהודה דדוקא בבת אחת חייב ובזה אחר זה פטור משום דהתראת ספק לא שמי' התרא' וכן הא דר' יהודה דאמר משמי' דר' יוסי הגלילי דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו מוכח גם פדעתם דלא סברי הולא תותרו לאינתוקי לאוי ולכן ניתן בזה טעם לדברי רבינו הרמב"ם דכתב פדעה ר"י הא דאמר לוקה ואינו משלח משום דסבר לאו הניתק לעשה לוקין והלא תלמודן מסיק בחולין דטעמא דר"י הוא משום דשלח מעיקרא משמע ומוכיחו מברייתא דלא תותרו וכאשר דקדקנו לעיל אבל בדברינו מתורץ קצת דכיון דתלמודן הביא גם שם בחולין תרתי ברייתא דמוכח משם דר"י סבר פל לאו הניתק לעשה לוקין עליו אף דדחי לה תלמודן מ"מ כיון דגם ממתניתא דהפה את זה הנ"ל מוכח דר"י לא דריש פלל הולא תותרו לאינתוקי לעשה וכן מוכח מהא דר' יהודה משמי' דר"י הגלילי לא נסמך על ברייתא פדא נגד פל אלו ראיות הנ"ל דכיון דאמר לה משמי' דר"י הגלילי בנודאי סבר לה ג"כ פברוב המקומות.

אף דהפשטן דחולין לא נחית לברייתא דהפה את זה ולהא דאמר משמי' דר"י הגלילי לכן פשט פן אבל רבינו סמיה על הנ"ל וכעין סיג לרבינו הגדול הוא מדברי אב"י דתמורה (ד' ב') דהובא שם דברי ר' יהודה משמי' דר' יוסי הגלילי הנ"ל דאמר פל ל"ת שבתורה עשה בו מעשה לוקה לא עשה בו מעשה פטור חוץ מנשבע ומקלל את חבירו בשם אעפ"י שלא עשה בו מעשה חייב משום ר' יוסי בר' חנינא אמרו אף המקדים תרומה לביכורים וניתן טעם פתלמודן שם לכל אלו ומסיק תלמודן בדברי ר' יוסי בר' חנינא דאף המקדים תרומה לביכורים הוי פכל לאו שאין בו מעשה ואין לוקין עליו ופרי' תלמודן ומ"ש ממיר דלקי משום דבדיבורא עביד מנשה מקדים תרומה לביכורים נמי לילקו משום דבדיבורו עביד מעשה ותירץ ר' אבין שאני התם דלאו שניתק לעשה הוא דכתיב מפל מעשרותיכם תרימו.

ונתיב רב דימי וקאמר להא שמעתא א"ל אב"י וכל לאו שנייתק לעשה לא לקי והא ממיר דלאו שנייתק לעשה הוא ולקי ולכאורה תמוה דכי תעלה על דעתך דאב"י לומר דלוקין על לאו שנייתק לעשה דהלא משנה שלימה היא בתולין ובמכות ה"ל דאם נטל האם על הפנים משלח ואינו לוקה וכן גבי נותר ה"ל וכן גבי אוגס הנאי ישראל שגירש מחזיר ואינו לוקה וקבר הקשו כ"ז רבעת"ו ז"ל שם ד"ה וכל לאו.

ונתריץ לדעת רבינו הגדול דקושית אב"י המה רק לר"י משמך דר"י הגלילי. [וכן צריך להיות ה"תם בתלמודן ר"י משמך דר' יוסי הגלילי וכן מוכח בהדיא ברש"י והובא בהגהות] ולדעתו אולי באמת לוקין אף על לאו הניתק לעשה בכל דוכתא כיון דסבר פו גבי שילוח הקן אף פריה מממיר על מקדים תרומה לביכורים דילקה ודעת אב"י הוא דכיון דאמר משמך דר"י הגלילי סבר לה באמת ולא יתריץ רבינו הגדול פתירוי ר"י שבתוספות עי"ש וא"כ קצת סעד הוא לרבינו דהלא גם אב"י סבר דלאו הניתק לעשה לוקין עליו לר"י: ועתה ניתן קצת טעם בעזה"ש לדעת ר' יוחנן דסבר כר"י משמך דר' יוסי הגלילי דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ולא דייק פדדייק ר"ל ונשבר באמת דלוקין עליו וזהו דבתלמודן מכות (ד' ב') מביא שם ג"כ פלוגתה ר' יהודה ור' יעקב ה"ל דפליגי בלא תותירו דר"י הבר בא הפתוב ליתן עשה אחר ל"ת לומר שאין לוקין עליו ור' יעקב סבר לא מן השם הוא זה אלא משום דהוי לי' לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ואמרינן מפלל דר' יהודה סבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו מנא לי' ומסיק ר"ל שם דגמר מעדים זוממין מה עדים זוממין לאו שאין בו מעשה לוקין עליו אף כל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ופריה מה לעדים זוממין שכן אין צריכין התראה מוציא ש"ר יוכיח וחר הדין כו' ע"כ וא"כ אולי נאמר דאין ללמוד ממוציא שם רע ועדים זוממין רק לר"ל דהוא הוא האומר זה לעיל והוא בעצמו סובר במציעא (דף צ' ב') דאם חסמה בקול והנהיגה בקול פטור דעקימת פיו לא הוי מעשה ולכן אף דגבי עדים זוממין בדבורם נעשה מעשה דמחייבי למי שמעידין עליו וכן במוציא שם רע גם ה"תם בעו לאפסודי פתובתה ולחייבה מיתה מ"מ הלא ר"ל סבר דדבורו אף דנעשה מעשה פתובתה בקול מ"מ לאו מעשה הוא ולכן נוכל ללמוד מזה אף היכא דלא עביד גם דיבור פלל משא"כ ר' יוחנן דסבר עקימת פיו הוי מעשה גבי חסמה והנהיגה בקול כיון דנעשה מעשה על ידי דיבורו וכן פתבו בהדיא רבע"ת ז"ל במציעא שם ד"ה ר' יוחנן ובכמה מקומות דרק היכא דנעשה מעשה ע"י דיבורו אז סבר דעקימת פיו הוי מעשה ולכן נאמר דהוא הוא טעמך דר"י דלא נוכל ללמוד מעדים זוממין וממוציא שם רע דהלא ה"תם הוי עקימת פיו משא"כ בנאו שאב"מ פלל אף לא עקימת פיו שמה באמה אין לוקין עליו ומשום דר"ל למד לה מעדים זוממין וממוציא ש"ר לכן אף דלא סבר כר' יהודה לומר דהולא תותירו אתא לנתוקי לאוי וכאשר הוכחנו לעיל דהלא סבר התראת ספק לא שמה התראה ואם נאמר נשפא לאינתוקי לאוי מוכח א"כ דגם התראת ספק שמה התראה וכנ"ל.

מ"מ סבר ר"ל דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו. ובזה יש להבין שאלת תלמודן ה"ל מפלל דר' יהודה סבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו מנא לי' דלכאורה תמוה דכיון דהובא ה"תם בתלמודן דרשה דולא תותירו וכו' בא הפתוב ליתן עשה אחר ל"ת לומר שאין לוקין עליו דברי ר' יהודה הלא א"כ ממילא מוכח דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו

וכדדניקא פלמודן להלן (ט"ז) והובא לעיל טעמא דבא הפתוב הא לא בא הפתוב לוקין עליו מפלל דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו אבל לדברינו ניחא המנא לי'.

דר"ל ועולא לשיטתיהו דסבר ר"ל ואולי כ"כ עולא דלא בא הולא תותרו לזה רק לשורפין קדשים ביו"ט דאסור וכאשר הובא לעיל בדברינו ובזה סברי כר' יהודה דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו ע"כ שאלו מנא לי' וכדומה מצינו בכמה מקומות בש"ס דאף דשאיל בסתימות מ"מ האמורא שלאחריו הוא הוא השואל והובא בדברינו הקודמי' ופשוט לתרץ פן: ועוד ראי' לרבי יוחנן וגדולה היא דלכן סבר לאו שאין בו מעשה אין לוקין משום דהובא באיזו מקומות בש"ס וכנ"ל דבנשבע וממיר ומקלל את חבירו בשם אף דהוי לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ובתמורה מפיק לה פוליהו מקראי ושם (דף ג' ב') אמר לי' ר' יוחנן לתנא לא תתני וממיר משום דבדיבורו עשה מעשה וא"כ הוי נשבע ומקלל את חבירו בשם שני פתובין הבאין פאחד דלוקין על לאו שאין בו מעשה ושני פתובין הבאים פאחד אין מלמדים פידוע ולכאורה קושיא אלימתא היא לר"נ דאיך ילמוד מעדים זוממים וממוציא שם רע דלוקין על לאו שאין בו מעשה הלא נשבע ומקלל את חבירו שני פתובים ניהו ואין מלמדים רק כמה שגילה לן רחמנא היינו עדים זוממים ומש"ר לבדנה ואין לומר דאין פאן אף רמז קושיא משום דהלא ר"ל בר' יהודה אמר למילתין' והלא ר"י הוא הסובר דשני פתובים הבאין פאחד מלמדי' (בסנהדרין ס"ז ב' וקדושין ל"ה א') דאינו פן דעדיין לא יצאנו ידי חובתנו בזה דא"כ מאי פעי ר"ל מאי טעמין דר"י הלא הוא פועצמו הטעם דסבר דלוקין פיון דשני פתובים הבאין פאחד מלמדים ואף דכבר הוכחנו לעיל קצת דר"ל אליבא דידין' מפרש ונאמר א"כ דהוא לא סבר כר' יהודה דשני פתובים הבאין פאחד מלמדים אדרבה א"כ חוזר ונגיעור דברינו הנ"ל דאיך לומד מעדים זוממין וממש"ר דחייבין על לאו שאין בו מעשה הלא נשבע ומקלל את חבירו הוי שני פתובים הבאין פאחד ואין מלמדים ומצאנו לרבעת"ו בפשוטות (כ"א) ד"ה אמר קרא דהקשו וז"ל וא"ת ואמאי לא נפקא לן בריש אלו הן הגונין דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עניו מדאיצטריף קרח בנשבע ומקלל את חבירו בכם פדאמר בריש תמורה וי"ל דדילמא לא הנה דרשינו להכי הני קראי ע"כ והאמת דהתם אינו נצרך כ"כ תירוץ התוספות דבלאו הכי אמרינו שם דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו דלעשות פתיב גבי מלקות והלא אין לה קרא מפורש מזה [וגם זה הנה סייעתא לדעת ר' יוחנן] ורק לקושיתנו נאמר פתירוצם שם לקושיתם ופשוט לנו לומר דר"ל לא סבר הני קראי להכי: וכאשר אתינו לכל זה נאמר סברא פשוטה בעזה"ש בדעת ר' יוחנן דסבר דעקימת פיו הוי מעשה.

והוא שסובר דקראי דנשבע ומקלל את חבירו אתיין לחייב מלקות עליהם אף שאין בהם מעשה וא"כ הוי תרתי פתובים וכנ"ל ובעדים זוממין ומש"ר מצינו ג"כ דחייב רחמנא ומהם לבדם יכולים ללמוד לכל התורה דהמה אינם שני פתובים הבאים פאחד פדמחלק פלמודן ביניהם פמכות (ד' ד') שם.

וסבר ר' יוחנן לפשיטות דאין לנו לומר דהוי ארבעה פתובים הבאין פאחד וחידיוש הוא שחידישה לן רחמנא גבי פוליהו פיון דנוכל לחלק ולמעט בחידיושין ולומר דנשבע ומקלל הוי שני פתובין ודאי פיון דאין בהם שום מעשה פלל אבל עדים זוממין ומש"ר נאמר

דְּבַדְבוּרֵי עֶבֶד מַעֲשֵׂה יְהוָה בְּכָל־לַעֲשׂוֹת דְּכַתְּבָה רַחֲמָנָא אִם לֹא הַשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת וְגו'
וְהַפְלָה ד' וְגו' וְזֵהוּ מַלְקוֹת פְּתִלְמוּדָן דְּאֵלוּ הֵן הַלּוֹקִין לְכֹן סִבְר ר' יוֹחָנָן בְּכָל דְּנֹכְתָא
דְּעֻקִּימַת פִּי הָוֵי מַעֲשֵׂה הֵיכָא דְנַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה ע"י דְּיִבּוּרֵי וְכַדְבְּרֵינוּ מִשָּׂא"כ לְרִישׁ לְקִישׁ
דְּלֹא סִבְר לְהַנִּי קְרָאֵי דְנִשְׁבַּע וּמְקַלְל לְכֹן אֵינוּ מְחַלְק פְּלָל וְסִבְר דְּלוֹקִין אַף עַל לָאוּ שְׂאִין
בּוּ מַעֲשֵׂה פְּלָל.

[וְאַף דְּבַתּוֹרַת פְּהִינִים גַּבִּי פֶּר כֹּהֵן מְשִׁיחַ אֵיתָא בְּדִיבּוּרָא דְּחֻבָּה פְּרִשְׁתָּא א' פֶּרְק א' אַחַר
שְׂרַבְיָנוּ דְּבָרִים שְׁהֵן פְּעֻבּוּדַת פּוֹכְבִּים וּדְבָרִים שְׂאִינִם פְּעֻבּוּדַת פּוֹכְבִּים לְמָה נְאָמַר עֲבּוּדַת
פּוֹכְבִּים מַעֲתָה וְכו' אֲנִי מְרַבָּה אֶת הַמְּקַלְל אָבִיו וְאָמַר כּו' וְעַדִּים זֹמְמִין ת"ל וְנַעֲשֵׂה יִצְאוּ
אֵלוּ שְׂאִין בְּהֵם מַעֲשֵׂה וְהוּבָא בְּסִנְהֶדְרִין (ס"ה ב') מִטַּעַם הוֹאִיל וְיִשְׁנָן בְּרֵאשִׁי וּפִירֵשׁ"י
עֵיקָר חַיּוּבָם בָּא עַל יְדֵי רֵאשִׁי שְׂמַעֲיָדִין שְׂרָאוּ וְרֵאשִׁי לִית בָּהּ מַעֲשֵׂה עַכ"ל וְלְכֹן מְמַעֲטִין
עַדִּים זֹמְמִין מְקַרְבָּן דְּכַתִּיב גַּבִּי קְרָבָן וְנַעֲשֵׂה וּבְעַדִּים זֹמְמִין לֹא נִקְרָא מַעֲשֵׂה הָרִי דְּעַדִּים
זֹמְמִין לֹא נִקְרָא מַעֲשֵׂה וְגַרְע מְחַסְמָה בְּקוּל דְּהַתֵּם קְרָא ר' יוֹחָנָן מַעֲשֵׂה מִשּׁוּם דְּלֹא תִּלְיָא
בְּרֵאשִׁי יִסּוּב דְּבְרֵינוּ אֲלִיבָא דְּסַפְרֵי הַמּוּבָא בְּרַבְעַת"ו ו"ל בְּכַרִּיתוֹת (דף א') ד"ה הוֹאִיל
וְנ"ל וּבְסַפְרֵי פְּתִב עַדִּים זֹמְמִין הוֹאִיל וְיִשְׁנָן בְּאֵם [פִּירוּשׁ בְּאֵם לֹא יִגִּיד] וּמְפָרֵשׁ בְּפֶרְק
שְׂבוּעַת הַעֲדוּת דְּאִין מְתַחֲיָיבִין אָנָּא בַב"ד וְלֵהֲכִי מַעֲקִימַת שְׂפִתִּים לֹא מִיחֲיָיבִי דֹא"כ
אֲפִילוּ חוּץ לַב"ד נְמִי וְהַגְּדָתוֹן לְחֻד דְּהֵינּוּ פִּיהֵם לֹא גֵרְמָה לְהוּ אָבָל בְּעַלְמָא דְּמְחִיָּיב עַל
פִּי דְּיִבּוּרָן לְחֻד עֻקִּימַת שְׂפִתּוֹ הָוֵי מַעֲשֵׂה ע"כ.

וּא"כ עַדִּין אִיךָ גְּלִמּוּד מְמוּצֵיָא שֵׁם רַע הֵלֵא הֵתֵם הָוֵי עֻקִּימַת שְׂפִתּוֹ מַעֲשֵׂה וְכֹן עַדִּים
זֹמְמִין הֵלֵא הֵתֵם אֲדַרְבָּה אֵינוּ חַיָּיב אַף בְּעֻקִּימַת שְׂפִתּוֹ רַק גַּם בַב"ד וְאִיךָ גְּלִמּוּד הֵיכָא
דְּלֹא נַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה פְּלָל וְאַף עֻקִּימַת שְׂפִתּוֹ אִין פֶּאן וְלֹא עוּד אֲלֵא דְאַף לְפִי גֵירְסַת הַסְּפָרִים
שְׁלָנוּ דְּגֵרְסֵי הוֹאִיל וְיִשְׁנָן בְּרֵאשִׁי מ"מ נֹאמַר דְּהַפּוּנְנָה הוּא פֶּאָשֵׁר מְתַפְּרֵשׁ לְפִי הַסְּפָרֵי
דְּמַמַּעֲטִין מוֹנַעֲשֵׂה אַף דְּהָוֵי וְדֹאֵי מַעֲשֵׂה דְּעֻקִּימַת שְׂפִתּוֹ מ"מ רַחֲמָנָא לֹא אַחֲשָׁבָה מַעֲשֵׂה
דְּהֵלֵא לֹא מְחַיָּיב רַק בַב"ד.

כ"כ נְאָמַר לְפִי הַגֵּירְסָא שְׁלָנוּ דְּאַף דְּנוּדֵאֵי עֻקִּימַת שְׂפִתִּים הָוֵי מַעֲשֵׂה אַף פִּינּוּ דְּמַצְוֹרָף
לְהַעֲקִימָה אַף רֵאשִׁי וּבִלְעֵדָה בִּלְתִּי אֲפָשֵׁר לְהַתְּחַיָּיב לְכֹן אֲמַרִּינוּ דְּלֹא חַיָּיבָה רַחֲמָנָא קְרָבָן
עַל עֲשִׂינְתָּה פִּינּוּ דְּמַצְוֹרָף לָהּ גַּם הָרֵאשִׁי וְאַף דְּמַדְבְּרֵי רִשׁ"י לֹא מִשְׁמַע כ"כ פֶּן מ"מ אֵינוּ
מוֹכְרַח.

דְּרַחֲזוּק קַצַּת לּוֹמַר דְּלֹא נִקְרָא בְּאַמְת מַעֲשֵׂה מִשּׁוּם דְּתַחֲזִילַת הַדְּבָר בָּא ע"י רֵאשִׁי דְּנָא יִגְרַע
מְחַסְמָה דְּאִין בָּהּ רַק עֻקִּימָה לְחֻדָּה אֲלֵא וְדֹאֵי נְכוּן לּוֹמַר פְּדְבְּרֵינוּ וְאִין לְהַתְּעַקֵּשׁ כ"כ
בְּזֵה] וְכַעֲזִין סִיג קַצַּת לְדַעַת ר' יוֹחָנָן דְּעֻקִּימַת שְׂפִתּוֹ גַּם הוּא הָוֵי מַעֲשֵׂה וְנָא בְּעֵינּוּ מַעֲשֵׂה
רַבָּה.

הוּא מְמַתְּנִיתִין דְּכִלְאִים (פ"א) דְּתַנּוּ הַמְּנַהֵיג סוֹפֵג אֶת הָאֲרַבְעִים וְהַיּוֹשֵׁב בְּקֶרוֹן סוֹפֵג אֶת
הָאֲרַבְעִים וּר"מ פּוֹטֵר אֶת הַיּוֹשֵׁב בְּקֶרוֹן ע"כ וּא"כ הֵלֵא חֲזִינּוּ לְרַבָּן דְּאַף דְּלֹא הָוֵי הֵתֵם
מַעֲשֵׂה רַבָּה וְעַכ"ז מְחַיָּיבִי וְכ"כ אוֹיֵל הָוֵי עֻקִּימַת פִּי פִּינּוּ דְּגַם מַעֲקִימְתוּ הוֹלְכַת הַבְּהֵמָה
כְּמוּבָן.

ואולי נטה קצת לזה דעת הרמב"ם ז"ל דפסק בפ"ט מהלכות פלאים כת"ק דמתניתין דהיושב בקרון לוקה. אף דבאמת שמואל מפיד ותנא ותחמם פוטרים במציעא (ח' ב') ולית מאן דפליג עלי' אף לדברינו נאמר דדעת הר"מ ז"ל דשמואל סובר כר"ל אבל לר' יוחנן לא בעי מעשה ממש גם הכא חייב ועיי"ש בכ"מ ונטונו קצת מדבריו וקצונו בזה: ועתה נא ליתן קצת טעם במחלוקת ר' יוחנן ור"ל בהתראת ספק הג"ל דר"י סבר שמי התראת ור"ל סבר ל"ש התראת.

ואמרנו דכבר ידוע מחלוקת הראשונים אם ספק דאורייתא שהוא לחומרא הוא מדאורייתא לחומרא או שחכמים החמירו בו לחומרא ומצאונו ביומא (ע"ד א') דפליגי ר' יוחנן ור"ל בחצי שיעור אם אסור מן התורה דר"י סבר אסור מן התורה ור"ל אמר מותר מן התורה (וחצי שיעור משמעותו כ"ש וכן מפורש בהרמב"ם ז"ל פ"א מהלכות חמץ ומצה הל"ז ועיין במ"מ) ר' יוחנן אמר אסור מן התורה פיו דחזי לאיצטרופי איסורא קא אכיל ריש לקיש אמר מותר מן התורה אכילה אמר רחמנא וליכא איתיבי' ר"י לר"ל אין לי אלא כל שישנו בעונש ישנו באזהרה כוי וחצי שיעור הואיל ואינו בעונש יכול אינו באזהרה ת"ל כל חלב והשיב ר"ל מדברנו וקרא אסמכתא בעלמא לכאורה מוכח מהכא דסבר ר' יוחנן דספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא דהא כוי ספק הוא ואסרה לן רחמנא: ואף דתלמודן שם הביא ראי' לתירוץ ר"ל דמדברנו היא וקרא אסמכת' וזה לשונם הכי נמי מסתבר' דאי ס"ד דאוריית' איצטריף לאתווי ספיקא [ופירש"י ז"ל בתמי' אטו קמי שמיא ספיקא הוא אי בהמה הוי אי חיה הוי] ודחי אי משום הא לא אריא קסברי כוי ברי' בפני עצמה היא וכו', מ"מ הלא הדבר אינו מוסכם דהא ר"א ורבנו דילי' בחולין (ע"ט ב') סברי דכוי לאו ברי' בפני עצמה היא ולכאור' אם נרצה להעמיד קרא דכל גם לדידהו נאמר דקרא ירבה ספק חלב ספק שומן לאסור מדאורייתא והכא אין שייף לפרוץ קמי שמיא גליא פיו דאין הדבר שיהיה כל שעה דלפעמים הוי חלב ולפעמים הוי שומן ולכן בא רחמנא לאסור וכיוצא בזה מצונו לרבעת"ו ז"ל במקומות רבות בש"ס וגם ביומא שם ד"ה איצטריף עיי"ש והלא מפורש בתלמודן פסחים (מ"ג א') דר"א דריש כל ומה יעשה בכל הנה הלא לדידי' כוי לאו ברי' בפני עצמה היא וכנ"ל וספק בזה לא אתא רחמנא לרבות דהלא קמי' שמיא גליא אלא פשוט לומר כדברינו דירבה ספק חלב ספק שומן.

ואף דעדיין מקרא דכל לא מוכח כולי האי דהא ר"י בעצמו סובר דחצי שיעור אסור מן התורה ומפיק לה ג"כ מן כל ואולי כ"כ לר"א ולחכמים דילי'. מ"מ אם נרצה להעמיד הברייתא אליבא דד"ה נאמר באוני דתרונייהו שמע מינה מהאי קרא ובאמת משמעות דכל כן הוא הן בכמות והן באיכות ועיין להלן דעדיין לא נתמלאו דברינו]: ואין רחוק כ"כ לומר דהתראת ספק אם שמי' התראת או לא תלוי אם ספיקא דאורייתא הוא מן התורה בכל האיסורים כ"כ יהי' בהתראת ספק דבשלמא גבי מיתה דכתיב והנה אמת נכון הדבר וכדומה לכן לא מעגשינו על הספק וכ"כ מלקות דתחת מיתה עומדת בתלמודן (סנהדרין י' ומכות ה') לדעת רבא ולדעת אביי גמרינו מלקות ממיתה מגז"ש דרשע רשע ופשוט הגז"ש זו בכמה דוכתי בש"ס לענין דברים הרבה ועיין בתוספות סנהדרין (ל"ג ב') ד"ה אתיא.

אָבֵל לְגַבֵּי הַתְּרָאָה הֲלֵא לְדַעַת ר"י בַּר יְהוּדָה דְסָבַר חֲבַר אִין צָרִיף הַתְּרָאָה דְלֵא נִיחְנָה הַתְּרָאָה אֵלָא לְהַבְחִין בֵּין שׁוּגַג לְמַזִּיד פְּסָנְהָדְרִין (ח' ב') וְעוּד בְּאִיזוּ מְקוּמוֹת בְּנֻדְאֵי לְדִידִן? מְהֵנִי הַתְּרָאָה סְפַק פִּינּוּ דְלֵאוּ שׁוּגַג הוּא וְלָכֵן אָף לְדַעַת חֲכָמִים דְסָבְרִי דָאָף ת"ח צָרִיף הַתְּרָאָה מ"מ לְמָה נִשְׁנָה מַחְלֻקְתָּ גְדוּלָה בֵּינֵיהֶם וְלֵא יִגְרַע מְכַל הָאִסּוּרִים שְׁבַתוּרָה אַם סְפִיקוּתָם אִסּוּר מְדַאֲוֵרִיתָא גַם הַתְּרָאָה סְפַק יְהֵנִי בְּנֻדְאֵי וְלֵא רַחוּק בְּסָבְרִי [אָף דְאִינוּ מְוַכְרָח כַּמּוּבָן].

וּא"כ נֹאמֵר לר"י דְסָבַר דְהַבְרֵיתָא הַנ"ל אֵינָה אֶסְמַכְתָּה דְכָל יִרְבָּה סְפַק וְהֵינּוּ סְפַק חֵלֶב סְפַק שְׁוֵמֵן דְאֹיִלֵי לֹא יִסְפְּוֹר דְכוּי בְרִי בְּפִנֵי עֲצָמָה הִיא וּמוּכַח א"כ דְאִסּוּרָא דְאֹרֵייתָא הֵנִי הַסְפַק וְלָכֵן כ"כ הַתְּרָאָה סְפַק שְׁמִי הַתְּרָאָה וְאָף דְאִצְטְרִיף לָן לר"י לְרַבּוּנֵי חֲצִי שְׁיַעוּר דְלִדִּידִן אִסּוּר מֵה"ת לֹא יִסְתַּר דְבְרֵינוּ דְזֶה לְמַד מִן הַסְבְּרָא הוּאִיל דְחֲצִי שְׁיַעוּר חֲזִי לְאִצְטְרוּפֵי וַיִּשׁ לְסַתּוֹר עַל מְנַת לְבָנוֹת (וְעֵינֵן בְּתוֹסְפוֹת שְׁם ד"ה פִּינּוּ דְהַקְשׁוּ שְׁם עַל ר"י דְאָמַר סְבַרְתָּ אִצְטְרוּפֵי וַיִּשׁ לְתִימָא לִי אֲמַאי לֹא קָאָמַר מְטַעְמָא דְבְּסַמוּף דְכָל חֵלֶב לְרַבּוֹת חֲצִי שְׁיַעוּר דְהָא ר"י יָדַע לְהֵיחָא בְּרֵיתָא דְהָא בְּסַמוּף קָא מוֹתִיב מִינָהּ וְחִירְצוּ וַיִּשׁ לְדִלְהֵי אִצְטְרִיף נִי נַר"י לְפָרוּשֵׁי הֵא טַעְמָא מְשׁוּם דְאִי מְקַרָא דְכָל חֵלֶב הֵנִי אֲמִינָא עֵיקַר קָרָא לְכוּי אִצְטְרִיף וְחֲצִי שְׁיַעוּר מְדַרְבְּנָן וְאֶסְמַכְוָה אֶקְרָא אָבֵל הַשְׁתָּא דְקָאָמַר טַעְמָא דְחֲזִי לְאִצְטְרוּפֵי סְבַרָא הִיא מֵהֵא טַעְמָא דְדַרְשָׁה גְמוּרָה הִיא לְחֲצִי שְׁיַעוּר ע"כ וּא"כ מְשַׁמַּע מְדַבְרֵיהֶם דְאִצְטְרִיף לְחֲצִי שְׁיַעוּר אָף מ"מ אֵינָה סְתִירָה לְדְבְרֵינוּ דְמִנִּין בְּאַמַּת לְהַבְרֵיתָא גַם כּוּי אֵלָא וְדָאִי דְתַרְתִּי שְׁמַע מִינָהּ אָף דְלִיִּלָא הַסְבְּרָא נָא לְמַדְנֵי כָּל לְחֲצִי שְׁיַעוּר פִּינּוּ דְכְּתִיב אֲכִילָה בְּקָרָא וְאֲכִילָה בְּכַזִּית הִיא וְעַתָּה דְאִית לְנוּ קָרָא אִזִּי נּוֹצִיא מְכַל חֲצִי שְׁיַעוּר דְהוּא בְּכַמּוֹת וְגַם כּוּי דְהוּא בְּאִיכוּ וְאֲתָנִי אֵלֵיבָא דְדַבְרֵי הַפַּל אָף לר"א וְלְחֲכָמִים דְלֵא סְבָרִי כּוּי בְרִי בְּפ"ע (רַק דְתַלְמוּדָן בְּתַרוּצָם אֵלֵיבָא דְשָׂאֵר הַתְּנַאֲלֵי נְקֻטֵי כַּמּוּבָן) וּמִזֶּה יוֹצִיא ג"כ ר"י דְהַתְּרָאָה ס' הַתְּרָאָה: וּבְעַמְדָנוּ בְּזֶה נִיִּישׁב קַצַּת גִּי סְפָרִים רֵאשׁוֹנִים שְׁם בְּיוֹמָא (דָּף פ') דְהַקְשׁוּ עֲלֵיהֶם רַבְעַת"ו ו"ל כְּמָה קוֹשִׁיּוֹת וְזֶהוּ דְשָׁם בְּתַלְמוּדָן אִיתָא א"ר יוֹחָנָן שְׁיַעוּרִין וְעוֹנָשִׁין הֲלָכָה לְמִשְׁה מְסִינֵי וְהִי כְּתוּב בְּסְפָרִים קוֹשִׁית הַש"ס ע"ז שְׁיַעוּרָא מְכַתֵּב כְּתִיבֵי וּפְיָרְשׁוּ רַבְעַת"ו גִּירְסָא הַלְזוּ דְכּוֹנְנָתָם לְהַקְשׁוֹת מְדַר' חָנַן דְאָמַר בְּפָרָק קְמָא דְסוּפָה (דָּף ו') דְהָא דְכְּתִיב בְּקָרָא אָרְץ חֹטָה וּשְׁעוּרָה וְכוּ' לְשְׁיַעוּרָא נֹאמַר חֹטָה לְבֵית הַמְּנוּגָע וְכוּ' שְׁעוּרָה דְתַנּוּ עֲצָם כְּשְׁעוּרָה מְטַמָּא בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא וְאִינוּ מְטַמָּא בְּאִוְהָל וְכוּ' וְדַחוּהָ רַבְעַת"ו ו"ל.

דְתַלְמוּדָן מְתַרְץ ע"ז אֵלָא ה"ק שְׁיַעוּרִין שְׁל עוֹנָשִׁין הֲלָכָה לְמִשְׁה מְסִינֵי וּא"כ מֵאִי מְשַׁנֵּי דְמְכַל מְקוּם אַפְתִּי תִיקְשִׁי לָף שְׁיַעוּרָא שְׁל עוֹנָשִׁין מְכַתֵּב כְּתִיבֵי. וְעוּד דְבָכָל דְנוֹכְתָא דְפְרִיף הֵכִי בְּפָרָק קְמָא דְסוּפָה וְדַעִירוּבִין מִיִּתִי כָּל מִילְתָא דְרַב חָנַן וְהָכָא לֹא מִיִּתִי לָהּ וְעוּד אֲמַאי נָא מְשַׁנֵּי הָכָא כְּדִמְשַׁנֵּי הָתָם קָרָא אֶסְמַכְתָּא בְּעַלְמָא וְעוּד לִיפְרוּף נְמִי עוֹנָשִׁין מִיְכַתֵּב כְּתִיבֵי וְכוּ' עכ"ל בְּקַצַּת שְׁיַעוּרָא וְלִפִּי דְבְרֵינוּ נֹאמַר בְּאֹיִל דְכּוֹנְנָת אֹתָהּ הַגִּירְסָא אֵינָה כְּדִפְרִישׁוּהָ רַבְעַת"ו ו"ל רַק דְפְרִישׁוּהָ שְׁמַקְשִׁינָן עַל ר' יוֹחָנָן אִיף אָמַר שְׁיַעוּרִין וְעוֹנָשִׁין הֲלָכָה לְמִשְׁה מְסִינֵי דְנֻדְאֵי עוֹנָשִׁין דְקָאָמַר אֵינָם עוֹנָשִׁין שְׁל עֲבִירוֹת דְהֵלָא מְפֹרָשׁ בְּהַדְיָא כָּל עוֹנָשׁ וְעוֹנָשׁ אֵלָא וְדָאִי פְרִישׁ דְבְרֵי ר' יוֹחָנָן הוּא דְשְׁיַעוּרִין הֵינּוּ לְאַסּוּר כָּל דְבַר בְּאֲכִילָה לְבַד עוֹנָשׁ דְזֶה צָרִיף שְׁיַעוּר מוּעָט וְעוֹנָשִׁין הֵינּוּ שְׁיַעוּר הָאִסּוּר לְהַלְקוֹת עָלָיו וְכַדּוּמָה וְע"ז פְרִיף שְׁיַעוּרִין מְכַתֵּב כְּתִיבֵי דְהֵלָא ר' יוֹחָנָן בְּעַצְמוֹ הוּא הָאֹמֵר דְחֲצִי שְׁיַעוּר

והוא כל שהוא (כַּרְמֵב"ם דהלכות חמץ הגז"ל) אסור מן התורה משום דחזי לאיצטרופי ומן כל.

והלוא ברוב האיסורים פתיב כל ובאלו דלא פתיב פמאן דכתיבי הוי ולמדים זה מזה בנודאי דהלא ר"י כללא פניל דחצי שיעור אסור מן התורה בכל האיסורים ונהו קושיתם דמיקתב פתיבי מן כל.

וע"ז תירץ דשיעורין של עונשין הלכה למשה מסיני. ובה נחו וסקטו כל קושיות רבעת"ו ו"ל דבאמת שיעורא של עונשין לא פתיבי כלל דיידע דר' חנו אסמכתא בעלמא ולא ידבר כלל מר' חנו וא"כ גם קושיתם השני מתורצת בפשיטות פן גם השלישית דלמה יביא מלתא דר' חנו ולמה יתרא דכבר ידע לה וגם לתירוצה ולא לזה פנונתו פן גם קושיתם האחרונ' לא יקשה דלמה יפרוך עונשין מיקתב פתיבי.

דבאמת ידע שפיר דכוננת ר"י אינה על העונשין רק דמחלק בין שיעורין לעונשין והפל בשיעורא. ושיעורין היינו שיעור האיסור ועונשין היינו שיעור העונש ולכן הקשה רק משיעורא של אסור מדר"י דאמר חשאמ"ה ותירץ דהכי קאמר שיעורין של עונשין ואז סר קושיתו ופשוט קצת: ועדיין יש ליתן קצת טעם לדברי ר' יוחנן דסבר ביטלו ולא ביטלו דכבר הקדמנו שאין מוכרח לר"י לומר פן אף דסבר התראת ספק שמי התראה רק לר"ל מוכרח לומר קיימו ולא קיימו פיון דסבר התראת ספק שמי התראה ו"ל רבעת"ו ו"ל שם ד"ה במאי והשתא לא מפרש הש"ס טעמא אמאי לא אמר ר"י קיימו ולא קיימו כר"ל דנודאי ביטלו ולא ביטלו מסתבר טפי ולא הוצרך לומר טעמא אלא רשב"ל אמאי לא אמר כרבי יוחנן ע"כ.

ומדוע מסתבר טפי לא פירשו ונראה בכוננתם דסברת תלמודן שם הלא פשוט גבי לא שקדמה עשה דמשום שקדם העשה מיגרע גרע בתמי'. עי"ש בתלמודן (ט"ו א').

וא"כ יקשה מאננס שגירש דהתם הוי ג"כ לאו שקדמה עשה ולמה תניא דמחזיר ואינו לוקה וההכרח כרבא דתירץ התם כל ימיו בעמוד והחזיר קאי והוי א"כ לאו הנתיק לעשה וכדאמר תלמודן שם שהוא לנתוקי לאוי וזה ניחא למאן דאמר ביטלו ולא ביטלו וכתלמודן שם עי"ש.

ואין מהצורך לבאר כל הסוגי' בזה פי יארכו הדברים ואין כ"כ חדשות אף אולי נאמר טעם נכון קצת בדעת ר' יוחנן והוא דהנה במתניתין חולין (קמ"א) שלחה וחרה אפילו ארבעה ותמשה פעמים חייב ובתלמודן א"ל ההוא מרבנן לרבא אימא שלח חדא זימנא השלח תרי זימני א"ל שלח פילו ק' פעמים השלח אין לי אלא לדבר הרשות לדבר מצוה מנין ת"ל תשלח מ"מ והקשה תלמודן ע"ז (והובא ג"כ לעיל בדברינו) א"ל ר' אבא ברי דרב יוסף בר רבא לרב פהנא אלא טעמא דכתב רחמנא השלח הא לאו הכי הו"א לדבר מצוה לא עשה ול"ת הוא [ובפירש"י הא לאו הכי הוה אמינא לדבר מצוה לא בעי שלוח והא שלוח עשה ול"ת הוא תשלח ולא תקח ואין עשה של ולקח למטהר של טהרת מצורע דוחה את שניהם ע"כ ותירץ תלמודן לא צריכא דעבר ושקלי' לאם דלאו עברי' עשה הוא דאיכא נתי עשה ולידחי עשה קמ"ל ופריה הניחא למאן דתני קיימו ולא קיימו אלא למאן דהני בטלו ולא בטלו הא כל פמה דלא שחטה לא עברי' ללאו [ופרש"י בזה הובא

לעיל בדברינו עי"ש] ותו לר' יהודה דאמר שלח מעיקרא משמע אפילו עשה נמי ליפא אלא אמר מר בר רב אשי כגון שנטלה ע"מ לשלח דלאו ליפא עשה הוא דאיפא וליתי עשה ולקדחי עשה ופריה תלמודן מאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה [ופרש"י ומאי אולמיה דעשה דמצורע מעשה דשילוח דתיסק אדעתין דנדחגיה] והשיב סד"א הואיל ואמר מר גדול שלום שבין איש לאשתו שהרי אמרה תורה שמו של הקב"ה שנקתב בקדושה ימחה על המים והאי מצורע כגון דכמה דלא מטהר אסור בתשמיש המטה [ופרש"י כמאן דאמר במועד קטן ימי ספירו וק"ו לימי חלוטו] דכתיב וישב מחוץ לאהל שבעת ימים וכו' מהו דתימא וכו' ליתי עשה דידן' ולקדחי עשה דשילוח הקן קמ"ל וא"כ זהו למאן דאמר מצורע מוקלט אסור באשתו אבל לרבי יהודה ורבי ור' חייא דסבירי להו דמצורע מוקלט מתר בה"ה לא יעלה לכאורה תירוץ תלמודן ולכן נאמר באולי דר' יוחנן סבר פנותיהו ודריש לתשלח זה לומר דיוכל לשלח בכל זמן והיינו אם בטלו אז חייב אבל כל זמן שלא הרג להאם ולא ביטל אזי יכול לשלחה בכל זמן.

ודמ' לתשיבם דכתיב גבי השבת אבידה דדרשינו במציעא (ל"א) וב"ק (נ"ז) השב אין לי אלא בביתו לגינתו ולחורבתו מניין ת"ל תשיבם מ"מ וא"כ מרבינו שמה מתשיבם תירא השבה בכל מקום וכ"כ גרבה הקא מתשלח תירא שילוח בכל זמן ולכן סבר בטלו ולא טלו ולומר דברה תורה פלשון ב"א לא ניקא לי לרבי יוחנן לומר ואף דאינו מוקרח נחמדים הדברים: ויען פי הארכנו באותו ענין בעזה"ש בשלים ג"כ מה שתיירצנו דעת רש"י ז"ל באותה סוגיא מקושית רבעת"ו ז"ל והוא דאמר שם ר' יוחנן על מתניתין דהנוטל האם על הבנים דמסיק שם במתניתין זה הפלל כל מצות ל"ת שיש בה קום עשה אין חייבין עלי' וא"ר יוחנן אנו אין לנו אלא זאת ועוד אחרת [והובא לעיל בדברינו] וא"ל ר"א היכא א"ל לכי השכח נפק דק ואשכח דמניא אונס שגירש אם ישאל הוא מחזיר ואינו לוקה ואם פהו הוא לוקה ואינו מחזיר ופריה תלמודן ע"ז והובא בתחילת דברינו עי"ש עד דמסיק אלא אמר רב שימי מנהרדעא כגון שהדירה ברבים ופריה הניחא למאן דאמר נדר שהנדר ברבים אין לו הפרה אלא למאן דאמר יש לו הפרה מאי איפא למימר ותירץ דמדיר לה ע"ד רבים ופרש"י על דעת רבים שמצא בה עון שאסורה לו והדירה על דעת רבים ועל דעת ב"ד ע"כ ורבעת"ו בד"ה כגון פתבו וז"ל פירש הקונטרס שמצא בה עון שאסורה לו והדירה ולא נראה דא"כ אינו מצנה לקיימה אלא נראה שהדירה בלא שום עון ושפיר חל עלי' כגון דאמר קונם תשמישו עלי' כדאיתא בגדרים (ד' פ"א) ע"כ ולכאורה תמוה דעת רבינו הגדול ונאמר דאין פוננת רבינו דאסורה עליו באיסור לאו וכרת וכדומה דמתניתין מפורשת היא בכתובות (ל"ט א') נמצא בה דבר ערוה או שאינה ראוי' לבוא בישראל אינו רשאי לקיימה שנאמר ולו תהי' לאשה אשה הראוי' לו וקצת נראה דגם רבעת"ו ז"ל לא הבינו כזה בפרש"י לומר דכוננתו באיסור לאו וכדומה שהקשו רק שאינה מצנה לקיימה והלא במתניתין אמרו אינו רשאי ולא זכרו כלל ממתניתין כמובן.

ואף דאולי פוננתם דאין מצנה וגם עבירה עכ"ז פנדאי רבינו הגדול לא נחית לזה ורק פוננתו שעוברת על דת משה וישראל וכדומה וסובר רבינו דאף דלא נפשטה בתלמודן סוטה (דף כ"ה) באם רצה הבעל לקיים את העוברת על דת משה וישראל אם יכול או לא מ"מ מצנה ודאי איפא לגרשה וכדעת הראב"ד והמרדכי המובא באה"ע סימן קט"ו

ולכן קראו רבינו דאסורה עליו פיון דמצוה לגרשה אף דאין כופין אותו להוציא ואף דגם אם נאמר פו עדיין יקשה קושית רבעת"ו דאין מצוה לקיימה ע"ז נאמר דהתייר הגדול רבינו זה יספור דאם תעשה תשובה שוב אין אסורה לו פלל ודבר זה פשוט והח"ה שם ס"ק י"ח פתב והובא גם בבית שמואל ס"ק י"ט דאם מתנהגת מפאן ולהבא פבנות פשרים חייב לכתוב לה פתובה הרי להדיא דמותרת לו ולכן סובר רבינו דצריך לשאול על נדרו דמייירי דעשה אח"כ תשובה אבל היכא דלא עשה שום איסור סובר רבינו דלא חייב נדרו פלל והא שיהביאו רבעת"ו ו"ל ראי' דחייב הנדר באומר יאסרהנאת תשמישו עלי מנדרים שם לכאורה קשה דהלא עדיין לא דמי' פלל דהתם מייירי שיהא אסרה תשמיש בנדר ופריה תלמודן היכי דמי אילימא דאמרה הנאת תשמישו עלי למה לי הברה הא משעבדה לי' אלא באומרת הנאת תשמישו עלי וכרב פהנא כו' וכן אמרו בכתובות (ע"א ב') לענין אם הוא אוסר עלי' משא"כ הכא דלו יהא דאסורה לי' בתשמיש עכ"ז מדוע לא יחזירנה ויקדשנה בכסף או בשטר ויקיים העשה דולו תהי' לאשה ונדאי דאין לומר דהעשה על ביאה דוקא קאי פיון דכתיב ולו תהי' לשון הוי' והוי קדושין ודאי פידוע.

פן אמרנו בסברא נאח"כ מצאתי און לי בדברי בעל הפלאה בכתובות (דף מ א') בתוספות ד"ה גייתי עשה דכתב שם לענין אחר וזל בתוך הדיבור ותו קשה דהכא עדיף טפי דביבמה פתיב יבמה יבא עליה דהיינו ביאה משא"כ הכא דכתיב ולו תהי' לאשה מתקיים בקדושין לבד עכ"ל וצ"ע לכאורה לדעת רבעת"ו ו"ל.

ואף דקיי"ל לדברי הפל בין לר"מ ובין לר"י [דפליגי בהאומר להאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאין לה עלי שאר וכסות דלר"מ אינה מקודשת ולר"י יהודה מקודשת] שוין באומר ע"מ שאין לה עלי עונה דהוא אינו דבר שפמון אזי אינה מקודשה לכולי עלמא והובא פלוגתתם בכתובות (נ"ו א') ובמקומות רבות בש"ס.

עכ"ז היינו דוקא דאמר לה ע"מ משא"כ הכא דאסורה עליו בביאה משום נדרו הוי פמו אם הוא חולה שאינו ראוי לביאה פל ימיו האם נאמר דאין קדושיו קדושי אמתמה. הלא גם בחייבי לאוין תפסי קדושין והכא לא גרעי מחייבי לאוין פמוכן ואין מהצנרף להביא ראיות לזה וצ"ע: אף לכי דייקין אין פאן קושית רבעת"ו ו"ל דמתניתין מפונשת היא בנדרים (ט"ז א') וחומר בנדרים מבשבועות פיצד אמר קונם סופה שאני עושה לולב שאני נוטל תפילין שאני מניח בנדרים אסור בשבועות מותר שאין נשבעין לעבור על המצות ע"כ.

וא"כ נאמר בפשיטות לדעת רבותינו הנ"ל דאסר את עצמו בנדר על פל הקדושין הן פסוף והן שטר והא דנקטי רבעת"ו ו"ל דאמר הנאת תשמישו עלי היינו משום דחילוק נדר משבועה הוא דנדר הוי איסור חפצא עלי' ושבועה הוי איסור נפש' על חפצא לכן גם בנדר אינו חל על דבר מצוה רק באוסר חפץ על נפש'.

ובתלמודן (שם ע"ב) מנין שאין נשבעין לעבור על המצות ת"ל לא יחל דברו דברו לא יחל אבל מיחל הוא לחפצי שמים מאי שנא נדר דכתיב איש פי' דנדר לה' לא יחל דברו. [ופרש"י והרא"ש והר"נ דאפילו בחפצי שמים דלה' לא יחל דברו].

שבועה נמי היא פתיב או השבע שבועה לה' לא יחל דברו אמר אפני היא דאמר הנאת סופה עלי היא דאמר שבועה שלא אהנה מן הסופה [ופירשו פל המפרשים הג"ל בחדא מחתא אף נעתיק לשון רש"י ו"ל אמר אפני כו' פלומר היא דקתני מתניתין שנודרין על המצנה פגון דאמר הנאת סופה עלי דהשתא קאסר חפצא עליה דהכי מצי למיזר אפילו לכתחילה פדאמרין לעיל אע"ג דמשועבד לאשתו בתשמיש חל עליה הנדר פי אמר הנאת תשמיש עלי שאינו אוסר עצמו עלי אלא לדידה אוסר עלי וכו' ע"כ וכן הוא האמת לפי הדין דבאוסר נפש' אחרפצא גם בנדר אינו חל וגם רבא אינו חולק עליו בעיקר הדין עיין פירוש הרא"ש שם ולכן תפסי רבעת"ו ו"ל להביא מקונם תשמיש עלי דהוי חפצא על נפש' וכאשר הובא לשון רש"י דהביא שם בנדרים ג"כ היא דהנאת תשמיש וכן נאמר באמת דאסר עצמו באופן זה גם יתר הקדושין ופשוט לומר פן בדעת רבותינו ולא לומר דרבעת"ו יחלקו על דברינו הג"ל ועל דברי בעל הפלאה לסבור דבקדושין לבדו אינו מקיים העשה ועוד יש להאריך ולסתור ולבנות ואף שתימצנו דעת רבעת"ו ו"ל מ"מ לא ניחא לרש"י ו"ל לפרש פפירוש רבותינו דהדירה בלא עון פלל דסובר רש"י דאף דעדיין לא ידעי הש"ס סבר' דלדבר מצנה נשאלין על נדר שהנדר על דעת רבים מ"מ בעינן דלפחות לא יהא ביטול מצנה בהנדר אבל לענין דהכא דהי' איסור בהנדר עצמו אף דחיייל לפחות התרה יהי' לי ואיך יסבור דלא יהי' לי גם התרה לכן מפרש רש"י ו"ל דגם הכא אין פאן דבר עבירה בעת נדרו דהיתה עוברת על דת ורק השתא עשתה תשובה ולכן מצנה היא לשאול על נדרו ואין להקשות לדברינו הג"ל דמדמינן עוברת על דת גבי אונס לבעיית תלמודן דסוטה וילדעת הראב"ד והמרדכי הלא אין הדמיון עולה יפה דהתם אין פאן מצנות ל"ת דלא יוכל לשלחה וכן גם עשה דולו תהי' לאשה.

דע"ז נאמר דלוי יהא דבעודה תחתיו לא ישווי כ"כ. מ"מ הכא דהיא גרושה פבר ואין פאן רק מצנות עשה דולו תהי' לאשה ולכן פינן דדרשינן אשה הראוי' לו וגם זה הלא איננה ראוי' לכתחילה לנשא דעד פאן לא הסתפקו תלמודן רק אם נשואה היא והוא אינו מקפיד וגם בזה הלא איכא מצנה לגרשה וכנ"ל ומכש"כ לנושא דמאי להתם ואין לסתור זאת ממתניתין דכתובות (נ"ט) הג"ל דלא נאמר שם רק נמצא בה דבר ערוה או שאינה ראוי' לבוא בישראל ותו לא ע"ז נאמר דגם זה הוא בכלל הג"ל ואף דירבו הסותרים זאת נסיר מעלינו פל הסתירות בדברי רבינו הגדול הר"מ שכתב בפ"א מהלכות נערה הלכה ה' ונ"ל היתה אנוסה זו אסורה עליו אפילו מחיבי עשה או שני הרי זה לא ישאנה וכו' ע"כ הרי לה להדיא דאף אם אין בה רק איסור דדבריהם הרי זה לא תנשא לו.

ויכבר האריכו האחרונים בדין זה דהיתה אסורה באיסור עשה ושני' וע' במל"מ שם ובפ"ב מה"ס ובפ"ז מה' תרומות וביתר האחרונים ויש להאריך הדיבור בזה ואכ"מ פי ארכו הדברים בעזרת שדי: